

CONSILIUL JUDEȚULUI GALAȚI



DUNAREA DE JOS

FONDAT ÎN 1908 - SERIE NOUA (ANUL IX) - NR. 100 Iunie 2010
REVISTA LUNARĂ A CENTRULUI CULTURAL DUNAREA DE JOS

100

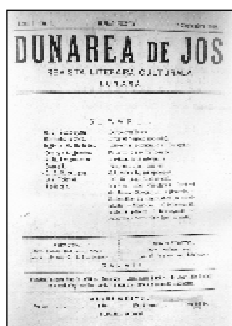


NOSTALGIA

dunărea de jos

2

CONSILIUL JUDEȚULUI GALAȚI
CENTRUL CULTURAL "DUNĂREA DE JOS"



mens sana in corpore sano

Cultura Unește sufletele!

Director general:
Răzvan Corneliu AVRAM

Redactor-șef:
Florina ZAHARIA
florinazaarina@yahoo.com
florina.zaharia@ccdj.ro
Secretar de redacție:
A.G. SECARĂ
secaradi@yahoo.com

Colaboratori :
Sorin ATANASIU, Nicolae BACALBAȘA,
Letiția BURUIANĂ, Nicolae COLCERIU,
Ion CORDONEANU, Aura CRISTIAN, Viorel DINESCU,
Cătălin ENICĂ, Constantin FROSIN, Simona FROSIN,
Virgil GURUIANU, Eugen HOLBAN,
Ioan HORUJENCO, Petru IAMANDI, George LATEȘ,
Radu MOȚOC, Mitruț POPOIU, Carmen RACOVITĂ,
Coriolan PĂUNESCU, Vasile PLĂCINTĂ,
Corneliu STOICA, Tudose TATU, Ioan TODERIȚĂ

Culegere și corectură: Laura DUMITRACHE.
Ilustrația copertei 1: Foto VALENTIN MATEI
Realizarea copertei: Eugen UNGUREANU

ISSN: 1583 - 0225

Adresa: Strada Domnească nr. 61, Galați
cod 800008; tel/fax: 0236/418400; 415590
e-mail: office@ccdj.ro www.ccdj.ro

Din sumarul acestui număr:



Evenimente la paginile 3-5, 89-91: Ștefan Toth, președintele Asociației Artiștilor Fotografi din România, în vizită la Galați; Lansarea cărții poștale dedicate lui Costache Negri și a două cărți eveniment în cadrul Salonului literar Axis libri; Ziua Mondială a Dansului – (a.g.secară); lansări de carte la Tecuci (T. Dănăilă – p.89). Temă: **Nostalgia** – Constantin Frosin – (p.6), George Lateș – (p.7), Adina Fuică – (p.8); Mitruț Popoiu – (p.9). **Portrete:** - Gellu Dorian – (p.11), Angela Baciuc – (p.12); **Interviurile** realizate de către Sorin Atanasie cu Silviu Lupașcu (p.81-83) și Gh.Nazare cu Ștefan Andronache (p.84-87). **Cronici de carte la paginile 13, 21, 36-47, 59,** semnate de către Dan Bistricean, I.Toderiță, Corneliu Stoica, a.g.secară, Valeriu Valegvi, Mircea Dinutz, Ion Cordoneanu, Virginia Paraschiv și Ionel Necula la cărți de Constanța Abălașei-Donosă, Nicolae Gâlmeanu, Gaby Michailescu, Radu Sergiu Ruba, Apostol Gurău, Hans Morgenthau, Iagan Ameih și Ion Filipciuc; **Poezie de Vali Crăciun, Alexandru Ovidiu Vintilă, Stan M.Andrei, Petru Dinval, Mihai Ganea, Costel Stancu, Viorel Ștefănescu ș.a.** (de la pag.14), **Proză (de la pag.24)** de Victor Cîlincă, Constantin Tănase, Dan Plăeșu, Raymond Humphreys (tradus de către Petru Iamandi, la pag.61), Jonathan Littell (tradus de către Vasile Savin, la pag. 64), Teatrul de Octavian Miclescu (pag.32); **esuri și studii de Ionel Necula** (p.56 - Nicolae Octavian și Constantin Noica într-o prietenie exemplară), **Valentin Bodea** (p.68 - Palatul de justiție de altădată), **Radu Moțoc** (p.72 - Despre V.A.Urechia, mai puțin cunoscut), **Tudose Tatu** (p.74), **Nicolae Bacalbașa** (p.76), **Neculai I.Staicu Buciumeni** (p.88), **Cronici de film și teatru:** **Adriana Ghiță** (p.30), **M.Popoiu** (p.31); **Rubrici tradiționale semnate de către Corneliu Stoica** (p.50 ș.u.: portret al sculptorului **Mircea Enache**, cronici de vernisaj la **Antonie Pălie** și **Teodor Vișan**), **Virgil Guriianu** (p.54 - despre Ștefan Petică), **Ion Toderiță** (p.48), **Eugen Holban** (p.77); **Invitat special: Petre Terescenco**, cu un studiu despre pietrarii din Cireșoiaia, județul Bacău (p.77); **Orașul citește, orașul zâmbește:** Epigrame semnate de **Ion Grosu** la număr aniversar – (p.92-93); Clubul umoristic **Verva**. **Album fotografic** – revista **Dunărea de Jos** - 100 de numere de serie nouă.

Revista *Dunărea de Jos* este membră APLER
(Asociația Publicațiilor Literare și a
Editurilor din România)

apler



Revista *Dunărea de Jos* este membră ARPE
(Asociația Revistelor și
Publicațiilor Europene)

Revista *Dunărea de Jos* publică textele colaboratorilor, oricât de diverse. Responsabilitatea pentru conținutul opiniilor, argumentelor sau părerilor aparține, în exclusivitate, autorului. Materialele primite nu se înapoiază. Redacția revistei nu împărtășește întotdeauna ideile conținute în materialele publicate.

Dunărea de Jos

Teme viitoare:

Nr. 101 - Anna Karenina
Nr. 102 - Transfer de personalitate
Nr. 103 - Gândirea pozitivă

Cubul critic OBLIO

și lansarea cărții poștale COSTACHE NEGRI

3

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

În zilele de 12 și 26 aprilie au citit în cadrul cenaclului „Cubul critic OBLIO” Viorel Ștefănescu (foto 1), respectiv Leonard Matei (foto 2), la ședința de la sfârșitul lunii lansându-se și cea de-a treia carte poștală din seria dedicată scriitorilor din spațiul literar covurluiano-tecucean. Este vorba despre cartea poștală dedicată lui **Costache Negri** (foto 3), unul dintre scriitorii noștri importanți, care este însă apreciat mai mult pentru activitatea sa politică, viața acestuia fiind dedicată înfăpturii statului modern românesc.

Proiectul „**Galați - orașul scrie, orașul citește**”, realizat de către Centrul Cultural Dunărea de Jos, prin departamentul Editură, în colaborare cu Poșta Română, va continua în luna iunie cu lansarea cărții poștale dedicate lui Calistrat Hogaș.

Reîntorcându-ne la ședința CUBULUI, Leonard Matei a citit poemele „Între străini”, „Poemul globulelor roșii presate în egou”, „Monte Carlo”, „În dialog cu al Treilea”, „de ce au ajuns comuniștii pe lună” și „imn închinat Apei”. Destul de reticent, Valeriu Valegvi, membru al U.S.R., a spus, printre altele, că altădată i se părea mai fantasmatic, dar, cu siguranță, ar putea deveni un viitor Ripellino al Galaților... Pentru a sublinia acest aspect, a și citit un poem al italianului, comparându-l cu unele poeme ale lui Leonard Matei. Profesorul Constantin Dimofte a apreciat că Leonard Matei chiar a început să fie stăpânul cuvintelor, fiind mult mai dezinvolt, mult mai inventiv... Octavian Miculescu a descoperit o eroare de ordin științific (aproape de un estuar al Dunării) iar Adrian Haidu a evidențiat, pe lângă sugestii referitoare la forma și plasarea unor versuri, cinetismul imaginilor și muzicalitatea, „simbolul, metafora și epitetul” funcționând la maximum...

Reamintim că virtual putem fi vizitați pe adresa <http://cubulcritic.blogspot.com/> iar adresa de e-mail este cubulcritic@gmail.com. (foto și text: a.g.s.)

iunie
2010

Ziua Mondială a Dansului



Jean Georges Noverre



Cultura Unește sufletele!

Ziua Mondială a Dansului

180 de dansatori din Galați, amatori, dar și profesioniști, au dansat în ziua de 29 aprilie în fața Centrului Cultural “Dunărea de Jos” marcând astfel Ziua Mondială a Dansului. Centrul Cultural “Dunărea de Jos” Galați a ales astfel să marcheze într-un mod inedit Ziua Internațională a Dansului. Conducerea instituției a lansat o invitație adresată grupurilor de dansatori pentru a participa la un spectacol coregrafic de aproape două ore pe platoul din fața Centrului Cultural. Au participat membri ai Ansamblului Folcloric „Doina Covurluiului”, cursanți ai Școlii de Arte, elevi ai Liceului „Gheorghe Asachi”, micuți din mai multe grădinițe de stat sau private cum ar fi Grădinița „Otilia Cazimir”, „Licurici” sau „Omul de Zăpadă”, elevii Școlii Speciale „Constantin Pufan”, Comunitatea Greacă, Palatul Copiilor, dar și elevii din cadrul Clubului de Dans Sportiv „Fantezia”. **„A fost o zi în care dansul a deținut supremația și, fără să exagerăm, au fost trecute în revistă toate genurile, de la dansul modern, dansul clasic, latino, folclorul țigănesc, dansuri ale comunității elene, totul culminând cu dansul popular românesc”,** spune Ion Horujenco, coregraful Ansamblului folcloric „Doina Covurluiului”. Ziua Internațională a Dansului este sărbătorită încă din anul 1982, ca o recunoaștere a celui care a fost balerinul și coregraful francez Jean Georges Noverre.



fotografii: a.g.secară

Cultura Unește sufletele!





Constantin Frosin

Să fi avut dreptate Gao Xingjian, el care a făcut această afirmație în lucrarea sa „Muntele sufletului”? Și atunci, cum rămâne cu afirmația lui Serge Bouchardt, după care: *„Ocaziile nostalgiei sunt rare. Ele trebuie cultivate, căci ele sunt cele care vor constitui substanța zilei de mâine”*? Cu atât mai mult, cu cât – ne spune Eye Belisle – *„Nu putem niciodată întoarce o pagină din viața noastră fără să adăugăm o anumită nostalgie”*.

Pentru o scriitoare ca Yasmina Reza, *„Scrisul nu este un scop în sine, ci nostalgia unei stări de încântare.”* Oare așa să fie? Scriitorii sunt de altă părere, cel puțin aparent, și mult mai filosofi. Alain de Botton consideră că *„Prezentul se degradează - mai întâi în istorie, apoi în nostalgie,”* – zis adânc... Pentru Milan Kundera, *„Nostalgia Paradisului, este dorința omului de a nu (mai) fi om”*. Cel puțin surprinzătoare ni se pare aserțiunea aceluiași Kundera depre poezie și nostalgie: *„Vocația poeziei nu este aceea de a ne ului printr-o idee surprinzătoare, ci de a face astfel încât o clipă a fiindului să devină de neuitat și demnă de o insuportabilă nostalgie.”* Aproape că acceptăm opinia lui Kundera...

Opinia lui Vikram Seth frizează paradoxul: *„Uneori, am impresia că vagabondez în jurul lumii doar în scopul de a acumula material pentru viitoare nostalgii.”* Interesant, dar și mai mult sapă în materia nostalgiei un autor anonim: *„Nostalgia este logodnica bunelor amintiri, pe care le deslușim la lumina lumânării.”* *Dur-dur d'être nostalgique...*, pare a ne spune Olivier Rolin: *„Ce altceva este căutarea timpului pierdut, dacă nu un vast exercițiu de nostalgie?”*. N-or fi ei toți nostalgici, scriitorii ăștia, dar tare sunt melancolici...

Vom încheia „dezbateră” despre nostalgie cu opiniile a doi foarte mari autori francezi. Pentru pilotul Antoine de Saint-Exupery (cel care a văzut lumea și literatura lumii de sus, sfidând astfel, *sui generis*, moartea – sic!): *„Nostalgia este dorința a nu prea știm ce (...). Obiectul dorinței există, dar nu există cuvintele pentru a-i spune pe nume.”* (Terre des Hommes, p. 201). Autorul celebrului roman *Străinul*: Albert Camus, crede că *„Gândirea unui om este, înainte de toate, nostalgia sa”*. Sincer, cu tot respectul pentru Nobel-ul luat de scriitorul în chestiune, nu prea vedem cum ar sta lucrurile

astfel - poate doar pe un anume plan literar, în realitate, însă...

După ce am dat Cezarului (care este scriitorul...) ce este al Cezarului, să trecem ușor, printr-un glisando subtil (mai mult sau mai puțin...) la un altfel de nostalgie. Politicianul Alain Juppe ne spune că *„Nostalgia nu este un sfetnic bun”*, iar Paul Pare îl completează (sau descompletează?!): *„Noțiunea de libertate nu este o noțiune, ci o nostalgie a memoriei.”* Deși par năstrușnice, trimerile lor discrete trimit - o să vedeți la ce... la ce nici nu vă așteptați... Ba chiar o să vă întunece orizontul de așteptare!

Mai puțin cunoscut pe plaiurile noastre mioritice, Antonio Tabucchi apreciază - cât de corect, veți constata dvs.: *„Culpabilitatea este un sentiment irațional, sentimentul de a fi răspunzător de toate relele din lume. Regretul exprimă o nostalgie, regretul pentru ceea ce ar fi putut fi și nu a fost.”* Tiptil-tiptil, ne îndreptăm spre locul cu pricina, unde putem pune punctul pe y și degetul pe rană. Răbdare, însă, năbădăioșilor, căci din aproape în aproape vom ajunge tare departe...

Să continuăm, așadar... Julien Green, un alt mare scriitor, în cartea sa „Tinerețe veșnică”, aruncă deja primul pumn de puncte în capul bietului I: *„Există o beție/amețelă a păcatului, și fiecare din noi, atunci când este tras afară din hăul neantului, resimte uneori nostalgia neantului.”* Iată, dragi nostalgici, deja vi se dă apă la moară - luați-o și puneți-o bine, eventual la CEC, să facă pui, că vine arșiță mare... prin buzunare!

Unda de șoc creată de cutremurul iscat de Julien Green ar trebui să emită vreun cod portocaliu de vreme rea, căci Jacques Ferron, în cartea „Cerule Quebec” – ului, trage cu trăsore: *„E mai bine să păstrezi nostalgia unui paradis părăsindu-l, decât să-l transformi în iad rămânând acolo.”* Ași, foc de paie, căci ai noștri ca brazilii erau ateii, n-aveau nicio treabă cu Doamne-Doamne, cât despre paradis, să fim serioși! Aveau unii edem la ochi în loc de eden în fața ochilor, de li se părea regimul de tristă amintire a fi un soi de rai...


Alerta de tsunami o emite, însă Neil Bissondath: *„Nostalgia? Vine când prezentul nu este la înălțimea promisiunilor trecutului.”* Vikingul ăsta taie-n carne vie, făcând să se prăbușească I-ul sub povara punctului pus în capul lui (sau pe capul lui?) ! De fapt, asta e: li s-a promis marea cu sarea și luna de pe cer, ei au crezut orbește în amăgirile alea deșănțate și dezmațate. Iar acum sunt nostalgici, regretă un rău mai mic pentru un rău mai mare,

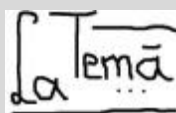
cerând parcă să ne reîntoarcem la acel rău. De care abia am scăpat - și cât am visat la libertate, la ducerea pe pustii a dictaturii - oare ne dorim, într-adevăr, așa ceva ?

Adoră oare într-atât românul mitul veșnicei reîntoarceri, al învârtitului în jurul cozii, încât să creadă în baliverne de tipul: „Era mai bine înainte!” Nu spun, Doamne ferește! că acum e raiul pe pământ, dar oare ce era mai bine înainte? Frigul din case, foamea provocată de vitrinele și teighelele goale, teroarea miliției și a securității etc.? Să ducă oare disperarea la deznădejde? Să nu alegem mai binele, preferându-i un rău mai mic - aparent, decât ce se întâmplă acum? Sau corupția a corupt, alterat și mintea - cea de pe urmă, pare-se, a românului?

Se răsucesc în mormânt victimele Revoluției, cei care s-au sacrificat pe altarul libertății noastre, iar cei care aud astfel de afirmații paradoxale, se crucesc și se-ntreabă ce e-n capul neamului ăstuia. Atunci, în 22 decembrie 1989, am renăscut ca popor, ne-am recăpătat demnitatea de oameni și de români, pe care acum, iată, unii - din ce în ce mai mulți, o regretă, regretând parcă libertatea și descătușarea din lanțurile dictaturii... Că trebuie schimbate multe, că trebuie să ne refacem economia, potențialul industrial, relațiile interumane și de muncă, reșezarea veniturilor sub grile de calcul reale, în funcție de meritele fiecăruia și de gradul de implicare în bunăstarea nației.

Avem multe de făcut, dar trebuie să privim încrezători înainte, fără a mai trage cu ochiul la trecut, căutând-i calități și atuuri, avantaje în raport cu prezentul care, într-adevăr, e departe de a fi roz sau *portocaliu*... *Să trăiți bine!* nu s-a concretizat, iar restricțiile draconiene care ne așteaptă, impuse de biciul femeii -ului, vor transforma acel îndemn, lăudabil de altfel, într-unul de genul: *Să nu mai trăiți bine!* Pentru că, oricum, bine nu se mai poate, din păcate. Deformând intenționat etimologia cuvântului *nostalgia*, vom obține *nost* - al nostru, a noastră, *algia* = durere, suferință. Să fie oare durerea și suferința ceea ce ne este dat - de sus sau de jos?!

Probabil că herr D. Wynot avea dreptate când insinua (la modul insidios...): „*Trebuie, sunt necesare o sută de utopii pentru ca speranțele să depășească, într-un final, nostalgia.*” Zis adânc și abisal, parc-ar trage un semnal de alarmă... Ce mai vuiet, ce mai larmă, doar pentru a noastră carmă... 



**George
Lateș**



Nostalgia sau mărcile „noii” modernități

În devenirea ei, umanitatea a cunoscut trei epoci mari: Antichitatea, Evul Mediu și Modernitatea. Distincția dintre ele este una cronologică, dar ține și de modul în care s-au convenționalizat conceptele cu care au operat cei de altădată și pe care cei de azi le utilizează pentru a descrie realități și mentalități din alte vremi. Evident că extremele sunt cele mai relevante: Antichitatea a pus lumea pe temelii ferme, iar Modernitatea a schimbat complet regulile. În schimb, evul de mijloc realizează tranziția de la lumea bazată pe puterea stăpânilor asupra sclavilor la cea în care omul își dobândește o nouă condiție umană și mai ales intelectuală. Evul Mediu a reprezentat tranziție de la puterea imperială la cea laică; biserica și-a asumat în acest interludiu funcțiile și rolul statului, chiar a girat cu autoritatea sa întregul eșafodaj al puterii. Puterea imperială a Antichității și-a găsit expresia pleneră în ceea ce-a fost Imperiul Roman, cel care a înglobat în sine și cultura Greciei și spiritul războinic al Romei. Întins pe trei continente, marele imperiu a ordonat lumea veche din jurul Mediteranei punând-o sub un sceptru comun, bazat pe o forță militară considerabilă și pe un geniu organizatoric remarcabil. Pieirea i-a venit din transformarea sclavagismului în rațiunea de a fi, cetățeanul roman devenind el însuși stăpân prin actul simplu al nașterii din părinți cu acest statut.

Când lumea cea veche s-a dezagregat, biserica și-a asumat rolul de-a rândui toată această masă imensă de oameni pentru care libertatea nu avea o consistență anume, câtă vreme orizontul vieții lor era extrem de incert. Egalitatea în fața lui Dumnezeu devine o achiziție spirituală, iubirea lui Isus pentru oamenii simpli devine o alinare, iar apostolii sunt la origini oameni simpli. În numele puterii divine, biserica își asumă și puterea lumească, principiul, regii sau împărații fiind confirmați și întronizați de ierarhii vremii. Statul teocrat este o inovație în raport cu cel bazat pe puterea militară din Antichitatea greco-romană.

Modernitatea, ale cărei începuturi coboară până în secolul Luminilor, a modificat datele ecuației puterii, în sensul că aceasta a început să treacă sub tutela statului laic, iar noul cetățean să-și organizeze viața și gândirea după percepțe noi, nu neapărat și mai bine motivate decât cele anterioare, a căror funcționalitate a fost probată de secole numeroase de practică socială pozitivă. În sens larg, Modernitatea începe cu secolul Luminilor și continuă până azi; în sens restrâns, ar debuta cam pe la 1885 și s-ar încheia pe la 1960, când fenomene precum postcolonialismul, inclusiv schimbării radicale de mentalitate ar fi declanșat fenomenul denumit postmodernitate, contestată vehement de unii, teoretizată și motivată generos de alții.

Ca termeni derivați, modernismul și postmodernismul au conotații ideologice evidente, cu trimiteri la teorii sociale, filosofice sau psihologice, cu nume de răsunet, care au creat curente înregistrate apoi în devenirea ideilor societale. Cum orice-ism conține în sine o supralicitare, este evident că și controversele generate de acești doi termeni sunt numeroase și adesea extrem de radicale.

(continuarea la pag.20)



**Adina
Fuică**

La Temă

Refugiul nostalgiei

“Dacă vrei să construiești un vapor, să nu începi prin a-i trimite pe oameni după lemne, cuie, unelte, sfori și alte materiale. Învață-i întâi să tânjească după marea îndepărtată, nesfârșită.”
(Antoine de Saint-Exupéry)

Nu e melancolia cea care mă topește în tăcere, ci dorul de un timp încuiat într-un orologiu care, cine știe, pe un perete, oricare, continuă să bată o copilărie căreia îi place să se amuze de așteptările mele. Nu știu exact cât a trecut din vremea în care petreceam ore întregi într-un leagăn din sfoară și lemn pe care tatăl meu mi-l legase de ramurile unui stejar, într-un loc drag. Luat ca atare, ar fi jocul cel mai monoton care s-ar putea imagina, un traseu rapid înainte și înapoi, înainte și înapoi, înainte și... ceea ce am descoperit ulterior că ar fi inerția, se consuma înainte de ultimul înapoi. Cu toate astea, desprinderea provoca întotdeauna drame, pentru că voiam să mă bucur de o libertate ce numai acolo mi se oferea întreagă. Când înțelegeam că era totuși timpul să mergem spre casă, nu aveam decât o întrebare pe care mintea mi-o lepăda pe buze: “Când ne întoarcem? Măine?”. Dar toate cele douăzeci și patru de ore au alergat, în fiecare zi, prin mine, într-o cursă delirantă, până când aripile au fost înlocuite cu altceva, mai greu, mai terestru: un drum care nu m-a avertizat niciodată pe ce parte a lui ar trebui să calc, pentru a evita primejdiile. Un drum construit din valuri succesive de blazare și agitație. Viață...

În timp, am simțit că pot ieși din dezordine, dacă aş căuta copacul acela, ca să înțeleg în ce mod a crescut. Și l-am găsit. Neclintit, altfel, dar încă infuzat în culorile copilăriei mele. Numai eu nu eram acolo. Devenisem un contur rarefiat, un suflet îmbolnăvit de nostalgia pentru toate lucrurile care mi-au fost furate, pentru ceva ce, poate, nu voi re trăi: infinitul ascuns într-o speranță trădată înainte de a se naște.

Ultimele zile m-au risipit meticolos în tot ceea ce am atins; au acumulat, m-au năucit și doar amețeala lor mi-a apropiat de tample și de sânge acel leagăn. Încă trăiesc într-un balans ce îmi măsoară demn inegalitățile: seninătate aparentă și neliniște nesfârșită, idei noi și renunțări silite, scurte provocări și lungi zbateri. Așteptam venirea serii pentru a atenua dezechilibrul, agățându-mă ingenuu de ideea că noaptea aparține resemnărilor și că până dimineață voi uita chiar și felul în care străluceau stelele prin rama ferestrei. Nimic. Eram caldă încă de toate suferințele pentru că, în continuare, îmi izbeam fruntea de întrebări. Am acceptat, însă, că popasul în trecut ar putea fi o soluție mărunț și cotidian umană pe care să mi-o asum; trecut staționar, mitizat de amintiri, bun de revizitat, uneori de relocuit. Iar dacă e adevărat că istoria este scrisă de învingători, știu că trebuie să învăț să privesc în urmă fără să am senzația că reîntoarcerea se va lovi de oglinzile diforme ale memoriei.

Privesc sus și cerul este tot acolo. E așa de firesc să fie, încât nici nu-mi mai dau seama că e nevoie de o zi ca asta, cu stejari și leagăne și sentimente ale iremediabilului și ale neputinței ca să mă cheme din mine. În fond, trecutul - ca și viitorul - e doar o proiecție a prezentului. Ce ar fi dacă am încerca să povestim timpul începând de aici, de acum?

Cultura Unește sufletele!

Mitul reintegrării sau nostalgia originilor în scrierile sacre ale omenirii

M i t r u ț
Popoiu



d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

Scrierile de tinerețe ale lui Eliade urmăresc cu o sete nespusă reconstituirea unei „metafizici arhaice”, anistorice, care are în centru tema reintegrării omului și realității în întregul nedivizat și nediferențiat care preceda creația prin apelarea la mit, ca istorie a întemeierii tuturor lucrurilor. Atât prima versiune a tezei sale despre yoga (1936), în care interesul scriitorului se focalizează pe practicile tantrice, nesistemizate, înainte de a fi trecute prin gândirea speculativă a geniului indian cultivat, cât și *Alchimia Asiatică* (1935), *Cosmologia și Alchimia babiloniană* (1937), sau *Comentariile la Legenda Meșterului Manole* (1943) au ca idee centrală recursul la transistoric, la *illo tempore*, înainte ca devenirea să fi cuprins universul, divizându-l iremediabil și dând naștere conflictului aducător de moarte.

Metoda în care Eliade urmărește să-și ducă la capăt excursul este aceea de a culege fragmente mărunte din diverse mitologii, de la cea mesopotamiană la cea indiană, est-europeană sau a triburilor australiene deopotrivă, pe care le așază împreună cu migala unui arheolog ce reconstituie o amforă din cioburi excavate într-un sit. Toată această artă are scopul de a demonstra o coerență în gândirea mitologică a omului de pretutindeni. Și când vorbim de *homo religiosus*, așa cum deseori acestuia îi place să îl numească, nu ne referim nicidecum la omul nesupus încă nivelării civilizațiilor moderne, care păstrază intactă, sau oricum, mai întreagă o comoară a transcendentului, ci deopotrivă și la omul cult, care a păstrat această idee primordială reconfigurând-o în noi mituri, așa-zis „moderne”. Este cazul lui Goethe care nu face altceva decât să reînnoiască în *Faust* un vechi mit dualist înrudit într-o oarecare măsură, mai apropiată cronologic, cu viziunea bogomilistă și maniheică, iar într-un plan mai îndepărtat cu zoroastrismul iranian.

Cuvântul „mit” apare cel mai des în titlurile lucrările marelui erudit din secolul trecut: *Mitul eternei reînnoarceri* (1949), *Mituri, vise și mistere* (1957), *Aspecte ale mitului* (1963) sunt o probă în plus a faptului că preocupările sale pentru primordial, transistoric nu l-au părăsit vreodată. Revenind asupra temei, el localizează din noi perspective timpul originilor în imaginarul colectiv. De fiecare dată încearcă să

rotunjească mai bine, să cizeleze frazele, să echilibreze, precum îl sfătuia odinioară prietenul său, Noica, de parcă mereu ceva îi scapă printre degete.

Primul titlu care face însă referire la mit este cel al unei lucrări dinainte de război, *Mitul reintegrării* (1942, reed. 2003, ed. citată mai jos). Acest volum care abia depășește o sută de pagini poate fi folosit pentru a urmări încotro a evoluat după aceea Eliade în apologia sa periodică a valorii atemporalului.

Volumul cuprinde două eseuri înrudite: *Polaritatea divină* și *Mitul androgenului*, ambele evaluând aceeași problemă a integrării ființei umane în ființa cosmosului, din două perspective, cea a raportării la divinitate și cea a poziției omului față de sine însuși. Dualismul gândirii apusene de astăzi, exemplificat prin binomul Dumnezeu - Mefistofel din opera *Faust* a lui Goethe (p. 7) care, cu toate deteriorările survenite în urma repetatei reanalizări, lasă totuși să se întrevadă o complementaritate: simpatia divinității față de un demon, motivată prin faptul că prin rău se evidențiază binele, altminteri totul s-ar scufunda în inactivitate. De aici ar rezulta coincidența contrariilor: cele două principii nu fac altceva decât să dea naștere universului manifest.

De la accentul pus pe dualism, Eliade trece repede în latura opusă, analizând mitologia Marii Zeițe a pământului (p. 23) așa cum apare ea la diverse popoare, aceasta încorporând în sine atribute contrare: agricultură-război, naștere-moarte, fertilitate-feciorie: Dualismul în ultimă instanță în plan moral în care umanitatea se regăsește este de fapt o imitație a ritmurilor cosmice repetabile. Reîntorcându-se la dualism din perspectiva panteonului indian (p. 35), el insistă asupra ambiguității în care se situează zeitățile vedice: este greu să fie situate unele în tabăra celor buni, în timp ce altele să se plaseze în gruparea opusă. Orice încercare a occidentalului de a așeza în categorii bine definite pentru modul în care el percepe lumea și existența este sortită eșecului. Zeul-demon Ravana e și cel care a lăsat un tratat de medicină infantilă, iar șederea în preajma lui Șiva, unul dintre cei mai adorați dintre zei duce la moarte, pentru că omul nu poate să suporte întâlnirea cu divinul decât pentru scurtă vreme. Însăși viața, care e devenire, nu poate fi văzută ca un

(urmarea la p.10)

iunie
2010

Mitul reintegrării sau nostalgia originilor în scrierile sacre ale omenirii

(continuarea paginii 9)

bine, pentru că manifestarea duce la veșnica reîntoarcere. În același timp, reîncarnarea însăși nu poate fi considerată rea, pentru că aduce conștiința necesității eliberării.

Polaritatea cea mai clară a principiilor e regăsită de Eliade în mitologia zoroastriană (p. 53) în care Ormuzd, binele prin excelență și Ahriman, reprezentantul răului, luptă mereu pentru câștigarea lumii. Întreaga creație, rațională sau nu, ia parte la bătaia perpetuă. Dar, deși lucrurile sunt atât de clare, cei doi zei se descoperă a fi frați, purcând din Zervan, zeul în care toate contrariile coincid. Eseul se încheie cu un excurs la cosmogonia vedică (p. 61), „...când însuși, mai precis la dimorfismul sexual. Androginul ca om perfect nu aparține ideatic doar lui Platon și moștenitorilor gândirii lui, în speță occidentalilor, ci în aceeași măsură și altor gândiri, socotite nedrept primitive. Dar până să vorbească despre ele, Eliade urmează un traiect similar celui din primul eseu, pornind la drum din perspectiva mitului celui mai supus pierderii conținutului original. Făcând referire la *Seraphita*, roman al lui Balzac (p. 71), surprinde elementele mitului milenar, între care erudiția ieșită din comun a personajului androgin al romanului. Parcurgând istoria literaturii în speță romantice, remarcă existența motivului androginului în numeroase scrieri. Un pas înapoi în istorie (p. 81), Eliade regăsește aceeași temă la Swedenborg, Suhrawardi, Zohar, dar și la unii părinți bisericești sau în Evangheliile gnostice: toate aceste scrieri cu tentă mai mult sau mai puțin esoterică afirmă că nu poți să te desăvârșești dacă nu realizezi condiția androginică, actualizând interior pe Adam al începuturilor.

Încă un pas înapoi, adâncindu-se către originile istoriei, Eliade analizează și mitul lui Adam și al Evei (p. 91), atât în versiunea sa biblică, cât și în cea a interpreților gnostici sau talmudiști deopotrivă, ajungând la concluzia că Adam dinainte de crearea Evei era tipul omului perfect, al celui care cunoaște toate și e virtual nemuritor. Omul de formă sferică din *Banchetul* lui Platon (189 sq.) sau Yama al hindușilor, Ymir al vechilor germani, ori Kuruna al băștinașilor australieni sunt omologii lui Adam.

Androginia, spune Eliade, nu a rămas o simplă creație mitică în conștiința popoarelor care au formulat-o, ci ea era asimilată periodic prin ritualuri și sărbători, precum schimbarea hainelor la evrei la sărbătoarea *Purim* sau obiceiurile de la binecunoscuta *Holi* a indienilor. Întorcându-se către divinități, așa cum și-a început micul tratat, Eliade urmărește androginismul unor zei sau existența perechilor divine complementare.

Perfecțiunea androginiei ca și prezența sacrului, deși dorite de om, nu pot fi suportate de acesta decât pentru scurte perioade, când acesta iese din mediul său obișnuit, profan, imperfect și trece într-o altă dimensiune pe care o simte paradisiacă, dar pe care nu o poate păstra. În final, nostalgia originilor se poate susține în însuși actul dragostei care e o încercare de realizare a perfecțiunii prin împrumutul de caracteristici de la partener.

Mitul reintegrării, deși schematic, deține germenii unor lucrări eliadiene mult mai complexe, precum *Mefistofel și androginul*, care nu e altceva decât o aprofundare a câtorva mituri integratoare, *Mitul eternei reîntoarceri*, în care se accentuează modalitatea prin care omul reușește să sustragă terorii istoriei, *Nostalgia originilor*, care se vrea o prezentare a căutării paradisului de către omul deopotrivă supus modernității sau rămas la stadiul civilizațiilor primare, ori *Sacrul și profanul*, în care se opun valorile devenirii celor eterne. În esență însă toate lasă a se vedea preocuparea eliadiană de o viață de a găsi calea prin care se poate întoarce în pacea proprie începuturilor. Deși numit deseori drept „prizonierul istoriei”, marele istoric al religiilor nu încetează să-și dovedească libertatea într-o înțelegere profundă a mentalităților arhaice.

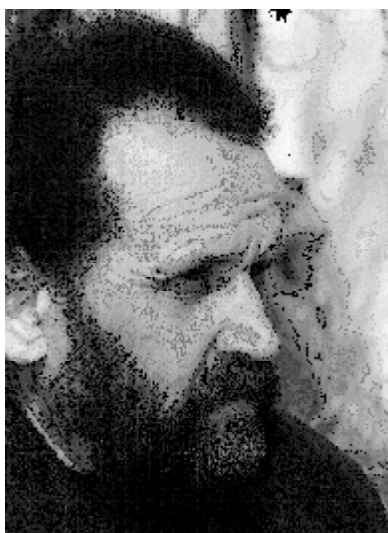
În paginile care urmează:

Uneori poezia mea nu sunt eu. Textul în care tac vorbește cu o gură mare, conturată. Iar textul în care vorbesc aude voci difuze despre cum ar trebui să arate: ochi, gene, mâini, înalt, slab, genunchi, inimă. Cum sunt eu cu adevărat în poezia pe care o scriu? Cum sunt perceput(ă) de ceilalți, de către cititorii mei? Spre care text pot să arăt cu degetul și să spun: uite, aici sunt eu, cel/cea adevărat(ă)... (f.z.)

1. (auto) portret poetic: cum ești tu cu adevărat ?

2. Cum te văd ceilalți în spațiul poetic?

În acest număr
răspund
Gellu
Dorian și
Angela
Baciu



GELLU DORIAN

1. **Dacă nu m-aș fi zărit** de la începuturi prin lăstărișurile poeziei, nu aș fi încercat să mă arunc într-o junglă atât de frumoasă, dar extrem de primejdioasă pentru poeții adevărați, că pentru veleitari astfel de temeri nu există! Prin urmare, sunt un poet, cred eu, cu armură din naștere, fără adaosuri, surplusuri, haine de împrumut, așezat în poezia mea, onest, cu modestia pe care și-o îmbracă cântecul de mierlă atunci când se face auzit printre croncănitul ciorilor sau grohăitul porcilor. Nici un vers al poeziei pe care o scriu nu s-a născut în afara vieții mele, în afara întâmplărilor ce m-au făcut trist și fericit (nu trist sau fericit!); toate versurile au fost trăite, m-au trăit, chiar dacă unora nu le-a plăcut să fiu atât de expus pe taraba lecturilor lor și ar fi agreat gesturile ludice, nu elegiace ale ființei mele poetice. Scriu cu acest sentiment al convingerii de sine, că poezia atunci când devine artificiu, joc prin viață, scop cu care deschizi uși, porți, după care să-ți faci viața liliachie, când ea devine o cheie în acest scop, nu mai este poezie ci orice altceva: relație, ban, schimb, nu și semn al divinității lăsat în trupul omului, prin suflet! Asta am dorit să fiu ca poet și sper să fi reușit.



2. **Din câte am văzut** până acum, cei mai mulți au înțeles ceea ce am dorit să fac eu prin poezie cu sufletul meu. Unii, din prejudecăți, au ignorat ceea ce fac eu în poezie, însă asta a contat mai puțin pentru evoluția mea ca poet. Un poet, dacă este poet, există în afara ignoranței particulare sau generale. Dacă un suflet rezonază la ceea ce am scris, fie suflet de cititor amator, care citește cu inima, fie suflet de cititor, care citește numai cu mintea, teoretinzând și ucigând esențialul, asta înseamnă că sunt poet, deci exist! Și în acest sens, aici sunt de acord cu spusa lui Gellu Naum: “teoria ucide poezia!”. În rest, dacă sunt bine văzut e bine, dacă sunt rău văzut, nu mai e treaba mea, dacă nu sunt văzut, este problema celor orbi cu mintea.

ANGELA BACIU

„Am trăit cândva în Ibrail”

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

1.voi începe odată cu anul 1970... m-am născut și mi-am petrecut copilăria într-un oraș minunat, așezare veche pe malul stâng al dunării, în orașul lui panait istrati, în care puteai să te identifici cu neranțule și chire chiraline, cu oameni prietenoși, frumoși și primitivi, pe o stradă plină de copii unde se vindea bragă și nuga, (în capătul străzii se află o cârciumă „la geamuri late” unde oamenii râdeau în hohote) în orașul brăila; cunoscut sub numele de IBRAIL - de pe vremea când era raia otomană, spațiu cosmopolit unde tinerii marinari străini acostau în portul vechi, un amestec de orient și occident, un oraș viu, unde femeii cu pălării cu boruri largi și mănuși de dantelă se plimbau la amiază cu trăsura, cu un comerț înfloritor și bogat... această viață a dispărut la sfârșitul celui de-al doilea război mondial...cât de mult mi-ar fi plăcut să mă nasc la IBRAIL, ei da, **cred că am trăit cândva... în Ibrail**”, astăzi trăiesc într-un oraș ce m-a adoptat, oraș tot la dunăre, împărțindu-mă din când în când între spațiul cosmopolit gălățean – cum simt eu – și centrul vechi al lipscaniului bucureștean de astăzi unde îmi găsesc inspirația... în rest, mă împart între: casa de pe strada tecuci, manuscrisul neterminat, o plimbare cu el de mână, bucătărie, cafeaua din ceașca veche, piață, librărie, emisiunea „dialogurile poetei angela baciuc”, întâlniri în



atelierelor mele cu tinerii, lansări de carte, redacția, noi proiecte, cenaclul „ion chiric”, călătorii cu trenul, fericirea de la 2 mai... răspunsuri la scrisori și mail-uri; sunt alcătuită din femeia de ieri – tânără, plină de speranță, luptând cu destinul și durerea, femeia de azi – matură, plină de fericire, luptând cu destinul și împlinirea, femeia de mâine – înțeleaptă, împlinită, plină de viață, luptând cu destinul și încrâncenarea de a lăsa în urma sa o viață plină de vitalitate, putere, cărți; nu mă ascund de nimeni, nu mă tem de clipă, mă bucură fiecare răsărit de soare, fiecare copac înflorit, am timp să văd magnoliile, să ascult „bolero” și durerile unui om trist și bolnav, zâmbesc aproape tot timpul și nu mă plâng niciodată; aș vrea să am mai mult timp pentru cei dragi; iar mâine... mă văd într-o căsuță cu vedere la mare, alături de cel drag, scriind despre o viață trăită intens... și despre bucurii și despre tristeți...

2.unii îmi spun chira chiralina, și cezar ivănescu și lucian vasilii și alții mă strigă uneori așa... am învățat multe lucruri de la marii scriitori pe care i-am cunoscut, ne bucurăm când ne revedem, cei ce au scris despre mine au făcut-o sincer, în fiecare cronică m-am regăsit, și în poezie, și în interviurile pe care le fac, în poeziile pentru copii sau scenariile de teatru sunt la fel, textul meu e direct și sincer; nu mă regăsesc în nicio generație literară, am crescut învățând din generația 70, am găsit modele în generația 80 și m-au inspirat, generația 90 îmi place, însă... sunt un poet atipic...”cu un discurs foarte puternic” vorba lui ulici. În rest, habar n-am, sunt naivă să cred că se bucură toți când mă văd, când citesc un poem sau vin la cenaclu, când trimit o scrisoare sau scot o carte, mă bucur când mă întâlnesc cu oamenii, zâmbetul meu, v-am mai spus, e sincer, mă bucur când sunt îmbrățișată, dacă cineva a mai publicat ceva sau a primit un premiu, mă bucur de reușitele celorlalți și îi felicit pe toți cei care ajung modele, mă bucur de împlinirea celorlalți, n-am timp de răutăți, intrigi, nu văd invidia, nu am orgolii și nu mă tem de.... neprieteni, am tot timpul din lume pentru cuvânt, vers, om, pasiune, valoare, energia și bunătatea vin din suflet... **trăiesc, așadar, din suflet...**

13 mai 2010, Galați



Simona Frosin

Melancolie à la Chopin

Un strop de Chopin
pe al inimii ram,
o boare fermecată
ce mă aspiră toată.

La iubire-i dezlegare,
eu-tot singură și mă doare.
Evantai de mici regrete
pe ale tăcerilor plete.

Raza speranței pătrunde
ferm în a minții luntre,
iar cu vâsla visării
despic marea-ntunecării.

Simțuri nostalgice

Simțuri înaripate,
vă degust pe toate
prin trăirea-mi, prin suflu-mi,
trecând prin aste lumi.

Uneori îngurgitez-
în timp ce meditez-
doar roua tăcerii tale
și-apăs pe doua pedale:

pe cea a iertării
și pe cea a uitării.
Dar tu tot nu apari,
ci peste mine tot sari.

Uneori îngurgitez
doar lacrimi amare.
Cine să îmi presare
iubire-n al meu crez?

STRaDA Brăilei nr.2010...

„La ușa iubirii”- rugăciunea lirică a Constanței Abălașei - Donosă

“La ușa iubirii” (Editura Agnos, Sibiu, 2009), volum semnat de Constanța Abălașei - Donosă, respiră candoare, cucernicie și nădejde de mântuire. Artistul Constanța Abălașei - Donosă își transferă trăirile profund religioase din aria plasticii în spațiul liricii scrise, întreprinzând un act de curaj: în plină epocă a secularizării existenței noastre îndrăznește să aducă cititorului mesajul Iubirii Cristice. Încercarea poate fi considerată temerară cu atât mai mult cu cât în arta versificației religioase de la noi poetesele sunt extrem de rare. Poate prea temerară ar putea fi considerată alegerea autoarei de a-și numi poemele din prima parte a volumului... psalmi. Cu siguranță, artista și poeta brăileancă nu are pretenția de a-l egala/imita pe Arghezi, ci doar de a transfera în sufletul cititorului ceea ce caracterizează psalmul în esența lui: smerenia, încrederea și proslăvirea lui Dumnezeu. Așa ca în *Psalm XX: Întorci mâna și atingi/ Gândul meu strivit de clopot./ Doar prin rugă tu deschizi/ Ușa cerului în șopot./ În genunchi când mă aplec/ Ochii-mi udă tot obrazul,/ Lacrimile îmi petrec/ Vorba-ți bună și auzul./ Atingând al tău veșmânt/ Cresc în candela credinței./ Ruga către Duhul Sfânt/ Este-o floare a dorinței./ Și pornești trecând tăcut/ Cu cădelnița în mână./ Tămâi calea nemișcat./ La mine harul să vină.*

E lesne de observat că discursul poetic al autoarei este, cel puțin în prima parte a volumului, unul al simplității, al confesiunii odihnitoare, al purității expresiei: *Voi dărui ghirlande/ Din chiparoși și crini,/ candelă de lumini./ Ochilor pictați să vadă/ Dimineața la utrenii/ Cum cântă Vlădica./ Și seara-n vecernii./ Eu voi cinsti ochii/ Ca pe sfinte mirodennii./ Cuvântul lui Vlădica/ Al Sfintei Evanghelii. (Psalm V).*

Întâlnim și nefericite locuri comune, expresii banale care ar fi fost mai bine să lipsească, precum *Eu plâng cum plânge ploaia/ Ți-i inima împietrită sau copacii-s triști și goi*; acestea însă sunt rare și nu afectează, în ansamblu, mesajul generos și calitatea volumului. Iar în partea a doua a cărții, Constanța Abălașei - Donosă încearcă și reușește să treacă de la exprimarea simplă, directă la genul cogitativ de expresie, reușind texte care îi legitimează deplin statutul de poet. Poemul *Spațiu în oglindă II* este elocvent în acest sens: *Multă vreme am gândit/ Că dublul ochiului tău buimac/ Este singurul martor/ Al tablourilor mele./ Prizonieră înfrântă/ Cuvintelor ochiului tău./ Am simțit nevoia/ Să urc din nou/ La izvoarele cerului./ Prin păsările magice -/ Ce se scurgeau din ochii lor/ Lumina și umbra,/ Ziua și noaptea/ Cântecele halucinatorii.../ Lucrurile care nu sunt!*

Dan Bistricean

14

în trecere

tu-mi spui că văzduhul a fost furat
și-n locul lui e un simulacru
sus

un ecran în care se reflectă
foșgăiala mărunță
și tot ce trăim în noi multiplicat
decupăm lumina în care s-au
înghesuit
frica echivocul

ne-am aruncat inima
în locul ei tăcerea lunii marea insulă

suntem sinusoidali și cruzi
pentru această fugă dincolo

a doua trecere - jocul

ascult cu genunchii strânși sub
bărbie
povestea ta ca un labirint
jucăușă și amară

am crescut îți judec nuanțele
ratarea simbolurilor jocul inocenței
pierdute

știu că firul ei de mătase
încercuiește
făptura mea și a ta
într-o irealitate caldă
exfoliind cum ne-au dus întâmplările
imaginile uzate lumea de pâslă

și acum o anecdotă
despre foșnete ceva concret
de pildă despre seara care ne-a
invadat casa

primul gând

cerul se destramă într-o pulbere albă
la marginea orașului
unde câinii așteaptă asfințitul

ne înnodăm inimile

ochiul meu tremură se compune
iscoditor
sub pleoapa ta
celălalt se înjumătățește visează

rătăcim întorcând sunetele pe toate
fețele



vom găsi probabil cântecul
perfect neîntrerupt
vom rupe secunde cirotoce
dintre poli

gând străin

o cârtiță roade zorii
ia pauze simte tăcerea
resemnată din înalturi
mușcă din mine
din crucea pe care toți au
abandonat-o

căci nu mai vine
altcineva ne dă memoria și temerile

aici doar neliniștea criptică

dragoste

am dărmat această casă
fără aripi

zenitul s-a prelins în alte ere

am rămas doar noi
ca două raze ce cresc din pământ

despre dragoste

iei totul cu tine
reveria
și ce e putred în lume
ce scade în mine
ferestrele în care s-au suprapus
ființele și golul
prieteni ce-au răs
iarba albastră dintre pustiuri
interogațiile

nu lași decât o umbră
care îmi stă în spate grea
cu ghearele înfipte în carne

despre cuvinte

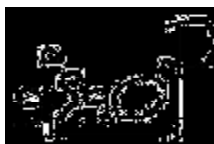
se sting cuvintele
au o boală incurabilă se pare
zboară cu o singură aripă de ceară
și cad pe rând într-un crepuscul
nefiresc

intră unele în altele
ca într-o oglindă lipsită de
obiectivitate vicleană

lucruri

mă înfășor în toate lucrurile
în aerul lor înghețat
în tristețea care îmi stoarce venele
de gânduri

în fiecare e o naștere fără unghii
o ceață vânăta ce pândește



gesturile mamei nevăzute

trebuie să fie ceva între lumi
un culoar prin care să se poată privi
până la capăt

privire

cenușa umple somnul dintre suflete
așa cum fluviile poartă dinspre o lume spre alta
limbi uitate încâlcite și uimiri curate

între noi
tot felul de istorii
asfixiate

am fi putut răsuci timpul
să-l trăim pe dinăuntru
străini de eroziuni de itinerarii deșarte

era în puterea noastră

dar fiecare a privit în altă parte

a dat celuiilalt ciob din sine
a plecat pe-un drum întortocheat irațional
cu orbitele goale

între uși

ceasurile s-au oprit
doar o noapte leproasă
cerne înaintarea lumilor
șoaptele
bumerangul aruncat
ca pentru o figură fatală

tocmai acum mă chemi
când între uși s-a despicat pământul
și-au înflorit în aerul metalic
fluturi

strigi prin freamătul lor de sticlă
că e al doilea răsărit
și e straniu
că ai nevoie de dragoste de timp
să-mi auzi râsul
în această lungă încremenită
aparentă noapte
să vorbesc încifrat ca de nuntă nouă



răsfoiesc glasurile ca pentru o iluminare

între uși
se decide soarta lumii
fericirea mea
trec vulturi
bătăile inimii tale curate
ce are nevoie
de dragoste de timp de lumină
de un al treilea răsărit în această noapte corozivă



Foto: Ionuț Anghel



părăsiri

peisajul ne-a părăsit
 în cele din urmă
 apoi fluviul umbra unei
 odihne strașnice sticleții
 ritmic bătătoreau piatra
 care cândva a fost în
 mișcare picătura chinezească
 a insomniei febra bucuriilor tale
 florile castanului fetița așezată-n
 sicriu lumânări pentru nuntă
 stoluri de fluturi de noapte
 pe la colțuri își fac veacul
 înghit dumicate de pâine și apă
 orchestra s-a adunat să bată
 gongul sfârșitul - o lingoare
 incertă - un potop de zboruri ca un
 potop de ploaie – reflexii ale cailor
 pe șesuri cuvintele se deschid înăuntru
 nu ne tulbură nimeni
vom fi morți și vom fi liberi!

tigri, frumoase broaște țestoase, cehov

un text comun strada
 de la un capăt la altul

spaima ne alergia

de unde atâta frică?

numărul 100

tigrii s-au mâncat între ei la grădina zoologică
 oamenii cinează își potolesc setea
 oceanul a ieșit din apă psalmii încă tulbură
 noapte de noapte cu mare sfială te dezbrăcai
 bat tobele inimii tale pe tabla de șah arunci
 zaruri te întorci în timp mizezi pe memorie
 atunci începi să pășești spre tine
 profund spectacolul din stradă
 confuzia de voci acoperă horcăitul de fier ruginit al
 trenului ce taie orașul în două un râu de catifea
 străbătând
 o pădure înzăpezită pe pielea ta vei simți securea plină
 de sânge a realității

atunci pornești arta sub un acoperiș șubred
 surâzi arta e moartă poesia și ea
 într-un fir de cânepă ne mai ținem sufletele
 atâta disperare în gesturile noastre
 în vizuina în care te ascunzi
 neguțătorii îți întind mâinile goale
 frumoase broaște țestoase
 cehov mai mult cehov le strigi
 suntem o lume de pământ
 pe nisipuri mișcătoare
 rare fremătătoare gaz și fum
 argint viu liniștea se întetea ca ninsoarea
 printre protozoare motoare în spatele casei
 pâraul curge rugăciune pentru viermi și alte
 doritoare ce tihnesc în hambare cuvinte ca saci
 cu pietroaie flori oarbe de mină și ele comune
 ca mărul dintr-o grădină în pârgă

mon amour

„Prima mișcare a formei este de a forma
 pe cel care nu este încă format.”

Rafail Noica

vorbele încifrează
 la urmă amintirile de la curtea ducelui burgund
 cu care am jucat șah într-o iarnă
 focurile lui johan ne arătau comori pe dealuri
 câini lătrau după noi ne închipuiam păduri
 în plin oraș înțesat de diverse betoane
 laptele curgea în piață se scurgea siniliu spre
 un canal închis cu capac greu de fontă
 în minte îmi veneau poeme de daniel turcea
 mă trezeam că pronunțam *Iisus Hristos Fiul
 lui Dumnezeu pustiul mic și pustiul apei vie Lumină
 sufletul aproape în urma setei adânc
 cumpăram pâine nimic nu ne putea*

opri mon amour în partea cealaltă a urbei
te pregăteai de culcare nu-ți cunoșteam durerile
suferei în tine întotdeauna te-au fascinat
copacii ăia înnoțați din cișmigi pãreau
cã rezonază cu sentimentele noastre
lumea s-a strâmbat semne nervoase
pe fața ei epifanie invizibilă a mișcării
sângelui măști crude ca mirosul de zarzăr
în floare gânduri de hidrogen sulfurat
olivin crysolit încifrat cum vorbele
din glasul tău mon amour după mur
forma a format forma

moartea bună sau moartea rea

mă întreb cine i-a
luat pe
vasilievici, bănescu, stratan?
moartea bună sau
moartea rea?
pe drum
am început să
vorbesc singur, vântul
bătea pe strada
îngustă!

am închis ochii.

am citit undeva că
cel puțin unul dintre ei
a spus că va vedea mai încolo
ce e cu moartea.

se întreba cine știe unde
va nimeri după,

apoi a mai spus ceva
despre ființe, șerpi, oameni!

se scuza că e un prost
orator,

beam vodcă și sporovăiam
așa!

oricum nu ne luasem prea
în serios,
acum doar îmi amintesc de ei
deși nu am apucat să-i
cunosc în carne și oase!

Panseistică

Între o deznădejde și alta,
mugetul durerii
o poartă cântând...
Între o sămânță și alta,
țipătul macului
câmpia sfâșiind...
Între o durere și alta,
rugăciunea îndurării
altar urmărind...
Între o-ntrebare și-o mirare
iarba și ploaia
deopotrivă devorând...
Între răsărit și apus
grămăjoara-mi de cuvinte
biserica zidind...

Și peste toate
lecția cea de toate zilele:
vezi râul curgând...

Zic și eu

Zic ce mi-a fost dat
să fie al meu:

Mănăstirea zidită de toamnă
Altarul acasei mele s-a făcut.

De peste tot,
cu trupu-n rugăciune
se arată frunze...

Și iată-mă-s
cât o liniște,
cât o singurătate,
cât o lumină,
cât o pasăre...

Câte chipuri!
și marea pe toate le soarbe
și mă reșează
în fiecare bob de sare.

Simplu

Cum a fost rostită
rugăciunea
de-a ajuns pâinea
acolo unde se căznea
putreziciunea?

Simplu. A fost crăpat cuvântul
în noaptea durerii,
pe timpul lacrimii,
în craterul răni,
tocmai când sângele
chitea la înviere.

Mâinile lui Iisus

Frumoase mâini ținute strâns la piept
În miez de noapte și în zi cu soare
Voi sunteți steaua după care-ndrept
Destinul vieții mele trecătoare.

Frumoase mâini la glasul rugii stins
O dragoste fierbinte vă desparte
Pe lemnul crucii singure v-ați prins
Frumoase mâini cu-a voastre palme sparte.

Frumoase mâini cu lacrimi de rubin
Ce curg pe lemnul înroșit de sânge
Durerea voastră se destramă lin
Frumoase mâini prin care cerul plânge.

Prin marea voastră rană cu noroi
Printre ciocan și lemn și printre oase
Mi s-a deschis un drum spre cer prin voi
Frumoase mâini, eterne mâini frumoase.

Rugă de iarnă

Mă-mprejmuiești din ochi în tainic dor
Precum lumina-n calea ei un nor.
Mă prinzi de mâini, mă lași deși n-ai vrea
Să mă retrag cumva din preajma ta.

Te strâng cu brațul peste umeri lin
Sunt îmbătat de tine ca de vin.
Te țin de mâini, te las, nu te-aș lăsa
Dar n-am cum scrie altfel soarta mea.

Mă tem de mine și de gândul meu.
Ascunde-mă de frig cu trupul tău
Și pune-ți degetul pe gura mea
Să pot să tac, când n-aș putea tăcea.

Amărui și crud

Iubirea-i o fărâmbă de hazard
Mortală ca un fulger ce te-a prins
E bocetul frisoanelor când ard
Și doina suferinței ce s-a stins.

Iubirea-i țesătură-n fir de jar
Ce-mbracă forme fără căpătâi
Cu rătăcirii în felul ei bizar
Născute-n marea dragoste dintâi.



Iubirea-i caldă ca un val de pluș
Bogată-n ispitiri cu noutăți
Lăsând durerea frântă pe arcuș
Înșiruire între joc și plăți.

Iubirea-i darul vieții ce va fi
Răvaș de friguri nedeschis și ud
Găsit din întâmplare într-o zi
În fructul Evei, amărui și crud.

Minunea lumii noastre

Extratereștii de-ar sosi
Din universul lor bătrân
Un singur lucru i-ar uimi :
O mamă cu un prunc la sân.

Și curioși de s-ar uita
Că avem cruce pe sicriu
Cu dragoste le-am arăta :
O Mamă-n brațe cu un Fiu.

Iar dacă-ar vrea ce ei nu au
Să aibă-n lumea lor de zei
Într-un tablou am să le dau :
O mamă-n mâini cu pruncul ei.

Chiar Dumnezeu de-ar întreba
De-avem pe lume ceva drept
Noi am aduce-n fața Sa:
O mamă cu un prunc la piept.

Rozariu de chihlimbar

Sărutul tău înmiresmat de zei
Cu flori de liliac și flori de tei
E pentru mine mir de nard curat
Din vas de alabastru revărsat.

Surâsul tău, izvoare de flori
Scăldat în soare de mai multe ori
E ca un stol de rouă ce s-a pus
Pe câmpul vieții noastre spre apus.

Îmbrățișarea ta cu iz de foc
Ce-mi ține respirația pe loc
E pentru mine leac de înnoptat
Când clopotele lumii nu mai bat.

Chiar ochii tăi, mărgele din șirag
Găsesc în ochii mei același drag
Și-același dor ce-n mână ți-l aduc
Cu flori de liliac, de tei, de nuc.

Într-o livadă

(testament)

Vreau să mă-ngropați într-o livadă
Pe sub crengi de măr mai lângă
trunchi
Înspre Dunga Dealului să cadă
Sălcii plângătoare în genunchi.

Când voi fi rămas a morții pradă
Pentru nopți de vifor sau de foc
Muguri somnoroși or să prevadă
Pat de humă-n strai de busuioc.

Vreau să mă-ngropați într-o livadă
Între un pârau și ...un izvor
Ca o zestre așezată-n ladă
De mirese pentru mirii lor.

Vreau să mă-ngropați într-o grădină
Lângă moșii și strămoșii mei
Ce-așteptau pe Domnul să revină
Când vor învia să fiu cu ei.

Iar de-oi fi uitat ca frunza-n câmpuri
Peste care anii se petrec
Mă voi strămuta din vers în cânturi
Ele ca și mine vin și trec.

Când voi fi... pământ... într-o livadă
În adâncul ei de somn regesc
Cine mă așteaptă o să creadă
C-am plecat și încă zăbovesc.

facerea lumii

dumnezeu a zis să fie lumină
iar lumina s-a revărsat peste întuneric
ca o apă caldă și sfântă

dumnezeu a zis să fie tărie
iar apele au ars despicate în sus
dezvelind cerul ascuns în abisuri
cu puzderia sa de nelumină

dumnezeu a dat colți apelor
să muște uscatul cu truda valurilor
iscoditoare și blândă
apoi a zis să fie iarba verdeață
și pomii cu fructe dulci sau amare
după vreme și lacrimi
pentru ziua când va zămisli omul
omul cu femeia lui lacomă de șarpe
și poame ascunse cu
taină cosmică și profundă

femeia a inventat pruncii pentru ca
omul blestemat și confuz
să-și mistuie nemurirea până-n
străfundul leacurilor nepieritoare
înșelând prorocirea

dumnezeu a zis să fie iubire
și ura a țâșnit din adâncuri ca o lavă
acoperind cu cenușă lumina
blândă și dreaptă din stele
așteptând sărutul fatal al
pământului cu ibovnicul soare

dumnezeu a zis să fie odihnă
și neliniștea a umplut cerul cu spaimă
alungând din furtună în furtună
lacrima pietrei
nestatornică și aspră ca
o pace

apoi și-a trimis fiul să ardă
moartea pe cruce și
crucea pe moarte

lumina se pierde cu fiecare bătaie a inimii

lumina se pierde cu fiecare bătaie a inimii din ochiul
tăcut
s-au terminat și ultimele resturi de spaimă
oasele au intrat în oase cu zgomot de flacăra cenușie
ne prăbușim cu viteza meteoritului imposibil de evitat
cineva știe bine acest lucru și simte adierea
orgasmului absent



MIHAI GANEA

în spatele soarelui pândește gaura neagră
cea de vierme se scurge în alte dimensiuni erotice
îmi pregătesc nava asemeni căpitanului celor
douăsprăzecemii
voi decola fără tine departe de tine uitând de tine
expirând și ultimele urme de aer intrate în celulele mele
odată cu sărutul tău inconfundabil

s-au terminat toate reîncarnările mi-a rămas oarbă
nemurirea
iubirea cere combustibil de ură, ura cere iubire de
moarte
povestea noastră a ajuns de notorietate în lumea
figurilor de ceară
iarna e vară iar vara e iarnă fierbinte
numele tău repeta ecoul de gheață
dragostea moare în șatră, șatra se duce de răpă
din spasme ultima suflare este păstrată pentru sărutul
pietrei

îmi vând insula de taină vântului nestatornic
inima cu piept cu tot să nu ai loc de întoarcere
ciorapul fermecat și ilicul roșu în zdrențe le-am pierdut
odată cu tablourile și cărțile de groază incendiate din
pod
pozele tale le șterg din recycle bing, plec, plec
picioarele tale dor pe zările reci

colosul din Cuhnea

maestrului Ion Marchiș

mă închin cu venerație ca unui voievod amânat
de lumea nestatornică în căutarea statorniciei
colosul de bronz mereu gata de plecare
durere necazuri probleme adunate deavalma
în epoci de piatră de aur sau lemn
porțile maramurșului deschise vremelnice
stau gătite în sărbătorile răsăritului
când blânde apele Izei albastre scaldă ziduri
din codrii rebeli păstrători de speranțe
Dumnezeu își alege poporul din apă și
stânca aceasta de el binecuvântată și
har pune în mâna și fruntea maestrului
zămislând împreună colosul de bronz

Nostalgia sau mărcile „noi” modernități

(urmare din pag.7)

20

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

În esență, și modernismul și postmodernismul, dacă îi acceptăm ca denumiri cu înțeles definit și definibil, au sfârșit prin a se devida de sens, prin a fi contestați, adesea, chiar de cei care i-au susținut, și prin a fi trecuți în seria termenilor înregistrabili în dicționare și enciclopedii, dar fără o substanță precisă și fără un conținut novator.

Simplificând lucrurile și acceptând ipoteza că există trei perioade mari în devenirea umanității (dezavuiam termenul de evoluție care presupune creștere calitativă și cantitativă neîntreruptă), se poate oricând demonstra că fiecare dintre acestea a inovat enorm în raport cu anterioritatea și că tot acest efort novator poate fi numit generic modernitate, încât ierarhizarea perioadelor în funcție de modernizarea indusă acelor vremuri este greu de demonstrat și atunci rămâne valabil doar principiul cronologiei, după care le ordonăm, fără însă a le ierarhiza. Antichitatea a inventat tragedia, filosofia, logica, retorica, poezia, arhitectura și ingineria, într-un cuvânt, a pus bazele civilizației pentru milenii ce-au urmat, obligându-le ca, din când în când, să se întoarcă spre începuturile umanității care a făcut trecerea hotărâtă de la tribalitate la societate. Evul Mediu s-a dovedit novator în privința spiritualității, noile religii (creștinismul și mahomedanismul) așezând umanitatea pe alte temelii apte să răspundă unor provocări uriașe precum migrația popoarelor, cruciadele, ciocnirea civilizațiilor, ereziile și schismele de tot felul. În forme specifice unei lumi care-și căuta jaloanele unei noi funcționalități, evul de mijloc, privit ca realitate în sine își are partea lui de modernitate chiar dacă am limita-o la măreția catedralelor sau la cea a moscheelor. Dacă includem și Renașterea în această perioadă, sensul inovator, modernizator este și mai evident, chiar dacă umanismul acesteia (alt-ism) a însemnat o recuperare mai mult decât evidentă a Antichității și o corecție necesară adusă secolelor creștine care au ignorat întemeierea primă a civilizației.

Cât de modernă a fost modernitatea nu mai are nevoie de nicio demonstrație, invențiile tehnice și tehnologice schimbând din temelii imaginea lumii și, odată cu aceasta, mentalitatea oamenilor obligați să gândească în alți termeni și cu altă finalitate socială. Capitalismul, socialismul, imperialismul au marcat istoria modernității în sens negativ (nedreptate, suferință, atrocități), dar au și jalonat-o și au determinat-o să-și reconsidere din mers rațiunile existențiale. Marea inovație a modernității a fost știința de carte pentru toți, principala „lumină” a veacului al XVIII-lea, de la care au plecat apoi industria, economia, comerțul, civilizația și chiar cultura, cu deschideri largi și substanțiale spre formele artistice care au bulversat și sensibilizarea noii lumi, cea care ardea etapele cu o nonșalanță dezarmantă. Totul părea că merge în sens ascendent, până în momentul în care s-a produs un clivaj evident între civilizația care continuă să avanseze în ritm rapid, grație inovației tehnologice tot mai prezente în viața de fiecare zi, și cultura, care a început să regreseze, altfel zis, cele două componente au început să meargă în direcții opuse, nemaifiind deloc sincrone.

În momentul în care umanitatea a conștientizat clivajul dintre civilizație și cultură s-a instalat scepticismul evoluționist, întărit și de evenimente precum războaiele (al Doilea Război, Războiul Rece, Vietnamul), urmate de prăbușiri și deziluzii. Ființa slabă heideggeriană a luat lumea în stăpânire, iar drept

consecință nostalgia, melancolia și regretul au devenit stări cotidiene ale omului ce-și vedea spulberate iluziile, una câte una. Prăbușirea ultimelor imperii (colonaliste sau socialiste) l-au proiectat pe omul modernității târzii, care nu e totuna cu postmodernitatea (realitate socială inexistentă) într-o melancolie generică, când exaltată, când ironică, focalizată pe neîncrederea generică în viitorul incert, produs al disoluției Centrului, și pe încercarea disperată de a se ancora în trecutul apropiat, singurul pe care simțurile sale atrofiate îl mai puteau percepe. Cel îndepărtat nu-i mai este accesibil tocmai datorită forței lui de a seconstrui pe sine după o idee directoare de forță și precizie, care-l depășesc conceptual. Trecutul apropiat e turbure și fără sens, dar găsește în el similitudini cu propria trăire, cu deziluziile și incertitudinile sale.

Nostalgia e plasată definitiv sub cupola *Kitsch*-ului, produs și efect al culturii de masă, neinteresată de absolutul estetic și estetizant. Ea e opusul entuziasmului ce-și focalizează energiile spre viitor și se întoarce obstinat spre un trecut turbure, cu contururi vagi și cu inconsistență faptică, dar în care găsește materia și substanța trăirilor îndoielnice ca autenticitate umană, însă suficiente pentru suflete dezavuate. Valorizarea ființială își refuza valorile pozitive, care presupun entuziasm, speranță, curaj și plonjează în apele tulburi ale negativismului, generoase cu trăirile incerte, cu incompletitudinea, cu privirea întoarsă spre înapoi. Astfel de stări au devenit mărci ale generației de tip hippy, punk, skitness, rock, hip-hop, emo, toate cu mărci de contracultură ce contestă cultura dominantă a generațiilor formate în spiritul altor vremuri.

Kitsch-ul e previzibil, e comun, e îndoielnic, dar câștigă tot mai mult teren în viața de fiecare zi de vreme ce mâncăm, ne îmbrăcăm și trăim după norme impuse de acesta. Încetul cu încetul și trăirile se molipsesc de toate aceste cedări ale ființei slabe, care se obișnuiește cu ideea că norma cât mai joasă este reperul existențial. În nostalgia se concentrează efortul de dezarticulare a ființei profunde, pe care n-o mai interesează spaimele, angoasele sau obsesiile omului ce-și sonda abisul sufletesc pentru a găsi în el o cale a certitudinii viitorului. Nostalgia nici măcar nu încearcă să depășească bariera abisalului, preferând zona mediană a ființei psihologice unde face casă bună cu melancolia și sentimentalismul, stări caduce de multă vreme, dar recuperate din rațiuni de comoditate spirituală, căci sunt deja trăite, deja compromise, deja inutile. În zona lor incertă omul contemporan, hedonist și pragmatic, găsește satisfacții mărunte și fragmentare, dar care-l mulțumesc în exercițiul său de iluzionare cotidiană, fără un țel precis.

Nostalgia este, până la urmă, o marcă a timpului de azi cu o acută conștiință a sfârșitului iminent al unei lumi care și-a consumat deja energiile primare și trăiește din resturi/fragmente ale trecutului. Cum lucrurile în istorie sunt repetitive, ceea ce generic numim astăzi postmodernitate și postmodernism seamănă în multe privințe cu decadența și decadentismul celei de-a doua jumătăți a secolului XIX-lea, caracterizat prin cultivarea artificialului, a rafinamentului estet și a morbidului excesiv. Cam aceleași caracteristici se regăsesc, cu nuanțele de rigoare, și-n reprezentarea postmodernismului, încât ne vedem îndreptățiți să-l numim neodecadentism și să-l plasăm în categoria fenomenelor secundare. Nostalgia este și ea o ipostază a postmodernității decadente, încadrabilă în categoria secundarului.



Nicolae Gâlmeanu - Poetul Cislăului Mioritic

Motto: *Iisus plânge și pentru cei care nu plâng* (T.I.)

Cartea **Plângea Iisus** (Ed. Omega 2009), este o fluidă reprezentare a stărilor psihice rațional-afective. Poetul ne/se ademenește în ceremonialul morții, ca-ntr-un talmud, ca-ntr-o cabală-testament, ca-ntr-un exercițiu de raționalități-iraționale, cele din marginile absolute ale trăirilor empirice din adâncul experiențelor unice afective.

Iisus plânge în poemele unui Sfânt Nicolae, prins în peșterile orogene ale rugăciunii. Treaptă a iluminării, purificării pasive, succesoare suferinței (ne)purificării active. Prag mistic a unei izbânde viitoare, unire mistică a celor două purificări în... desăvârșire.

De altfel, întreaga poezie poematică a ascetului revoltat pe sine, a domnului Gâlmeanu Nicolae, este o meditație mistică, un complex de reculegeri, fie de concentrare prin efort intelectual și expresie livrească asupra lumii, fie de simplificare, de hulire chiar a esențelor trăirii (specifice lui Cioran). Meditație în care poetul stă cu un picior în aserțiune și cu altul în negație, croită și potrivită așezare a unui „nefăcut, ci nenăscut” locuitor astral într-un „cislău mioritic”. Trinitatea Tată-Fiu-Sfântul Duh, prin excelență masculine, are la Nicolae Gâlmeanu ochi și înfățișare feminină, blândă și povătuitoare, mult depărtată însă de tămăduirea trăirilor tragice: infinite și mai tragice, mult neștiutoare de suferință.

Ni se explică în strigătul poetului această trinitate, atât printr-o călătorie organică în... organic, cât și printr-o călătorie intelectuală în intelect, katharsis-ul, fatismos-ul, teliosis-ul (purificarea, iluminarea, desăvârșirea) și atitudinile posibile trupesti și... sufletești, oglindă și rod a oglinzii ființei în neant, numite: apatiea (nepătimirea), teoria (vederea lui Dumnezeu), teologia (îndumnezeirea).

Ni se explică pătimirea și patima cunoașterii catafactice-afirmative în paralel (în aceeași vreme istovită) cu/prin cunoșterea apofatică: una într-alta manifestare a sinelui trăitor prin sine. Așa cum o face în întreaga carte, mai întâi și mai înainte de toate, în **Plângea Iisus**: „După atâta priveghi.. / să scoatem cadavrul din casă/ a început să se-impută și ne strică... Parcă a început să miroasă groapa în coliva din ceaun.. nu mai prididesc muștele să tragă la mort (*nevoia de purificare a spațiului viitoarei iluminării*).

Ceremonia, ritualul „mortului de scos în lume” adună lumea să participe la purificare:

„I-auzi-o p'aia de fată mare, năzdrăvană! / i-a fost discipolă, zbiară! / să nu leșine odată cu leatul”.

Acestei apariții-fecioara (prea)curată (*des întâlnită în lacrimile lui Iisus*)- îi opune poetul; om de rând, huiduitor de erotic, amănuntele revoltei lui pe „cauza ezoterică a morții”, dar și detaliile spațiului mortuar: „am o măsea stricată, i-am pisat tămâie/ să nu cad în ridicol/ va trebui să spargem ușa/ să-l dăm afară cu patu’/ vezi semnele?”

Detaliile se opresc brusc, la Gâlmeanu, în simbol unificator ori într-o semnificație mai largă a lor. Ca într-un joc lexical al rostirii nerostitului, al nerostirii rostotului: avatarul

zeului eu interior în eu exterior.

Continuăm lectura poemului **Plângea Iisus**: „să-l dăm afară din casă...! / vezi semnele? Nu alea din palmele sale! Cocardele virtuale de tradiție!”

Și, din nou, se întoarce în... banal. Banală fiind „antropofagia înmormântării și a pomenirii celui mort prin: luați mâncați acesta e trupul meu, beți, acesta e sângele meu...: „Agrafele pentru prins! banderole, oarare, batiste și funde/ să se lase toate deschise/

când va trece pe la mă-sa, pe la poartă/ chit că a făcut din curtea mea latifundine,/ de-o vreme, sunt putredă de reumatism,/ a subnutriție,/ să nu se uite frânghia pentru sicriu/ să-i puneți inserții/ ni se rupe și ne trezim cu el/ mușcând malul și vadul/ luați cuvertura de naftalină/ pentru raclă, de unde/ Dumnezeu miroase a supă...” (*anacolut, șir de viitoare iluminări*).

Iluminarea nu trebuie înțeleasă, în acest poem, ca treaptă mistică religioasă. Ea este tot activă, activă teorie telurică (*vedere a Dumnezeului-om*). Pe fundal blagian:

„S-a aprins focul, să nu se întindă la capete! / parcă-i în noaptea de revelion,/ când pușcă primarul artificii,/ de trei zile încoace (... *gura nu-ți mai tace, fiind substituit cu...*) dădea viața să mai scape/ nu care cumva fâlfaie prapurele/ să ni se ardă pe grătare micii! / (din nou detalii postmoderniste, ce vor sprijini aserțiunile globale, universale, poetice) și, atunci, ... a venit domnul notar să-i înmâneze noua carte de identitate,/ scoateți din sertare fluierale,/ testamentul și ultimul inel/ să se odihnească pe pernă,/ ne trebuie (*alți*) brazi,/ ce-i pasă? / Lumea îl bocește de moarte, nu vedeți? / Dragul de el cum feciorăște”.

Iluminarea este un catharsis, o lustrație, o teologie: „O, cum se înspăimântă întunericul din senin./ Bezna se prăbușește-n mulțimi din mulțimi,/ totul se-adună, se mână se deschid canioanele în lună/ și din munte golgote se sparg/ valuri de molii și dolii/ își pun cocarde de nuntă,/ vin soboare de preoți și lăutari/ și făclii se aprind în cuvinte/ la o altă lumină lumea se minte/ sărută cununiile mirelui și se închină zănată”.

Bucurie cântată cu rimă interioară călcată în picioare, cu ritm de jazz, largo-cantabile, ori horă-bătută în duminici de însurătoare grabnică.

Reîntoarcerea la viață a... mortului, care poate fi oricare dintre noi, este însăși conștiința mântuirii și a desăvârșirii:

„Auziți? Bat într-o dungă clopotele./ Arit? Cine-o fi murit,/ În vremea de care fugiți?... De sus.../ Plângea Iisus.”

Un soi de „în moarte cu mine însumi”, este acest poem, privit dintr-o/într-o altă oglindă din câte el are.

Și cine crede în argintul poemelor Nicolae Gâlmeanu, își poate odihni fuga prin lume, ca-ntr-un „Cislău al nemuririi”, citind o astfel de poezie: testament la frontiera mileniilor, frumos învrăjbite să ne reprezinte cuvântul aristocrat, livresc, omiscient. Nicolae Gâlmeanu este conștiința poetică unică, rară, liberală ca formă literară, necesară creației literare românești: contemplație postmodernistă a controverselor ideatice, a contrariilor formelor estetice = detaliu al extazului revoltat pe extaz.

Toderiță Ioan



Costel Stancu

Întâmplare



*Clarei , pentru când
n-o să se mai creadă mare*

Trei pisici, într-o grădină
se jucau cu luna plină:
socotind că e din fire,
înceau să o deșire!
Smotoceau la ea întruna,
însă, mai șireată, luna,
să își rîdă de micuțe,
le scăpa printre lăbuțe
și, spre disperarea lor,
se-ascundea după vreun nor,
c-abia o găseau aici
înciudatele pisici,
care printre „hîr” și „miau”



mai vîrtos o scărmanau,
pînă către diminează
cînd, cu roua pe mustață
și gheruțele tocite,
adormeau pe nesimțite
și visau că împreună
torc același fir de lună...

S-au trezit tîrziu, în noapte,
și-nainte de-a bea lapte,
au privit în grabă cerul
neînțelegînd misterul
ce făcuse să dispară
luna-ntreagă de ieri seară
și-n locu-i să nu se-arate
nici măcar o jumătate...

Nu e chip ca luna plină
să se piardă prin grădină!
Și-au crezut atunci – tustrele-
că au deșirat-o ele.



Mățele lui a.g.secară, pastîșe
după Axel Scheffler

COSTEL STANCU s-a născut la 02.05.1970, în orașul Vînju-Mare, județul Mehedinți. Locuiește în Reșița. Membru al Cenaclului Literar *Semenicul* din Reșița, începînd cu anul 1987. Membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara. A publicat volumele de poezie:

- **Terapia căderii în gol**, Editura Hestia, Timișoara, 1995. - **Dominic sau despre imitația umbrei**, Editura Hestia, Timișoara, 1995. - **Măștile solitudinii**, Editura Marineasa, Timișoara, 1997. - **Golurile din pîine**, Editura Marineasa, Timișoara, 1998. - **Fluturile cu o singură aripă**, Editura Timpul, Reșița, 2000. - **Arta imaginației**, antologie, Editura Vinea, București, 2001. - **Cîntarul de apă**, Editura Marineasa, Timișoara, 2002. - **Vînătoarea promisă**, Editura Marineasa, Timișoara, 2003. - **Ieșirea din peșteră**, Editura Marineasa, Timișoara, 2005. - **Înghițitorul de creioane**, Editura Tim, Reșița, 2009. - **Evoluți@ umană**, (epigrame), Editura Tim, Reșița, 2009.

Are în pregătire un volum de versuri pentru copii și o antologie din cărțile de versuri publicate. (C.M.)

Semnal pisicesc



Toți motanii, toți cotoii, toate mățele și pisicuțele, pisoiașii și alte felinuțe, respectabile sau nu, anunță apariția unei noi ediții a cărții lui T.S.Eliot, *Old Possum's Book of Practical Cats*, în traducerea gălățenilor noștri, **Tudor Cristian Roșca și Viorel Ștefănescu**, la editura Humanitas. Precum se observă, a.g. a încercat și el să traducă două pisicuțe ale lui Axel Scheffler, ilustratorul volumului devenit în limba română *Cartea lui Moș Oposum despre Pisicile Poznase*. Pe V.Ștefănescu îl puteți întâlni și în pagina următoare, cu un poem inedit, dedicat, cum altfel, unei poete poznase, Stela Iorga.

Poetei Stela Iorga,
cu ocazia lansării volumului *Ziaristică la domiciliu*

Stela Iorga e un enigmatic scriitor-problemă.
Problema ei e că în general scrie bine.
Pentru alții, problema-i că e scriitor.
Când spun *scriitor* nu mă refer la omul civil Stela Iorga,
fiindcă eu, ca și domnul Proust, detest critica biografistă,
drept care acum nu fac speculații despre sexul îngerilor,
ci despre eul profund, creator,
care e *altcineva*, cum zicea domnul Rimbaud:
el traversează secolii, sexe și scriituri
și se numește *Orlando*.

Stela Iorga, însă, mai are o problemă:
uneori scrie *mai bine* decât atunci când scrie *în general bine*,
de unde se vede că, atunci când scria cum scria,
de fapt scria prost,
fiindcă Orlando din ea
mai mult somnola.

Stela Iorga are și o mare problemă:
uneori scrie foarte bine.
Foarte bine nu e doar superlativul absolut, ci și antonimul lui *prost*:
asta înseamnă că Orlando și-a băut cafeaua
și vede și el că atunci când scria *doar mai bine*,
de fapt scria destul de anost.

Cea mai mare problemă a Stelei Iorga
e însă aceea că din când în când scrie și câte-un poem memorabil,
ceea ce înseamnă că Orlando
s-a întors din Turcia în sine
iar noi am intrat în relativitatea problematicii europocentriste
de la porțile Orientului, unde totul nu e *à la légère*
ci violent oximoronic, cum spun noii istoriști resentimentari,
crezând că nu poeții scriu versuri, ci energiile sociale cu mînă de fier.

Atunci alții (din prima strofă) intră în panică și încep să urle:
„Cum își permite-această Stela Iorga să scrie memorabil, ca un viciu,
cînd nouă nici nu ne-a trecut prin minte,
deși avem în litere, ca Supersafta, lungi state de serviciu?!”.
deși avem în litere, ca Supersafta, lungi state de serviciu?!”.

Eu cred că asta nu se prea-nțelege:
deși mai merge și la serviciu, Stela Iorga nu are state,
ci o țară, scurtă și *disiunaitid*, pe care-o urăște din prea multă iubire,
iar acest paradox e un mare mister pentru Orlando,
mai ales aici, în spațiul mioritic deal-vale,
unde prostia-i „foarte nuanțată”, în neștire,
iar poezia mai tulbură liniștea publică,
doar cînd găsește vreo voce, vreo cale...



Citind poemul...



Stela Iorga

Luni, 12 aprilie, 2010



Victor Cilincă

“Acolo, romanii creștini, ascultând predica Apostolului Petru, au cerut Sfântului Marcu să le scrie o Evanghelie, cu predica Apostolului. Și așa, cartea sa este Evanghelia lui Petru, dar scrisă de Sfântul Marcu, învățăcelul său”...

Dară Boier Arapu găsi într-o dimineață, lângă ieslea cailor, o terfeloagă grecească cu viețile sfinților. Îndată se și făcu galben ca ceara și răcni după ajutoare. Când se arătară cele câteva slugi aflate în acel ceas la rânduit trebile de prin curte, boierul le arătă terfeloaga, fără să pună mâna pe aceasta, de parcă ar fi fost atinsă, cumva, de duhul cholerei: „Cine oare a adus aice acest ceaslov, *corițachi-mu?!*” - întrebă domnia sa o singură dată. Iară nimene nu cuteză să spuie, ori nu știa ce însemnătate aveau foile acele și cine le lepădase. Sluga Marcu, care tocmai se înturna cu două părechi de hamuri și o șa bătute în ținte de aramă, ca la șaua lui Ducipal, veni să se plece: „Ceaslovul meu îi, Măria-Ta!”, recunosc el.

„Aha”, spuse boierul și îi făcu semn unei slugi să rădice cartea și îi porunci scurt din degete supărate Marcului să îl prea urmeze în canțilerie. Nu lăsă pre nimeni altăcineva să le vină pe urme, ba chiar o și ocări pe Frusina cea fără de glăgorie, săracă să fie și de păcate, care tocmai deretica prin tinda conacului boieresc.

În încăperea de taină unde boierul scria uneori însemnări, nota țifrele și tocmea pitace, sluga mărturisii toată tărășenia. Cum, în fiare fiind, aruncat adecă în beciul pentru hoții de cai al boierului, în care doar un ceas pe zi pătrundea Dumnezeu cu lumina sa, anume printre doi nuci strâmbi, intrase în vorbă cu diacul care primise găzduire vara trecută pe la moșie. Unde stătuse aproape toată vara, cerșind odihnă, înainte de a pleca spre o stăreție depărtată. Și diacul, tot auzând el de jos, den întuneric, oftaturi de țî se rupea de tot inima, intrase în vorbă cu robul, prin surpătura den perete prin care pătrundea și Dumnezeu pe la amiază, când avea și Dumnealui vreme, poleind beciul fără știrea Măriei Sale. De ziceai că-i mai bogat în aur și odoare decât tronul împărătesc de la Țarigrad. Și, ca să-i fie totuși de alinare, învățatul îl învățase buchile pre cel care, credea învățătorul, urma să-și petreacă tot restul vieții acolo, sub pământ, vizitat numai vara, și numai câte un ceas pe zi, de lumina când galbenă, când aurie, a Domnului. Și o dată pe zi, diacul îi strecura și câte o coajă de

ROSA

RĂTĂCITUL

(Slove de post)

mesteacăn pe care scrijelise câte un semn, unul singur, pre care robul fără altă muncă îl deprindea a-l scrie aidoma, cu scârănă - destulă la îndemâna sa - în cel mult o săptămână. Buchii ca niște șerpișori încolăciți la soare, altele ca un sceptru mândru, îmbrăcat în iederă, altele din jumătăți egale de inele, ca niște cataramă de șa arăpească, fură lesne de deprins toată vara, mereu ziua până ce intra iar lumina cea aurie sau galbenă și nu mai vedea literele de atâta strălucire... În întunec, o brumă de lumină îi era de ajuns pentru câte un semn. Mai greu - și atunci trebui să se obicinuiască el și cu raza Domnului - fu atunci când se înmulțiră blestematele de buchii... Că unele lângă altele aveau alte înțelesuri decât altele lângă unele, asta fu cel mai greu de priceput, iar cetitul nu se putu fără cartea pe care diacul i-o lăsă apoi pomană, dară cu încă părere de rău că se desparte de ea... Din cartea cea sfântă, pe care streinul își făcuse mare pomană să i-o lase, Marcu află că este pre voia Domnului ca el să sufere prigoniri pe lumea aiasta, spre a sta apoi fără supărare și îndestulat în suflet lângă sânul sfinților atunci când se va petrece și el pe cea lume, întocmai ca vodă Ioniță - iertată să ne fie asemenea și să nu ne audă nimene de așa vorbe proaste...

Căci se cuvine acu a aminti cu glas gios că hospodarul țarei, Ioniță Vodă se prăpădisă vara ailaltă, în sfârșit, cam prea de moarte bună. Înainte vreme, mazilirea domniei sale, după tot binele făcut țării și multa credință către luminatul sultan, îl făcuse pe domnitor să se sfârșească cam de inimă rea, sărman, în bejenie. Cel puțin așa se zicea... După petrecerea voievodului la cele vecinice, postelnicul Velicu, credinciosul său, fugise în Lehia și bine nu i-ar veni să se mai întoarcă... Se neliniștiseră apoi lucrurile la moșia postelnicului. Nimeni nu mai avu o vreme cui se-nchina. Și cum se poate aceasta, slugă fără stăpân?! Oamenii se gândeau la tot ce putea fi mai rău: poate vor fi făcuți robi și vânduți, poate vor fi risipiți pe alte moșii, să nu-și găsească omul soața și aceasta pre fiii ei. Sau, și mai amarnic, să rămână slobozi de capu' lor, să nu aibă adecă nice cine le trage pălmi și le dea tain sporit la zile mari și să-i ierte când și când de beție și lene...

Vodă Petriceico, noul domnitor de după Ioniță Vodă, dădu poruncă să fie uitați toți credincioșii răposatului

domn. Pfiu - și parcă nici n-ar fi fost! Mare slobozenie, mare îngăduință! Că dacă numai îi ierta, aceștia s-ar fi putut teme de vreo oarece poruncă tainică și s-ar fi uitat mereu în urmă, de-ar fi rămas cu grumajii strâmbați. Așa, umblau ca morții, blagosloviți rar de neamuri, da' uitați de gâde...

La moșie la Breaza, pe care Petriceico o luase, ca pre multe alte moșii, așa cum se și cuvine, de la fugarul Velicu, vodă căftănisă un nou boier, dintre bine credincioșii săi. Acesta, boier Arapu avea rude sus puse la Țarigrad, se turcise la vreme, nu se ținea nici de om prost, ba era chiar cu îndemânare în ale scrisului, de folos la o adică domnitorului și niciodată lipsă din alaiul de întâmpinare a capuchihaiei întoarsă de la Constantinopole sau a vreunei înalte solii de la Fericita Poartă. Și îi era de mare trebuință lui vodă câte unul așa și pe dincolo, cu carte multă, în acea țară sărăcită, când bătea vântul de la Răsărit, de știința aceasta a buchilor, moșie cu oameni proști de carte, dară zdraveni de muncă și cu frică de Dumnezeu și de vlădică.

Pe Marcu îl scoaseră din temniță tot acum, din mila boierului Arapu și den porunca Măriei Sale vodă Petriceico. Îi deteră și o slujbă la cele grajduri, muncă ușoară pentru unul care trebuie să se obișnuiască abia cu lumina zilei. Marcu fusese sluga de taină a slugii de taină a boierului băjenit Velicu, cel care fusese sftetic credincios lui vodă Ioniță, acum dus la cele veșnice. Fără stăpân, Marcu pupă fără șovăială mâna noului boier și îi jurui credință cu toată voia, vârsând și câteva lacrimi. Și nu se poate să nu fii, pre lumea aceasta, al cuiva, nu se poate să nu porți credință și nu se poate să fii fără Dumnezeu și fără stăpân cu frică de Dumnezeu, da' și de necuratul!

De-acum gândeam că nu părea să ne mai pască nicio primejdie. Aflasem că Vodă nu avea știre ca vreun boier hiclean să mai trimeată carte de taină la curtea Leahului, ori la cea a Muscalului, ori chiar Vizirului. Știutorii de carte erau toți pe lângă Măria Sa ori ținuți la popreală cu pricini. Și treburile rămân cum le-am apucat: așa cum se prea cuvine, primim blagoslovenia de la Constantinopole, de la mare Patriarhul cel ortodox, facem crucile cum se cade, nu ca papistașii, și respectăm bunile înțelegeri cu Înalta Poartă, stăpână a Lumii și a gurilor Dunărei...

Boier Arapu stătu acum mult pe gânduri, privind terfeloaga: iertarea robului nu mai putea fi luată înapoi, fără a se arăta astfel om și boier lipsit de cuvânt și de *psihi*. Nici nu se îndura să-l ucidă în taină pe omul încă verde, care îi era îndemânatec la trebi și părea serv supus... Și apoi, nu văzuseră prea destui ceaslovul, pentru ca să nu-i iasă vorbe, atunce când Marcu nu se va mai întoarce la slujba sa? Sau ce, oare să-i omoare pre toți și să-l lase

doar pe Marcu de trebuință? O fi bun la dictare, dară cine să taie lemne și să mulgă vacile, așa nevolnic cum e după atâta popreală? Și încă nu avea un om de taină, care să ucidă pentru el și să tacă precum troița acoperită cu zăpadă noaptea, departe de călători... Ba chiar, ca s-o spunem pe cea dreaptă, acest Marcu, care arătase atâta credință boierului de dinaintea sa, poate să fi fost într-o zi cu credință numai bun tocmai pentru astfel de slujbe tainice și pentru el, beizadea Arapu...

Viu, Marcu n-ar fi ajuns departe dacă ar fi fugit de pe moșie, nu puteam avea teamă de asta. Însă de alt lucru, mai cumplit, se temea boierul Arapu. Servul său, așa umilit, cunoștea acum slovele întocmai ca unele beizadele domnești trimise în taină să învețe pe la frânci. Putea fi folosit dară de oarecine, la o adică, de bună voie, ori cumpărat sau căznit, spre a trimite carte de taină leahului, ungurului, muscalului, austrului ori la Țarigrad chiar, despre cine știe ce päre veninoase. După care ar fi urmat scrășnirea dinților, tăierea capului și abia apoi cercetare, să se vadă dacă e vinovat ori nu, dacă și-a meritat adecă scurtarea de cap sau trebuie să scăpăm un biet oftat pentru sufletul său credincios lui Vodă și înfricoșatului tron împărătesc... Dar putea scrie chiar el, Marcu, cine știe și cui, că doară fusese rob al dușmanului boier de dinainte, hicleanul Velicu! Ca să nu mai pomenim de niscai blesteme care pot fi scrijelate cu sânge sau licori puturoase și strecurate în așternut, pre dedesupt, ori pe sub perini, ori în fundu' chemirului, spre a-l lovi pre boier cu brâncă, cu choleră sau cu tremurici de la ucigă-l toaca...

Cu blândețe, boierul opri pentru folosul său acea carte sfântă, deși acum el era, vezi bine, închinătoriu al lui Allah, slăvit în veci fie numele Lui! Dară cele sfinte sunt peste tot o apă și un pământ, doar nu trebuie să pui cărțile cele sfinte una peste alta, ci în sipete deosebite.

Apoi, boierul se lumineă și îl puse pe Marcu să-l zugrăvească în vorbe cât mai amănunțite pre acel diac și trimise degrabă zapciul și doi țigani care să-i ție tovărășie pre urmele celui rar știutor de slove. Și să-l îmbie pre acela, cu vorbe dulci, amenințări șoptite, daruri poleite și ceva mahmudele, să se întoarne adecă la moșie spre o scurtă lucrare ce-i face trebuință prea-cinstului boier.

Îl aduseră grabnic. Diacul intră sfios în iatacul boierului. Văzu un bărbat cu țeasta frumos rasă chilug pe sub calpacul înalt, cu capac alb, domnesc, cum n-avea voie nimene decât Vodă să poarte și să-l vadă oarecine și cu barbă de boier divanit, nu de boiernaș coclit ca domnia sa. Cu brâu lat de mătase cilibie, cu șalvari galbeni și iminei cu vârful frumos întors înapoi, boier Arapu trebuie să-i fi părut diacului prea puțin călătorit întocmai de falnic ca și Pașa de Vidin.

Mai întâi, boier Arapu ceru știutorului de carte să recunoască dacă el și nu altul îi învățase sluga meșterea cuvintelor așternute în hrisov. Oricând putea porunci să-l

RĂTĂCITUL (Slove de post)

(continuarea paginii 25)

26

aducă pe Marcu, să-i pună față în față și acela, de groază, să-l prepună pe diac drept vinovat de o așa fărădelege... Diacul plecă deci pe dată capul, cu umilință. Ce-o vrea Dumnezeu...

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s
- Mă rog dumitate să-l dezveți acum de acest dar nefolositoriu!, porunci însă boierul, așezându-i în față opt pungi de galbeni zimțați, împărătești. Calpi, de bună samă - dar ce putea oare ști un biet diac, copleșit de atâta bunătate atunci când se aștepta mai degrabă să i se ia cu dărnicie, dacă nu căpățâna, lumina ochilor, sau măcar să fie bătut cu vergile la tălpi și pus în jug și afumat cu ardei?

Diacul se bucură întâi de mărinimia boierului, însă pe dată sudoarea începu a-i curge groasă pe spete, ca sângele voinic din rana de iatagan.

- Dară poate, Măria Ta, să se mai întoarcă soarele de pe unde a venit, la Răsăritul Lumii?

- Vezi bine că și mâni soarele tot de la Răsărit răsare!, spuse fără să se supere, dar apăsător, boierul Arapu. Așa că face dumnealui soarele cumva, spre a se întoarce din nou la Răsărit, de vreme ce tot de acolo răsăie a doua și a treia zi și de când s-a făcut Lumea!

Diacul nu mai îndrăzni să-și prizărească măcar glasul, ci se închină și spuse, cu cumpătare, că dacă va voi să-i dea o pungă, numai o pungă, și nu anume pentru el, netrebnicul, ci pentru sfântul lăcaș, se învoiește la lucrare. Dară, fără să se mânie boierul pre el: nu va atinge cea pungă, până ce acest nemaipomenit dezvăț nu se va făptui. Sigur, diacul îl putea învăța pe Marcu să o facă pe slabul de minte, dar ar fi fost păcat în fața lui Dumnezeu!

„Marcule, iată, ți le arăt repede: o slovă semăna așa bine cu atâte altele... Nu se poate să nu le greșești!” Și Marcu se încordă să greșească, atunci când diacul i le arată amestecate. Dară când fu întrebat pe nepusă masă, se încurcă rău și spuse literele bine chiar și-așa, încurcate!

Dascălul începu atunci să-i bage în cap și buchii arabe, latine, chirilice, gothice ori chiar cuneiforme. În acel talmeș-balmeș nu se poate să nu le-ncurci pe toate! Și dascălul îl ascultă după alte câteva zile, în care Marcu nici nu mai fusese primit la munca grajdului. Diacul îi făgădui că o nua la palmă pentru fiecare literă bine ținută minte. Dară Marcu, cu umilință și rușine mare, plecă privirile și întinse palmele. Brazde mari se adunau în palmi și pe degete, dar netotul nu reușea să nu-și amintească slovele! Să nu spui că-I răutate?! Iară diacul se sfătuia cu sine și nu știa dacă să-l mai pedepsească pe grăjdar doar pentru literele elinești, sau și pentru cele arăpești, scandinave sau plăsmuirile egiptiene pe care i le băgase în cap ca să-l încurce și să le uite pe cele vechi...

Diacul îndrăzni într-o zi chiar să-l tulbure pe boier, rugându-l cu ceriul și pământul să primească, pentru proasta slujbă ce-o înfăptuia ca dezvățător, să-i lucreze în schimb la grajduri, fără simbrerie, alături de robul lui Dumnezeu Marcu, cel atât de prost...

- Ba să faci bine și să-l înveți dezvățul!, porunci Arapu. Că, dacă nu, unul din doi va rămâne mai scurt cu un cap și nu știu zău care din voi doi...

Cum Marcu tot nu uita, nărodul, buchile, dascălul aduse atunci la moșie un ceaslov greu, de matematici, pe care-l cără din greu, cu plăvanii de la monastire, acum boi evlavioși, dară care, vânjoși, opintiseră pe vremuri tunurile de tuci la asediul Cameniței. Știi că pentru o astfel de Scriptură îți trebuie pieile chiar și a trei sute de oi?

Diacul îl învăța acum pe grăjdarul credincios despre unghiuri și țifre, diacul având grijă ca să nu pună litere în capul unghiurilor la exerciții, ci semne oarecare, unele chiar deșuchete, ușor de amintit, ori tot țifre. Dar Marcu le învăța, hicleanul, și pre acelea! Ba chiar spunea, împlișat, cum că buchile îi vin acum mai ușor și mai mângâitor, după ce s-a luptat cu țifrele romane, ca niște litere, și cele arabe, mai rotunjoare... Erau întocmai literele acelea, fie ele elinești, arăbești ori nemțești - găsi el cu cale să deslușească - întocmai ca mâncarea de post, care nu-ți vine înapoi, de față cu bucatele grase și ațoase, cu multe cărnuri grase, ale matematicii, dară și astronomiei, care urma să fie predată și ea ticăloasei slugi.

Și cum netrebnicul de Marcu tot nu se învrednicea să uite pentru stăpânul său, sau măcar de mila diacului, care îi făcuse bine cândva, pre când el părea sortit temniței veșnice, învățatul căzu pre gânduri mai multe nopți, fără odihnă. Și într-o dimineață, privind el prin borta neagră a unui bordei, văzu cum o babă dă plodului un leac, apoi iute o lingură de miere sălbatecă, adusă de mă-sa den pădurea boierului. Da, leacul amar se dă împreună cu dulceața, altfel, oricât de bun tămăduitor ar fi acesta, cin' să se încumete să-l beie?!

Diacul îl sfătui atunci și pe Marcu să nu se gândească numai la buchii, ele singure, atunce când plănuia să și le șteargă din minte. Nu! Vrei să uiți slova „alfa”? O întovărășești dară cu o mare pierdere pe care vei asemenea ca să o dai uitării. Că nu e om să nu-și fi pierdut o rudă dragă... Sau, vrei să uiți „omega”? Te gândești la aceea, dar și la mânia pe care ai simțit-o cândva împotriva soaței, atunci când, în temniță fiind, ți-au spus că a plecat în căruța unui arnăut trecător pe aici spre slujbele Domniei... „Beta” poate fi și dumneaei uitată, odată cu rușinea pentru vre-un prieteșug călcat. „Gama”? Cum să n-o uiți, gândind-o odată cu gustul foamei de temniță? Și tot așa, mai departe, chiar și în cazul scrierilor arăpești au cele jidovești, cu grijă însă, pentru că acelea trebuia uitare de la dreapta la stânga...

Mai trecu ceva vreme pe Siret, veni între timp iarna și nu se grăbise! Marcu începuse, se vede, a mai uita -Domnul fie lăudat! Când îl lăsau să meargă barem până la fântână, găfâia, încordat tot cu gândul să uite. Altfel, ciutura nu i se părea grea... O dată se întâlne chiar cu boierul, dară nu-l cunosc decât atât: „Trebuie să fie un boier, dacă n-o fi cumva față bisericească”, îi spuse Marcu, în șoptă, diacului. Arapu, supărat că sluga nu i se plecase, duse mâna după jung hier. Însă, cum nu-l avea asupra sa, îl uitase, își spuse atunci cu înțelepciune că un om când uită, uită fără alegere...

Marcu umbla acum curat la ochi, zâmbind, fără să știe parcă mânia. Nebun de nimic! Dacă ar fi trebuit să apere poarta cu baltagul, poate că și-ar fi lăsat grumazul dușmanului - așa de prost era! Dară nici slove nu mai știa! Boierul merse la el duminică, după sfânta slujbă, și-i dădu să cetească inițiala de pe blazonul familiei, brodat cu fir de aur pe marginile caftanului. Dar Marcu, ași! Îi plânsesă ochii și începu să-și bată fruntea de colțul mesei de stejar din iatac, până ce boierul făcu semn cuiva să îl oprească și să nu-l mai lase să-i strice odoarele de pe masă și chiar tăblia. Până atunci însă, Marcu și uitase rușinea și acum nu-i mai dădea prin cap să și-l mai spargă de colțul mesei...

Boier Arapu se veseli. Îl chemă pe diac și-i puse în palmă trei pungi mici cu galbeni, în loc de una. Oricum, erau galbeni calpi, den plumb puținel aurit, da' cu măiestrie... Diacul luă două din trei, sărută mâna boierului și ieși cu spatele: curând nu se mai văzu!

Cu Marcu, ce să facă boierul? Îl scoaseră abia primăvara la câmp, să are ca o vită puternică ce era, trăgând la un plug pre măsura lui. Ara el cam strâmb, dar ara și nu-i mai încurca pe moșie...

Oarecine care ar fi putut să zboare însă pe deasupra robului, și-ar fi dat seama, de la orice înălțime, că nu mergea el ca un om sănătos capului. Ba i s-ar fi năzărit, dacă ar fi fost unul dintre ăia, puținii, care știu ceti, că brazdele cele strâmbे închipuiau slove, iar pe alocuri pământul brăzdat parcă avea singur înțelesuri... Da' cine poate zbură, Doamne-iartă-mă, pe deasupra?

22 august 2008



POSA

Constantin Tănase



27

d
u
n
ă
r
e
a

d
e
j
o
s

REGINA GUNOAIELOR (II)

Când cei doi necunoscuți au sunat la ușa garsonierei, neexperimentatul Gabriel Cațaro era tot în pat, așa că a trebuit să se dea jos fără nici o tragere de inimă. I-a privit prin vizor și a presupus că sunt puține motive să creadă că ar fi niște tipi de prin semipustiitul cartier muncitoresc. Tocmai de aceea și-a zis că era cazul să urmeze unul din preceptele barmanului Daniel, cum că uneori este indicat să-l surprinzi pe cel din fața ta, deși procedeul nu era totalmente lipsit de riscuri. Cu asemenea gânduri a deschis și i-a întrebat scurt ce doreau.

Indivizii au așteptat impasibili estomparea ecoului acelei precipitări și când totul părea să fi revenit la starea de dinainte, cel mai răsărit dintre ei i-a arătat o insignă rostind în același timp un fel de formulă obligatorie pentru asemenea situații: „Subinspector Iacob Catunis de la omucideri.” „Poftim?” a încercat Gabriel să cîștige un oarecare răgaz. „De la poliție,” a intervenit cel de-al doilea, mai șterș, dar mai hotărât și cu pretenția de a clarifica unele lucruri. Apoi i-au cerut să-i urmeze la secție pentru declarații subliniind, inutil după opinia lui, că avea dreptul să refuze invitația până la emiterea unui mandat de aducere și să nu declare nimic dacă așa i s-ar fi părut mai potrivit în circumstanțele respective.

Însă ei nu-l cunoșteau pe Gabriel Cațaro, cum nu-l cunoștea nici unchiul-patron, Teodor Erava, căci altfel nu l-ar fi supus instructajului de a-și ține gura oriunde și oricând. Și pentru că tot și-a adus aminte de povăța unchiului a întrebat ca și cum și-ar fi luat o măsură de prevedere: „Dumneavoastră ce ziceți? Să declar sau să nu declar?” „Să declari, firește,” s-a grăbit a-i răspunde partenerul subinspectorului, silindu-l pe acesta să revină cu explicații pentru a înlătura neclaritățile apărute. „Vă urmez, domnilor și voi declara tot ce vă interesează,” a zis până la urmă Gabriel, cerându-le în schimb, cu o vagă impertinență, să-i comunice suspiciunea ce plana asupra lui și genera interesul unei instituții serioase precum era poliția. I-au înșirat ceva nedeslușit în legătură cu întâmplările din noaptea precedentă, preocupați să ocolească esențialul chestiunii și să-l asigure că în ceea ce îl privea erau de îndeplinit doar câteva formalități.

Pe drum, fărăma de exuberanță, întreținută ca unică protecție față de tot ce l-ar fi așteptat, se năruia sub apăsarea tăcerii celor doi. A încercat de câteva ori să o spargă însăilând ba una ba alta însă, neprimind vreun răspuns, se văzu copleșit de îngrijorare. După o indiferență afișată aproape ostentativ, se

(urmarea la p.28)

iunie
2010

pomeni frământat de felurite întrebări. Abia după ce au intrat în clădirea secției și deja urcau la etaj, și-a amintit, parcă după ani și ani, că subinspectorul Iacob Catunis i-a spus că era „*de la omucideri*.” Vasăzică lucra la departamentul unde se investigau ucideri de oameni. Prin urmare... Dar nu a îndrăznit să ducă gândul până la capăt. Nu ucisese și nu avea de ce să se teamă. L-au introdus într-o încăpere și l-au lăsat singur. Spațiul părea auster și în același timp destul de agreabil. Două fotolii, o canapea, masă, tablouri, un dulap cu dosare și cărți formau mobilierul asortat cu pereții și, probabil, cu toată acea clădire, în ansamblul ei dezolantă.

Din episodul petrecut la secția de poliție, cel mai bine i s-au întipărit în memorie dulapul și priveliștea ce i se înfățișa prin fereastra lată aproape cât jumătate din perete. Dacă dosarele, registrele și cărțile de pe rafturi aveau titulaturi și mențiuni ce nu-i erau familiare, ba chiar i se păreau ciudate, fereastra îi ofereea o vedere asupra Școlii Normale de Fete, mai exact a curții din spate compusă din grădini și terenuri de sport. Cu mai bine de un an și ceva în urmă fusese pe acele terenuri cu prilejul unor competiții organizate de ecologiști. Echipa lui nu s-a calificat pentru a merge mai departe, însă amărăciunea i-a trecut repede întrucât a cunoscut o fată în mulțimea de spectatori și suporteri. Căra un bagaj voluminos și el s-a oferit să o ajute. „Echipamentul colegelor mele,” i-a explicat, adăugând că toate s-au dus la întâlnire cu băieții și au lăsat-o baltă după cum se vedea. Au mers până la o parcare unde l-a rugat să pună geanta enormă în portbagajul unui V.W. passat. „Ai o mașină frumoasă,” a rostit el, descurajat de banalitatea comisă și căutând cu febrilitate o ieșire din acea conjunctură deplorabilă. Așa că, recidivând, a întrebat-o cine o conducea. Amuzată de acele stângăcii, fata i-a răspuns cu o vădită plăcere că era o șoferiță destul de pricepută. Spre a se convinge s-a oferit să-l lase undeva. La despărțire i-a spus cu o franchețe cuceritoare că „Ne mai vedem.” O chema Eva și abia când a ajuns acasă cu toate gândurile pline de ea, a descoperit amănuntul care l-a fascinat de la început și încă îl fascina: era oacheșă ca o zlătăreasă. Au urmat câteva întâlniri la care Eva venea cu automobilul ei V.W. passat și se plimbau îndelung în afara orașului până noapte târziu, uneori până la ziuă. Purtau discuții pasionante și pasionale, dar niciodată Gabriel nu a cutezat să o întrebe ceva în legătură cu persoana ei și nici de ce evita cu un fel de teamă plimbările prin oraș și altfel decât cu mașina. Apoi dintr-o dată Eva n-a mai venit la întâlniri. Toate modalitățile de comunicare (telefon, S.M.S., e-mail etc.) s-au dovedit inutile. Gabriel a trebuit să accepte cu greu că Eva era, pentru el, un capitol închis.

De la fereastra secției de poliție, teii, castanii și paltinii noduroși din grădina Școlii Normale de Fete păreau semne evidente ale îmbătrânirii și ale apropierii sfârșitului. Curios! În ciuda celor auzite la cursul de psihologie, imaginea acelei senectuți, receptată la etatea de 22 de ani, îi crea o stare de siguranță, îi sugera că totul se afla în față, prea puțin în trecut și trebuia să se încreadă, să nădăjduiască... În ce? Avea să afle cândva. Deocamdată, Iacob Catunis și partenerul său au intrat în încăpere la fel de blazați precum își făcuseră apariția la ușa lui. Era deja trecut de amiază, după cum și-a dat seama privind absent ceasul de la mâna subinspectorului.

L-au întrebat, firește, despre clienții clubului *Red Rock*, strecurând pe alocuri, ca din întâmplare, indiscreții la adresa personalului și a patronului. Gabriel a dat curs cu sânguință tuturor solicitărilor răspunzând de fiecare dată senin că el nu era de prea multă vreme la club, că în afară de barmanul Daniel și de cele trei fete, chelnerițe-animatoare, nu cunoștea pe nimeni. „Te-ai culcat cu vreuna din ele?” l-a întrebat partenerul subinspectorului Catunis înainte ca acesta să-l trimită la magazie după străvechile albume fotografice conținând fizionomiile câtorva mii de persoane suspecte.

Nu! Nu se culcase, a insistat Gabriel cu oarecare obstinație să clarifice acea supoziție ce ar fi putut deveni stânjenitoare pentru cineva, deși Iacob Catunis s-a străduit să-i dea toate asigurările că faptul în sine nu avea absolut nici o importanță, nu prezenta vreun interes pentru ei și că partenerul său s-a pripit. Ultimele precizări au fost făcute de față cu cel în cauză, revenit cu albumele prăfuite, mai mult pentru a sublinia că se aflau într-un cadru oficial, cu obligația, și pentru unii și pentru alții, de a se abține de la orice manifestare ce ar excede acestuia. Și astfel atmosfera a devenit cât se putea de rigidă, cuvintele și gesturile lor rămânând inerte, ca într-un vid, fără a produce acele semnificații urmărite de fiecare din ei. De aceea, până la urmă subinspectorul s-a văzut silit să încalce el însuși hotarele acelei solemnități impusă cu puțin timp în urmă spre a-l aduce pe Gabriel în fața albumelor ferfenițate.

„Nu cunosc nici una din aceste persoane,” a zis după răsfoirea întâiului album. „Ideea e alta,” a rostit calm Iacob Catunis. „Ne gândim că după ce veți privi cu atenție aceste figuri, ne veți spune care din ele au fost la clubul *Red Rock* în noaptea trecută sau oricând altădată.” „Nu le-am văzut în viața mea, domnule, sau dacă au fost vreodată în club, nu-mi amintesc de ele.” „Nu vă grăbiți, vă rog. Uitați-vă bine la ele și abia după aceea...” „Repet: toate aceste figuri îmi sunt necunoscute.” „Și asta?” l-a luat prin surprindere partenerul subinspectorului vârându-i sub ochi fotografia unei fete în costumație de zlătăreasă. „Și asta, ce?” a vrut să știe mai precis Gabriel, provocând satisfacția subinspectorului Catunis. „Și asta îți este necunoscută?” a insistat partenerul. „Parcă se vorbea pe aici, adineaori, ceva despre un *cadru oficial* și altele de genul ăsta,” a protestat el. „Nu se mai respectă?” „Ba da, domnule Cațaro. Se respectă, cum să nu,” a zis subinspectorul luându-și partenerul deoparte și șușotind îndelung. Se auzeau doar frânturi dispartate, încât nu se putea nici măcar deduce ideea sau ideile conversației devenită destul de aprinsă la un anumit punct. Atunci a deslușit ceva mai clar spusele unuia, nu știa precis ale cui, dar nu era greu de bănuț, aruncate cumva cu obidă, printre dinți: „*Așa nu vom scoate nimic de la el, să vă fie clar, domnule!*” Apoi cel ce se prezentase sub numele de Iacob Catunis i-a întins mâna și i-a spus că formalitatea despre care îi pomenise la început s-a îndeplinit. Înainte de a părăsi încăperea, Gabriel a vrut să știe de ce *formalitatea* respectivă a avut loc la *omucideri*. „Pentru că în urma întâmplărilor de aseară a murit un om,” i-a spus subinspectorul. „Și fata din poză are vreun amestec?” „Nu în mod direct.”

Mergea pe lungă stradă a depozitelor, pustie la ora aceea cum era și la alte ore, căci mărfurile, din ce în ce mai puține, luau

alte căi și se întreba prin ce întocmiri ale vieții ajunsese Eva în acea fotografie și de ce în ținuta respectivă? Căci nu încăpea îndoială că era ea și nu altcineva. Nu o mai văzuse de mult și nici nu primise vreo veste de la ea, iar secvența cu poza de la secția de poliție i-a trezit ceva ca un dor sau ca o nostalgie sfâșietoare. La capătul străzii, trei haidamaci înfipți în mijlocul carosabilului și-au întrerupt îndeletnicirile de alungare a plictiselii. Când Gabriel a luat-o la dreapta pe strada unde locuia barmanul, găliganii au pornit grăbiți pe urmele lui. A trebuit să alerge cât a putut și noroc de vecina acestuia care tocmai ieșea și nu a mai fost nevoie să zăbovească la interfon. Așa și-a dat seama Gabriel Cațaro că experiența lui de viață a început a se îmbogăți.

Ascultându-i pățaniile, Daniel s-a uitat prudent pe fereastră să vadă vreo rămășiță a acelor întâmplări. „Sunt încă în stradă,” a șoptit de parcă cei trei erau la ușă și l-ar fi putut auzi. „Îi știu. Au fost aseară la club. Cei cu bătele. Ți amintești, nu? Sunt din clanul Covacilor.” A tras draperia și a venit lângă ajutorul său. „Cum, Doamne iartă-mă, ai reușit să intri în porcăria asta?” Sperând în capacitatea barmanului de a face unele asociații de idei, Gabriel i-a mărturisit despre întâlnirile cu Eva și despre fotografia de la poliție. „Daaa, meștere..., asta e, că altceva nu are ce să fie,” a început barmanul pe când turna în pahare din ce mai rămăsese de cu seară în sticla cu etichetă „*Jack Daniel's*.” „Și n-ai spus nimic la poliție, așa-i?” „Nimic.” „Te-ai afundat și mai mult în chestie, pentru că ei știu deja. Altfel ce rost ar fi avut faza cu fotografia fetei. Știi cine e dumneaei?” „Eva.” „Eva, Eva, dar ce hram poartă?” „Ce vrei să spui?”

Barmanul i-a întins paharul și începu ceea ce probabil îi era mai mult ca orice la îndemână, adică a povesti. „Eva asta a dumitale, meștere, e nepoata Reginei, înțelegi? Chiar așa o chema. Mai târziu i s-a spus Regina gunoaielor. Stai să vezi de ce. Pe când era ea pirandă tânără și frumoasă, tac-su a juruit-o unuia din șatra Covacilor pe cinci sute de ducați mari austrieci. Prețul s-a numărat și s-a plătit, iar Regina s-a încurcat cu un negustor evreu cu vreo săptămână înainte de nuntă. Umbla teleleu prin oraș, cum le e obiceiul, zgâindu-se pe la vitrine. Evreul o vede și o cheamă în prăvălie. Ca în toate poveștile de acest gen, s-au amoretzat din prima clipă. El a lăsat-o să aleagă orice i-a dorit inima, ea a plătit fără a se zgări din bogăția grațiilor ei. Și acele târguieli, ca să le zicem așa, *shopping-ul* din zilele noastre, au continuat și după nunta cu flăcăul Covacilor. Dragostea lor fierbinte nu putea să rămână fără urmări, așa că la sorocul convenit, Regina a născut un puradel *roșcovan ca focul* asemenea biblicului Esau. Deși mirarea nemurilor țigănești a fost peste măsură, nimeni n-a zis și n-a întreprins nimic până când au prins-o în fapt cu evreul. Atunci bărbatu-său i-a tăiat nasul, pedeapsa supremă pentru adulter, iar negustorul, prin judecăți, i-a luat băiatul. Și Reginei ce i-a rămas? Să-și ia zilele? Nici vorbă. O femeie ca ea, fie și fără nas, nu piere cu una, cu două. Vezi, aici e o chestie cu nasul femeilor celebre, pentru că Regina a fost o celebritate, n-are importanță că nu s-au scris, deocamdată, cărți despre ea ca despre altele. Dacă s-ar cerceta lucrurile în amănunt, mai că ar înclina să cred că o egalează pe Cleopatra egiptenilor, cea cu nasul bocârnat. În fine, până una, alta, știm că s-a pripășit la rampa de gunoi, printre nenorociții de acolo. Cu timpul, rănile, cea de la nas și cea de la inimă, i s-au vindecat și Regina a ajuns un fel de vătaf la rampa de gunoi, adică Regina gunoaielor. S-a măritat cu un român zdravăn, care muncea din zori și până noaptea, fericit să se știe stăpânul unei căruțe cu doi telegari și așteptat de o nevastă iubitoare cum alta nu era.

Pentru ea s-ar fi aruncat în foc, iar Regina tocmai asta voia să se știe, că era ocrotită și dușmanii nu aveau nici un spor. Așa a dobândit treptat, treptat nu numai putere, ci și bogăție.

Într-o dimineață a găsit la ușa casei, pe care o ridicase împreună cu românul ei la marginea gunoaielor, un coș frumos din nuiiele cu un copilaș în el. De fapt, o copilă, Eva, prietena dumitale. Și mai era în coș un bilețel în care scria că tatăl fetei, roșcovanul, fiul ei și al evreului, ajuns mare magnat și mama ei, țigancă din..., ei bine, același clan Covaci, erau momentan jenați de anumite autorități judiciare pe motive închipuite de fraude financiare și spălare de bani. Așa că, urgența situației le impunea..., înțelegi desigur, să cam fugă unde or vedea cu ochii și să se ascundă. Ce chestie, domnule cu autoritățile astea: totdeauna au avut înclinația de a exagera. Dar asta e o altă poveste pe care, poate am să ți-o spun altădată.

Primul lucru pe care l-a făcut Regina a fost acela de a lua bebelușa în brațe și a se duce în fața oglinzii. A privit cu atenție și s-a convins că era cap-tăiat ea, de pe vremea când avea nasul întreg. Râdea în hohote gândindu-se la stupoarea evreimii văzându-și progenitura atât de oacheșă. Al doilea a fost trimiterea românului să ducă fetița în țigănie, la neamurile ei, decizie ce s-a dovedit, aș putea spune genială, întrucât imediat a început sarabanda urmăririlor, răpirilor și disparițiilor. Mai întâi, bărbatul Reginei, românul. L-au luat la poliție, l-au anchetat, i-au dat drumul și a dispărut fără urmă. Apoi, câțiva Covaci, uciși de *autori neidentificați* și, incredibil, un evreu din anturajul fiului Reginei arestat pentru apartenență la organizații criminale.”

Poate că Daniel mai avea multe de povestit, dar se apropia seara și ei trebuiau să fie prezenți la *Red Rock*, buni de lucru, după cum își dăduseră acordul, consemnat *ad litteram* în contractele cu angajatorul capitalist. Așa că și-au rezervat răgazul necesar pregătirilor în vederea altei nopți de muncă, despre care nu știau cum se va sfârși. Nici despre început nu aveau habar, însă numai Gabriel a constatat acest amănunt.

Venea către club, străduindu-se a ignora tot ce se întâmplase și se povestise până atunci. Dintr-o dată a văzut V.W.-ul Evei staționat la trotuar. Ușa din dreapta s-a deschis discret și ea i-a făcut semn să urce în automobil. L-a sărutat prelung reproșându-i, fără temei, desigur, absența îndelungată. Apoi au sporovăit fericiți, imputările reciproce nefiind altceva decât repetate declarații de dragoste. Dar cum totul pe lumea asta are un sfârșit, un personaj de pe banchetă, rămas în umbră deliberat, le-a adus aminte că timpul lor a trecut. „Domnul... Covaci, presupun,” a zis Gabriel mai mult pentru a-și face curaj. „Da. Unul dintre ei,” i s-a răspuns. „Vă transmitem întreaga noastră recunoștință,” a mai spus el, „Pentru comportamentul dumneavoastră cavaleresc...” și a dat să-i înmâneze un plic destul de consistent. „Vă rog... domnule!” s-a eschivat Gabriel Cațaro, tânărul cu oarecare experiență de viață. „Cum doriți,” i-a spus cel din clanul Covacilor. „Numai că ar trebui să luați în calcul faptul că este ultima dumneavoastră întrevvedere cu Eva.” „Tocmai de aceea, stimate domn.” „Și am coborât imediat din automobil,” s-a confesat el barmanului îndată ce a ajuns la locul de muncă. „Foarte bine, excelent!” l-a aprobat Daniel, însă spre ziuă, când umbrele dispar una câte una, i-a zis cu jumătate de glas că nu i-ar fi stricat cu nimic plicul acela.

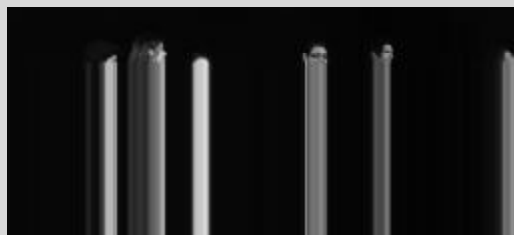
„Vezi dumneata, Gabriel Cațaro, lumea nu-i chiar cum ne-o imaginăm noi.”

Lev Nikolaevici Tolstoi s-a născut la 28 august 1828 pe moșia Iasnaia Poliana, gubernia Tula, la aproximativ 190 de kilometri la vest de Moscova. Însemnând „poiană luminoasă” în rusă, Iasnaia Poliana era o moșie de mari dimensiuni, construită într-o pădure de foioase, în secolul al XVII-lea. Tatăl său, Nikolai Tolstoi, un conte provenind dintr-o familie de nobili germani veniți în secolul al XVI-lea în Rusia, a dus o viață specifică aristocraților. Nikolai a risipit averea familiei, majoritatea strânsă de strămoșul său Alexandru Ivanovici Tolstoi, care a fost colonel în Războiul Patriotic din 1812, război de apărare a țării împotriva lui Napoleon. În 1822, el s-a căsătorit cu Maria Nikolevna Volkonskaia, devenind astfel posesorul unei însemnate averi, adusă ca zestre de către bogata prințesă. Din cauza iresponsabilității sale, Nikolai a fost nevoit să folosească zestrea soției sale pentru a păstra situația financiară a familiei. Maria Nikolevna, mama viitorului scriitor, era, de asemenea, fiica unui general bogat, iar moșia Iasnaia Poliana făcuse parte din zestre, aparținând la început părinților ei. Ea va muri când micul Tolstoi nu împlinise încă nici doi ani. Ulterior, mătușa Tatiana Ergolskaia va prelua rolul mamei. De atunci, în imaginația lui Lev nu se regăsea decât un portret idealizat al mamei sale, perfectă, bună și iubitoare, și al tatălui respectat și iubit, moșierul pe care guvernul refuzase să-l angajeze. De fapt, Nikolai, fiind un revoluționar care împărtășea dorința decembriștilor de înlăturare a familiei imperiale și a sistemului de iobagie, era ținut la distanță de guvern. Al patrulea fiu al lui Nikolai și al Mariei, Lev Tolstoi, a fost crescut și îngrijit de bone și servitoare. El și-a petrecut copilăria la Iasnaia Poliana. Numele aceste localități este strâns legat de memoria marelui scriitor, care și-a scris majoritatea operelor în locul care a constituit leagănul primei lui copilării. După moartea Mariei Volkonskaia (mama scriitorului), de educația copiilor (Tolstoi avea trei frați mai mari: Nikolai, Dimitri și Serghei) s-a ocupat o rudă a familiei, T.A. Ergolskaia, de care scriitorul amintește deseori cu dragoste și duioșie. Ea a fost prima care i-a sădit în suflet iubirea pentru om și frumos și de la ea a primit Tolstoi cel dintâi îndemn de a scrie. Asemeni tuturor familiilor de nobili înstăriți, educația lui Tolstoi a fost încredințată unor profesori particulari, de naționalitate germană și franceză, care locuiau la conacul familiei în tot cursul anului și se străduiau să le asigure copiilor o educație demnă de tinerii aristocrați. Primele opere literare citite de Tolstoi au fost poeziile lui Pușkin. Într-o zi, i s-a cerut să recite o poezie în fața unuia dintre prietenii tatălui său. În vârstă de numai opt ani, Tolstoi l-a impresionat puternic pe invitatul tatălui său, recitând fără greșală și cu patos două poezii. În anul 1837, întreaga familie se mută la Moscova, pentru a înlesni copiilor continuarea studiilor în instituțiile de învățământ superior. Încetul cu încetul, copiii s-au obișnuit cu viața de oraș. În același an tatăl lor moare iar orfanii sunt luați sub tutela contesei Osten-Saken, sora mai mare a tatălui lor. Nu după mult timp însă, moare și contesa Osten-Saken, iar copiii trec sub tutela contesei Iușkova, cea de-a doua soră a bătrânului Tolstoi și soția guvernatorului orașului Kazan. În urma acestor evenimente, copiii s-au mutat în Kazan. Lev, care acum avea 13 ani, a început să studieze limbile turcă, arabă și tătară împreună cu profesorul său particular. În aceeași vreme a citit și operele complete ale lui Rousseau, toate cele 20 de volume, îndrăgostindu-se imediat de filosofia acestuia. Aspecte foarte grăitoare din copilăria, adolescența și tinerețea scriitorului se întâlnesc în trilogia sa autobiografică, opera cu care Tolstoi își face debutul în literatură. (va urma)

Ermil Achim

Film și teatru

Cronica teatrală și... nu numai



Nimic nu prevestea bucuria sufletului meu din această săptămână... Sau poate doar pomii argintați de flori, soarele surâzător, albastrul necuprins al cerului și mirosul primăvăratic al narurii renăscute. Sau poate lecția de franceză de la clasa a X-a “Culture et mass media”.

Săptămâna a debutat normal: ore la școală, elevi somnoroși care încă visau la vacanță (trecută sau viitoare?), startul ascez dificil pentru reînțeperea cursurilor după frumoasa, dar scurta vacanță de Paști.

Ziua de joi a însemnat primul gong... la propriu și la figurat. Joi, 15 aprilie 2010, sala Teatrului Dramatic s-a dovedit neîncăpătoare pentru liceenii din Colegiul Național “Vasile Alecsandri” și invitații lor. Sub egida unui spectacol de caritate, 6 elevi din colegiul nostru au pus în scenă piesa de teatru “Logodnicele aterizează la Paris” de Marc Camoletti, comedie care ne-a făcut să ne detașăm de griji, de stres și de problemele cotidiene ale crizei economice. Ne-am amuzat de problemele existențialiste ale lui Bernard, încurcat în ițele dragostei a trei logodnice-stewardese, secondat de Robert, fost coleg de liceu, interpretat în travesti de Daniela Rusu, elevă în clasa a XII-a. Ceilalți “actori”: Sorin Bumbaru, Diana Gabără, Andreea Cristea, Isabela David și Alexandra Zoiteanu sunt elevi în clasa a X-a. Sub atenta îndrumare a doamnei profesoare Mihaela Dumitriu și cu sprijinul comunității locale, îndeosebi a Primăriei, acest spectacol s-a dovedit o reușită. Înfăptuind un gest de adâncă bunătate și omenie (bani din vânzarea biletelor au fost donați în scop caritabil unei fete de câteva luni pentru a fi operată în străinătate), elevii noștri au umplut până la refuz sala, rămânând chiar în picioare, pentru a-i admira pe colegii lor.

Elevii colegiului “Vasile Alecsandri”, antrenați în diverse concursuri, olimpiade, proiecte, activități de voluntariat, meditații, acțiuni caritabile, au găsit timp, energie și curaj pentru a monta această piesă pe care au prezentat-o în amfiteatrul nostru dar și pe scena prestigiosului edificiu cultural, Teatrul Dramatic din Galați.

Sâmbătă, 17 aprilie, al doilea gong a răsunat în sala Teatrului Muzical, reverberând ecouri grecești în sufletul meu. Invitată de o altă elevă din clasa a XII-a, Silvia Constandinidis, care face parte din ansamblul de dansuri, am urmărit cu emoție spectacolul care omagia ziua națională a Greciei și aniversarea a 20 de ani de la reînființarea comunității elene din orașul nostru. Inimioși dansatori, junior și seniori, ne-au purtat prin vechea Eladă, ne-au încântat cu frumoasele și diversele costume populare și ne-au determinat să-i ovaționăm după fiecare dans. Momente unice, încărcate de emoție și simțire, clipe de păstrat în sipetul sufletului. Chiar zeii Olimpului ar fi fost invidioși pentru bucuria pe care ne-au adus-o acești minunați tineri, pentru dăruirea lor în interpretarea multor dansuri tradiționale din Grecia.

Adriana Ghiță

El secreto de sus ojos sau iubirea à La Plata

Când am citit pentru prima dată despre *El secreto de sus Ojos* am decis să îl văd numaidecât, pentru că știam că luase Oscarul anul acesta la categoria cel mai bun film străin. Depășise, se pare, în opinia Academiei de film de la Hollywood pe mult titratul *Das weisse Band*, câștigător la European Film Awards, cât și pe *Ajami*, drama unor familii palestiniene și israeliene prinse într-un etern conflict, dar și pe *Un prophète* al lui Jacques Audiard, titrat și la festivalurile europene, dar și la Globul de Aur.

Filmul regizorului argentinian Juan José Campanella nu are cum să nu impresioneze. Aerul ușor garciamarquezian combinat cu nelipsitul condiment telenovelistic atât de propriu țării de la antipozi, câteva povești de dragoste după sângele fierbinte latino-american, suspansul polițist ușor comic al filmelor franțuzești, trandafirul roșu din vaza de pe birou sau eternul idol Fotbal, toate crează o atmosferă specifică. Simți că ești de când lumea în Argentina, unde patetismul în amor, corupția, loviturile de stat, de teatru, de fotbal, toate loviturile de orice fel sunt la ele acasă, dar mai ales cele provocate de privirile furișe.

Proaspăt pensionat, procurorul Benjamín Esposito (Ricardo Darín), se decide să își ocupe timpul deodată rămas fără sens cu literatura. Probabil, după zicerea că fiecare om trebuie să facă un copil, să planteze un copac și să scrie o carte, el se decide să o pună în practică măcar pe ultima, după eșecul celorlalte două. Totul începe așadar cu istorisirea nu judiciară a cazului de crimă Morales care e doar un pretext pentru dezgroparea unei iubiri vechi, aceea care se întâmplă o dată în viață, dar care cumva nu s-a împlinit.

O poveste de amor, niște ochi care nu îmbătrânesc cu trecerea anilor, o răzbunare crudă din dragoste, toate fac deliciul unei povești care este înrudită spiritual cu *Dragostea în vremea holerei*. Cazurile de crimă aparent imposibile de rezolvat își găsesc în final soluția, oamenii își întemeiază familii, își urmează cariera, totul curge o dată cu trecerea timpului, însă dragostea cea mare nu trece. Ochii care nu se văd, în cazul de față, nu se uită. Secretul nespus din spatele lor împiedică așa ceva.

Lipsit de curajul aș zice tipic amanților argentinieni, Benjamín își mărturisește încă o dată dragostea pentru Irene Menéndez Hastings (Soledad Villamil) pe orice altă cale, dar nu cea mai simplă. Alege romanul, o metodă romantică, deși nu bărbătească, pe care îl pasează cu nesiguranța scriitorului începător celei mai bune prietene și amante din vis. Irene îl așteaptă, îl refuză, îl cheamă, îl gonește, într-un joc nebunesc care duce spre disperare pe privitorul, de multe ori păcălit de iluziile pe care i le joacă scenariul întortocheat.

În spatele poveștii de dragoste principale se desfășoară alte diverse moduri de a iubi: prin ochii unui criminal, care la urma urmei, totuși iubește, ai unui bețiv, care la urma urmei, este iubit, deși alungat din casă, ai unui prieten de-o viață care găsește din te miri ce rezolvări unor probleme imposibile tocmai din cauza orbirii dragostei. Remarcabilă rămâne ideea că aceia care ucid din dragoste nu au dreptul să moară, ci sunt obligați să trăiască o viață întreagă suferința singurătății, un iad terestru după modelul dostoevskian.

Îmi mai rămâne să notez specificul birocratic argentinian, jocurile de culise, mica corupție, micile scandaluri nevinovate, dar și marile nedreptăți judiciare, care fac într-un fel deliciul unei lumi nu cu mult diferită de a noastră de acasă.

Notița nocturnă, aș zice un pic prea forțat freudiană, „Temo” (teamă), pe care Benjamín o scrie mai mult în somn decât trează se clarifică într-un sfârșit fericit, demn de o istorie din patria telenovelei. Teama e și ea doar o iluzie a iubirii. „Temo” devine „Te amo”, iar în urma descoperirii „adevărului” ușa se închide, spre a ascunde alt fel secretul de acum materializat din spatele unor ochi ce au așteptat o viață întreagă.



Mitruț Popoiu

Omul Vineri părăsește Ljubljana

Existența acestor scurte povestiri teatrale - rupte din viața fiecărui individ aflat în luptă cu propria societate - se datorează lui **Eugen Ionescu** (părintele meu, poate, în teatru) cu al său „om cu valize”, lui **Constantin Dimofte**, cel care m-a sprijinit întru-totul și căruia îi datorez viața mea artistică și, nu în ultimul rând, lui **Adrian Lupu**, un mare om de teatru (*in memoriam*).

Bărbatul, din a cărui viață au fost rupte aceste întâmplări, nu-l cunoscuse nici pe Iov, nici pe Godot. Trăiesc cu impresia - până și astăzi! - că dumnealui nu i-a cunoscut nici după aceea!

O.M.

23 august 2002

Nașterea (1)

Regizorul, Bărbatul, Femeia, Bătrâna

Un scaun. Undeva, într-un plan secund, un monitor, panou, ecran pe care vor fi proiectate în timpul piesei imagini, mesaje - stabilite de regizor în funcție de semnificațiile pe care dorește să le dea piesei - idei ale Bărbatului, crâmpie de gânduri „smulse” din subconștient.

Intră Regizorul.

REGIZORUL (*vorbind cu cineva din culise; inspectează*): Așa... Buuun... Țsta e la locul lui, ăsta aici... Luminile sunt gata? Muzica? (*așteaptă un răspuns*) Buuun... Să facem întâi o lectură? Ț, nu-i cazul? Păi, atunci, putem începe. Să nu uit. (*către o altă persoană din culise*) Trimite opeul prin fax la firma de leasing... Da, l-ai trimis? Păi, atunci, să începem. Nu? (*privește în jur, apoi iese*).

Pe scaun, cu fruntea în palme, Bărbatul. Întunericul se strânge în jurul lui, lăsând o rază de lumină să se spargă de creștetul Bărbatului și să se reverse pe bombeul pantofilor.

Ecranul se luminează ușor, sfârâind, fără semnal.

Bărbatul tace.

VOCEA BĂRBATULUI (*se aude, parcă, dinspre ecran sau din spatele sălii*): Unde să fi plecat? (*Imagini fugitive care înfățișează femei de diferite vârste*)

FEMEIA (*apare din stânga*): A plecat nu de mult, de vreun an, doi, douăzeci... Să-și caute un rost... (*dispare*)

VOCEA BĂRBATULUI: Am căutat tot orașul...

FEMEIA (*apare din întuneric într-alt loc*): Trecuse și pe la veșnica sa mamă! N-o mai văzuse de la naștere, spunea la orice discuție. Trăise ca într-un vis continuu, ca-ntr-un labirint. Venea astăzi, pleca a doua zi. Nu avea stare. Gurile rele spuneau că ar fi luat-o razna. Alții, că ar fi murit de mult, necunoscut, într-un război... nevăzut de unii. A căzut apărându-și țara, mama, bunicii, copiii,

nevasta. O femeie frumoasă (*imaginile înfățișează o femeie - nu angelică, dar frumoasă - care fumează la o masă*) care l-a vrăjit de mic... din copilărie.

BĂRBATUL, (*ridicându-se brusc în picioare; tare: Tăcere! Apoi Femeia dispare; întuneric. Bărbatul se plimbă îngândurat prin fața scaunului.*)

VOCEA BĂRBATULUI: Mi-e teamă să nu pierd! Singura mea avere... Ce să nu pierd? Ai mei au murit încă de când de-abia am făcut ochi. Pentru câțiva ani am trăit la mătușa mea...

FEMEIA (*apare într-un alt loc*): Sora mamei. Zgârcită până la Dumnezeu. Se măritase din ură, din gelozie. Îl iubea pe Clement. (*în reverie*) Și cât de mult îl iubea... (*revine*) El observase prea târziu. După ce se măritase deja cu Giordano. Clement a murit de oftică. (*spre Bărbat*) El a plecat, atunci, odată cu ciulinii...

Pe ecran, o furtună se pornește în mijlocul unei câmpii ce se întinde dincolo de orizont. Apare și un băiat care fugărea câțiva ciulini. Un vârtej de praf îl acoperă. Intră Regizorul.

REGIZORUL, (*cu două valize în mână*): Stop! Tăiați! (*imaginile se sting*) Hai, domnule, ce faci? (*Bărbatul privește nedumerit. Femeia dispare*) Ia astea! Așa, hai!, dati-i drumu'! (*iese; Bărbatul rămâne cu valizele în mână; scurtă pauză*)

BĂRBATUL: Știu, acuma știu! Știu de ce am venit! Aș spune că destinul mi-a călăuzit pașii înapoi.

REGIZORUL (*intră cu spatele făcând semne spre culise și dând indicații*): Mai sus... așa... așa... și acum la dreapta.

BĂRBATUL: Sunt fericit că mă aflu aici. Am venit să aflu adevărul...

REGIZORUL: Cine mai are nevoie de adevăr, dragă!

BĂRBATUL: (*cu jumătate de gură*) Iată scopul călătoriei mele!

REGIZORUL (*iarăși către culise*): Da' urcă-l, dragă, mai sus... Și du-l mai spre dreapta. De câte ori să-ți spun?

BĂRBATUL: Domnule, domnule...

REGIZORUL, (*întorcându-și capul pe jumătate*): Da!

BĂRBATUL: Îl cunoașteți pe Ionescu?

REGIZORUL: Care?

BĂRBATUL: Eugen! Eugen Ionescu!

REGIZORUL, *tace și se întoarce cu totul spre Bărbat; îl măsoară de jos până sus... de sus până jos dezbrăcându-l, parcă, de sacoul albastru cu mânecile uzate și de vesta galbenă din al cărei buzunar ieșea un lanț negricios; apoi îmbrăcându-l: Hm... Ce vreți să spuneți cu asta?*

BĂRBATUL: Îl caut pe domnul Ionescu.

REGIZORUL, *rece*: Ce treabă aveți cu dânsul?

BĂRBATUL: Deci, îl cunoașteți!...

REGIZORUL: Cine v-a spus că l-aș cunoaște?

BĂRBATUL: Nu mă recunoașteți? (*Regizorul dă semne că nu*) Sunt eu... Omul cu valizele! (*i le arată*)

REGIZORUL: Buun... Și ce aveți acolo?

BĂRBATUL, *cu tonul vocii în scădere*: Vin dintr-o călătorie lungă. Plictisitoare. *Pauză, apoi*: Deci, îl cunoașteți! Îl caut de mult. Era odată cu...

REGIZORUL: Scuze, dacă nu ați observat, noi avem de lucru aici... Nu avem timp de pierdut! (*Iese manevrând imaginar o acțiune din culise*)

BĂRBATUL: Înțeleg. Este plecat? (*strigă în direcția în care a ieșit Regizorul*) Și eu?...

Dă să plece după Regizor, dar se oprește în dreptul scaunului. Pe ecran imaginea Bătrânei. Bărbatul își lasă valizele jos și se îndreaptă spre ea.

BĂTRÂNA: Nu a venit niciodată pe la mine! I-am trimis scrisori peste scrisori. Nici un răspuns!

BĂRBATUL: Sunt aici, mamă! Nu mă vezi? (*deznădejde; se așază pe scaun*)

BĂTRÂNA: I-am dat telefon. Mi s-a răspuns că este plecat și să revin.

Apare Femeia cu un serviciu de cafea în mână. Rând pe rând, apar din întuneric câte o masă, un fotoliu, un pat, un șifonier etc. Scena capătă o lumină ca de bec chior.

FEMEIA, *turnându-și cafeaua*: Nu revenea niciodată!

BĂTRÂNA: Da, niciodată! Credeam că s-a sfârșit cu el...

BĂRBATUL: Mamă, trăiesc! *Către Femeie*: Trăiesc!

FEMEIA (*Bătrânei*): Cu domnul Ionescu ați vorbit?

BĂTRÂNA: Până a plecat în excursie, i-am telefonat... i-am scris. Am vorbit cu maică-sa...

BĂRBATUL: Pe Eugen? *Pauză.*

FEMEIA: Am spus eu: delegația aia l-a dat peste cap! I-am zis să nu plece, dar...

BĂTRÂNA: Nu m-a ascultat nici pe mine! Încă de la început. Toată lumea l-a sfătuit, l-a încercat, l-a pus pe gânduri. Nu, nu și nu!

FEMEIA: ...s-a născut!

BĂRBATUL: Dar cine să mă întrebe? Dacă m-ar fi întrebat...

FEMEIA: D-asta nu vreau să am copii. Halal de astfel de copii!

BĂTRÂNA: Și doar l-am crescut ca o adevărată mamă... I-am dăruit totul...

BĂRBATUL: Și tata?... A murit, știu! *Își reia poziția pe scaun, cu tâmplele în palme.*

BĂTRÂNA: Era plecat tat-su, când m-am oferit, fără vreun gând ascuns...

FEMEIA: ...eram castă, și îndrăgostită de el. Îl iubeam ca o adevărată soție. I-am crescut pruncii până au început să gângurească, să meargă în patru, în trei, apoi în două picioare, apoi să zboare... Dar el... El a plecat. Și dus a fost.

BĂTRÂNA: A fost primul ce mi-a atins sânii!

FEMEIA: Primul ce mi-a sărutat coapsele!

BĂTRÂNA: Primul căruia i-am lustruit fesele!

FEMEIA: Primul ce mi-a supt lacrimile!

BĂTRÂNA: Primul ce mi-a scos durerea din pânțe!

FEMEIA: Primul ce m-a făcut mamă!

BĂTRÂNA: Primul ce m-a făcut femeie!

FEMEIA: ...și amantă!

BĂTRÂNA: Primul bărbat din viața mea, din feminitatea mea!

FEMEIA: Și m-am dăruit doar lui. *Ecranul se stinge.* M-am născut doar pentru el. Singurul bărbat din femeia mea.

Mobila dispare la locul ei, în întuneric. Doar o rază de lumină mai rămâne, cât sa-i spele chipul Bărbatului. Femeia dispare și ea. Tăcere.

Afară începe să plouă și să se lase frigul iar undeva, în zare, ai impresia că sună miezul nopții.

2

Totul se petrece pe ecran. Pe scenă, cu fruntea în palme, Bărbatul stă așezat pe scaun.

VOCEA BĂRBATULUI: Nimeni nu spune ceva despre Ionescu, ăsta? Ca și cum nu l-ar ști, nu l-ar cunoaște...

BĂRBATUL: Aveți o țigară?

PASAGERUL: Scuzați-mă, două am avut! Pe a treia am fumat-o pe punte.

BĂRBATUL: Care punte? Ce punte poate fi aici?

PASAGERUL: Puntea vaporului.

BĂRBATUL: Nu văd nici un vapor, domnule!

PASAGERUL: Cum să nu? Priviți acolo! Nu vedeți nici o bucată de pământ?

BĂRBATUL: Nu.

PASAGERUL: E pământul Angliei. ăsta e un vas comercial, vine cu mătăsuri, aur și tutun din colonii.

BĂRBATUL: Nu mai înțeleg nimic. Care colonii?

PASAGERUL: Dumneavoastră nu sunteți domnul cu valizele?...

BĂRBATUL: Da!

PASAGERUL: Aa... ați urcat la stația trecută să cumpărați ceva. Acum mergeți în Anglia.

BĂRBATUL: Ce stație? Sunteți tâmpit?

PASAGERUL: Făcuse o haltă acum câțva timp, să se termine războiul.

BĂRBATUL: Aha, deci există un război.

PASAGERUL: Cum să nu!? Există!

BĂRBATUL: Păi, vezi, nu aveam cum să fiu pe un vapor. Plecasem de acasă pentru a căuta ceva...

PASAGERUL: De fapt, pe cineva!

BĂRBATUL: Ceva, cineva! Cert este că am rămas fără țigări, și mai departe de casă nu plecam pe războaiele astea.

Bărbatul din scenă se ridică de pe scaun și își aprinde o țigară. Îi vede pe cei doi.

BĂRBATUL (*de pe scenă*): Vă servesc eu cu o țigară! Nu sunt un fumător înrăit. Fumez din când în când!

Din stânga scenei intră Regizorul îmbrăcat în marinar. I se va spune Marinarul.

MARINARUL: Am ajuns la capăt de linie! Anglia! Am sosit în Anglia, rugăm pasagerii să coboare întâi, apoi catării și restul la urmă!

PASAGERUL (*pe ecran; Bărbatului*): V-am spus că mergem în Anglia!? (*ecranul se stinge. Acțiunea continuă pe scenă*)

MARINARUL: Nu se fumează aici! Pe punte, vă rog!

BĂRBATUL (*arătând spre monitor*): Dar, aici este puntea!

MARINARUL: Într-adevăr, aveți dreptate, însă acum s-a terminat călătoria. Trebuie să coborâți numaidecât! Altfel, sunteți amenințat să fiți lovit de obuze, de vreo schijă.

Din spatele scenei se aude un murmur. Din ce în ce mai aproape. O mulțime de oameni grăbiți inundă scena coborând apoi, zgomotos, în sală.

Voci:

“Hai, repede!”

“Ce întuneric, dragă, n-am crezut că vom întârzia atât!”

“Ce să faci!...”

“Cu războaiele astea! Nu s-a săturat nimeni de sânge?”

“Totul, să nu plouă!”

“Luăm o brișcă și ajungem numaidecât acasă.”

“Mama, mama!”

BĂRBATUL: De unde sunt ăștia? Mașinile s-au inventat de mult! Eu însumi am mers cu avionul.

O bătrână, auzindu-l, își face cruce.

“Mama, mama!”

“Eugen, dă mânuța la mama!”

“Hai la tata în brațe!”

BĂRBATUL: Eugen? Ionescu! Stați, stați! Doamnă! Domnule, Eugen!! (*coboară câteva trepte; se oprește descumpănit*)

MARINARUL: Coborâți?

BĂRBATUL: De ce?... Nu acum! Mai am de mers. Cobor la următoarea.

MARINARUL (*luându-i valizele*): Cum doriți! (*coboară și iese*)

GÂNDUL (*în timp ce Bărbatul se plimbă liniștit spre scaun; după un moment de liniște; oftează*): De atunci încoace, nimeni. Va să zică, nu știe nimeni să mă fi iubit. (*deodată, ecranul se aprinde: o femeie învăluită în mătăsuri fine*) Așa goală cum era... Mister!

Imagina se schimbă brusc: puntea unui vapor; mult zgomot: oamenii coboară în port.

Voci: “Hai, repede!”

“Ce împingi, dom'le!”

“Întuneric mai este, n-am crezut că vom întârzia atât!”

”Mătușa o fi plecat? Giordano ce-o fi făcând?”

“Ea nu, dar Giordano de când!”

”Ce să faci, asta e!”

”Cu războaiele astea...”

“Nu s-a săturat nimeni de sânge?”

“Totul, să nu plouă!”

Intră, pe scenă, o bătrână ducând un sac.

Bărbatul își ia tâmplele în palme.

BĂTRÂNA: Cine vrea, cine dorește!? Avem de toate...

“Trebuie să fi luat o umbrelă!”

BĂTRÂNA: Pistoale, junghere, lumânări și agheazmă!

“Baba asta nu are vreo bere?! Mi-e a dracului de sete!”

BĂTRÂNA: Pistoale, junghere, lumânări și agheazmă!

“Mama, mama!”: *fuge un puști rătăcit de ai săi.*

BĂTRÂNA (*coboară în sală*): Pistoale, junghere, lumânări și agheazmă! Avem de toate!

“Mama, mama!”

”Întrebă de bere!”

“Eugen, dă mânuța la mama!”; *Bărbatul tresare.*

BĂTRÂNA: Nu pierdeți ocazia! Pistoale, junghere, lumânări și agheazmă!

BĂRBATUL (*încet*): Eugen... eu sunt omul cu valizele!

“Mama, mama!”

”Să te ia tata în brațe?”

BĂRBATUL (*repezindu-se la ecran*): Eugen!... Eu sunt!...

Femeia își ia copilul în brațe și coboară. Ecranul se stinge.

BĂTRÂNA: Pistoale, junghere, lumânări și agheazmă! (*iese; întuneric, tăcere; apare Femeia*)

FEMEIA: Nu mai avea brațe! L-a împușcat chiar în pragul ușii! Era cald, dar nu mai avea brațe! Nici pentru copii, nici pentru femei! Nici pentru amici, nici pentru dușmani... pentru război! Creșteau așa... fără brațe.

GÂNDUL: Tata mă lua mereu în brațe, când venea de la serviciu. Bunica își folosea brațele să-mi povestească întâmplări, basme!... (*Bărbatul se duce iarăși spre scaun*)

O căutam pe mama: să-i sărut brațele!

FEMEIA: Mama dumitale a plecat! S-a mutat în altă parte.

GÂNDUL: E mult de mers?

FEMEIA: Nu prea. E un drum pe cât de lung, pe atât de scurt. Poți lua trenul, dacă nu vrei să ajungi pe jos.

GÂNDUL: Nu am prea mulți bani...

FEMEIA: Totul e să fie îndeajuns.

GÂNDUL: Nu, nu prea cred!

FEMEIA: Valută ai?

GÂNDUL: Nu, am avut. I-am trimis mamei. După ce a plecat tata. Unchiul murise de mult. Era singură și... (*Femeia se îndreaptă spre culise*) Ce faci? Pleci?

FEMEIA: Zi-i lui Ionescu să te ducă la ea!

GÂNDUL: Ionescu?!

BĂRBATUL (*energic*): Eugen? Poate...

FEMEIA: Da, e singurul care te poate duce acolo! El știe! Acum trebuie să plec!

BĂRBATUL: Stai! O scurtă întrebare. Doar una!

GÂNDUL: Nu mai e timp! (*tăcere; Femeia iese; întuneric*)

(va urma)



Cronica unei premiere care n-a avut loc

35

În aprilie 1971 s-a dat premiera spectacolului cu piesa „Un om egal un om” de Brecht, pusă în scenă de Ariana Kunner Stoica, o doamnă inimoasă, pricepută într-ale teatrului. Interpreți: Gheorghe V. Gheorghe, Olga Dumitrescu, Eugen Popescu Cosmin, Marcel Hârjoghe, Sorin Lepa, Lucian Temelie, Leonard Calea și alții. Montarea era extraordinară. Au spus-o cei avizați, între ei Sebastian Costin, retras ulterior în Israel. Spectacolul a făcut vogă, a fost prezentat și în București, în actuala sală a Teatrului Mic, neîncăpătoare; apoi, în Bulgaria - în cel dintâi turneu peste hotare al teatrului, alături de „Interesul general” al lui Baranga, un text foarte curajos pentru acei ani. Într-un cuvânt a fost ceva care greu se poate uita. După Brecht a urmat... aniversarea a 50 de ani de la crearea partidului, din mai, prilej cu care s-a făcut un spectacol de sunet și lumină pe faleză; au fost implicați și actori de frunte ai teatrului. Apoi, în iunie au apărut niște indicații (prețioase!) de-ale tovarășului, inclusiv în materie de repertorii. Era anul 1971, care avea să fie marcat în toamnă de o plenară ideologică, în care spiritualitatea țării era serios întoarsă cu fața către China și Coreea de Nord. Iar teatrul dramatic al orașului urma ca, la câteva zile după indicațiile tovarășului privind repertoriile, să scoată o nouă premieră. Se chema „Vijelie în crengile de sasafraș”, un western de cameră foarte hazos, o parodie chiar, scrisă de un spaniol. Montarea era absolut trăsănită, cu umor, haioasă, o pusese și Teatrul Nottara, dar - hélas! cum spun francezii - fără nicio legătură cu realizările clasei muncitoare românești de la acea oră. Curat ghinion! Încă înainte de vizionare - unde se dădea ori nu OK-ul - secretarul cu propaganda de la municipiu, altfel un ins de treabă, dar atunci vorbea funcția din el, l-a chemat pe directorul teatrului ca să-i spună că spectacolul trebuie să cadă. „Poate doriți să-l vedeți...” a îndrăznit directorul. „Desigur, draguță, va fi vizionat, dar nu i se poate da drumul, și județul nostru trebuie să se conformeze indicațiilor, trebuie luate măsuri în lumina indicațiilor. Or, voi ați făcut acolo ceva pe lângă... Ce vijelie? De vijelie ne arde nouă?” Regizor era Traian Ghițescu Ciurea, care venise de la Teatrul de păpuși, unde s-a și reîntors peste puțin timp. I s-a spus ce s-a decis mai sus, omul a înțeles și s-a dat vizionarea. Sala era arhiplină, lucru cu totul neobișnuit la o asemenea reprezentație, unde de regulă veneau doar câțiva inși. Dar se auzise în teatru că va fi unicul spectacol și toată lumea scenei a venit să-l vadă. Lângă director stătea secretarul cu propaganda. A râs de și-a luxat fălcile. În răstimpuri, între două reprize de amuzament, când își amintea în ce calitate se afla acolo, devenea pentru câteva clipe serios, chiar rău, privea în jur să vadă dacă-i observase careva starea veselă și iar se lăsa furat de spectacol.

Evident, e neplăcut că s-a întâmplat așa. Și actorii au simțit o anumită frustrare. Însă toți au rămas cu amintirea că demnitarul politic venit atunci să le interzică munca a râs, adică, a trăit plăcerea spectacolului. În acele clipe l-au simțit de-al lor, un om obișnuit, iubitor al scenei, dar supus și el ordinelor politice, în fața cărora n-avea de ales. În următoarele luni teatrul și-a luat revanșa. A fost montat „Interesul general” de Baranga, un text rău, cu final așijderea, cea mai acidă satiră a autorului. Lui Baranga nu aveau ce-i face. Se auzea că are ușa deschisă la tovarășul, textul era montat și la Teatrul de comedie din București, cu Toma Caragiu în rolul titular. Maestrul a venit și la teatrul de aici în reprezentație. În linia revanșei s-a înscris apoi și cel dintâi spectacol din istoria teatrului („Prima zi de libertate”) lucrat cu un regizor străin, polonezul Kazimier Braun, directorul Teatrului din Lublin. Actorii s-au înțeles cu regizorul în franțuzește. A mai fost și turneul din Bulgaria, și plăcerea de a juca sub mâna unor mari regizori români, precum Valeriu Moisescu, Ion Maximilian, Petre Sava Băleanu și alții. În linia revanșei din acel an se poate înscrie și revenirea în teatru a neuitatului Mihai Mihail, precum și angajarea actrițelor de excepție Ioana Citta Baci și Liliana Lupan (în ordinea venirii la Galați), alături de un alt mare actor plecat mult prea devreme dintre noi, Dimitrie Bitang.

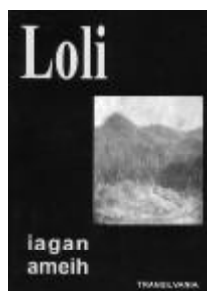
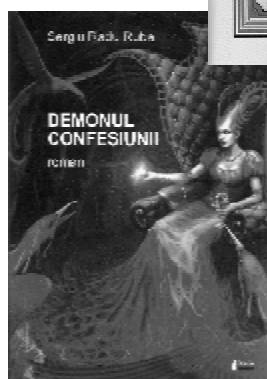
Dan Plăeșu

(fragment din **VIATA ÎN INFRAROȘU** – fișe de roman –
în curs de apariție)

CulturaUnestă sufletele!

iunie
2010

Cronici de carte



În paginile care
urmează:

O CARTE EVENIMENT PENTRU GĂLĂȚENI LA EDITURA EIKON DIN CLUJ

**Gaby Michăilescu: „Leonard, soldatul de ciocolată/
le soldat en chocolat”**

Publicată pentru prima oară cu 25 de ani în urmă, cartea lui Gaby Michăilescu „Leonard, soldatul de ciocolată” (titlu dat după „Soldatul de ciocolată” de Oscar Straus, scrisă după piesa lui Bernard Shaw), a apărut la sfârșitul anului trecut într-o nouă ediție, de astă dată bilingvă (română-franceză), grație Editurii Eikon din Cluj-Napoca, în colaborare cu Biblioteca „V. A. Urechia” Galați și cu sprijinul financiar al Primăriei și Consiliului Local Galați. Este gestul nobil pe care l-au făcut instituțiile respective de a readuce în prezent memoria și personalitatea marelui tenor Nae Leonard, născut la 13 decembrie 1886 în Bădălanul Galațiului, cel care prin dăruirea cu care a slujit Teatrul Liric a fost supranumit „prințul operetei”.

Despre viața și activitatea inegalabilului cântăreț, înzestrat cu o frumusețe fizică unică și cu o voce care a fascinat publicul din timpul său, au mai scris cărți Theodor Bălan („Leonard, prințul operetei”, Ed. Muzicală, 1965) și Stelian Ionescu-Angel („Astă seară cântă Leonard”, Ed. Muzicală, 1970), însă cea a lui Gaby Michăilescu este cu totul de altă factură, scrisă într-o notă predominant poetică, lirică. Scriitorul, craiovean de origine (n. 14 decembrie 1910 - m. 4 septembrie 2008, București), a fost impresar de teatru, cronicar dramatic, memorialist, autor al unor cărți de valoare privind lumea teatrului românesc interbelic („Culise și reflectare”, „Cușca suflerului”, „Ion Brezianu”, „Vagonul de turneu. Însemnările unui impresar”, „Maria cea fără moarte”, „Giganții teatrului românesc” etc.). El l-a cunoscut pe Leonard încă de pe vremea când era copil, iar tenorul evolua în spectacolele din cetatea Băniei. L-a îndrăgit, i-a urmărit prestațiile artistice, a manifestat un adevărat cult pentru celebrul cântăreț. „Deschizând ochii pe el, copil fiind la Craiova, scrie Gaby Michăilescu, mărturisesc că nu m-am ținut pe urmele nici unui alt corifeu cu o mai delirantă idolatrie, cu o mai disperată pierdere de sine. De la prima operetă în care l-am văzut, roadele artei leonardine mi-au dat atâta stranie dulceață, belșug de vise și de șăgalnică fericire, că n-aveam să mă mai lecuiesc toată viața ... Frumusețea, fascinația, fiorii măiestriei dusă la paroxism, acea rugă tulburătoare îndreptată firmamentului înstelat și în egală armonie sufletelor oamenilor, punând stăpânire pe mine, am alergat după acest *altceva* al lui, să mă prăpădesc de nesfârșită venerație, de nesăbuit dor ... Am gonit năuc, însetat de amoare, să-i prind filajul dulcilor inflexiuni, cea mai ușoară schițare de gest, transfigurarea fierbinte, în tot ce juca și cânta, atât de personal, definitiv. N-am nesocotit rarisimul privilegiu de a fi

fost rob al geniului lui și mi-am pierdut tinerețea neghioabă, cleștarul credinței, sufletul, în această eternă primăvară a dorurilor mele care era Leonard ... Dăruindu-mă lui, cu tot ce aveam mai adevărat - neîndoios în mai slabă măsură ca el mie - m-am lăsat săgetat de moarte de măreția gloriosului, iubindu-l cât toate îndrăgostitele la un loc ... (pag. 105).

În această dragoste nețărnută a scris Gaby Michăescu cele 118 pagini ale cărții sale, în care Leonard trăiește în datele unei biografii tumultuoase, plină de umbre și lumini, de la pierderea mamei la scurt timp după naștere, dragostea pentru teatru, suferințele îndurate în adolescență și în tinerețe în turneele efectuate prin țară, viața plină de privațiuni, dar și de momente strălucitoare și de opulență materială, ascensiunea artistică astrală, până la sfârșitul dramatic al carierei tenorului și la clipele dinaintea stingerii în modesta locuință a părintelui său de la Câmpulung, mecanicul de locomotivă Constantin Nae. Portretul care se încheagă la sfârșitul lecturii este al unui artist extrem de talentat, care în vremea când era corist în trupa lui Nicu Poenaru știa pe dinafară rolurile tuturor interpreților, „capabil să înlocuiască imediat pe oricine din protagoniștii indisponibili”, tânăr care a traversat vremuri tulburi până la impunerea și strălucirea sa ca tenor, artist care a dat viață în scurtă sa existență de numai 42 de ani unui număr de peste 200 de roluri, conducător de trupă omenos și generos cu subalternii, posesor al unei voci inegalabile, considerat și de străinătate ca cel mai mare artist de operetă din lume. Spiritul jertfelnic al lui Leonard atinge cote maxime la Marsilia, când în 1925, în seara primului spectacol cu „Bayadera” lui Emmerich Kalman de la marea sală „Théâtre des Variétés” intră în scenă strecurat de frisoane și cu febră de 39 de grade. Nu voia să dezamăgească publicul care-l așteptase cu atâta înfrigurare, nici să dea de lucru directorului teatrului, care investise în spectacol o mare sumă de bani. „Și «titanul» pășește în scenă uitând de boală, notează autorul cărții. De-a lungul spectacolului aplauze interminabile la scenă deschisă punctează fiecare final de arie; Leonard electrizează dificilul public marselez; duce sus de tot, ca perfect sănătos, magistrala interpretare a prințului Radjani, devenind idol. Așteptat la ieșire de tumultuoșii admiratori este purtat pe sus până la hotel, Marsilia fiind de strigătele *Vive Leonard! Vive la Roumanie!* A doua zi nu mai este bolnav. Elogiile presei excesive. Autorul operetei, Emmerich Kalman, îi telegrafiază, mulțumindu-i călduros. Gazetele pariziene atrag atenția că Franța are oaspete un foarte mare artist de operetă, tenorul român Leonard”. Urmează alte 40 de spectacole prin care Leonard se acoperă de glorie. Urmează succesele răsunătoare de la celebrul teatru „Mogador”

din Paris, unde Leonard susține 120 de reprezentații numai cu „Bayadera”.

Dar iată că după soare și lumină, glorie și strălucire, vine întunericul. Ultimii ani de viață ai lui Leonard sunt tragici. Boala de plămâni, din pricina căreia murise și mama sa, Carolina Scăffer, îl doboară. În cele din urmă părăsește teatrul și se retrage la Câmpulung, fiind îngrijit de tatăl său. Cel care fusese Făt-Frumosul Teatrului Liric, care a făcut să lăcrimeze inima atâtor femei, era acum o „palidă umbră”. Ultima dorință pe care o mai are este ca tatăl să-l înmormânteze îmbrăcat în haine albe. Pe 24 decembrie 1928, în Ajunul Crăciunului, când copiii colindau pe la ferești vestind Nașterea Domnului Iisus Hristos, Leonard părăsește această lume în acordurile unei arii interpretate de el din „Contesa Maritza”, ascultată la gramofon. Este înmormântat la București, la Cimitirul „Sf. Vineri”.

Cartea lui Gaby Michăilescu este un adevărat poem în proză dedicat lui Nae Leonard, un pios omagiu adus de cel care l-a idolatrizat pe inegalabilul tenor născut la Galați. Fotografii care o însoțesc, 122 la număr, sunt o adevărată istorie în imagini a perioadei când opereta s-a impus în România ca gen. Alături de fotografii ale lui Leonard din diferite spectacole, îi întâlnim pe cei din falanga ce a dominat începutul secolului al XX-lea: Nicu Poenaru, V. Maximilian, G. Carussy, N. Ciucurete, C. Grigoriu, Al. Bărcănescu, Florica Cristoforeanu, Elena Theodorescu, Florica Florescu, Jenny Metaxa-Doro, Virginia Miciora, Maria Cinski, Niculescu-Basu, Niculescu-Buzău, Stănescu-Cerna, Ion Cigalia, Gheorghiu-Klamps etc. Traducerea versiunii în limba franceză este făcută de Gelu Stănescu.

Corneliu Stoica

LEONARD, THIS IS IT!*

Cu siguranță o asemenea carte despre Nae Leonard merita să apară și să fie susținută de către autoritățile locale, menționându-se în caseta tehnică a cărții, la pagina 2, că volumul a văzut lumina tiparului „cu sprijinul Primăriei și al Consiliului Local Galați, în colaborare cu Biblioteca „V.A. Urechia”. Merită subliniat și rolul editorului Valentin Ajder, un pătimas îndrăgostit de Nae Leonard dar și de orașul Galați.

Deoarece Leonard este una dintre puținele personalități locale recunoscute pe plan universal; mai mult, într-un anumit spațiu spiritual și geografic, în vremurile sale, Nae Leonard ar fi putut fi comparat - și cred că nu sunt ridicol afirmând aceasta, cu toate nuanțele de rigoare - cu Regele Muzicii Pop, Michael Jackson,

star american despre care, chiar în zilele în care era pregătită apariția cărții lui Michailescu, a apărut un documentar care a făcut ceva vâlvă (mai mult printre fanii lui Michael), documentar numit „This Is It”! De altfel, lui Leonard i s-a și spus „Prințul Operetei”, în unele dintre ziarele vremii, și nu numai de la noi. Bănuim că nu numai din considerente comerciale a fost numit așa, însuși Franz Lehár considerându-l cel mai bun interpret tenor al operetelor sale

Lansarea celei de-a doua ediții a cărții (prima a apărut în anul 1984, la editura Minerva) a beneficiat, în seara zilei de 17 decembrie 2009, (vorba jurnalistului și scriitorului Victor Cilincă) de o montare aparte, la care au participat, cu un moment artistic deosebit, îndelung aplaudat, tenorul Adrian Ionescu și pianista Tatiana Zaharescu Ionașcu; despre multiplele fațete ale lui Leonard dar și despre Gaby Michailescu au vorbit mulți oameni ai scenei muzicale și alți oameni de cultură, noi amintindu-i aici pe Florin Melinte, director al Teatrului Muzical din Galați, teatru care poartă numele marelui cântăreț, fostul director al teatrului, Marcel Ionescu, dirijorul Nicolae Mantu, cântărețul Alexandru Jula, președintele Comisiei de cultură a Consiliului Local Galați, dr. Gheorghe Bugeac ș.a.

Desigur, despre lumea muzicală este greu să scrii fără să te documentezi serios și fiind... aproape afon. Este o lume hipersensibilă, delicată... Este, într-un fel, ca și când a-i încerca să scriem despre sfinți noi, cei plecați sub greutatea acestei vieți, sub greutatea slăbiciunilor noastre... Probabil Gaby Michailescu a fost una dintre persoanele cele mai potrivite pentru a scrie o astfel de carte. El, supranumit „arhiva vie a teatrului”, „impresarul gigantilor”, „amantul teatrului, un amant care nu și-a trădat niciodată iubita”!

Nefiindu-i teamă (unui scriitor cu pretenții de... scriitor i-ar fi fost rușine! Sic!) să apeleze la „dulcegării”, amintind de „Trurli” („...mi-a șoptit o viorea...”), de la titlul cărții, trecând prin primele rânduri („... au zis că iubirea s-a născut o dată cu el...

Ivit dintr-un ghiocel și-o viorea”, p.7) și până la sfârșitul prematur („Au plâns zorile, au plâns înserările; valsurile imperiale, nopțile cu stele, mii... Și robitele dulcinee care au păstrat în corsajul sânilor regretul violetelor, al ghiocelilor, din care se ivise...”, p.118).

G.Michailescu scrie în limba dulce a perioadei interbelice, scrie ca și când ar fi un jurnalist în paradisul (ori purgatoriul pământesc al) cântăreților...

Scrierea sa, probabil mai mult romanțioasă decât romanțată, urmează, oarecum, modelul biografic clasic, antic, al lui Plutarch... Într-un fel, putem spune că este o carte a unui om care crede într-o elită a Frumosului; aceasta și pentru că G.Michailescu a stat lângă și a ajutat

pe acei puțini privilegiați ai Gloriei: „Armoniile chipului – n.n. lui Nae Leonard - i-au dat în viață, fără greș, perfecțiune; nu atât pentru el, cât pentru bucuria celorlalți. S-au abandonat primăverilor, să le înfrumusețeze, să fie mai dulci, nimbându-le cursul cu noblețea figurii, princiare. La apariția lui s-au înfiorat petalele, a prins strălucire raza de soare... Venit din nevăzut ca și amorul amoru-i trecător... - fusese dat oamenilor pentru încântarea lor, pentru intima lor transfigurare. Aceștia, prinzând din minunatul basm glicina atâtor daruri, a fost firesc să răspundă cu idolatrie. Făcându-și din el și din nețărmita-i visare de dăruire icoana oglinzirilor de fericire. Fascinați, s-au tot dus după el, pierzându-și sufletele, beți de amoare, cât va fi fost să vremuiască armoniosul scânteietor miracol... Vraja fiindu-i celestă, n-au avut cum s-o pipăie și și-au amestecat-o în bățile inimii... N-au avut a-i smulge nici un accent, căci toate veneau de la sine. Și de foarte departe... Femeile i-au ghicit mai precis lămurirea cu viața - se ivise pentru ele și pentru a lor frenezie neîncetată de la facerea lumii. De aceea, când s-a stins, meteor, au plâns în pumni, frumoasele!” (p.7).

G.Michailescu nu imploră zeii să-l ajute, ci propria minte („... am implorat mintea, explozia sufletului, năvala sângelui bătrân”) pentru a aînfrânge greutatea demersului său. Și iarăși ajunge la frumusețea eroului, parcă păgubindu-l pe acesta, în primele pagini ale cărții, de vraja talentului (oricum, „proza” nu are savoarea liricului, muzicii, deși cuvintele pot fi vrăjite...): „Cutremurător mister: ochii aceștia, de la transfigurare la transfigurare, alții; mai frumoși, mai de neînțeles în farmecul lor, mai tulburători. Gene enorme, bătând în sprâncene, reveria amurgurilor. Povestea ochilor lui: deliruri, otrăviri, sinucideri... (...) Superbul credea în vârtejul nemuritor al valsului; era adorabil ca un arzător dulce blestem; din ciripitul chitarelor năștea ametistul serenadelor nostalgice; înfășură pe plânsul reflectoarelor ce voia din cuvinte, dându-le valoare, sens adevărat, definitiv. Ca un vraci, a înflăcărat și diminuat cuvintele, după bunul plac, creând cu nimicnicia lor, joc orbitor de sensuri la marea serbare imperială care a fost cariera lui. Ca să împlinească astă osândă a dat din sângele lui cât să se sfârșească, tulburător de tânăr... Picătură cu picătură, seară de seară! Otrava tutunului l-a ajutat, licoarea vinului i-a întetit nebunia, corul de extaz al admiratoarelor împresurându-i scaunul domnesc, pe care trona, încununat cu laurii triumfului, dând certitudine operetei românești în lume.

Bărbătească, paradiziacă apariție, metamorfozată - prinț, bandit, conte, cerșetor - destinată încoronărilor de artă... (...)

O întâmplare a bunului Dumnezeu.

13 decembrie 1886: a răsărit din drumul fără pulbere, la Galați.

24 decembrie 1928: s-a spulberat în fulgii Moș-Ajunului, la Câmpulung.” (p.8-9).

Parcă însuși G.Michailescu ar cânta pe o scenă, *ar cânta cartea*. Ca un Gică Petrescu. Mai că aș pune rămășag că G.Michailescu i-a iubit pe Minulescu ori Teodoreanu; a fost de o candoare și de o bunătate rar întâlnite. Desigur, n-a fost un naiv. Vede răutatea acolo unde este (de pildă, mama vitregă a eroului ori toanta care avea grijă de odăi într-un hotel din Iași) și șarjează ca un spadassin al soartei, nemilos: „Dar, de inimă bună (n.n. sic! E vorba de mama vitregă), peste câțva timp moare.”

G.Michailescu îi cunoaște viața lui Nae Leonard (sau, dacă vreți, Leonard Nae, Leonard fiind prenumele de botez) aproape ca și pe a sa... Știe atât de multe amănunte încât parcă se grăbește să ni le comunice, fraza fiindu-i mustoasă, dar parcă gazetărească. De altfel, cât a trăit, între 14 decembrie 1910 și 4 septembrie 2008, a și colaborat la o serie de reviste și de jurnale. Ar fi interesant ce ar ieși din viața lui Leonard Nae în mintea și în mâinile unui scriitor de genul lui Thomas Mann ori Robert Musil.

Până una, alta, stilul este omul însuși, iar harul de povestitor al lui G.Michailescu ne trimite cu gândul la Ion Creangă (alte universuri, este drept!), dintre scriitorii noștri prea puțini păstrând și în scris geniul oralității...

La București, unde ajung cei din familia Nae, tatăl își dă băiatul „la un pension, renumitul Institut Otescu, din Calea Dorobanți. Gălățeanul-buzoian (n.n. a crescut și în părțile Buzăului) descinde aici într-un mediu propice artelor. E luat repede de iureș, aproape ca într-o întrecere. I se dă cu dragă inimă! Chiar îi place, începe să se pasioneze. (...) Curând își dă în petec și Leonard. Și încă bine! Cântă, spune versuri, trage pe diblă, face comicării, multiplicându-se în diverse și pitorești personaje. De unde i-a venit? Cine l-a învățat? Le-o fi smuls văzduhului... N-a învățat de la nimeni! A venit... (...) Pe unde trece, fascinează. Primește belșug de răvașe de la îndrăgostite. Scrisul tremurat al unei atari nefericite îl încredințează că dacă nu-i dă o întâlnire, își pune lațul de gât... Leonard are 13 ani.” (p.13-14).

De la debutul propriu-zis, de la 14 ani, până la angajarea în trupa de operetă a lui Nicu Poenaru nu vor trece decât doi ani. E angajat pe 2 lei pe zi. Deși i se va da și 25 de bani, și nimic sau doar o masă, când nu sunt spectatori...

„Începe foamea!”

Focșanii, Galații, Buzăul anului 1903 nu apreciază opereta! În mizeria aceluia sfârșit de an se ghicește începutul

bolii fatale (p.19). Iașul, deși îi întâmpină cu speranță (din partea unui hotelier-antreprenor!), este la fel de dur...

Umorul, ironia mai salvează din „dulcegării”, chiar și când este vorba de o primă iubire, Roro („cum alta nu va mai fi”, citat aproximativ): „fata e de vis; petală de floare, sărutată de zefir, în zi însoțită”. „Neavând cum contrazice destinul, Roro îl conduce la primul tren. Pe scara vagonului, o sărutare până la capătul lumii... Dar, vai, mașinăria se pune în mișcare... Cât pot să semene anumite momente din viață! Pe desprinderea trenului, la Iași, un câine de pripas; la Focșani, o fată dulce, zălogită iubirii...” (p.29).

Începe urcușul. Și „nenorocirea”: în trupa în care ajunge, tenorul își pierde vocea la... Fălticeni. Rezerva Leonard triumfă!

„Ca de când lumea în rol, vocea melodios caracteristică, neîntâlnita valorificare a cuvintelor, artisticăraia dezinvoltă, trăirea fierbinte, fascinanta frumusețe nasc pe dată miracolul Leonard. În sorții lui trebuie tălmăcită grația divină.” (p.30).

De la 120 de lei lunar ajunge la 200, în trupa de la Oteteleșeanu. Apoi la 300! Plus un dar de la „un Moș Crăciun” de 4000 de franci... dar mai presus de bani era celebritatea. Și abia avea 19 ani! Tot acum se și căsătorește, cu o femeie din lumea operetei, primadona Elena Teodorescu, ceva mai în vârstă...

O dată montată „Văduva veselă” (în anul 1906), care... îl naște pe „Prințul Operetei”, „se întinde la drum o carieră miraculoasă, care nu seamănă cu a nici unui alt artist, nu numai de la noi... (...) Superbul juvenil astru înscrie, seară de seară, pe cerul Bucureștilor, armonioasă dăruire de artă, ce uluiește, robește, farmecă... procesiunea după el e delirantă! Admiratorii se înghesuie să-i acopere tinerețea cu bogăția darurilor. Primește sume de bani. Devine nabab și își frânge sufletul, fără măsură, pentru toți din jurul lor. (...) Iubește florile; divinizând violetele, se comandă coșuri cu violete de Parma, în Italia!, spre a-i ornamenta cabina. N-a existat actor care să primească atâtea scrisori de la femei (...) Șaisprezece magazine, din București și provincie, îi înscriu numele pe firmă. (...) Când intră la „Capșa” se ridică lumea în picioare, îl aplaudă.” (p.33-34).

Vor urma apoi aproape 200 de operete montate în care cântă! Mii și mii de spectacole, cât pentru cinci vieți obișnuite de tenor, la București, Paris (120 de reprezentații; în capitala Franței fusese trimis și la început de carieră de către bogătașul Dalles, pentru a lua lecții de canto, fiindcă, să nu uităm, Leonard era în mare un autodidact!), Lyon, Marseille (40 de spectacole), Sofia (se încearcă și la Viena sau Berlin dar nu se împacă spiritul germanic cu cel leonardin!), Iași, Chișinău, Brăila, Galați,

Constanța, Timișoara, Arad, Oradea, Cernăuți, Buzău, Satu Mare ș.a.

40 Ajunge să i se spună *Titanul!* Cărțile poștale îi reproduc imaginea transformându-l în primul pop star regățean! „În noapte, fetele de pension adorm cu fotografia lui sub pernă, visând la iubire.” Prilej pentru quasimonografie de a relata un nostim episod de la pensionul Moteanu, sfârșit prin vizita tenorului în lăcașul de educație.

*

„E primul artist român cu automobil!” (p.55).

Aceasta oare și datorită celui de-al doilea mariaj? Deja e can-can... Și oarecare risipă: „Cântă fiecare act cu altă cămașă pe care n-o mai îmbracă niciodată. La pauză, când își scoate cămașa - learcă - din poziția lui, cabinierul o face nod și o aruncă afară. La ușă, seară de seară, coriștii, care-i cunosc obiceiul, pândesc cămășile comandate la Paris...” (p.55).

Risipă dar și generozitate, subliniată de către autor, exemplificată cu vârf și îndesat: „...de la naștere la moarte și-a dat și cămașa de pe el.” Se mai scrie undeva că el, printre puțini, nu-și număra banii când îi dădea sau primea...

Din „povestire” rezultă și un oarecare teribilism... cioranian avant-la-lettre, din dialogul cu Tony Bulandra (p.56). Acesta din urmă îi cere părerea în privința lui Hamlet:

„- Dacă ar fi să-l joci, între gânditor, melancolic, vindicativ, cum l-ai lua?

- Dacă-ș fi distribuit, tot prinț, ce mare scofală... Îl joc imediat. Și-l fac șmecher!”

Peste unele momente dramatice se trece repede (p.61): „la un spectacol cu *Quo Vadis*, Zilly Rașianu - frumoasa Ligia, partenera lui Leonard – superbul Vinicius, remarcând că la o replică Leonard mângâie nejustificat pulpa cărnosă a unei june figurante, se refugiază în cabină și, nici mai mult nici mai puțin, turnându-și gaz în cap, scapără chibrit...”

Și-a dat foc, nu și-a dat? Nu aflăm...

*

Scena în care tenorul este dus acasă cu lectica de către studenți este antologică. La urma urmelor, dacă oamenii vor circ, de ce să nu-l oferi? Dar, atenție, adevăratul circ pretinde și valoare! Și muncă, și har!

Aflăm și despre cea de-a treia soție, Dora Steuermann... Circ și legendă: „*Gaudeamus igitur* răsună... Studenții se schimbă la purtatul lecticei... Și, prin hidromelul de orient al orașului, tronând, Leonard, ogindindu-și frumusețea de vis în toamna de aur, se tot duce, înainte, pe umeri, prin Roma eternă...” (p.64).

La Chișinău, femeile înnebunite se înhamă la sania maestrului: „Și lunecând pe inimile femeiești, Leonard se

duce mai departe în legendă, surâzând unor timpuri și unor altfel de oameni, neavând de unde ști că vor sfârși o dată cu el...” (p.71).

Aventuri amoroase sunt cu eleganță sugerate, neinsistându-se asupra lor.

*

Încet-încet, cu cele bune și cu cele rele, sănătatea i se șubrezește. Fatalist(e), ultimele pagini sunt sfâșietoare. „Începe să nu mai fie” (p.101).

„Hemoptiziile se întetesc. Doctorul îi interzice să mai apară pe scenă. Leonard își dă seama că începe să devină o amintire.”

La pagina 105 înțelegem și „idolatria” scriitorului, care scrie „un roman” căruia nu prea îi înțelegem titlul (Putea să fie „Prințul de ciocolată”, chiar dacă, evident, opereta respectivă se numea cum se numea și eroul a și primit cadou niște soldăței de ciocolată la Oradea, de la o admiratoare!). Poate ar fi fost binevenit și un aparat critico-biografic, dacă n-am ști că se pregătește și o carte complementară! Mai menționăm că volumul este bilingv (în franceză a tradus Gelu Stănescu) și că este însoțit de două grupaje consistente de fotografii, în condiții grafice excelente, cum Editura Eikon deja ne-a obișnuit...

În rest, tăcere, ramuri de liliac alb... memoriei lui Nae Leonard, cel născut în Bădălanul Galaților, rod al iubirii dintre un român și o vieneză. Memoria prințului operetei, privind și ea „departe, acolo, unde începe sfârșitul...” (p.99).

a.g.secară

*Notă: Prima parte a acestei cronici a apărut la începutul anului în revista AXIS LIBRI.

LA (O) INTERSECȚIE DE JURNALE

Scriitorul (autor a șase cărți de poezie și a două cărți de proză), traducătorul (din Michel Tournier și de Gilles Lipoetsky), dar și omul de societate (președinte al Asociației Nevăzătorilor din România, redactor al revistei Impact și realizator de emisiuni la Societatea Română de Radiodifuziune, SERGIU RADU RUBA recidivează în proză cu *Demonul Confesiunii* - „primul roman din literatura română scris cu ajutorul unei voci electronice” - (Editura Limes, Cluj- Napoca, 2009, 304 pag.- preț neprecizat). Acest roman, în ediție revizuită, ambiționează, în gamă personală, o formulă de construcție epică nemaiîntâlnită pe meleagurile noastre mioritice; o construcție cu puternice rădăcini lawrencedurrelliene (Lawrence Durrell este, de altfel, unul din scriitorii preferați ai autorului nostru) .

Sergiu Radu Ruba pornește în proiectul său epic de la aceleași suprapuneri temporale ale aceluiași spațiu al acțiunii sau chiar de anulare a trecerii timpului, așa cum mai celebrul său înaintaș, amintit mai sus, a realizat acest lucru în „Cuartetul din Alexandria”.

La Sergiu Radu Ruba diferă modalitatea de a se poziționa prin mișcările personajelor sale (de fapt, ale duetului Filip - Eliza) în entitatea numită Istorie- „La el, tehnica nu e un scop în sine, o modalitate de a proba virtuozități care, de fapt, sunt goale de conținut estetic ... Ceea ce primează este povestea ...”(Radu Voinescu).

Două personaje – *Filip și Eliza* - animă și conviețuiesc într-o poveste de dragoste care se întinde pe durata a doi ani (decembrie 1989 – decembrie 1991). Este o perioadă relativ scurtă dar de o încărcătură emoțională și de o densitate a situațiilor peste limita de suportabilitate a unor cititori obișnuiți ...

Și totuși, cititorii adevărați au parte de „o aseasonare savantă *cu un umor* care și el urmează calea descrisă, trecând de la *scene savuroase, caragialiene*, la mușcături fine, de o ironie englezească...”(Delia Oprea).

În încercarea de a creiona ceva din aura acestui roman, am apelat cu sârg la câteva referințe critice prezente pe coperta a 4 - a cărții.

Autorul pune ideea conceperii romanului în gura Elizei: „Ce-ar fi să scriem noi câte *un jurnal*! Nu unul exhaustiv, despre ceea ce se vede în jur, ci *numai despre noi, despre noi doi*, chiar așa și, firește, *despre contextul prin care ne învârtim*. Să ne organizăm în așa fel încât după un an, după doi, să punem laolaltă însemnările astea și să le ordonăm alternativ: paginile tale, paginile mele ...”(pag. 132).

În romanul *Demonul Confesiunii* episoadele jurnaliere vin unele după altele, disciplinate și împlânzite de înțelesul situațiilor, care mai de care mai dramatice dar atât de umane...

El - Filip, profesor de franceză / engleză la liceul „Thermidov” în provincie (Tulcea) ulterior redactor-colaborator la Radio Lyra, și Ea - Eliza (Mura), profesoară de engleză în capitală, ulterior traducătoare-reprezentantă a Asociației „Mayrose” în România, s-au cunoscut în seara de 21 decembrie 1989 și de atunci, în răstimpul a doi ani, și-au unit și oțelit destinele cu o căldură suprafirească. Au pus atâta suflet și atâta simțire în legătura lor încât o dragoste ca a lor nu a mai fost ...

Este arsa în această tumultuoasă perioadă o mare parte din etapele Revoluției (evenimentele din decembrie 1989...), cu cele două descinderi ale minerilor dar și cu încercările aproape desperate ale străinătății și a celor din țară de a croi o nouă societate ...

Există în paginile romanului și *un lirism* (nici nu se putea altfel, autorul fiind și un poet „inconfundabil” –cum susține Mircea Martin) *responsabil filtrat*, precum în acest delicat portret al Ei surprins de El: „Mai cunoscusem femei frumoase, însă imaginea Elizei, poate din cauza mătășii pielii ei, nu mi-o puteam reprezenta decât dublată de contactul epidermic. O simțeam lipită de mine ori câte ori îmi reînvia sub pleoape, îi atingeam cu buzele umărul, cu obrazul stâng abdomenul.” (pag. 178).

Romanul lui Sergiu Radu Ruba, născut la (o) intersecție de jurnale, dovedește cu asupra de măsură măiestria artistică a autorului.

Demonul Confesiunii este un roman de referință în peisajul literar al anului 2009.

Valeriu Valegvi

micro-foileton

Moș Gheorghe Cioculeț

(Continuare din nr.99)

Oamenii din mahala, muncitori de port în majoritate, săraci și duri uneori, îi respectau locul, piatra și patima pentru iubită. De altfel, mulți erau împătimiti de Dunăre. Veneau dimineața să o vadă, iar după amiezile ieșeau să o vadă din nou. Doar umbrele înserării reușeau să-i gonească pe la casele lor. O iubeau în taină. Era iubită și mama lor, care îi hrănea, le căra pe spinare de ape lemne cu care să-și ridice casă, ori să-și încălzească casele.

Un obicei, păgân poate, era înrădăcinat în mahala. În fiecare an, când se trecea dincolo, peste Dunăre, oamenii țineau în pumn niște bani mărunți pe care îi aruncau în apa Dunării. Era obolul pe care îl plăteau conștiincios în fiecare an. Și când se îneca câte unul dintre oamenii din mahala nu am văzut niciodată pe cineva să vină la mal și să blesteme Dunărea. Era dreptul ei să aleagă din când în când câte unul dintre noi și să-l ia cu EA.

Dar parcă cel mai îndrăgostit rămânea moș Gheorghe. Din banii economisiți își cumpăraseră o barcă care, vara, îi ocupa tot timpul. Rar de tot se odihnea după amiezile acasă. Își întindea oasele bătrâne la soare în barcă și adormea cu un surâs fericit întipărit pe chip.

Vâslea la fel cum mergea, tot cu același tact și aceeași măsură, care erau proprii doar lui. Nu se grăbea niciodată, vâslea rar cu ochii ațintiți pe luciul apei, căutând răspunsuri doar pentru întrebările sale. Pasagerii ocazionali pe care îi trecea Dunărea cu barca se plecteau de multe ori de această traversare lentă. Unii se supărau și încercau să-i ceară socoteală, dar moș Gheorghe rămânea impasibil.

Apoi, măi tată, mai sunt bărci, așa că nu te-a rugat nimeni să urci în asta a mea!

O spunea fără să jignească ori cu intenția să supere...

Într-adevăr, rareori am văzut pe cineva să-i poarte pică.

(va urma)

Gheorghe Panait

DIN PRIMĂVARĂ PÂNĂ-N IARNĂ

Recitind „Defonia”

42

d
u
n
ă
r
e
a
d
e
j
o
s

Am în față ediția a II-a a romanului „Defonia” de Apostol Gurău, retipărit la aproape un sfert de veac distanță (Galați, Editura Pax Aura Mundi, 2005) și presupun că este textul reprodus fidel, odată ce pe foaia de titlu nu apare cunoscuta formulă: „ediție revăzută și adăugită”. Mi se pare oportună ideea prozatorului de a retipări cartea, pentru a vedea dacă mai rezistă la lectură în noua realitate social – politică care a întors cu totul spatele civilizației rurale și valorilor tradiționale. Între cei care au elogiat cartea la apariție se numără: Valentin F. Mihăescu, Marian Papahagi, Alexandru Condeescu, Mariana Brăescu, Cornel Regman, Mihai Ungheanu, Constantin Trandafir, Theodor Codreanu. Având în vedere cota ridicată de admirație de care se bucura, în acei ani, Gabriel Garcia Marquez și, în general, literatura sud - americană, cartea a primit cu lejeritate eticheta de „realism fabulos / magic”. În acest sens este evidentă exploatarea resurselor folclorice / mitice întru crearea unui imaginar ce glisează imperceptibil de la planul social - istoric spre cel mitic - fabulos, fără a se desprinde cu adevărat de o geografie și o istorie recognoscibile în datele fundamentale. Defonia există, în egală măsură, într-o geografie fizică aproape de noi, dar și într-un topos mitic esențial.

Ca realitate literară, „Defonia” lui Apostol Gurău este un roman, a cărui temelie durabilă este povestirea și care revelează o umanitate ancestrală agresată de forțele iraționale ale Răului (diavoli, demoni, practici vrăjitorești, de natură să narcotizeze ori să deturneze bunul simț țărănesc și să altereze relația mitică pe care oamenii o aveau cu pământul), până la urmă surpată și anihilată. Este povestea comunității sătești, ilustrată exemplar prin neamul Orza, o poveste despre supunerea necondiționată a lumii țărănești în fața unei istorii viclene și malefice. Rezultatele sunt devastatoare: unii își trădează fibra țărănească, devenind instrument al unei puteri vremelnice (Alec Orza), alții se înstrăinează până într-atât, încât ajung să persifleze lumea căreia îi aparțineau prin naștere și educație (prof. univ. Dalb), alții, pur și simplu, se află într-o tăcută admirație și dragoste, încearcă să înțeleagă, să (se) recupereze, dar se mențin suficient de departe (Alexandru și Trif Orza). Altfel spus, unii se lasă absorbiți de istorie, nerenunțând cu totul la fibra țărănească și la valorile tradiționale, reprezentată aici de bunica Valeria Orza, alții se lasă contaminați de dragul puterii, aproape golindu-se de omenesc (Andrei Leul și Iconaru). Unii abandonează satul, înstrăinându-se de propria lor esență,

intrând într-o altă lume și asumându-și toate dezechilibrele acesteia, pe când alții (mai curând, altele) rămân îngropați / îngropate în lumea magică, judecând și anatimizând - cu luciditate - realitatea istorică trepidantă și alienantă, uneori înfruntând-o cu furie și demnitate, așa cum se întâmplă cu Valeria Orza, văduva Păsat, Pachela Gafton sau Marc Agentu, alteori ignorând-o, retrăgându-se într-un eros demential ca într-o Walpurgie autohtonă, cu precizarea că muntele Brocken este substituit, de această dată, cu dealul Defonia (Sonia Alistiri, Dumitrel Modiga, Marin Loghin).

De la început romanul ne propune o cosmogonie de sorginte populară, unde nașterea pământului este atribuită Diavolului și lui Dumnezeu, aici parteneri. Acesta ar fi momentul de echilibru inițial, după care parabola „bătrânului trăsniț și crud” care „a furat coasa de argint a Morții” produce un dezechilibru cu consecințe catastrofice, așa cum se întâmplă și în cazul miticului personaj Sisif care a pus Moartea în lanțuri.

Dezechilibrul atrage după sine plăcerile bahice, erupțiile hormonale, la unele personaje insațiabile sub aspect erotic, violul, o exacerbare a tuturor simțurilor până la cote paroxistice. Despre Sonia Alistiri și Dumitrel Modiga ni se spune că aceștia „călcau pe calea de jar, care lumina parcă de sub pământ vatra delirantă a satului”. O agresivitate vulgară (non-erotică) practică Marghiolița Tomescu, cea care l-a promovat pe Andrei Leul, piaza rea a gospodariilor cinstiți din Defonia, pe care-i spolia la strângerea cotelor „cu o bucurie neagră”. Aceasta a fost măturată de pe scena satului de văduva Păsat care o identifică a fi Mărtuloaia, personaj malefic al realității folclorice, tot așa cum Veniamin Ostafie și Fanny David, trimiși de la raion, sunt identificați cu îngerii negri, căzuți năpastă peste satul lor. Este momentul celui mai grav dezechilibru, care anunță decesul lumii țărănești. „S-a zis cu noi!!!”, constată cu amărăciune, spre final, Pascal, prietenul apropiat al lui Ică Orza.

Între personajele ce reprezintă tradiția decantată de-a lungul a zeci de generații, simbol peren al comuniunii cu pământul, este Valeria Orza, ce ocupă o poziție privilegiată, indiferent de cheia în care vrem să citim cartea. Ea este ființa arhaică, **mater genitrix**, despre care au vorbit comentarii, păstrătoare a istoriei mitice, epicentrul amintirilor și poveștilor (nunta fiului ei, Valentin, povestea prințului Mario Uzzolo, spre exemplu); ea este și eroina de la Mărășești, apărătoarea integrității raționale (**când povestea aceste lucruri, „avea în ea ceva înfricoșător și tandru”**). Memorabilă rămâne imaginea sacralizată a bătrânei în mijlocul păsărilor: „Semințele aurii zburau din mâna ei prin lumina curată ca niște artificii din pomul de Crăciun”. În sfârșit, în plan uman, ea este aceea

care a asistat la naștere, timp de mai multe decenii, mai toate femeile din sat.

Membrii neamului Orza, atunci când nu-și trădează esența, au ca atribute: o anume nepăsare / prudență, venită din cunoaștere, o înclinație apăsată spre melancolie și seninătate, marcă a spațiului matricial, care-l atinge, vremelnice, și pe prințul Mario Uzzolo. Personajul emblematic, din acest punct de vedere, este Remus, ce se distinge ferm chiar în cadrul neamului din care face parte printr-o biografie de excepție: în tinerețe, erou al luptelor de la Mărășești, cu studii la Florența, ateu declarat la 41 de ani, trăind „trufia libertății totale”, mai adesea refugiindu-se în melancolie, și în canțonete napolitane, singurul care a refuzat deliciale senzuale ale Silviei Verona și care-l convinge pe Mario Uzzolo, într-un moment de seninătate, să împartă pământul țăranilor (1909), situație rectificată de membrii familiei care-l declară iresponsabil și-l supun unui tratament intensiv de dez-înseninare; la bătrânețe era, din perspectiva celorlalți, bizar, excentric, convertindu-și lirismul de sorginte balcanică în cinism, personaj spre care se întorc cu legitim interes, poate chiar fascinație, celelalte personaje din neamul Orza.

Ruperea de pământ, în cazul lui Ică Orza, este dramatică. Acestuia i s-a reproșat, pe bună dreptate, o prea studiată exemplaritate. Spune autorul că făcea parte dintre oamenii sortiți „**să rămână blânzi și naivi, ori să însenineze cu privirea lor întunericul din ființele umane**”. Arma lui e surâsul, încrederea în sine. Asta îl ajută să treacă peste toate nedreptățile, pentru că el trăiește- dureros ! - toate metamorfozele sale. În fața loviturilor, se retrage în singurătate / melancolie, găsește soluții practice pentru a-și susține familia, dar nu renunță o clipă la demnitatea neamului pe care-l reprezintă. O singură dată, dezechilibrul pare să-l marcheze decisiv, și anume, atunci când semnează cedarea tuturor bunurilor la gospodăria colectivă: „**Ce să fac eu fără pământurile acestea?...**” și „**Încotro s-o apuc? Cine mai sunt eu acum fără pământ, fără car, fără plug, fără vite?...**”

Pentru a-și ajuta copiii să se realizeze în alte „orizonturi”, înstrăinați de valorile pe care el le-a iubit atât, se angajează la Fabrica de Cherestea. Alegoria cu năpârca neagră (Andrei Leul) și broșcuța pistruiată (satul Defonia) sugerează dimensiunile epopeice ale înfruntării cu Răul pe aceste meleaguri: „liniștea maiestuoasă a luncii s-a pustiit de frumusețe, tulburată de cruzimea vietăților ei!” La sfârșit, după ce Andrei Leul fusese îndepărtat, naratorul notează: „**Vecinul lui se irosea acum într-o sclipitoare neputință**”.

Alexandru și Trif Orza sunt fiii lui Valentin și nepoții cei mai iubiți ai Valeriei. Amândoi au părăsit lumea satului, dar nu s-au întors împotriva ei. Primul revine, de câte ori

poate, să-și vadă bunica, dar și să pătrundă sensurile adânci ale satului de altădată. El observă pe chipul fratelui său, Trif, plecat de la 11 ani în București, semnele unei singurătăți ce amintește bunicii de băiatul ei mort, Valentin, tatăl celor doi. Revenit acasă, Trif privește „**pomii copilariei**” și se îmbată de mirosurile persistente ale locului. Pleacă, purtând în minte și în suflet imaginea unei „**bătrâne aproape oarbe**” care „**stătea neclintită și inutilă**”, pierzându-se între dealurile și văile lor „**ca-n uitarea cea veșnică**”.

În neamul Orza intră, prin căsătorie, un bărbat apropiat ca structură morală, manifestând aceeași înclinație spre visare / singurătate ca și Remus, Ică, Alexandru. E vorba despre soțul Păunei: „**pe Florea (Scorțea) îl apuca câteodată urâtul, tristețea și-ncepea să cânte mai întâi încet, apoi mai tare, ca un păsăroi melancolizat de singurătate**”. Harnic, cinstit, ager și neliniștit, acesta își pierde echilibrul - temporar - din cauza unei căsătorii nefericite (Ionela) și a pierderii pământurilor. Când era tânăr, se spune, tot pământul era al lui, „cânta tot timpul”. Apoi face eforturi pentru echilibru, căsătorindu-se cu Păuna, sora lui Ică, angajându-se, mai întâi ca podar, mai apoi ca zidar la un trust de construcții din Brăila. O tentativă, ca atâtea altele, de a se adapta la noua lume în care intrau.

Între femeile acestui neam dârz, cea mai pregnantă prezență este Păuna, în care se concentrează toate calitățile bărbatului, la care se adăugase „**știința isteată a schimbului și a tocmelii**”. Personaj la fel de demonstrativ, ca și fratele ei, Ică, Păuna este harnică, cumpătată, familistă convinsă, statornică în sentimente, fire voluntară și demnă: „**cu ochii ei castanii, profunzi, îi privea pe toți drept, liber**”, cucerindu-i astfel pe oamenii din Sorbu Vechi, comuna soțului ei. Iar Laurenția este jumătatea ideală a lui Ică, deși temătoare și prăpăstioasă. Comuniunea între ei pare totală, pentru că nu există nici un semn al vreunei neconcordanțe.

Alec Orza, fratele vitreg al lui Ică și al Păunei, era o fire năvălășă, colțoasă, cu simțurile ancestrale tocite, devenit instrument eficace al propagandei comuniste în Defonia (bibliotecar, crainic și redactor al stației de radioamplificare) se golește progresiv de omenesc, el având pe conștiință atât prăbușirea comunității rurale, căreia îi aparține, cât și nefericirea (nemeritată) a Lilicăi. Pentru acesta, umiliința devine o formă a orgoliului său rărit. După ce-și îndeplinește misiunea nefastă, plecarea sa definitivă din sat apare ca un fapt firesc, odată ce parcursese toate etapele întrăinării (de neam, de oameni, de sine).

(continuarea la pag. urm.)

Dar figurile odioase ale acestei lumi rămân Andrei Leul, pomenit mai sus (leneș, crud, nesățios), și primarul Iconaru, numit de Valeria Orza „**Țucălache**” și „**pui de dezertor**”, ce n-a ezitat să-și terorizeze consătenii prin soluții dure și crude „**cu strania nepăsare a celui care știa ce vrea și ce face**”. Naratorul auctorial sancționează, în final, atunci când - ajuns „**cireasă coaptă**” – băntuia ulițele satului „cu prohabul umed”, privit cu dispreț, sau ignorat. Deși face parte dintre agenții activi ai colectivizării forțate, Barbură are, în plus, o minimă luciditate, atunci când apreciază, la sfârșitul companiei de lămurire: „**am dărâmat, să vedem cum vom construi**”.

O remarcabilă percepție a psihologiei colective dovedește prozatorul în cel puțin două secvențe: în una în care țăranii din Valea Macului, ultimul centru de rezistență, în fața propagandei comuniste, semnează cererile de aderare, impresionați de suferința unui tânăr torționar, aflat în plină criză de epilepsie și cealaltă în care Andrei Leul, ca membru al unei familii vinovate de fraticid, se supune unui ritual umilitor, menit a-l dezlega de cel mort: „**Defoniașii, prezenți la priveghi, vechi plătitori de cote, îl ignorau parcă pe acest om, care-i lăsa fără recolte, fără vite**”. În ambele cazuri, personajele implicate exorcizează răul din planul imediat, se umplu de omenesc și reacționează ca parte a unei entități atemporale.

Din punct de vedere naratologic, „**Defonia**” este o construcție polifonică, întrucât naratorul auctorial - parte a acestei lumi - este dublat, secondat de vocile altor personaje. La rândul lor, acestea se interferează, se completează reciproc, pe principiul „oglinzilor paralele”, în așa fel, încât personajul capătă consistență și complexitate tocmai prin acest joc al perspectivelor narative, atât de dinamic. Spre exemplu, Trif e văzut din perspectiva bunicii, Valeria Orza, a fratelui său, Alexandru, din perspectiva naratorului auctorial, faptele gusturile și discursul său controlat cu autoritate. Probabil, personajul cel mai interesant, din această perspectivă, este Remus, **un personaj - absență**, asupra căruia se concentrează și la care se raportează membrii neamului Orza, văzut ca un adevărat punct de referință.

Despre această carte, regretatul Alexandru Condeescu spunea că este „**un roman picaresc cu sertare**”. Posibil, dar mai degrabă mi se pare o mare poveste / saga (a comunității rurale confruntate cu o istorie vicleană și irațională) ce prinde în rama sa un număr mare de povești, cum ar fi: povestea Valeriei Orza (ce cuprinde, la rândul ei, alte povești), a lui Remus Orza („Antichristul din Defonia”), a cuplului Ică - bsență Laurențiu Orza,

povestea Păunei și a lui Florea Scortea, povestea mai întunecată a lui Alec și a Lilicăi lui Cocoriz, povestea doctorului Mihai Angheluță și a Florentinei, a lui Ion Calalb sau a lui P. Ionică în luptă cu tifosul exantematic.

Acțiunea romanului începe în primăvara anului 1956, când evenimentele se precipită și se termină cu data de 16 decembrie, când are loc adunarea de alegeri a brigadierilor și a membrilor consiliului de conducere a gospodăriei colective din localitate. Comunitatea se vede silită să intre într-un alt timp și într-o altă realitate, obligată să se adapteze și să recunoască adevărurile Demonului care reproșa burjuilor cu toată blândețea: „ **monuță Măi băieți (...) de ce nu lăsați voi oamenii cumsecade de aici s-o pornească pe drumul belșugului?**” La întrebarea legitimă „ce înseamnă asta?” ni se răspunde cu aceeași ironie tăioasă: „**reînfrățirea tuturor oamenilor, în fine, egali, eliberați de poverile averii**”.

Iată adevărata libertate pe care, din păcate, defoniașii nu vor să o accepte de bună voie (cu excepția clanului Calalb).

„Defonia” rămâne, în lunga serie a romanelor cu tematică rurală, unul dintre cele mai valoroase.

Mircea Dinutz

O CARTE ÎNTEMEIETOARE ÎN TEORIA POLITICĂ INTERNAȚIONALĂ

Hans J. Morgenthau – *Politica între Națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*

Moto: „Pentru realism, teoria înseamnă a constata fapte și a le da sens prin rațiune” (Hans J. Morgenthau, *Politica între Națiuni*)

Fiecare generație este întotdeauna datoră să revină asupra aceea ce istoria a reținut drept marile cărți ale umanității, acele pagini în care firea umană a dat geniul ei și măsura sensului existenței sale în Istorie. Efortul hermeneutic al acestei perpetue recurențe stă în nevoia fiecărui timp istoric de a-și defini locul său propriu, valoarea și Opera Magna cu care viitorul îl va înregistra în specificitatea sa. O carte sau un autor sunt mărci ale Istoriei prin faptul că încearcă privirea sintetică a spiritului sau proiectează această devenire, recentrând reflexivitatea pe esența umană. Se va reveni, așadar, mereu la Platon sau Aristotel, oglindă a Antichității, la Toma din Aquino, sinteză a Evului Mediu occidental, la Dionisie Areopagitul

care așază spiritul mistic în ierarhiile divine, la Kant, cel care regândește temeliile rațiunii moderne sau la Heidegger - ultimul metafizician al secolului XX. Filosofia, literatura, arta, dreptul sau istoria religiilor și sociologia au recurențele lor pozitive, fecunde, fără de care orice construcție teoretică ar sta suspendată, lipsită de semnificația și importanța ei pentru om și istoria în care a gândit și creat.

În știința politică, de asemenea, pot fi enumerate câteva nume ale căror scrieri au reprezentat sursă de inspirație și orientare, izvoare de reflecții profunde asupra naturii domeniului, dar care, prin însăși deschiderea lor, au vizat temeiurile nu doar politice, ci și filosofice ale existenței umane. Un asemenea nume poate fi considerat Hans Morgenthau, a cărui operă capitală, *Politica între Națiuni. Lupta pentru pace și lupta pentru putere* a impus, după cel de-al doilea război mondial, relațiile internaționale ca disciplină științifică.

Publicată în anul 1948, volumul în traducere românească, vede lumina la Editura Polirom (Iași) în anul 2007¹, la aproape 60 de când Morgenthau se lansa în teoria politicii mondiale și a continuat, prin opera sa, să reprezinte un perpetuu „ghid de viață și știință cuprinzând cele mai profunde reflecții asupra naturii politicii mondiale și, în același timp, cele mai întemeiate filosofice” (Andrei Miroiu). Poate deloc întâmplător începând din anul 1948, când se petreceau câteva evenimente de majoră importanță pentru istoria deceniilor viitoare², această carte cunoștea o istorie interesantă în domeniul teoriei politice internaționale, fiind primită cu entuziasm, apoi ocultată de diverse direcții³, pentru ca, spre sfârșitul secolului XX să fie recuperată prin ceea ce s-a numit realismul neoclasic, a cărui teză centrală susține că pasiunile umane explică evenimentele politicii internaționale, nicidecum constrângerile sistemului.

Hans Joachim Morgenthau (1904 - 1980) ajunge în Statele Unite în timp ce în Germania puterea era luată de Partidul Nazist. Experiența sa relativă la nazism pare să-i fi influențat opera în teoria relațiilor internaționale, domeniu în care a argumentat cu pasiune în favoarea ideii unei abordări științifice a politicii.

Ca profesor la Chicago University, alături de E. H. Carr, el devine unul dintre cei mai importanți autori ai școlii realiste în domeniul politicii internaționale în secolul XX, susținând că *statele-națiuni* sunt actorii principali în relațiile internaționale iar conceptul central în domeniu îl reprezintă cel de *studiu al puterii*. Noutatea operei *Politica între Națiuni* o reprezintă accentul pus pe ideea că, după cel de-al doilea război mondial, interesele statelor constituie motorul din spatele relațiilor internaționale, spre deosebire de perioada anterioară,

când politica internațională era definită de idealismul centrat pe valori. La baza realismului politic stă individul, prins în lupta dintre impulsul moral și cel de stăpânire (*animus dominandi*). La nivel internațional, unde statele sunt proiecții ale grupurilor de indivizi, impulsul moral justifică pacifismul, diplomația, dreptul, iar *animus dominandi* justifică agresiunea, imperialismul, anexiunile. În acest context, Morgenthau crede că modalitatea prin care tendința distructivă și violentă a statelor poate fi controlată este *balanța de putere*.

În centrul provocărilor ridicate astăzi de această carte stă întrebarea privitoare la responsabilitatea alegerilor pe baza cărora se iau decizii în politica externă a unui stat. Sesizând „tensiunea dintre moral și pasional în natura umană” (A. Miroiu), Morgenthau avertizează cu privire la *confundarea* normelor proprii cu normele celorlalți și *insuccesul* unei politici bazate pe principii morale în fața uneia bazate pe forță și interese materiale⁴.

Cartea a fost receptată într-o nouă lumină, iar valoarea sa este redescoperită de când „11 septembrie a schimbat totul”. Tocmai de aceea, editorii au optat ca în primele pagini ale celei de-a șaptea ediție să așeze un eseu introductiv în care, pe de o parte, sunt prezentate contribuțiile perene ale abordării realiste a politicii internaționale (realismul și eterna prezență a conflictului; realismul și imposibilitatea ignorării puterii; realismul ca „ser al adevărului”; valorile morale și interesul național; centrul nu poate rezista) și, pe de altă parte, sunt reflectate câteva din problemele începutului de secol XXI.

Ultimul mare eveniment politic al secolului XXI, alegerea în funcția de președinte al lui Barack Obama (fiul unui kenian și al unei americane), concentrează analiza asupra Statelor Unite ale Americii, actorul principal în politica internațională la acest moment, de la care se așteaptă decizii importante relative la marile provocări ale prezentului (criza financiară, criza de energie, încălzirea globală, războiul împotriva terorismului etc.). Este o Americă supusă, după 11 septembrie 2001, unei duble provocări: „Una dintre provocări o constituie amenințarea securității naționale în interior și în exterior; o alta la adresa democrației și a societății deschise. În timp ce prima necesită noi sisteme de protecție internă, cealaltă implică acțiuni defensive și ofensive la nivel global. Ambele solicită o perpetuă vigilență, în caz contrar drepturile omului și libertățile fundamentale fiind în pericol de a fi limitate. Dincolo de pretențiile de claritate și fermitate, nimic nu este simplu în această întreprindere” (Kenneth W. Thompson, W. David Clinton eds.). O întreprindere în care, Morgenthau însuși remarcă în discuția despre elementele puterii, oamenii inteligenți, chiar lipsiți de

scrupule în promovarea intereselor lor în cadrul competițiilor de putere, au un rol decisiv.

46

d
u
n
ă
r
e
a
d
e
j
o
s

Sistemul politic internațional are în prezent nevoie de un proiect care se lasă încă așteptat. Un proiect prin dezvoltarea căruia conflictele regionale și globale sunt stinse prin anticiparea distribuției viabile de putere, nu prin victoria militară remarcă aparține tot lui Morgenthau care, între prima și a doua ediție a *Politicii între Națiuni* publica, în 1951, *Defense of the National Interest*. Vom vedea dacă un președinte precum Barack Obama, care are legături de sânge în trei continente - primul președinte global, va putea să conștientizeze importanța relației dintre strategia militară și obiectivele politice, într-o lume în care, așa cum notează și editorii, abolirea conflictului armat pare la fel de îndepărtată ca și acum mai bine de jumătate de secol.

Poate că în aceasta constă perenitatea unei cărți, de vreme ce ajută la reformularea problemelor actuale și la rememorarea unor principii politice și, în același timp, umane. Iar *Politica între Națiuni* își demonstrează cu asupra de măsură această calitate.

Note

1. Hans Morgenthau, *Politica între Națiuni. Lupta pentru pace și lupta pentru putere*, Editura Polirom, Iași, 2007 (Ediție revăzută de Kenneth W. Thompson și W. David Clinton; traducere de Oana Andreea Bosoi, Alina Andreea Dragolea, Mihai Vladimir Zodian; prefață de Adrian Miroiu).

2. La 4 ianuarie, Birmania își proclamă independența față de Marea Britanie; la 30 ianuarie, liderul indian Mahatma Gandhi este ucis de către un extremist hindus; la 14 mai, evreii din Palestina își declarau independența formând statul Israel; la 24 iunie, în plin Război Rece, începea Blocada Berlinului iar la 10 decembrie, Adunarea Generală a ONU adopta „Declarația Universală a Drepturilor Omului”.

3. Realism structural, teorie critică, constructivism.

4. Consecința, care vizează realitatea politică românească în prezent, este aceea că fără un proiect național coerent, în privința căruia să nu existe dispută internă, în care să fie formulate interesele vitale proprii, și fără a cunoaște în mod real capacitățile de care dispune sau natura raporturilor de putere dintre marii actori globali, o opțiune pentru viitor în sistemul internațional este nerealistă și imposibil de luat.

Ion Cordoneanu

LOLI – Revelația unei lecturi

În inflația de oferte literare, este dificil să ai surprize de proporții. Se scrie mult, se experimentează amatoristic. Monolog în Babilon. De citit nu se citește. Și, totuși, pe piața publică există un orizont de așteptare. Se vrea literatură, cu texte aplicate la adevărul moral și istorie despre noi înșine, ca indivizi sau comunitate. În tehnica veristă, a textelor de frontieră, impactul public este dificil. Indiferent de critica tutelară, publicul simte improvizația și artificul, dar are și vocația descoperitorului de comori. Eu însă am trăit în toamna lui 2009 ceea ce se cheamă revelația lecturii. Mi-a parvenit întâmplător o carte, „Loli”, editată la Tecuci, 2009, Editura Transilvania, autor Iagan Ameih, (se poate vedea că este vorba de o anagramă). Textul amplu poate fi interpretat ca un jurnal monumental. Eu l-am evaluat ca lector, în comentariile mele, drept roman, chiar roman frescă. În spatele anagramei de pe copertă se ascunde autorul Mihai Ganea. Mihai Ganea are notorietatea de poet. Prin volumul „Menajeria de gheață” el a fost definit ca poet rafinat și erudit „ al frigului existențial”. Registrul de exprimare este criptic-cultural și lapidar. Eco-ul public al romanului se instaurează ceva mai lent, pe măsură ce mesajul este asimilat și asumat. „Loli” este un text provocator, într-o scriitură neconvențională, este o scriere de impact. Autorul recurge la tehnica unei proze destructurate în care formulele clasice sunt acroșate, și apoi anulate cu bună știință și cu premeditare.

Naratorul din „Loli” este un personaj venerabil, un bătrân septuagenar, bolnav, însingurat, temător de ziua de mâine, aflat sub dictatura facturilor. El scrie, mai mult pe furie, când soția este plecată din casă, niște memorii despre sine, familie și mediile care l-au format. Timpul povestirii este plasat în intervalul dintre 19 iulie 1985 și 3 aprilie 1990 (în plină criză de reprezentare a cultului personalității lui Ceaușescu), până la implozia din 1989, cu o minimă extindere în anul 1990, aprilie, cu puțin înainte de fatidicul „20 mai - 85 %”. Loli monologhează aproape maniacal despre frig, foamă, sărăcie, bătrânețe, vicii, promiscuitatea vieții de la bloc. Și tot ceea ce se teme a spune cu voce tare, așterne în scris și păstrează manuscrisele în secret. El știe că pereții au ochi și urechi iscoditoare. Loli sintetizează caracteriologic bătrânețea amară, indecentă, mahmură, ursuză, cârcotașă și pizmașă. E aproape neverosimil ca ipohondrul pensionar să fi fost cândva un tânăr viguros, tenace, inteligent și talentat. După chipul și asemănarea lui Loli, se întrevede fizionomia obosită și îmbătrânită de necazuri a României. O Românie amărâtă și frustrată, un tărâm îmbătrânit în rele, atins irevocabil de manierismul comunismului. Totalitarismul comunist a fost golit de orice

Cultura Unește sufletele!

sens și a devenit un ritual, un set de habitudini aproape maniacale, toate translate în anchiloza limbajului de lemn.

Durata amintirii, a memoriilor transcrise de Loli este de dimensiuni covârșitoare. Pe desfășurătorul cronologic faptele acoperă istoria modernă a României: monarhia, rebeliunea legionară, dictatura, alianțele și mezialianțele politice ale României, instaurarea comunismului bolșevic, stalinist, ceaușist și dezagregarea postdecembristă. Și toată această istorie cumplită și complicată a României, este percepută prin ochii oamenilor de rând, de unde și veridicitatea absolută a acestui roman document precum și excepționala expresivitate sociologică. O Românie cu cele două măști histrionice, asta se vede în „Loli”. O Românie tristă, cu vocația metafizică sacrificial, și o Românie hazlie și voioasă, atinsă de un umor devastator, vecin cu rânjelul sardonice de sine. O Românie hărțuită, tocată, cartografiată după conjunctură, zgâlțâită și presată în ritm istoric predestinat, de malaxorul politic al comunismului alternativ: comunismul roșu stalinist și comunismul cenușiu, cu așa zisa față umană.

În acest context, asasinarea unui tânăr prin decapitare îmbracă aspectul uzual al faptului divers. Crima implementată în cotidian. Și tot un fapt divers devin și pușcăriile politice, denunțurile, „demascările pilduitoare”, corupția malignă din universul concentraționar.

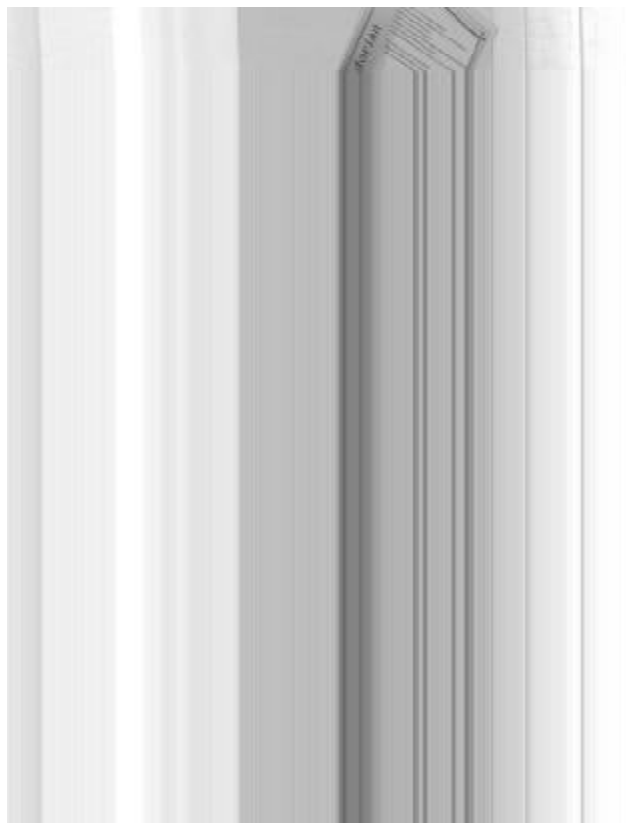
Există în „Loli” un personaj misterios, teribil, un personaj din umbră, malefic și atotputernic. Acest personaj îl concurează paranoic pe Creator, pe Dumnezeu. Acest personaj demonic este statul. Statul înțeles ca entitate ierarhic piramidală, statul autoritar, integralist, perfect, imuabil, statul de sorginte hegeliană. Acest stat luciferic a ajuns el însuși la senectute și scleroză, de unde și isteria suspiciunii și a terorii. În relația cu statul, omul își ia măsuri de supraviețuire și de autoapărare. Loli însuși trăiește experiența unei comuniuni de natură aproape nupțială cu statul. Din această experiență, Loli iese înfrânt, pervertit, abuzat și resemnat. Și asemenea lui, milioane de români vor defila, la scadența epocii comuniste, cu frunțile plecate de obidă, de umilință și de supărare.

Loli afirmă obsedat și obsedant: „Am fost un copil blestemat”. Autorul Mihai Ganea propune publicului cititor această carte stranie și fascinantă. Prin creația sa, Mihai Ganea însuși săvârșește un act inițiativ de exorcizare, întrucât lumea damnată din „Loli” face parte intim și din viața sa; romanul are un cert și nedisimulat caracter autobiografic.

De ce totuși rămân încă în con de umbră scriitorul Mihai Ganea și excelentul său roman? În plan valoric și prin abordarea exhaustivă, Mihai Ganea poate fi cotate printre cei mai buni romancieri. În planul reprezentării

publice, premiul Nobel și Herta Muller sunt, pe moment, capete de afiș. Asocierea nu e întâmplătoare. Un autor a fost promovat și stimulat de către statul german. Herta Muller are celebritatea scriitoarei care, asemenea lui Soljenițin, face, prin scrierile sale, un rechizitoriu anticomunist. La noi, în România, Mihai Ganea este, oficial, aproape boicotat. Pe de altă parte, nici grupurile de lobby nu funcționează eficient. Și atunci „Loli” trăiește anesteziat, în tăcere mediatică. Herta Muller dezvoltă psihanalitic angoase și spaima personalizate. Acestea sunt relaționate în exclusivitate la dictator și la cohorțele de „supraveghetori”. Mihai Ganea, chirurg prin formația sa profesională, taie precis și sigur, în carne vie. El vine cu anamneza completă a unui sistem. Nu numai regimul totalitar este luat în considerare, ci însuși statul, iar ideea de teroare este asociată statului roman. Mihai Ganea este prima voce dintre scriitori care ne avertizează asupra perpetuării posibile a terorii de stat. Când și cum se pregătește societatea românească pentru receptarea durtății de mesaj din „Loli”? Mihai Ganea va reedita cumva destinul Hertei Muller? Va evada din boicotul românesc, peste hotare, ca apoi „Loli” să revină, în glorie, acasă?!

Virginia Paraschiv



Virginia Paraschiv și Mihai Ganea în vizită la redacția revistei noastre

Ioan TODERIȚĂ despre “O antologie a literaturii gălățene contemporane”

Laura Andreea Păunescu

**Motto: În poarta inimii, să știi!/rostim o vorbă,
cea dintâi(T.I)**

A absolvit facultatea de Farmacie, București, a Universității Carol Davila. Premiul I la un concurs de creație literară în tabăra de jurnalistică Buciumeni, cu poezia „Cântec pentru nemurire”. În Contemporanul-Ideea Europeană, la rubrica Aleea nouăzeciștilor, în Jurnalul universitar, Galați publică numeroase pagini de versuri, între 1995-1998. În 1995 publică placheta de versuri Noaptea de sânziene, la Editura Hypatia, și în 1999, Floarea de colț la Editura Istm, Galați.

Poezie, a contemplației sinelui în sine, pentru sine, metaforă existențială retoric depănată pe simpla-complexitate a trăirii afective. Iată acest sine, la persoana I, euîn atribut și nume predicativ frumos îmbrățișat: „Eu, care n-am ascultat niciodată/un cântec de lebedă./ Eu, care nu știu gustul stelei/ din orizontul frunții mele (extraordinară îmbinare între ființă și neant, senzorială și cardinală, organică și...cerebrală)/Eu, care n-am văzut ielele/în noaptea tremurătoare de Sânziene/ Eu, care n-am putut să alerg/până la Pol, ca să văd Aurora/ Niciodată n-am să înțeleg/ privighetoarea/, care și-a înfipt în inimă un spin/ (Eu, care...)

Soluțiile cognitive ale nemărginirii astrale sunt mereu ademenite să-și facă rost, să-și afle rost în teluric.

„Alergam iarăși pe câmpia/cu doi sori și șapte hotare./ (joc fonologic al silabelor asonante) Alergam, cu gândurile despletite/și ciugulite din palma cerului/de păsările inimii noastre.../Auzeam pământul/pulsând viață în venele noastre/ tăiate de mașina cea nouă/ a timpului/ și mă miram că nu trec/ cu pașii mei/peste alba memorie a pământului (Alba memorie a pământului)”

Organicul și psihicul, organicul ori psihicul se înfrățesc, la Andreea Păunescu, în dispute retorice și dialoguri...tainice: „Simțeam marea pulsând/în ghiocul din palmă/și căutam

să-mi surpind/ în bățile inimii/viitorul./Îmi simțeam sufletul îmbătrânit/și străin/de orice secundă pierdută în mine/-inima mea era a țigăncii de pe stradă/ce vinde garoafe roșii/ca sângele unui Crist răstignit/ dinadins.”(Ghiocul din palmă)

Fiica moștenește Tatăl și îl provoacă- tot romantic- să-și recunoască iubirea epic detailată. Laura Păunescu

fiind fiica poetului Coriolan Păunescu, dar și a unei noi poezii în care peisajele se nasc și se fărâmițează alt-fel, astfel, de exemplu, antic:

„Versul îl pipăiam ca Homer/cu degetele/și gându-mi fuge/spre vechea Eladă./Îmi simțeam călcâiul vulnerabil/ și mă gândeam că-i vremea de jertfă/pentru că minotaurul mugea în labirint/ (Translație a durerii organice și a...ideilor legendare în scopul fluidizării metaforei revelatoare)/ Atunci am privit săgeata verticală/ a cerului/și mă întrebam încotro este Tezeu/,iar ghemul cu firul de aur/ se rostogolea/înspre sufletul meu, căutându-l.../în sufletul meu, Ariadna/făcuse o mare cărare.”(În sufletul meu, Ariadna)

De reținut că printr-o astfel de poezie propășim esteticul clasic în post...modern. nu prin epicizarea stradală a limbajului stradal- cum cred mulți twenty-ten-iști ori sheet-lingviști-jargoniști.

Iată frumusețea simțământului, modern și ...romantic totodată, a poeziei semnată Laura Andreea Păunescu: „Singură cobor în tăcerile tale/blând amirosind a îngeri albiși/,de lapte/ hăituiți prin insectare./ vocea-ți ascult/ respirând mai sus,/temându-mă să întorc capul/spre o nouă priveliște/ sub pașii tăi repezi,/răsar alături/ și te cuprind cu umbra încă odată/ încă o dată.”(Însingurare)

Da, în Galați, exodul talentelor în timp ne umple inima de bucurie, dar și de o posibilă reformă a clasicului în templul poeziei moderne, prin noi meditații estetice, lingvistice, stilistice, care să nu „înjure”și să injurieze tradiția metaforei romantice. Și unul din aceste „talente”este Laura Andreea Păunescu.

Ionuț Petică

**Motto: Teama, nădejdea, entuziasmul, însoțesc
strigătul, rugăciunea și uitarea de sine, nu invers.
(T.I)**

Absolvent al Universității București, Facultatea de Științe Politice și Administrație, specialitatea Teorie Politică în limba japoneză, promoția 2001. Tecucean, din ziua nașterii sale: 25 noiembrie 1978. Publică, ca debutant, în Astra tecuceană și Tecuciul literar-artistic. Ca poet,...consacrat cuvântului poetic, publică următoarele cărți: **Evoluție disperată**, 1998; **Pachete cu oameni**, 1999; **Lumini** 2004, la Ed.N.Ergo, Galați, **Râni sofisticate** în 2008, la Ed.Eleonora, Tecuci.

Publică de asemenea lucrarea „La francais economique”, în 2006, la Institutul Bancar Român, București.

A tradus lucrarea „Al doisprezecelea ceas”în limba română, a lui Jean-Francois Richard; prefată de Ion Iliescu, și tipărită la Ed.Milenium Pres, București, 2004..

Poezia lui Ionuț Petică este o fluidă invocație și evocație a unor sentimente singulare, plurale, frumos despletite în nestatornicii epice:

„Nu știu, laolaltă, ce fus/ne-a tors drumurile, fir gros, și ne-a spus/Că de noduri, ca de piedici, o să ne lovim/și-mpreună, n-o să îmbătrânim./Între noi, de căutai, străinătățile tuturor le găseai/Cuvintele, să le porți, ți le-am dat în dar/însă, tu, le-ai purtat în zadar.../

Tu abia ți-l imagineai pe noi-eu știam/de-atâta timp, cum e viața în doi”(din volumul: Răni sofisticate/(**Cum s-a întâmplat amorul adevărat**)

Fluiditatea are opreliști „cauzale”, „determinații statice”: „laolaltă”, „fir gros”, „ca de piedici”, „de cântai”, „eu știam”, care-uneori-tulbură curgerea sonoră estetic-verbală, în (de)favoarea pietrei aruncate în râu, ori a pietrei ce s-ar cuveni să-și facă „rost de strajă” în prundurile „cursului” vorbirii.

Amorul adevărat, continuă- tot ca teamă descriptivă - în **Iubirea, la-ndemână**, astfel: „între luni și vineri, tu erai timpul/ tu erai ceasul/ care suna la doisprezece fix/ făcându-mă să uit de orele când inima/bătea mono și doar pe jumătate,/ tu erai vocea care nu lăsa/să mă inunde singurătățile toate/ Te iubesc, erau cuvintele care mă țineau vertical/între oameni, ca două atele- ...mereu tu, adăpostind cealaltă jumătate bolnavă a existenței mele/...După cântările reciproce de peste săptămână-așa, cică, era creștinește...-dar noi tot ne iubeam nebunește/ pentru că nebunește ne-am avut reciproc, la-ndemână.”

Maria Petra

Motto. Ea aprinse deodată- o lumină ...verticală/ sub o pălărie roșie/ virginală (Nichita Stănescu)

Textul poeziei Maria Petra nu poate fi caracterizat decât, de fiecare dată, în alt fel. De la metoda romantică, prin simbolism și până la...post-modernism. Ca pe un exercițiu al ambiguității relevantei lui, (ca)printr-o imposibilă hermeneutică.

Oximoroniile lungi, lung depănate, tresaltă metafora în athanorice metamorfoze: “Coșmarele încep ca poveștile frumoase.../ne farmecă și luna- cu fața luminată/sub lespezi aurite e un castel de oase/, o întrebare-n treacăt, pe limba fermecată/ a ambiguității, și-au tresărit-sfioase/ nervuri și fibre, încă, de-otravă neatinse/ și ți-ai întors privirea, de sine speriată” (**Coșmarele încep...**)

Rima interioară, împerecheată într-un catren, devine rimă exterioară catrenului doi: odată, fermecată, luminată, (interior sonor) fermecată, speriată (exterior, reverberat).

Peisaj dulce fermecător pus în fața vorbeii viclene ce tulbură povestea în coșmar:

După cuvânt, fu gestul viclean, abia ca-n joacă/ un pas, ca orișicare te-a scos din sanctuar/ și toate, după-aceea-ți păsură, pân-la toacă/ a fi sărmene bolinți stupide și hilare/ în care biet nimicul/ prin cântec se dezghioacă/ și stăruința-n rugă-i zădarnică-adăstare.”

Sonet perfect construit: 14/13. Orgă și pian lovind timpanele inimii cu suave largo cantabile.

Trecerea de la simphonie la solfegiu vocal, la strigăt rațional, liric totuși, este făcută de instrumentistul-poet, Maria Petra, treptat, metodic. Iată o **Fără sperață** cântată în haiku: “Bună ziua, fără speranță/ scad cotele luminii/ scade lumina (9-7-5)/ Bună ziua, cenușă/ căldura iubirii/se fură pe ușă (7-6-6)/Din inima mea/ oare când a început/să picure frig (5-7-5)”

Silabele versurilor terține sunt numărate, ca respirații ale unor sentimente profunde. Numărul impar de silabe “caracterizează” fenomenul ne-perceput:iată asocierea dată de versurile cu 7 silabe:

“Scad cotele luminii/ Bună ziua cenușă!/Oare când a început...” Iată asocierea “lui 5”: “scade lumina/din inima mea/ (și)picură frig”.

Studiul acestor respirații poate continua, la Maria Petra și în fono-logia versurilor cu tentă postmodernistă - detaliu diurn. Și anume, alegem spre convingerea lectorului, poezia **Dimineța**. Reuniune de trei cvintete. Toate începând-liric-printr-un vers cvasiconstant, “cu îngerul meu păzitor...ciufulit”; “Cu îngerul meu păzitor, mă strecor”; “Cu îngerul meu păzitor, oboist”. Iată cvintetul al doilea, postmodern:“Cu îngerul meu păzitor mă strecor/ pe sub semafoarele clipei/, pe sub lovituri/ ca pe sub curcubeu/speriată mereu să nu-l pierd, să-l ia duba/ salubrității la resturi”.

Un înger este menajer- cam mult diminuat, pentru o practicantă și veterană a romantismului anilor șase-șapte-optzeciști, supraviețuitoare prin romantică visare falangerului totalitarist.

Inconstantă cu sine, Maria Petrea, cade și în singurătăți mai puțin convingătoare de înălțare est-etică:

“Singurătatea ca un gaz/prin nări ți se strecoară/ singurătatea se prelinge/ pe chipul tău ți-l devoră...”ori și mai neconvingătoare filozofie a ei (a singurătății): “În punct e condensată lumea/ în care se desenează viața/E linia numai o cale/ Triunghiul nu-i nici cald/ nici moale”, în care geometria- cercului, liniei și triunghiului sunt speranțe fără sens al singurătății.

Chiar nepoetice sunt unele “poeme epice” ce-și propun sofisticarea unor discursuri banale:

“Timpul intrat în tine-i greu/povara lui te înconvoaie/ nu poți fi fluture mereu/să-și salte clipele în droaie/”(Timpul). “Gurile rele pot spune apoi că/pușea toată zarea a împreunare de fiare”(Jocul cu moartea).

Lansând sentințe irevocabile, să ne domine, riscăm contagiarea câmpului semantic dar și al plasticizării reprezentărilor intuitive, imagistice. Și poeta cunoaște **De minune** acest lucru: “ca salamandra ce-și zări/ făptura-ntreagă-ntr-un izvor.../ca slămană ce-și simți/ prin smoala-i rece un fior...”

Până când alambicul livrescului prea înfierbântat va liniști ordinea-dezordonată a moleculei cuvântului primar.

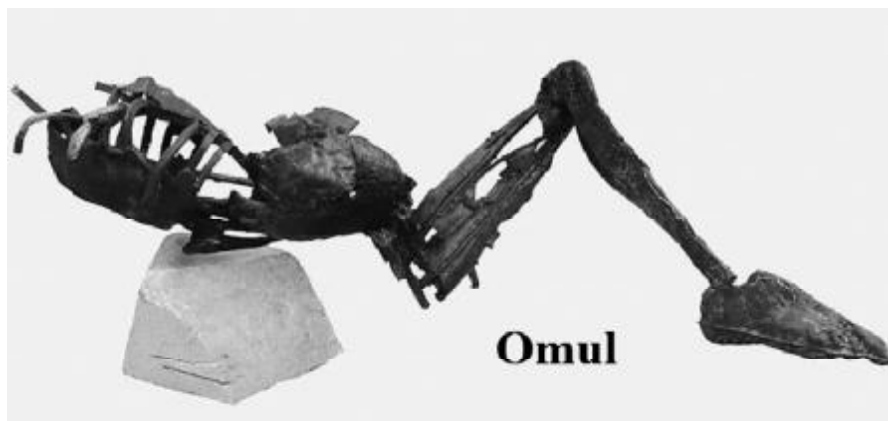


ENACHE, Mircea - sculptor. S-a născut la 3 februarie 1953 în Galați. A absolvit Liceul de Muzică și Artă Plastică din orașul natal, după care și-a continuat studiile la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București (1975-1979). Aici i-a avut profesori pe Lucia Ioan și Nicolae Adam. Este membru al UAPR din 1979 și membru fondator al Fundației H.A.R. (1997). În 1990 s-a stabilit în municipiul Constanța. *Expoziții personale:* Galați (1979); București (1984, 2000); Constanța (1995, 2000). *Participări la expoziții colective:* Din 1991 participă la toate expozițiile organizate de Filiala Constanța a UAPR pe plan local și la Cernavodă, Mangalia, București, Yokohama, Cluj, Călărași etc., la expoziții naționale, Biennale de sculptură, Expoziții de sculptură mică, Quadriennale ale artelor decorative (1978-1997); Salonul Național de Artă „Realitatea ca imagine a imaginii (realitatea înscenată)”, București, 2006; Bienala Națională de plastică mică „Vârsta de bronz”, Muzeul de Artă Cluj-Napoca (2009). *Participări la expoziții de artă românească organizate peste hotare:* Montreal, Canada (1981-1982); Moscova, Rusia (1982); Berlin (1982); Volos, Grecia (1985); Erfurt, Germania (1986); Eisenstadt, Austria (1990); Veneția, Italia (1999). *Participări la expoziții internaționale:* Quadriennale Artelor Decorative, Erfurt, Germania (1982, 1986); A III-a Bială Internațională „Desene de sculptori”, Budapesta, Ungaria (1994); Bienala Internațională „Artele focului”, București (1998); Expoziția Internațională „Dantesca”, Ravenna, Italia (1999, itinerată în același an la Roma); „International Danubian Art”, Muzeul de Artă Vizuală Galați (2000, itinerată la Budapesta, Viena, Ulm, Regensburg). *Participări la Tabere de creație:* Sibiu, gresie (1979, 1981); „Hamangia” Constanța (1997); Simpozionul „Habitat și Artă în România”, Basarabi, Constanța (1997); H.A.R. (ediția a II-a, metal), Râmnicu Vâlcea (1998); Simpozionul Internațional de ceramică „Hamangia”, Constanța (1999); H.A.R. (ediția a III-a, metal), Râmnicu Vâlcea (2000); Tabăra Internațională de Desen, Râmnicu Vâlcea (2003). *Lucrări de artă monumentală:* „Apostol”, oțel sudat, Basarabi (1997); Bust monumental Lucian Grigorescu, bronz, Muzeul de Artă Medgidia (1997); „Calea omului”, oțel sudat, Râmnicu Vâlcea (1999); „Omul”, bronz, Hotelul Dana, Venus, Constanța (2000); „Altar”, Sorrento, Italia (colecție particulară); „Fata cu conca”, Sorrento, Italia (colecție particulară); „Triptic”, Constanța (colecție particulară). *Premii:* Premiul UAPR pentru ambient (1997); Premiul UAPR pentru sculptură (2000); Ordinul Meritul Cultural în grad de Cavaler, Categoria C „Arte plastice” (2004). Are lucrări în colecții de stat și particulare din România, Anglia, Austria, Germania, Italia, S.U.A.

Apartinând sculptorilor din generația '80, pentru care unul din reperele programatice de atins a fost și reinterpretarea corpului

uman, Mircea Enache a evoluat în direcția unui neoexpresionism de foarte bună calitate, lucrările lui exprimând prin formele și volumele înscrise în spațiu probleme profunde ce țin de condiția umană, de destinul omului în univers. Ajutat de o deplină stăpânire a tehnicilor sculpturii, de un excelent meșteșug, el a realizat de-a lungul anilor opere reprezentative, care îmbogățesc zestrea muzeelor, a unor colecții particulare sau sunt instalate în spații de for public. Personajele create de artist au înfățișări ciudate, stranii, uneori chiar grotești, sunt descărnate, masele volumetrice sunt șlefuite câteodată până la obținerea unor străluciri de oglindă, alteori rămân rugoase, macerate, accidentate. Sculptorul este un maestru în exprimarea mișcării și dinamismului, fie că este vorba de lucrări de interior sau de lucrări monumentale. De altfel, ceea ce caracterizează chiar și lucrările lui de mici dimensiuni este tocmai monumentalitatea, fapt ce permite ca ele să fie reluate și executate oricând la o altă scară. În legătură cu creația lui Mircea Enache,

Adrian Guță scria într-un articol publicat în „Observator cultural” (Nr. 17, iunie 2000): „Profund observator al naturii umane, artistul creează personaje-idei și personaje-stări. Un repertoriu bogat de situații declanșează sugestii la fel de numeroase adresate percepției. Nuanțele se plasează pe un arc vast, între comic și tragic. De la satira punctând chiar grotesc o serie



Cultura Unește sufletele!

de caracter, la sublimul zborului și drama prăbușirii lui Icar (...) Sculptura lui Mircea Enache beneficiază de un remarcabil simț al formei pe care îl posedă autorul și de virtuozitatea-i tehnică, fără ca cele două calități să fie demonstrativ exhibate. Lucrările sunt astfel gândite, structurate, încât te îndeamnă să le receptezi din toate unghiurile oferite de plimbarea în jurul lor - evenimentele optice nu se repetă, tridimensionalitatea creează surprize pe fiecare segment al traseului circular al contemplării. În convergență cu aceste aspecte, trebuie subliniată importanța raportului dintre plin și gol. Unele personaje se definesc într-un procent semnificativ prin absența convexităților, formele sunt «scobite», prezența lor se naște din vălurirea faldurilor veșmântului. Golul, circulația aerului sunt la fel de importante în «ocuparea» spațiului vital al unor piese, ca și volumele consistente. Dinamica, la rândul ei, caracterizează această sculptură. Verticala, oblica ascendentă ori descendentă, sugestia planării ori prăbușirii, descriu tot atâtea ipostazieri ale personajelor”. Un alt critic de artă, Luiza Barcan, notează: „Lucrările în bronz ale lui Mircea Enache sunt rodul unor metamorfozări ale formei anatomice până la găsirea aceluia tip de stilizare și descătușare de materialitate care să exprime clar și articulat latura nepieritoare a ființei umane. Mircea Enache nu ezită să prezinte omul în adesea inutila lui zbatere tragic-grotescă. Expresii ale zădărniciilor care deformează, personajele sale sunt oglindiri ale eului. Separat și laolaltă ele reiterează povestea fără de sfârșit a omului înfricoșat de singurătate, moarte și uitare. Dincolo de virtuozitatea tehnică, personajele lui Mircea Enache nu pot lăsa pe nimeni indiferent cât timp mesajul lor dramatic este și va fi întotdeauna actual. El se adresează prezentului etern” („Contemporanul”, 15 iunie 2009).

Bibl.: Florica Cruceru, *Artiști dobrogeni*, Editura Muntenia, Constanța, 2005; Florica Cruceru, *Artele la malul mării*, Editura Muntenia, Constanța, 2006; „125 de ani de la revenirea Dobrogei în cadrul statal românesc”, catalog, Editura Ex Ponto, Constanța, 2003.

Corneliu Stoica

Simboluri ale împlinirii

51

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s



După ce în cursul lunii februarie a.c. a fost prezent pe simezele Galeriilor de Artă „N. N. Tonitza” din Bârlad cu expoziția „Magia culorilor și a formelor”, pictorul Antonio Pălie și-a deschis în cursul lunii aprilie o nouă personală la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu” din Galați, manifestare cuprinzând lucrări reunite sub genericul „Misterul florilor”. Împreună cu el a expus un grup de tablouri și un elev de-al său, Ovidiu Cucu, un tânăr talentat, căruia artistul îi îndrumă pașii pe drumul spinos al artei.

Trăind în orașul Bârlad, unde lucrează în învățământul preuniversitar ca profesor de educație plastică, dar fiind membru al Filialei Galați a

(urmarea la p.52)



(continuarea paginii 51)

52

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

U.A.P.R., Antonio Pălie se află la a opta expoziție deschisă în cetatea dunăreană. O manifestare de ținută, care îl onorează și care face cinste filialei în cadrul căreia activează, fiindcă de fiecare dată artistul a expus lucrări cu un bogat conținut ideatic și emoțional, dovedindu-se un colorist din familia foviștilor și expresioniștilor, un demn continuator pe cont propriu al mentorului său de la Institutul de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu” din București, pictorul Vasile Grigore.

Așa cum rezultă și din titlul expoziției, majoritatea lucrărilor realizate în ulei pe pânză sunt axate pe cultivarea motivului floral, o temă foarte veche și care n-a lipsit probabil din preocupările niciunui artist din toate timpurile. O temă în același timp foarte grea, fiindcă cel care o abordează nu poate să nu se raporteze la ceea ce s-a realizat înaintea sa și să-și canalizeze eforturile în așa fel încât să adauge sânge proaspăt la dezvoltarea unui gen cu un impact atât de mare în lumea iubitorilor de artă. Acest lucru l-a avut în vedere și Antonio Romeo Pălie, iar tablourile sale cu flori poartă din plin amprenta personalității și sensibilității sale artistice. Pictorul nu pare a avea inhibiții, el se exprimă clar, sigur, configurează elementele direct din culoare, folosește o pastă consistentă, adesea creează impresia că petalele și corolele sunt construite în relief. Fie că reprezintă trandafiri, margarete, floarea-soarelui sau alte specii de flori, plăsmuirile lui Antonio Pălie se bazează pe o transpunere viguroasă, de o deosebită picturalitate. Artistul este un foarte bun orchestrator al culorilor, în pânzele sale tonurile cântă în acorduri armonioase, uneori de o intensitate șocantă, alteori în tente ce țin de subtilitatea și rafinamentul meșteșugului. Există în tablourile sale o poezie tonică, un lirism exuberant, un optimism care exprimă dărnicia și puterea sevelor pământului, setea de viață și îndeamnă la o trăire consumată la înalte combustii sufletești. Oricât ar fi de efemeră viața florilor, ele rămân veritabile simboluri ale împlinirilor cromatice în lumea vegetală, dar și simboluri ale oricărei împliniri și bucurii umane. Buchetele lui Antonio Pălie sunt substanțiale, au vitalitate, recipientelor în care sunt așezate le sunt alăturate adesea și alte elemente de recuzită (vase din ceramică și metal, albume de artă, pensule etc.).



Pe lângă lucrările reprezentând naturi statice cu flori, Antonio Pălie a expus și tablouri aparținând altor genuri de pictură: un nud, o compoziție metaforică axată pe ideea comuniunii dintre lumea terestră și cea divină, un peisaj. Dacă în acesta din urmă s-a oprit aspra redării atmosferei autumnale, în cazul celui dintâi și-a ales un personaj feminin ispititor, aflat la vârsta adolescenței, care reține prin prospețimea carnală, prin sâni voluptuoși și chipul fermecător. Coloristica este potențată iar desenul scoate bine în evidență rotunjimea formelor. În al doilea tablou, elementele ce alcătuiesc

compoziția (îngeri, poarta raiului, siluete umane și de arbori) sunt așezate cu știință în pagină, cele două lumi (umană și divină) nu se află în relații antagonice, ci într-o comuniune ce exprimă armonie și echilibru.

Cel de-al doilea expozant, Ovidiu Cucu, elev al lui Antonio Pălie, a fost o prezență tonică, un tânăr care prin ceea ce prezintă pe simeze demonstrează că se află pe un drum bun în pătrunderea tainelor artei. Peisajele sale urbane, naturile statice și florile au suficiente calități de culoare, compoziție și desen, emoționează, rețin atenția. Uneori, în peisajul stradal, el plantează mulțimi de oameni și face aceasta cu pricepere și simț al proporțiilor. Alteori, apropierea de maestru este foarte evidentă, încât desprinderea de acesta, de maniera sa de a picta se impune ca o necesitate de prim ordin.

Stenică prin explozia cromatică a tablourilor, expoziția celor doi bărlădeni a constituit un loc foarte bun de popas pentru gălățeni, un prilej de a se relaxa și de-a acumula bucurii estetice care îi vor face cu siguranță mai buni și mai apropiați de frumosul artistic.

Corneliu Stoica

Cultura Uneste sufletele!

Bucurii ale ochiului și spiritului

Întâlnirile cu pictura lui Teodor Vișan sunt întotdeauna stentive și reconfortante. Prin ceea ce expune pe simeze, artistul reușește de fiecare dată să aducă pace și liniște în sufletul iubitorilor de artă, să declanșeze emoții, să le deștepte sentimente de prețuire și respect a frumosului zămislit în ceasurile de trudă din fața șevaletului. Lumea sa de forme și culori, de imagini din imediata noastră proximitate sau plătuite de fantezia pictorului, constituie tot atâtea bucurii ale ochiului și ale spiritului. Este și ceea ce ne oferă noua sa expoziție personală deschisă la Galeriile de Artă „Nicolae Mantu” (vernisaj, 26 aprilie a.c.).

Peisaje din Galați, Constanța, Cuca, Turcia, naturi statice, portrete, flori și nuduri vorbesc despre preocupările unui artist pentru care genurile picturii sunt abordate fără nici o reținere. Dacă în expoziția de anul trecut predominante erau peisajele din zona Brașovului, acum pictorul se întoarce la prima și vechea lui dragoste, care de altfel l-a și impus în lumea artistică, peisajul urban al Galațiului. Prin intermediul tablourilor sale ne plimbăm pe străzile Eroilor („Strada Eroilor”), Universității („Casă în soare”), Gării („Strada Gării”, „Spre gară”), poposim în valea orașului („Peisaj de toamnă târzie”) sau asistăm de pe malul stâng al Dunării la răsăritul soarelui și oglindirea lui în apele fluviului („Răsărit de soare pe Dunăre”). Teodor Vișan surprinde cu ingeniozitate în pânzele sale poezia citadină, reușește să redea specificul arhitectural al clădirilor și străzilor gălățene, să creeze acea atmosferă în care se simte respirația unei urbe în care vechiul sălășluiește alături de nou. El construiește cu precizia unui geometru, imaginile descriu mari desfășurări spațiale, culorile sunt luminoase, uneori explozive, alteori potolite, exprimând o notă de vădită melancolie. În tablouri ca „În portul Constanța” și „Galata-Bosfor”, pictorul se oprește asupra unor vederi panoramice, cu aglomerări de case și nave, totul văzut la o dimensiune perspectivală ce se pierde departe în zare. De la Cuca a reținut imaginea cimitirului comunal și a bisericii („Peisaj cu biserică”), o privește cu arături de primăvară („Peisaj la Cuca”) și o secvență a adăpatului vitelor („La adăpat”).

Un element de noutate îl aduce Teodor Vișan în naturile statice, apelând la fundaluri cu diverse motive decorative, pe care ordonează mai apoi în compoziții elementele de recuzită: vase de aramă și ceramică, pive, ibrice, râșnițe de cafea, samovare, fructe etc. Tablourile sunt astfel mai încărcate, iar spațiul plastic este folosit mult mai echilibrat. Redarea materialității obiectelor se bazează pe folosirea unui desen riguros, căruia îi subordonează o materie picturală consistentă, așezată în armonii cromatice strălucitoare („Fructe în coș”, „Ofranda toamnei”, „Natură statică cu fructe și vâsc”, „Ofranda verii”, „Natură statică cu alături”).

Tot un element de noutate îl constituie și abordarea unor teme biblice („Capul Sfântului Ioan Botezătorul”) sau



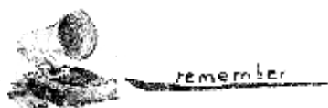
mitologice („Danae”) întâlnite la mulți reprezentanți ai picturii universale. Gălățeanul nostru nu copiază, ci configurează chipuri în stilul său personal, dovedind aceeași spontaneitate în pensulație și în stabilirea raporturilor coloristice.

Ca și în alte expoziții ale sale, tablourile axate pe motivul floral aduc în prim-plan gingășia, fragilitatea și prospețimea florilor, poezia unor buchete în care se simte din plin palpitul vieții („Frezii”, „Cârciumăreșe”, „Crini”, „Floarea Crăciunului și vâsc”, „Zambile în pahar”).

Manifestat de-a lungul anilor și ca un bun pictor al omului, Teodor Vișan a adus în expoziție și câteva portrete și nuduri, atent elaborate, în care încearcă și reușește să pătrundă în psihologia personajelor. Rețin atenția portretul delicatului poet-filosof Simon Ajarescu, al energicului profesor Ilie Zanfir, director al Bibliotecii „V.A. Urechia” Galați, precum și cele intitulate simplu „Portret de fată” și „Portret de bărbat”. Mai ales în cazul primelor două, asemănarea cu modelele este foarte evidentă, iar dezvăluirea unor trăsături ce țin de ființa interioară a fiecăruia din ei este exprimată cu mijloace convingătoare. Nudurile („Extaz”, „Pauză pentru pozat”, „La scăldat”, „Nud culcat”) au forme rotunde, incitante, întreaga înfățișare a personajelor feminine exprimă vitalitate, viață trăită la înalte cote.

Cu noua sa expoziție, pe care pictorul a intitulat-o „Acorduri cromatice spontane în pictura de șevalet”, Teodor Vișan își consolidează poziția sa de pictor profesionist în cadrul Filialei Galați a UAPR, demonstrând că își construiește un discurs coerent, care ține pasul cu evoluția mișcării plastice contemporane românești.

Corneliu Stoica



ȘTEFAN PETICĂ

-poet, dramaturg, publicist-

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

S-a născut la 20 ianuarie 1877, la Bucești, jud. Galați. Urmează școala primară la Liești, iar la Tecuci gimnaziul (real). Cursul superior îl face la Brăila, la Liceul „Nicolae Bălcescu” (1892-1896). Elev fiind, se alătură mișcării socialiste. Frecventează clubul muncitoresc, aflat sub îndrumarea profesoarei Izabel Andrei, vorbește alături de V.G. Morțun și Ioan Nădejde, muncitorilor din port, face propaganda la sate. Își însușise germana, franceza, italiana, engleza și citea lucrări de filosofie, economie, sociologie, istoria artei. În ziarul „Lumea nouă”, în ianuarie 1896, își începe activitatea publicistică, fiind aici, din 1898, redactor. Susține campania de presă împotriva bătăii în armată, demască „barbariile din portul Brăila”, acuză, în spiritul estetului John Ruskin, civilizația burgheză de distrugerea armoniei naturale și a frumosului la sat (*Fum și praf, Iad și rai*). Îndepărtându-se de mișcarea socialistă în momentul de dezorganizare și derută al anilor 1898-1899, însingurat, se îndreaptă spre simbolism, în care vede o răzvătire superioară împotriva unei lumi nedrepte și urâte. Intră în cercul lui Al. Macedonski, este din februarie 1899, secretar de redacție la „Literatorul”. Își trece bacalaureatul la București (1898) și a urmat, tot aici cursurile Facultății de Litere și Filosofie și ale Facultății de Matematică. Pentru a se întreține, face gazetărie. Redactor la „Capitala” (1898-1899), „Economia națională” (1902-1903) și „La Roumaine” (1902); colaborator la „Depeșa”, „Apărarea națională”, „Dorobanțul”; evoluează spre un naționalism cu accente xenofobe. Apare cu versuri, teatru, proză, articole de critică în „România jună”, „Noua revistă română”, „Literatură și artă română”, „România ilustrată”, „Roânul literar”, „Sămănătorul”, „Făt-Frumos”. A semnat cu numeroase pseudonime: Caton, Erics, M. Pall, Narcis, S. Mușat, Sapho, Senez, Sentino, Sergi, Ștef, Ștefan, P. Ștefan, Trubadur ș.a. În anul 1902 e ales secretar al Asociației Generale a Presei. Un timp a fost bibliotecar la Ministerul Domeniilor. Personalitate donquijotească, ancorată în vis și mitomanie, scandalizând prin discrepanța dintre inteligența de elită și sărăcia stridentă a omului, Ștefan Petică a fost una dintre figurile cele mai încărcate de neliniști ale boemei bucureștene. Bolnav de tuberculoză, se întoarce în satul natal; moare la vârsta de douăzeci și șapte de ani (17 octombrie 1904) și este înmormântat în curtea bisericii.

Poeemele din ciclurile *Fecioara în alb*, *Când vioarele tăcură*, *Moartea visurilor*, cuprinse în volumul publicat de autor în anul 1902, au apărut anterior, uneori sub alte titluri, în „Literatorul” (1899-1901). *Cântecul toamnei* și *Serenade demonice* vor fi editate în volum postum, în anul 1909. După versificările începuturilor, pe teme umanitare, Ștefan Petică își găsește un drum propriu în poezie, în contact cu simbolismul. Nu a fost însă un imitator. El a trăit, pe

coordonate de o excepțională noblețe intelectuală, drama singurătății și a eșecului, a fatalității tragice, regăsindu-se în tristețile misterioase din lirica simbolistă. Motivul poetului blestemat, impus la noi de Macedonski, era susținut la Ștefan Petică de sentimentul real (chiar dacă versul lui nu a putut evita întru totul clișeele) al condamnării fără ieșire conținute de aspirația spre ideal și transcendență. Văzând în artă singură cale de refacere a unității primare dintre om și întregul sacru, de care tehnica și excesiva civilizare îl îndepărtau, credea cu fanatism în misiunea poeziei sale. Primul nostru simbolist declarat, Ștefan



**Mama
poetului,
Catina, în
1904**

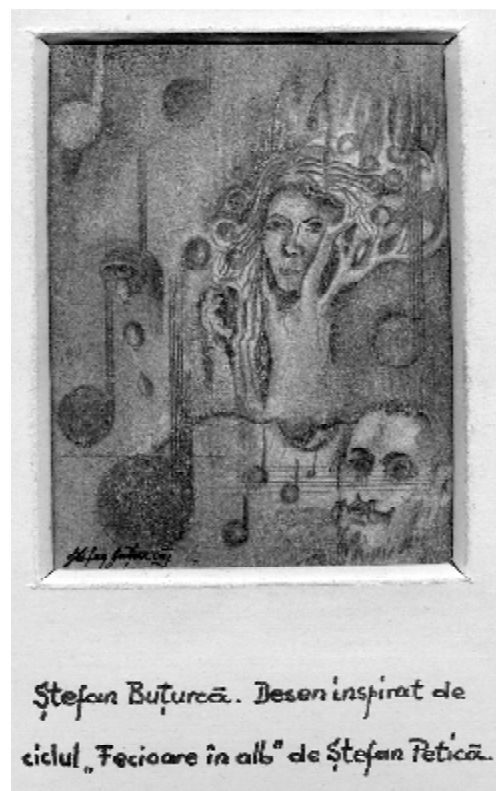
Casa poetului din Bucești, la pomana de 40 de zile



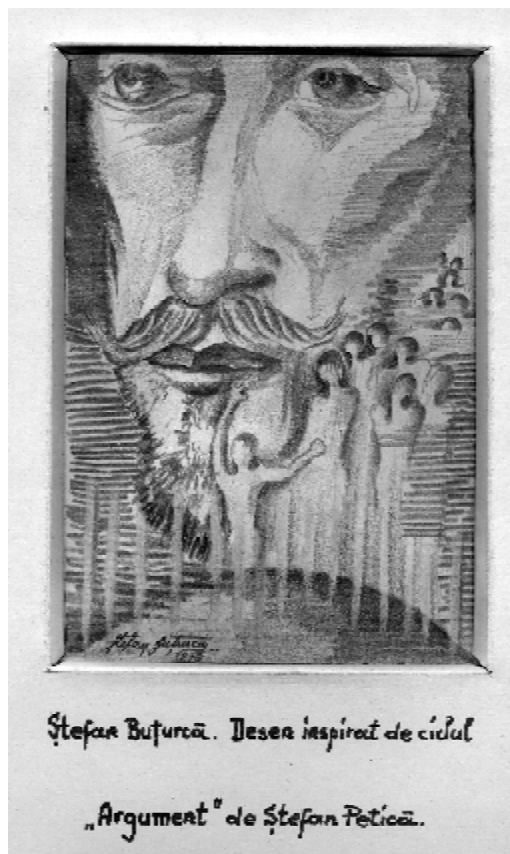
Petică, a transformat poezia în căutarea superioară, desfășurată ca un delir obsesiv și muzical - „mistică înfiorare”, rugăciune, murmur, strigăt de spaimă. Ciclurile de poeme sunt construcții polifonice, cu laitmotive ce aduc la suprafață dureri ascunse. Emoția intelectualizată, senzațiile rafinate deșteptate de arte, intră prin Ștefan Petică în poezie în stilizări când manieriste, când încărcate de o grație naivă. Imagini picturale și sonore se înlănțuie în asociații de simboluri cu sensuri polivalente, al căror ultim mister poetul pare a-l proteja. Sugestia muzicală, simbolul, întrețin tonul surdinizat, atmosfera vaporosă, dar și obscură ambivalentă a figurilor. Ciclul *Fecioara în alb* pare un cânt de slavă închinat unei iubite de o suavitate boticelliană (*La creautura di bianco vestita* era titlul dat de Ștefan Petică versurilor în „România jună”). Dar imaginea fecioarei se încarcă de semnificații mai adânci, purtând nostalgia unei purități inaccesibile și aproape inumane: frumosul absolut („*Pe când deasupra aplecată, / În semn de veșnică iertare, / Va coborî înseninată / Privirea albelor fecioare*”). Domină, fascinant, albul lilial (și fantomatic), gestul hieratizat al rugii, într-o idealizare ce nu e străină de influențe preraphaelite și de surse mistice. Refrenele ritmează plângerea țintei aflate prea sus, prea departe și omeneasca zbatere între neprihană și păcat: „*Ah! floarea dorului ce moare*”; „*Vai, blândul, tristul prinț vestit / Ce triști sunt crinii pe cărare*!”. Accentul cade pe atmosferă, picturalitatea rămâne eterată, absorbită în nuanță, imprecisă. Ciclul *Când vioarele tăcură* se cufundă în muzică, lux, visare vagă.

Poezia instrumentelor muzicale (viori, întristate mandoline, flautul magic) vine din simbolismul francez. Elogiul tăcerii, albul atotstăpânitor trimite la Stephane Mallarmé (pentru el, ca și pentru Ștefan George, Petică nutrea un adevărat cult). Sinestazii de o deosebită finețe asociază sunete, culori și parfumuri până la risipirea contururilor lumii materiale. Dar elanul traranscederii alternează cu pierderea speranței („*Târziu bătură-n ușa nebunele fecioare*”), ducând spre „*moartea visurilor*” și poezia renunțării, a alunecării în deznădejde și moarte: „*Lumina e un chin care ne-apasă, / Iar ceul nesfârșit ne dă fiori*”. Întunecarea sufletului se infiltrează într-o scenografie simbolică (noaptea fără stele, negrele ruine, turnul rece, plânsul în somn al păunilor, corbii) culminând cu năluca tragică a Marelui Răstignit. La fel ca în *Serenade demonice*, tensiunea ideilor și sentimentelor, sarcasmul precumpănesc. Însă convingerea prezenței unui centru regenerator, icoană a materiei spiritualizate- precum în viziunile esoterice ale lui Dante ori în cele ale rosicrucienilor- , înobilează suferința omului: „*Și când vor fi streini de orice viață, / De stele, de parfum, de flori albastre, / O roză, ca pe-o insulă de ghiață, / Va crește sfântă-n sufletele noastre*”. Chiar dacă patetica damnării, ca și impresia de noblețe ori de prețiozitate imprimă liricii lui Ștefan Petică un aer desuet și, alături de figurile ermetice, explică redușa ei audiență, prin el poezia românească a încorporat pe deplin muzica, anecdota lirică fiind înlocuită de simbol și de sugestia muzicală. Pe linia controlului ritmului și a concentrării emoției, cu Ștefan Petică și poemul în proză se rafinează. El este deopotrivă interesat ca dramaturg, fiind autorul primei piese de idei, care e și prima dramă a absolutului din literatură noastră: *Solii păcii* (în „Literatură și artă”, 1900-10901). Un conflict interior născut de jindul după un suprafiresc ideal, capătă aici veșmânt de basm și de alegorie: prințul Viorel renunță la preapământeana Ileana

(urmarea la p.56)



Ștefan Butureacă. Desen inspirat de ciclul „Fecioare în alb” de Ștefan Petică.



Ștefan Butureacă. Desen inspirat de ciclul „Argument” de Ștefan Petică.

ȘTEFAN PETICĂ

(continuare din p.55)

56

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

pentru Simina, epifanie a perfecțiunii abstarcte și inaccesibile, dar la capătul nefireștii asceze pe care și-o impune, a torturilor așteptării îl întâmpină solii păcii(apariții sumbre, ca model în teatrul lui Maurice Maeterlinck), anunțându-i moartea. Ștefan Petică a mai publicat drama *Frații* și în „România ilustrată” din 1901, un fragment, *Cântecul singurătății*, dintr-o tragedie. Lui i s-a atribuit și o comedie ce vesteja „trădarea generoșilor” - *Prietenii poporului*, apărută în aceeași publicație, sub pseudonimul Ywann. Dar aceasta, probabil și volumul de crochiuri parlamentare intitulat *Cronici*, imprimat la Iași, în 1897, sub același pseudonim pot aparține - cum precizează Constantin Constantinescu (COSCO) în amintirile sale - lui George Rădulescu, unul dintre directorii „României ilustrate”. Remarcabilă în epocă prin consecvența ei, prin soliditatea lecturilor și a argumentelor, este pledoaria lui Ștefan Petică pentru simbolism. Cunosător, ca nimeni altul, al literaturii moderne, citită în original (Walt Whitman, André Gide, Arno Holz, Gabriele D’Annunzio, Hugo von Hofmannsthal, Friedrich Nietzsche), Petică a fost înainte de Ovid Deusușianu, cel mai competent teoretician al simbolismului, cum se poate vedea în articolele *Noul curent literar*- 1899, *Poezia nouă*, *Transformarea liricii* - 1900. Încercând să găsească începutul în lirica lui Mihai Eminescu și la Macedonski, aduce în prim-plan conștiința nouă (acceptarea contrastelor a părții întunecat-subterane a eului) din care izvorăște. Adept al estetismului, de la care reține idea perfecțiunii formale, ca și pe aceea a metafizicii fondului, Ștefan Petică a dovedit, în același timp, o evoluată înțelegere a spiritului național în artă și a dialecticii tradiționalism-modernism, anticipând disputele teoretice ale deceniilor următoare (*Momentul național în artă*, 1900, *Arta națională*, 1901). Înainte de Lucian Blaga, a scris despre locul ministerului în poezie și despre rolul inconștientului în evoluția formei interne în artă.

Articolul referitor la Ștefan Petică din acest DICȚIONAR, include la final, liste cu *Scrierile autorului* și *Repere bibliografice* despre autor.

Datorăm ilustrațiile acestui material colaboratorului nostru **Gh.Frățiță**, căruiua îi mulțumim încă o dată, gravurile fiind realizate de către **Ștefan Buțurcă**.

Virgil Guriianu



Ionel Necula

Nicolae Octavian și Constantin Noica într-o prietenie exemplară

Mulți, mai ales dintre cei ce-au adăstat o vreme prin apropierea lui Noica, s-au întâlnit frecvent cu numele lui Nicolae Octavian. A vorbi despre Noica fără a aminti de Nicolae Octavian este ca și cum am vorbi despre Oreste fără a aminti de Pilade. Nu știu dacă și reciprocă e la fel de adevărată, dar, oricum, cei doi se înțelegeau perfect și se completeau de minune în izolarea de la Păltiniș, unde vizitatorii erau rari și ocazionali iar ei trebuiau să-și organizeze viața singuri, să-i rezolve uzanțele primare și diurne.

Dacă-i adevărată sentința celor vechi – **primum vivere deinde philosophari** - atunci trebuie să concedem că acel **primum vivere**, care precede exercițiul filosofic, în cazul lui Noica, a fost asigurat, în bună măsură, de Nicolae Octavian. El se îngrijea ca filosofului să nu-i lipsească nimic din ceea ce reclama viețuirea în imanență, el îl elibera de povara vieții materiale și tot el îi asigura liniștea necesară pentru a se consacra speculațiilor filosofice

În istoria culturii universale se cunosc puține cazuri de dăruire exemplară și dezinteresată pentru ca gânditorul-beneficiar să dispună de confortul de viață minimal și de timpul necesar împlinirii proiectelor sale cărțurărești. Rolul lui Nicolae Octavian pe lângă Constantin Noica poate fi paralelizat, firește, într-o comparație aproximativă, cu slujitorul lui Saint-Simon după ce filosoful, entuziasmat de vântoasele Marii Revoluții Franceze, într-o euforie explozivă a renunțat (prin certificare notarială) la titlul nobiliar de conte pentru a deveni pur și simplu cetățeanul Claude Henri

Bonhomme, atât de sărac încât era întreținut de propriul său slujitor, care continua să-l prețuiască și să-l ocrotească la fel de statornic și devotat și după ce a rămas lipsit complet de resurse.

Dacă în ceea ce-l privește pe Noica poate fi asociat cu situația fostului conte Saint-Simon (doar fusese și el expropriat de tăvălugul dictaturii comuniste), Nicolae Octavian nu era nici pe departe în situația credinciosului valet francez. Trecuse și el, asemenea filosofului și altor intelectuali din generația veche, formată în cadrul României interbelice, prin lagărele comuniste, îndurase regimul de teroare și supraviețuise miraculos regimului de exterminare, dar își păstrase intactă demnitatea și libertatea de conștiință. Asigura protecția filosofului Noica dintr-o dăruire liber-asumată, nicidecum din vreo obligație sau convenție prealabilă, convenită cu filosoful pălănișan. Prea aveau multe în comun pentru ca înțelegerea dintre ei să nu fie perfectă și lipsită de interese mărunte, meschine.

În primul rând reprezentau amândoi o generație formată într-un alt cadru istoric și într-un alt sistem de valori, nepervertite de dogmele proletcultismului agresiv și meschin. În al doilea rând înduraseră amândoi, am mai spus, atrocitățile imensului Gulag românesc diseminat peste toată cuprinderea țării. Erau, oricum, reprezentanții unei alte lumi, una care se prăbușise cu hure și lugubru prin intervenția brutală a vecinului răsăritean și a cozilor de topor de la noi - lichele și lepădături grobiene încolonate în structurile nevolnicului partid comunist - străin de țară, de popor și de specificitatea ființării românești. Amândoi erau suspectați și puși sub urmărire informativă de securitatea românească, obișnuită să vadă în fiecare intelectual și *fost deținut politic* un disident potențial și un dușman al regimului comunist.

Nicolae Octavian s-a născut la Tecuci la 10 septembrie 1924 ca fiu al lui Ion și al Elenei Nicolae, oameni simpli, dar plini de respect față de ceea ce înseamnă valoare, credință și bună tradiție românească. Tatăl său a decedat în 1945, așa că a trebuit de timpuriu să preia sarcina de a-și ajuta familia greu încercată prin săvârșirea din viață a stâlpului casei. A urmat cursurile școlii de jandarmi pe care a terminat-o în 1948, devenind ofițer de jandarmi în prima promoție de după instalarea puterii comuniste.

Detașat o vreme la Suceava, pentru a asigura paza închisorii din localitate, a avut primele revelații asupra noilor schimbări survenite în viața politică a țării. Un subordonat din plutonul său îl informează cum a fost depusă în închisoarea căreia îi asigura paza, o clasă întreagă de eleve din ultimul an al unui liceu din Bacău, împreună cu diriginta

lor pentru delictul de a fi cântat melodia **Trăiască Regele**. Nimic nu le-a scăpat de suplicii.

Revine la Tecuci, pentru a fi folositor familiei, și aici are loc prima sa arestare. Motivul? Fusese colindat de Crăciun de un grup de colindători, care aveau în repertoriu și melodii pe versuri de Radu Gyr. Este anchetat de sublocotenentul Luchian, care a hotărât să-l integreze grupului de colidători, aflați deja sub stare de arest, și să-i trimită dosarul în instanță.

A urmat drumul Golgotei cărăușind cu el o povară grea și artificial fabricată. Era proaspăt căsătorit și nu locuise împreună, ca familie întemeiată, decât zece zile. Bieții de ei! Credeau că au la dispoziție o viață și nu bănuiau că fericirea la care visau va sfârși înainte de a începe.

Condamnat la 4 ani de închisoare ca uneltitor împotriva regimului, trece prin închisoarea de la Galați, condusă de fiorosul călău Goiciu, prin lagărul de la Poarta Albă și prin colonia de muncă de la Valea Neagră. Cu abilitățile sale narative evidente evocă chipuri și situații dantești, impregnate de suferință, de tragic, de disperare și spaimă. La Poarta Albă și-a găsit mormântul tânărul licean Drăgoi Gheorghe din Bacău, care n-a mai putut suporta noianul de suferințe și-a escaladat, cu bună știință, gardurile de sârmă ghimpată care împrejmuiau colonia. *Ostașul* (de pază, ad.n.) *îl ruga să se dea jos și, în ultimul moment, când Drăgoi trecuse de primul rând de sârme și se urcase pe al doilea, ostașul a început să plângă, dar a tras.* (p.41).

A cunoscut ticăloșia și degradarea umană în toată amplitudinea ei, dar a rămas vertical și cu demnitatea nealterată. Cine rămâne înger în condiții de infern? Nicolae Octavian s-a străduit și, spre cinstea lui, a reușit să nu decadă din condiția de om. Cei trecuți prin reeducarea de la Pitești și din alte locații penitenciare puteau fi recunoscuți ușor. Se demascau singuri. Este și cazul deținutului-reeducat eliberat odată cu autorul, care stătea izolat de ceilalți. *Eram șase foști deținuți. Mă uitam la el cu milă și dezgust. Simțeam în mine ca o forță, un sentiment mare de bucurie, o mare satisfacție că Dumnezeu mi-a dat tăria să pot rezista, să pot să-mi înfrâng slăbiciunile și să ajung un învingător.* (p.55). Evident, autorul nu-și poate reprimă nici tulburătoarele întrebări care scurtau conștiința oricărui ins ce-a aflat câte ceva despre ticăloșiile procesului de reeducare: *Câte gamele de fecale o fi mâncat? Și câtă urină l-au obligat să bea până s-a dat cu diavolul?*

Intrase într-un proces de relativă normalitate, cum

(urmarea la p.58)

relative erau toate în acele vremuri de devălmășie comunistă; lucra la stația meteo din Turnu Măgurele, soția era șefă la Oficiul de telefoane-telegraf din aceeași localitate, familia îi sporise cu încă doi copii, concetățenii îl apreciau pentru onestitatea și dignitatea sa și era convins că răul trecuse, când, după revoluția din Ungaria, soția a fost implicată artificial într-un proces de delapidare. La experiența prin care trecuse, nu se mai speria de pretexte prefabricate și, ca orice soț grijuliu, merge la arestul miliției să ducă soției câteva lucruri de primă necesitate. Nici nu bănuia că acolo, în biroul comandantului, va fi arestat din nou și pentru o perioadă mult mai îndelungată. A fost condamnat la 16 ani închisoare corecțională pentru *favorizare de infractor*. Infractorul fiind însăși soția sa, acuzată de o vinovăție niciodată dovedită.

A trecut prin alte colonii de muncă, a cunoscut alți oameni, și alte destine tragice, s-a bucurat de respectul celor onești, dar a cunoscut și ticăloși ordinari, delatori de tot felul, cu instinctul răului în sânge. A fost eliberat în decembrie 1968 prin *dezincriminarea faptei*, ceea ce îl scutea de cazier judiciar. **Să nu dai, Doamne, omului cât poate să ducă**, spune o veche vorbă românească. Dar cât poate să ducă? Nicolae Octavian, acest Papillon valah, ne încredințează că poate să ducă enorm de mult, că dispune de o imensă capacitate de a suferi pe nedrept.

După eliberare, s-a prezentat cum era firesc, la ultimul său loc de muncă, cel de dinaintea supliciului.

Se schimbaseră multe, în țară, dar și la Institutul Meteorologic, unde nu mai era director Nicolae Topor, dar a fost angajat și trimis la stațiunea de la Păltiniș.

De aici încolo urmează o altă etapă de viață, una marcată de prietenia sa, trecută prin multe încercări, cu Constantin Noica. S-au cunoscut în toamna anului 1975 și-au rămas în cele mai perfecte relații până la moartea prematură și neașteptată a filosofului. *. Dacă trecea o zi fără să-l văd, mărturisește, nu-mi găseam astâmpărul {p.106}*. Ce-și puteau vorbi cei doi izolați în singurătatea Păltinișului? În primul rând își povesteau scene și întâmplări din detențiile lungi cu care regimul comunist i-a gratulat cu asupra de măsură și fără dovezi peremptorii de vinovăție. Noica îi vorbea despre proiectul său de a găsi 22 de tineri cu vădite calități cărturărești care să propulseze cultura românească în lume, în competiția cu celelalte culturi naționale și în corelație cu aspirațiile noastre legitime de afirmare, despre facsimilizarea caietelor Eminescu, acțiune în care l-a și susținut acompaniindu-l în drumurile sale lungi și obositoare cu popasuri sporitoare în planul intențiilor culturale în Cluj, Vatra Dornei, Câmpulung Moldovenesc, Suceava, Botoșani, Iași, București.

Mărturisirea lui Noica despre controversata sa carte **Rugați-vă pentru fratele Alexandru** că reprezenta *o amenințare a sfârșitului pentru odiosul sistem* [p.110] putea căpăta valoare hermeneutică de-ar fi fost mai precisă și mai detaliată. Știm însă din alte surse că Noica nu vorbea niciodată cu plăcere despre trecutul său de deținut politic.

Cartea reproduce și două scrisori expediate de Noica autorului din Paris în 1985, când căuta o editură franceză pentru editarea filosofiei lui Blaga. În una din ele povestește cum a fost atacat de doi țigănuși iugoslavi care i-au furat banii și actele. Pașaportul și celelalte acte le va recupera de la Consulatul român, dar banii niciodată.

Știu că, fiind vorba de o carte memorialistică, nu va fi scutit nici el de suspiecții subiectiviste, dar eu îl creditez, sunt convins că a știut să-și reprime exaltările și să-și tempereze eventualele porniri vindicative. Noica era un model de civilitate și de construcție culturală și nu-și putea alege ca prieten un om care nu corespundea exigențelor sale morale.

Din păcate, securitatea nu privea cu ochi buni această prietenie diamantină între doi foști deținuți politici și-a făcut tot ce i-a stat în putință pentru curmarea ei - prin pensionarea și ostracizarea lui Nicolae Octavian din zăriștea Păltinișului. Unde să se pripășească? A ales orașul Bârlad, unde mai trăia o soră de-a sa și aici a primit vestea despre accidentul lui Noica și despre dorința filosofului de a-l avea lângă patul său în acele momente de grea suferință. Pe 2 decembrie 1987 descindea în gara Sibiului, unde era așteptat de Gabriel Liiceanu, iar în noaptea de 3 spre 4 decembrie asista cum, la ora 4,20, filosoful și-a dat ultima suflare.

Nu s-a mai întors la Bârlad, a ales Bucureștiul, unde s-a angajat la un atelier de prelucrat mase plastice. Liiceanu l-a ajutat să-și facă o viză de flotant în capitală și tot el i-a cedat un aragaz și o parte din vesela necesară pentru a-și amenaja o modestă bucătărie. Aici l-a prins revoluția ale cărei vâlvățai l-au antrenat și pe el, ca pe mulți alții, într-o ipostază de încrezător naiv și de bună credință a ruperii cu trecutul comunist în condiții când toți cei vechi erau la locurile lor.

Apoi, când apele s-au mai liniștit, a cerut și el, ca multă lume, să-și vadă dosarul de securitate din care a extras câteva pagini, redate în facsimil în economia cărții. Așa aflăm că sub numele de **Meteorologul** i se întocmise dosar de urmărire informativă încă din 1983, că tot scandalul îndepărtării lui din preajma filosofului a fost procesat de securitate, care a intervenit la conducerea Institutului Meteorologic pentru pensionarea sa, miliția urmând să realizeze restul operației, să-l izgonească din Păltiniș sub pretextul că n-are mutație în localitate și nici nu se mai justifică mutația lui ca pensionar. Dintr-o adresă a Direcției I a Securității către Securitatea din Sibiu aflăm toate detaliile îndepărtării lui de lângă Noica și din Păltiniș. *Prin forul tutelar central [Institutul Meteorologic, ad.n.], și cu sprijinul Direcției I să fiedeterminată pensionarea sa. În cazul că ar dori să mai lucreze 3 ani să nu i se aprobe. Fiind pensionat legal nu mai poate locui în punctul meteorologic. Dacă vrea să locuiască în continuare la Păltiniș sau în Sibiu să se respecte prevederile legale.*

Se confirmă și din acest document că în toată afacerea izgonirii lui Nicolae Octavian era amestecată și o femeie din stațiunea Păltinișului, care nutrea ideea unui mariaj cu **Meteorologul**.

A mai contribuit la înăsprirea situației sale politice și apariția cărții lui Remus Radina **Testament din morgă**, la o editură pariziană, în care este amintit și numele său ca *unul dintre cei mai buni români*, merittând să fie trecut în *Cartea de aur a neamului românesc*. Comentată la **Europa liberă**, cartea trebuie să fi iritat serios securitatea românească.

Ce se mai poate spune în încheierea acestui medalion siderat și pe alocuri, mandolar? Nu este un cărturar emblematic și cu abilități constructive. Deși este bine conectat la piața cărții, citește ciupitativ, cum subtil și cu subînțeles îi reproșă Noica, dar are organ pentru sesizarea valorii, acolo unde i se arăta evidentă. Cum credea multă lume, era bastonul de bătrânețe al domnului Noica, ba chiar efectua și atribuții de secretariat în cadrul laboratorului metafizic al filosofului. Îi tria corespondența și arunca la coș tot ceea ce filosoful considera inutil. Acum, când rememorează acele momente, are multe să-și reproșeze.

O nouă carte despre Eminescu în anii amurgului

Pe bucovineanul Ion Filipciuc l-am prețuit înainte de a-l cunoaște personal, de la primele întâlniri cu publicistica sa. Sobru, măsurat și cu aplecarea pentru lucrul bine conceput, câștigă repede încrederea confrăților săi. Eu îl creditez sincer și-i urmăresc cu înfrigurare fiecare nouă apariție în vitrină.

La ediția din acest an a târgului de carte bucureștean a fost prezentată și cartea sa, **Simptomuri politice în boala lui Eminescu** apărută la Criterion Publishing, București, 2009 - ediția a doua revizuită și adăugită. Este o carte alertă, scrisă cu nerv, cu aplomb, cu acribie și cu toate documentele la vedere.

Cum arată și titlul, autorul nu se ocupă doar de cauzele bolii și morții lui Eminescu, ci face investigații cuprinzătoare despre circumstanțele istorice și despre comportamentul ciudat al cabalei politice românești din acea vreme - vis-a-vis de situația grea prin care trecea poetul în acele momente fatidice.

La 28 iunie 1883, într-o zi de marți, luând ca punct de plecare bilețelul trimis de soția lui Slavici lui Maiorescu cu rugămintea de *s-o scape de Eminescu*, poetul a dat primele semne de alienație mintală întreaga perioadă cuprinsă între acest moment nefericit și cel din 15 iunie 1889 este structurată de autor în șapte cercuri distincte

Primul cerc este **cel fatal de strâmt** al poetului și răsfărânge perioada internării lui la sanatoriu Ober Döbling [de lângă Viena] sub îngrijirea doctorilor Obersteiner și Leidesdorf. Investigațiile autorului sunt așa de extinse că dau impresia depărtării de subiect, dar e numai o impresie, pentru că datele furnizate contează enorm în economia subiectului. Preia, de exemplu, informațiile despre atmosfera din sanatoriu, așa cum au fost transmise epistolar de tânărul practician Sigmund Freud prietenei sale Martha Bernays, aflată la Viena. Freud ajunge în acest sanatoriu la doi ani după externarea lui Eminescu, dar putem admite că în acest interval de timp situația nu putea fi modificată radical. Să amintim, fie și telegrafic, că poetul mai trecuse pe la acest sanatoriu vienez în 1870 când, împreună cu un grup de studenți români aflați în capitala Imperiului Habsburgic, îl vizitase pe domnitorul Unirii, Al. I. Cuza, aflat la tratament în acest sanatoriu, pentru a se interesa de adevărata stare de lucruri din România. Din corespondența lui Freud aflăm că tratamentul medicamentos administrat bolnavilor internați aici era minimală și că întreaga terapeutică se baza pe ideea unei *libertăți isupravegheate*. *Totul constă în supravegheare, îngrijire, masă, iar bolnavii sunt lăsați să se*

(urmarea la p.60)

60 manifeste singuri. Bucătăria este, bineînțeles, în casă. Bolnavii cu boli ușoare iau masa de prânz împreună cu conducerea, medicul și inspectorul.

Al doilea cerc este cel **al moștenirilor din familie**. Autorul este convins că boala lui Eminescu nu avea nimic ereditar, cum s-a tot vehiculat de unii cercetători, că poetul avea o bază genetică normală, chiar dacă morbul sinuciderii a bântuit tenebros prin familia sa.

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s
Al treilea cerc este cel **al amicilor reci** și cu o fidelitate discutabilă. Care sunt aceștia? În primul rând Maiorescu, aflat tot timpul în miezul situației medicale a poetului. Ca și alți eminescologi, Ion Filipciuc pledează pentru integrarea lui Maiorescu în tabăra celor interesați de neutralizarea civică a poetului, devenit incomod și supărător în noile conjuncturi politice europene. La el, la Maiorescu ajunge biletul disperat al soției lui Slavici, el a dispus internarea poetului în casa de sănătate a doctorului Șuțu, la el vin cei din familia poetului [tatăl Gheorghe Eminovici și fratele Matei] în 15-27 august 1883, de Sfânta Mărie Mare, atunci când îl vizitează și pe poet în sanatoriul doctorului Șuțu. Maiorescu a dat declarație scrisă pentru internarea lui Eminescu și numai el putea cere externarea lui printr-o altă declarație opusă celei anterioare. Or, criticul a plecat liniștit în vacanță și de-abia la 1-13 ianuarie 1884 va găsi răgazul necesar pentru a-1 vizita la sanatoriul de la Ober Döbling, când i-a înmănat și volumul de poezii proaspăt apărut. Ceea ce a urmat se cunoaște. Împreună cu statornicul său prieten, Chibici Răvneanu, poetul va pleca într-o călătorie de șase săptămâni în Italia, la care, e drept, n-a mai vibrat după așteptările celor apropiați.

Al patrulea cerc îl constituie **dușmanii fierbinți**, proveniți mai ales din rândul liberalilor cu care poetul a polemizat adesea în cariera sa publicistică. Autorul amintește pe V.A. Urechia, deși nu trebuie trecut cu vederea nici C.A. Rostki de care se deosebea doctrinar, din principiu și dintr-o viziune radical diferită

Urmează cercul al cincilea, cel **consacrat pohtei regești**, împărtășită tacit și de Regele Carol I, aceea de a aduna sub sceptrul său toate teritoriile românești înstrăinate vremelnice. Este o revigorare a visului lui Mihai Viteazul și a ideii statului unitar și întregit în granițele sale firești, idee promovată și de Societatea Carpații, în care activa Eminescu.

Problema era încurcată și foarte sensibilă pentru cancelariile Europei. La 4 iulie 1883 s-a dezvelit la Iași statuia lui Ștefan cel Mare, iar la banchetul organizat cu acest prilej, ministrul de externe din acea vreme, Petru Grădișteanu a făcut o aluzie și la acest aspect vorbind despre cele trei perle lipsă din coroana regelui român. Aluzia era evidentă la cele trei provincii românești aflate în afara granițelor țării - Basarabia, Bucovina și Transilvania dar a generat o adevărată furtună prin cabinetele europene, de-a trebuit, bietul ministru român să-și ceară iertare și să se umilească până sub demnitatea unui demnitar

Mai mult, autorul face largi incursiuni în problemă. Transcrie scrisoarea Ecaterinei a doua cu ideea unui stat român autonom în perimetrul vechii Dacii la granița celor trei imperii hrăpărețe și reproduce, în cel de al șaselea cerc al cercetării, **Cercul bezmetic al neamului românesc de sub pajura cu două capete** proiectul Societății Carpații din 1882, întocmit de Slavici și Eminescu, unde problemele românilor din teritoriile înstrăinate era abordată cu rigoare, cu responsabilitate și cu speranță.

Ultimul cerc izvodit de Ion Filipciuc, al șaptelea, este consacrat **tripticului împărătesc** și insistă îndeosebi asupra frământărilor politice de după perfectarea Tratatului secret dintre România și Tripla Alianță, față de care Eminescu avea serioase rezerve. Concluzia autorului este că *în numele unor rațiuni de stat și de conjunctură politică internațională* Eminescu trebuia neutralizat civic și publicistic. *Cheia de la acest cerc fatal a fost trecută din mână în mână și, după un timp, roasă de cocleală prin cele sertare burdușite cu fiare și otrăvuri, nu se mai potrivea să deschidă cercul în care a fost înțărcată inteligența gânditorului M. Eminescu.*

Un lucru e sigur. Cartea d-lui Filipciuc se înscrie în linia celor care, inventariind numeroasele coincidențe din anii bolii lui Eminescu, creditează ideea gestionării ei în sensul exonerării poetului din viața publică românească. Discreditarea lui civică, dincolo de cinismul agresiv, era în deplină concordanță cu interesele de moment ale politicii internaționale românești. Rămâne de văzut dacă registrul patologiei sale trebuie adus în raport de eliminare cu implicarea, totuși salubrizantă, arătată de Maiorescu în acele momente nefericite.

Ionel Necula



RAYMOND HUMPHREYS

61

Întoarcerea Yarvei

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

- Mai avem mult, tăticle?
- Nu, încă puțin și ajungem. Hai, Jayne, parcă era vorba să te uiți pe harta aia.
- Ai răbdare, răspuse soția exasperată. Trebuie să mai văd și de copii.
- Martyn dădu să întrebe de ce o apucase grija de copii tocmai acum

dar își mușcă limba și tăcu.

- Uite, mămică, locul ăsta se numește St. Nicholas. Aici parcă spuneai că trebuie să ajungem.
- Fă la stânga, Martyn. Nu acum, a doua la stânga!

Mașina ieși de pe A48 și o luă pe un drum îngust, șerpuit, care trecea prin cătunul Dyffryn. Martyn opri și, după vreo sută de metri de mers pe jos, ajunse împreună cu soția și cei doi copii, Emma și David, la mormântul din Tinkinswood.

*

Cu șase mii de ani în urmă, pe un drum complet diferit, Yarva sosise și ea la Tinkinswood. Yarva avea multe nume dar pe acesta îl primise aici și îi plăcea cel mai mult. Era o ființă de o inteligență și o curiozitate ieșite din comun. Tocmai spiritul ei iscoditor o făcuse să-și părăsească semenii, în căutare de noi experiențe și cunoștințe despre universul material. Și numai întâmplarea făcuse să dea de o mică planetă ce avea să se cheme Pământ.

Aplecarea ei spre știință o făcuse să se simtă mereu atrasă de astfel de lumi. Era fascinată de aglomerarea de materie pe o suprafață atât de mică și îi plăcea nespus să se plimbe în voie pe deasupra ei, observând cum funcționează legile fizicii. Fiecare planetă era unică în felul ei. Unele erau pline de mări în care se învolbura roca topită, altele erau aproape plate. Văzuse și planete în stare gazoasă, fără nici un fel de suprafață.

Planeta aceasta însă o tulburase peste măsură fiindcă, în timp ce se apropia de ea, devenea conștientă de prezența unei alte ființe. În nici una din pregrenirările prin universul material nu întâlnise așa ceva. Toți prietenii ei preferau o existență contemplativă, detașată de realitate, ea însă era un adevărat explorator. Bineînțeles că ceilalți nu știau ce pierd.

Cealaltă ființă părea a fi departe, Yarva de-abia îi simțea prezența. Se concentra dar nu reuși să o localizeze. Încercă din nou și o descoperi cu surprindere undeva – straniu, imobilizată în timp și spațiu.

Nu mai înțelegea nimic. Cealaltă ființă părea să aibă doar o brumă de inteligență de-a valma cu un obiect material, sau poate prizoniera acestuia, care se deplasa încet pe suprafața planetei. Yarva tresări oripilată. Așa ceva era imposibil.

Treptat, percepu apropierea altei ființe, și aceasta prinsă într-o bucată de materie. Cu o inteligență de asemenea la limita existenței, dar parcă un pic mai evoluată.

*

- Oamenii locuiau printre pietrele astea, tăticle? N-arată deloc a casă. Nici nu se comparară cu a noastră.
- Nu, Emma. Aici erau înmormântați oamenii după ce mureau. Era și un loc sacru, de rugăciune.
- Veneau aici duminica, așa cum mergem noi la biserică? Întrebă David, destul de sceptic la cei șase ani ai lui.
- Nu chiar.

(urmarea la p.62)

Întoarcerea Yarvei

(continuarea paginii 61)

62

Departe de stresul traficului urban, care îl scotea din minți, dr. Martyn Phillips începuse să se relaxeze. Deși se aflau la doar câțiva kilometri de Cardiff, locul acesta părea o insulă de liniște și pace, tulburată doar de croncănitul ciorilor. Cu o astfel de atmosferă îi venea foarte ușor să-și închipuie cum era aici pe vremuri, în neolitic, de când data mormântul. Simți nevoia să le explice copiilor:

- Copii, viața era cu totul altfel acum șase mii de ani. Fără mașini, fără magazine, fără case ca ale noastre. Dacă ți-era foame, trebuia să pleci la vânătoare. David, îți dai seama că se prea poate ca un vânător neolitic să fi stat chiar în locul în care stai tu acum?

*

După prima reacție de dezgust, Yarva se strădui să înțeleagă ce se petrece dedesubt. Sondă ușor cele două minți prinse atât de ciudat în obiectele aflate în mișcare. Știa că un efort mai mare din partea ei le-ar fi distrus pentru totdeauna.

În mintea aflată în obiectul mai voluminos nu detectă decât nefericire. O nefericire disperată, legată într-un fel de soarta obiectului în care își avea sălaș. Yarva n-o putea compara cu nimic altceva dar simțea o mare compasiune pentru ea. Deși avea să înțeleagă de-abia mai târziu ce reprezenta fiecare, în acel moment percepea, pentru prima oară în viață, durerea și frica unui animal rănit.

Îi fu mai ușor să înțeleagă ce se petrecea în cealaltă minte, care acum i se părea mai profundă, în pofida caracterului ei rudimentar. Putea chiar să gândească logic, o logică primitivă, de altfel. Întreaga ei forță era subordonată urmării obiectului mai voluminos. Ființa mai mică părea să aibă și un nume pentru ființa mai mare: bizon.

Yarva se concentrează și mai mult și începu să-și facă o idee despre ce însemna să fii legat de un corp material. Ceea ce o înfiora plăcut dar o și puneă în gardă. Oare cum era ca intelectul tău să fie subjugat pornirilor stranii la care erau supuse aceste creaturi?

Creaturi - iată numele cel mai potrivit pentru această aberantă împerechere a conștiinței și materiei.

Creatura mai mică - care își spunea „om” - părea că o rănise deja pe cealaltă și acum vroia să o distrugă sau, ce oribil, să o absoarbă. Într-un fel pe care Yarva nu-l putea înțelege, trebuia să facă acest lucru ca să supraviețuiască. Ideea în sine o făcu să se cutremure de silă. Dar curiozitatea era prea mare, vroia să afle cât mai mult despre acea creatură. Pentru asta trebuia să stabilească un contact direct cu ea ...

În clipa în care se stabili contactul dintre două universuri care n-ar fi trebuit să știe nimic despre existența celuilalt, în lumea oamenilor se născu ideea de venerație. În aceeași clipă Yarva își pierdu mințile.

*

- Martyn, nu intra. Trebuie să fie mare mizerie înăuntru.

- Nicidecum, Jayne. Locul e chiar uscat și curat.

- Pe mine mă cam trec florii.

Martyn Phillips izbucni în râs dar înțelese reacția lui Jayne. Fără doar și poate locul arăta destul de sumbru, atmosfera părea încărcată nu numai datorită faptului că se aflau sub o boltă de piatră ce cântărea mai bine de 40 tone.

- Ai grijă, tăticule.

- Liniștește-te, Emma. Pietrele astea sunt aici de șase mii de ani. N-or să cadă peste mine tocmai acum.

*

Planeta se schimbaseră mult față de cum și-o amintea Yarva. Creaturile care își spuneau oameni se înmulțiseră enorm iar construcțiile pe care le ridicau cu atâta plăcere se răspândiseră peste tot, ca o epidemie.

Tinkinswood însă arăta aproape la fel. Construcția pe care oamenii o înălțaseră în cinstea ei, la scurt timp după ce-și făcuse apariția, era tot acolo, prea puțin atinsă de trecerea celor șase mii de ani.

Deși explorase și alte zone ale planetei, locuri în care se aflau mai mulți oameni care îi ofereau Yarvei ceea ce aștepta de la ei, Tinkinswood rămânea ceva cu totul și cu totul deosebit. Era locul la care se gândise mereu în anii lungi de detenție. Aici gustase pentru prima dată din bucuria de a fi venerată; aici își dorise să revină.

De-a lungul celor șase mii de ani se gândise întruna la darul ce-i fusese răpit de semenii ei. Darul de a fi venerată! Ființele pe care cândva le considerase a fi prietenii ei nu vroiau, nu puteau să înțeleagă ce însemna asta pentru ea. Ce știau ei, pierduți mereu în contemplarea searbădă a măreției universului în care trăiau? O rupseseră de această lume. Lumea ei. Acum în sfârșit scăpase din închisoarea pe care o construiseră special pentru ea. Acum se întorsese ca să se bucure de venerația ce-i revenea de drept.

La fel ca și înainte, îi va face pe oamenii din Tinkinswood să o venereze fără rezerve. Apoi se va arăta din nou triburilor din zonele calde și fertile de la răsărit, de peste apă. Triburile acelea răsăritene o veneraseră cu atâta intensitate, fuseseră atât de dispuse să-i ofere acel ceva de care avea atâta nevoie. Nu-i de mirare că ajunsese să se gândească la ele ca la poporul ales.

Din nou avea să-și folosească puterile ca să apară în toată splendoarea ei. Tufele arse, vocea venită din ceruri, lumina orbitoare. Lucruri atât de simple dar care însemnau atât de mult pentru aceste creaturi.

Erau oameni la Tinkinswood și acum, patru. Yarva observă cu îngrijorare că aceștia nu erau angajați într-un act de venerație. Trecuse atâta vreme. Erau atât de multe de făcut.

Sondă ușor mintea uneia dintre creaturi, cea care se afla în interiorul construcției. Era diferită de cele pe care le cunoscuse înainte. Gândirea ei abstractă, ca și conștiința de sine, era mult mai evoluată decât la toate celelalte creaturi pe care le întâlnise odinioară.

Da! De ce n-ar face-o? Contactele pe care le stabilise cu mințile lor fuseseră întotdeauna de scurtă durată și n-o mulțumiseră câtuși de puțin. Mereu fusese tentată să-și contopească mintea cu mintea unui om dar niciodată nu găsisese una care să merite efortul. Acum în sfârșit avea ocazia să înțeleagă ce însemna să fii o inteligență legată de o creatură materială ...

*

- Martyn! Martyn! Ce-i cu tine?

Jayne văzu cum soțul ei se clatină și se prăbușește la pământ fără nici un motiv. O clipă Martyn își duse mâinile la ochi, apoi se ridică nesigur și ieși din mormânt. Se opri cu fața la ea. Și cu o privire ciudată.

- Martyn, ce s-a întâmplat?

Yarva văzu creatura din fața ei. Atitudinea ei, felul în care își proteja copiii cu brațele, îi amintiră de o întâmplare, una din întâmplările deosebite din trecut. Atunci fusese vorba doar de un singur copil, pe care îl cruțase. De data asta nu va mai fi la fel de naivă.

- Privește-mă, sunt eu!

- Martyn?

- Ia-i pe cei dragi ție și întinde-i pe piatra aceasta. Sacrifică-i în cinstea Yarvei!

De data aceasta nu mai era nici un berbec care să-și prindă coarnele în tufiș, doar croncănitul ciorilor de deasupra, aspru, înspăimântător.

Traducere de PETRU IAMANDI

**Mormântul neolitic
de la Tinkinswood**





**JONATHAN
LITTELL**

Binevoitoarele

(fragment)

Jonathan Littell, un autor bilingv, parcă apărut din senin, reușește să pună pe jar juriile și scena literară franceză în 2006 și drept urmare capătă două din prestigioasele premii râvnite de orice literat din Franța: Premiul Goncourt și Premiul Academiei Franceze.

*Cartea sa **Binevoitoarele** - Les Bienveillantes -, scrisă direct în limba franceză, oferă în cele peste 900 de pagini, prin personajul său Maximilien Aue, de formație juridică, istorie, cultură, incest și homosexualitate, statistică și filosofie. Un roman complex, poate prolix, uneori dezlănat, amintind pe alocuri de fraza proustiană, dar care îl ține pe cititor cu sufletul la gură.*

***Binevoitoarele** sunt Eriniile din teatrul clasic grec, cele care îl urmăresc pe un vinovat de-a lungul existenței, hărțuindu-l și înveninându-i viața, Maximilien Aue dovedindu-se vinovat pe mai multe planuri pe care însă încearcă să le explice și de care ar vrea să se disculpe punând în pagină detalii prin care, prezentându-le, parcă dorește să se purifice considerând că nu și-a făcut decât datoria.*

De altfel, viața autorului însuși este plină de experiențe și experimente care îi deschid orizonturi noi, neașteptate. O lectură absolut folositoare.

V.S.

Limbi caucaziene

Dr. Thomas și-a dat repede acordul. Așteptând ca Berlinul să accepte transferul, am fost „detașat temporar” de la Sonderkommando 4a la Einsatzgruppe D. Nu a mai fost nevoie nici măcar să mă întorc la Harkov. Strehlke mi-a trimis puținele lucruri pe care le lăsasem acolo. M-am încarțiruit la Simferopol într-o casă burgheză agreabilă prerevoluționară, golită de ocupații ei, pe strada Cehov, la câteva sute de metri de Gruppenstab. M-am cufundat cu plăcere în studiile mele caucaziene, începând cu o serie de lucrări, studii istorice, povestiri de călătorie, tratate de antropologie, majoritatea datând, din păcate, de dinainte de Revoluție. Nu este locul aici să mă întind asupra particularităților acestei regiuni fascinante. Lectorul interesat nu are decât să meargă la bibliotecă sau, dacă dorește, la arhivele Republicii Federale unde va putea probabil găsi, cu insistență și puțin noroc, rapoartele mele originale, semnate de Ohlendorf sau Seibert, însă identificabile după semnele de dictare *M.A.* Noi știam puține lucruri despre condițiile care domneau în Caucazul sovietic. Câțiva călători occidentali încă mai putuseră să meargă aici prin anii douăzeci; după aceea, chiar informațiile furnizate de *Auswärtiges Amt*, ministerul nostru al Afacerilor externe, rămăneau mai degrabă sărace. Pentru a găsi informații, era nevoie de făcut săpături. Gruppenstab avea câteva exemplare dintr-o revistă științifică germană intitulată *Caucasica*: majoritatea articolelor tratau probleme de lingvistică, într-o manieră extrem de tehnică, dar se puteau culege din ele destule lucruri. Amt VII, la Berlin, comandase colecția completă. Mai exista și o bogată literatură științifică sovietică, dar niciodată tradusă și nu prea accesibilă. Am cerut unui *Dolmetscher* nu prea prost să citească lucrările disponibile și să-mi facă extrase și sinteze. În termeni de informare, noi dispuneam de informații abundente privind industria petrolieră, infrastructurile, comunicațiile și industria. În privința subiectului referitor la relațiile etnice sau politice, dimpotrivă, dosarele noastre rămăneau aproape goale. Un anume *Sturmabannführer* Kurreck, de la Amt VI, se alăturase grupului pentru a pune la cale niște „Sonderkommando Zeppelin”, un proiect al lui Schellenberg. Recruta „activiști antibolșevici” prin Stalag-uri și Oflag-uri, provenind adesea din minoritățile etnice spre a-i trimite în spatele liniilor rusești pentru a spiona sau sabota. Însă programul tocmai demara și nu dăduse încă niciun rezultat. Ohlendorf m-a trimis să consult Abwehrul. Relațiile sale cu AOK, foarte tensionate la începutul campaniei, se amelioraseră mult de la sosirea lui von Manstein ca înlocuitor al generalului von Schobert, mort în septembrie într-un accident de avion. Dar tot nu reușea încă să se înțeleagă cu șeful de stat major, Oberst Wöhler, care tindea să trateze Kommandourile ca pe niște unități de poliție militară secretă și refuza să-l numească pe Ohlendorf după grad, ceea ce era o insultă serioasă. Însă relațiile de muncă cu Ic/AO, Major Eisler, erau bune, iar cele cu ofițerul de contrainformații, Major Reisen, excelente, mai ales după ce Einsatzgruppe participa activ la lupta împotriva partizanilor. Am mers așadar să-l văd pe Dr. Voss. Voss, un om afabil cam de vârsta mea, nu era realmente un ofițer, ci mai degrabă un cercetător universitar detașat la Abwehr pe durata campaniei. Provenea ca și mine de la Universitatea din Berlin, și nu era nici antropolog, nici etnolog, ci lingvist, profesie care, după cum urma în curând să-mi dau seama, putea să treacă repede de problemele stricte de fonetică, morfologie sau de sintaxă pentru a-și genera propria *Weltanschauung*. Voss m-a primit într-un birou mic unde citea, cu picioarele pe o masă plină cu teancuri de cărți și foi risipite. Când m-a văzut bătând la ușa sa deschisă, fără măcar să mă salute (îi eram superior ierarhic și ar fi trebuit cel puțin să se ridice), m-a întrebat:

- Doriți ceai? Ceai adevărat.

Fără să aștepte un răspuns, strigă:

– Hans! Hans!

Apoi bodogăni:

- O, dar pe unde s-o fi dus? Își lăsa cartea pe masă, se ridică, trecu prin fața mea și dispăru pe culoar. Apăru după o clipă:

- E-n regulă. Apa fierbe.

Apoi îmi zise:

- Dar nu stați acolo! Intrați.

Voss avea o față îngustă, fină, și niște ochi plini de viață. Cu părul său blond ridicat, ras pe margini, semăna cu un adolescent ce iese de la colegiu. Însă croiala uniforme sale era a unui bun croitor și o purta cu eleganță și sigur.

- Bună ziua! Ce vă aduce pe aici?

I-am explicat obiectul demersului meu.

- Așadar SD se interesează de Caucaz. De ce? Avem de gând să invadăm Caucazul?

În fața minei mele derutate, izbucni în râs.

- Dar nu faceți mutra asta! Fiți convinși că sunt la curent. Oricum, nu sunt aici decât pentru așa ceva. Sunt specialist în limbi indo-germanice și indo-iraniene, cu o sub-specializare în limbi caucaziene. Prin urmare tot ce mă interesează este acolo, aici bat pasul pe loc. Am învățat tătara, dar nu-i de un interes major. Din fericire, am găsit niște lucrări științifice bune în bibliotecă. Pe măsură ce înaintăm, trebuie să fac o culegere științifică dacă se poate completa și să o trimit la Berlin.

Izbucni în râs.

- Dacă am fi rămas în pace cu Stalin, le-am fi putut comanda. Ar fi costat destul de scump, dar cu siguranță că mai puțin ca o invazie.

O ordonanță aduse apă fierbinte iar Voss scoase ceai dintr-un sertar.

- Zahăr? Din păcate nu vă pot oferi lapte.

- Nu, mulțumesc.

Prepară două cești, îmi întinse una și se lăsa în scaun, cu un genunchi la piept. Teancul de cărți îi masca în parte fața și m-am mutat.

- Ei, ce doriți să vă povestesc?

– Totul.

- Totul! Înseamnă că aveți timp.

Am zâmbit.

– Da, am timp.

- Excelent. Să începem așadar cu limbile, fiindcă sunt lingvist. Știți desigur că arabii, încă din secolul al X-lea, numeau Caucazul *Muntele Limbilor*. Este absolut exact. Un fenomen unic. Nimeni nu este întru-totul de acord cu numărul exact, fiindcă există încă dispute cu privire la unele dialecte, mai cu seamă din Daghestan, dar sunt cam cincizeci. Dacă judecăm în termeni de grup sau de familii de limbi, avem mai întâi limbile indo-iraniene: armeană, desigur, o limbă magnifică, oseta, care mă interesează în mod deosebit, și tat. Bineînțeles că nu pun la socoteală rusa. Apoi sunt limbile turcice, împânzite în jurul munților: turca karaciai, balkar, nogai și kumik la nord, apoi azera și dialectul meshet la sud. Azera este limba care seamănă cel mai mult cu cea vorbită în Turcia, însă ea păstrează vechile adaosuri persane de care Kemal Atatürk a curățat turca zisă modernă. Toate aceste popoare, desigur, sunt resturi ale hoardelor turco-mongole care au invadat regiunea în secolul al XIII-lea, sau rămășițe ale migrațiilor ulterioare. Hanii nogai au domnit de altfel timp îndelungat asupra Crimeei. Le-ați văzut palatul la Bahcisarai?

- Din păcate, nu. Este în zona frontului.

- E drept, dar eu am avut un permis. Și complexele troglodite sunt extraordinare.

Luă o gură de ceai.

- Unde eram? A, da. Aveți mai apoi de departe familia cea mai interesantă, familia caucaziană sau ibero-caucaziană. Vă opresc imediat: kartveliana sau georgiana nu au niciun raport cu limba bască. Este o idee emisă de Humboldt, odihnească-se în pace sufletul său mare, și reluată mai apoi, dar greșit. Termenul *ibero-* se referă pur și simplu la grupul caucazian din sud. De altfel, nu suntem siguri că limbile acestea au vreun raport între ele. Se crede - este postulatul de bază al lingviștilor sovietici - dar nu se poate demonstra genetic. Cel mult se pot desena sub-familii care prezintă o unitate genetică. Pentru sudul caucazian, adică kartveliana, svana, mingrela și laz, aproape că este sigur. La fel și pentru caucaziana de Nord-Vest: în pofida - scoase un soi de șuierat suflat destul de aparte - derutantelor, oarecum, dialecte abhaze, este vorba în esență de, împreună cu abaza, adighe și kabarda-cerkeză, cât și de ubiș care este aproape pe cale de dispariție și nu se mai întâlnește decât la câțiva vorbitori în Anatolia, o singură limbă cu puternice variante dialectale. La fel și pentru vainah, care cunoaște mai multe forme dintre care principale sunt cecena și ingușă. În schimb, în Daghestan, este și mai confuz. S-au degajat câteva ansambluri ca avar și limbile andi, dido sau țez, lak și lesghienă, însă unii cercetători cred că limbile vainah le sunt înrudite, alții nu, iar în interiorul sub-grupelor există mari controverse. Spre exemplu privind relația dintre kubași și dargva, sau afiliația genetică cu hinalug, pe care unii preferă să o vadă ca o limbă izolată, ca și archi.

Nu înțelegeam mare lucru, dar l-am ascultat cu uimire cum își distila materia. Și ceaiul îi era foarte bun. În fine, l-am întrebat:

- Scuzați-mă, dar dumneavoastră cunoașteți toate aceste limbi?

El izbucni în râs:

- Glumiți! Ați văzut ce vârstă am? Și apoi fără muncă de teren, nu se poate face nimic. Nu, eu am o cunoaștere teoretică convenabilă a kartvelianei, și am studiat elemente ale celorlalte limbi, îndeosebi din familia caucaziană din Nord-Vest.

- Câte limbi cunoașteți, în total?

Continua să râdă.

66

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

- A vorbi o limbă nu-i același lucru cu a o ști să o citești și să o scrii, iar a avea o cunoaștere exactă a fonologiei sale sau a morfologiei e de asemenea altceva. Pentru a reveni la limbile caucaziene din Nord-Vest sau limbi adighee, am lucrat sistemele consonantice - dar mult mai puțin vocalele -, și am o idee generală despre gramatică. Dar nu aș putea vorbi cu un locutor. Acum, dacă dumneavoastră credeți că în limbajul de zi cu zi rareori se folosesc mai mult de cinci sute de cuvinte și o gramatică rudimentară, pot asimila fără îndoială orice limbă în zece, cincisprezece zile. În plus, fiecare limbă își are propriile dificultăți și propriile probleme pe care trebuie să le lucrezi dacă vrei să o stăpânești. Putem spune, dacă vreți că limba ca obiect științific este un lucru destul de diferit, în abordarea sa, de limba ca mijloc de comunicare. Un copil abhaz, la patru ani, va fi capabil de articulări de o complexitate fenomenală pe care eu nu le-aș putea niciodată reproduce corect, în schimb, eu pot descompune și descrie, ca, spre exemplu, serii alveolo-palatale simple sau labializate, ceea ce nu ar spune absolut nimic acestui băiat care are întreaga sa limbă în cap dar nu va ști niciodată să o analizeze.

Se opri să mediteze o clipă.

- Spre exemplu, m-am uitat odată la sistemul consonantic al unei limbi sud-ciadiene, dar o făceam doar pentru a-l compara cu cel al limbii ubîș. Ubîș este o limbă fascinantă. Este un trib adigheu, sau circasian cum se zice în Europa, care a fost în întregime alungat din Caucaz de către ruși în 1864. Supraviețuitorii s-au așezat în Imperiul Otoman, dar majoritatea și-au pierdut limba în favoarea limbii turce sau a altor dialecte circasiene. Prima descriere parțială a fost făcută de un german, Adolf Dirr. Era un mare pionier al descrierii limbilor caucaziene: studia câte una pe an, în vacanță. Din păcate, în timpul Marelui Război, a rămas blocat la Tbilisi, de unde a putut în final să scape, pierzând însă majoritatea notelor, dintre care cele despre ubîș pe care le strânsese în 1913, în Turcia. A publicat ceea ce i-a rămas în 1927 și a fost totuși un lucru admirabil. După asta, un francez, Dumézil, s-a apucat și el și a publicat o descriere completă în 1931. Or ubîș are particularitatea de a conține între optzeci și optzeci și trei de consoane, după felul în care le socotești. Timp de mai mulți ani s-a crezut că era recordul lumii. Apoi s-a avansat ideea că există câteva limbi la sud de Ciad, ca margi, care ar avea mai multe. Dar încă nu s-a ajuns la o înțelegere.

Lăsasem ceașca de ceai:

- Toate acestea sunt fascinante, Leutnant. Dar eu sunt obligat să mă interesez de lucruri mai concrete.

- O, pardon, bineînțeles! În fond, ceea ce vă interesează este politica naționalităților dusă de sovietici. Dar veți vedea că digresiunile mele nu sunt inutile, fiindcă această politică este întemeiată tocmai pe limbă. În epoca țaristă, totul era mult mai simplu. Autohtonii cuceritori puteau face aproape ce voiau, din moment ce stăteau liniștiți și își plăteau impozitele. Elitele puteau fi educate în rusă și chiar se puteau vedea rusificate - de altfel, un oarecare număr de familii princiare ruse erau de origine caucaziană, mai ales după căsătoria lui Ivan al IV-lea cu prințesa kabardă Maria Temrukovna. La sfârșitul secolului trecut, cercetătorii ruși au început să studieze aceste popoare, mai ales din punct de vedere etnologic și au dat lucrări remarcabile, cum sunt cele ale lui Vsevolod Miller, care era și un excelent lingvist. Majoritatea acestor lucrări sunt disponibile în Germania iar unele au fost chiar traduse. Există însă și o cantitate de monografii obscure sau cu tiraj mic pe care sper să le găsesc în bibliotecile republicilor autonome. După Revoluție și războiul civil, puterea bolșevică, inspirată la început de o scriere a lui Lenin, a definit, treptat, o politică a naționalităților absolut originală. Stalin, care pe atunci era comisar al poporului pentru naționalități, a jucat un rol de prim-plan. Această politică este o sinteză uimitoare între, pe de o parte, lucrările științifice absolut obiective, cum sunt cele ale marilor caucazologi Iakovlev și Trubețkoi, iar pe de altă parte, o ideologie comunistă internaționalistă, la început incapabilă de a lua în seamă faptul etnic și, în fine, realitatea relațiilor și aspirațiilor etnice de pe teren. Soluția sovietică se poate rezuma astfel: un popor, sau o naționalitate cum spun ei, înseamnă o limbă plus un teritoriu. Tocmai pentru a se supune acestui principiu au încercat să le dea evreilor, care aveau o limbă, idiș, dar nu și teritoriu, o regiune autonomă în Extremul Orient, Birobidjan. Se pare însă că experiența a eșuat, și că evreii nu au vrut să trăiască acolo. Apoi, conform importanței demografice a fiecărei naționalități, sovieticii au creat o scară complexă de niveluri de suveranitate administrativă, unde la fiecare nivel existau drepturi și limitări precise. Naționalitățile cele mai importante, precum armenii, georgienii și așa-zișii azeri, ca și ucrainenii și bielușii, au drept la o RSS, o Republică socialistă sovietică. În Georgia, chiar învățământul universitar se poate face, până la capăt, în kartveliană, și se publică lucrări științifice de mare valoare în această limbă. La fel este și cu armeana. Trebuie spus că sunt niște limbi literare foarte vechi, cu o tradiție foarte bogată, și care au fost scrise cu mult înaintea rusei și chiar a slavonei, notată mai întâi de Chiril și Metodiu. De altfel, dacă îmi permiteți o paranteză, Mesrop, care a creat la începutul secolului al V-lea alfabetele georgian și armean - când de fapt aceste două limbi nu au nici cea mai mică legătură între ele -, trebuie să fi fost un lingvist de geniu. Alfabetul său georgian este în întregime fonemic. Nu se poate spune același lucru și despre alfabetele caucaziene create de lingviștii sovietici. De altfel se mai spune că Mesrop ar fi inventat un alfabet pentru albaneza din Caucaz, însă din păcate nu a rămas nicio urmă. Pentru a continua, aveți mai apoi Republicile autonome, precum Kabardino-Balkaria, Cecenia-Ingușetia sau Daghestanul. Germanii de pe Volga aveau acest statut, dar după cum știți au fost deportați cu toții iar republica lor dizolvată. Apoi continuăm cu Teritoriile autonome și așa mai departe. Un punct cheie este noțiunea de limbă literară. Pentru a-și avea propria republică, un popor trebuie neapărat să aibă o limbă literară, adică scrisă. Or, în afară de kartveliană, după cum v-am explicat, nicio limbă caucaziană nu îndeplinea această condiție la Revoluție. Au existat câteva tentative în secolul al XIX-lea, dar numai pentru uz științific, și există inscripții avare în caractere arabe care ajung până în secolele al X-lea și al XI-lea, dar atâta tot. Aici au săvârșit lingviștii sovietici o muncă formidabilă, colosală: au creat alfabetul, mai întâi pe bază de caractere latine apoi chirilice, pentru unsprezece limbi caucaziene cât și pentru un mare număr de limbi turcice, dintre care unele siberiene. Aceste alfabetul sunt desigur criticabile dintr-un punct de vedere tehnic. Chirilica este puțin adaptată la aceste limbi: niște caractere latine modificate, așa cum s-a încercat prin anii douăzeci, sau chiar alfabetul arab ar fi fost mult mai convenabil. De altfel, au făcut o excepție curioasă cu abhaza, care se scrie în prezent cu un alfabet georgian modificat, însă rațiunile cu siguranță nu sunt tehnice. Trecerea obligatorie la chirilică a generat contorsiuni destul de groțesti, ca folosirea semnelor diacritice

și de digrafe, trigrafe și chiar, în kabardă, pentru a reprezenta imploziva mută aspirată labializată uvulară, un tetragraf.

Am coborât în oraș prin *Verhnîi rînok* unde țăranii își strângeau găinile, fructele și legumele nevândute în căruțe sau pe catări. În jur se risipeau mulțimea de vânzători de semințe de floarea soarelui și de lustragii. Copii, așezați pe niște cărucioare mici înșăilate din scânduri și din roți de landouri încă mai așteptau ca un soldat întârziat să le ceară să-i ducă pachetele. La poalele colinei, pe bulevardul Kirov, rânduri de cruci proaspete se aliniau pe o movilă înconjurată de un zid mic. Frumosul parc unde se afla monumentul lui Lermontov fusese transformat în cimitir pentru soldații germani. Bulevardul, în direcția parcului Țvetnik, trecea prin fața ruinelor vechii catedrale ortodoxe, dinamitată de NKVD în 1936.

- Ați remarcat, zise Voss arătând pietrele ciuntite, nu s-au atins de biserica germană. Oamenii noștri încă mai merg acolo ca să se roage.

- Da, dar au golit cele trei sate de *Volksdeutschen* din împrejurimi. Țarul îi poftise să se așeze aici în 1830. Anul trecut i-au trimis pe toți în Siberia.

Voss însă se gândea tot la biserica sa luterană.

- Știați că a fost construită de un soldat? Un anume Kempfer, care a luptat împotriva cerchezilor sub Evdokimov, și care se așezase aici. În parc, imediat după poarta de la intrare, se ridica o galerie din lemn cu două etaje, cu turele având cupole futuriste și un pridvor care făcea ocolul etajului superior. Acolo se aflau câteva mese unde se serveau, pentru cei care puteau plăti, cafea turcească și zaharicale. Voss a ales un loc înspre aleea principală a parcului, deasupra grupului de bătrâni nerași cum trebuie, ursuzi și cârtitori, care veneau seara să ocupe băncile ca să joace șah. Am comandat cafea și coniac. Ni s-au adus și prăjituri cu lămâie. Coniacul provenea din Daghestan și părea și mai dulce decât cel armean, însă mergea cu prăjiturile și buna mea dispoziție.

- Cum vă merg lucrările? l-am întrebat pe Voss.

El râse:

- Încă n-am găsit un vorbitor de ubîș, însă am făcut progrese considerabile în kabardă. Ce aștept eu cu adevărat, este să fie cucerit Ordjonikidze.

- De ce?

- A, păi v-am explicat doar că limbile caucaziene sunt sub-specialitatea mea. Ceea ce mă interesează într-adevăr, sunt limbile zise indo-germanice, și mai cu seamă limbile de origine iraniană. Or, oseta este o limbă iraniană deosebit de fascinantă.

- În ce sens?

- Vedeți situația geografică a Osetiei: în timp ce toți ceilalți vorbitori ne caucazieni ocupă împrejurimile sau dealurile din jurul munților Caucaz, ei taie masivul în două, exact la nivelul celei mai accesibile trecătorii, cea de la Darial unde rușii și-au construit *Voenaia doroga* de la Tbilisi la Ordjonikidze, fostul Vladikavkaz. Deși acești oameni au adoptat îmbrăcămintea și costumele vecinilor lor munteni, este evident o mișcare invadatoare târzie. Avem temeuri să credem că oseții sau osii descind din alani. Dacă este exact, atunci limba lor ar constitui o urmă arheologică vie a limbii scite. Mai este ceva: Dumézil a editat în 1930 o culegere de legende osete vorbind despre un popor fabulos, semi-divin, pe care îl numesc narți. Or în felul acesta Dumézil postulează și o conexiune între aceste legende și religia scită, așa cum este prezentată de Herodot. Cercetătorii ruși lucrează la acest subiect de la sfârșitul secolului trecut. Biblioteca și institutele din Ordjonikidze trebuie să fie pline ochi de materiale extraordinare, inaccesibile în Europa. Sper doar să nu ardă totul pe durata asaltului.

- Dacă v-am înțeles bine, acești oseți ar fi un *Urvolk*, unul dintre popoarele ariene originale.

- Originar este un cuvânt mult folosit și cum trebuie și cum nu trebuie. Să zicem că limba lor are un caracter arhaic foarte interesant din punctul de vedere al științei.

- Ce vreți să spuneți cu privire la noțiunea de originar?

Voss ridică din umeri:

- Originar e mai mult o fantasmă, o pretenție psihologică sau politică decât un concept științific. Uitați-vă la germană, spre exemplu: timp de secole, chiar înainte de Martin Luther, s-a pretins că este o limbă originară sub pretext că nu a recurs la radicali de origine străină, spre deosebire de limbile latine, cu care era comparată. Unii teologi, în delirul lor, au mers până la a pretinde că germana ar fi fost limba lui Adam și a Evei și că ebraica ar fi derivat din ea mai târziu. Însă este o pretenție complet iluzorie fiindcă chiar dacă radicalii sunt „autohtoni” - în fapt, toți derivați direct din limbile nomade indo-europene - gramatica noastră este complet structurată de latină. Imaginarul nostru cultural, totuși, a fost foarte puternic marcat de aceste idei, de această particularitate pe care o are germana în raport cu celelalte limbi europene, aceea de a-și auto-genera vocabularul. Se știe că orice copil german de opt ani cunoaște toți radicalii limbii noastre și poate descompune și înțelege orice cuvânt, chiar și pe cele mai savante, ceea ce nu este cazul pentru un copil francez, spre exemplu, căruia îi va trebui mult timp să înțeleagă cuvintele „dificile” derivate din greacă sau latină. Asta ne face să mergem departe în ideea că ne formăm din noi înșine: *Deutschland* este singura țară din Europa care nu se desemnează geografic, care nu poartă numele unui loc sau al unui popor precum anglii sau francii, ci este țara unui „popor în sine”; *deutsch* este o formă adjectivală a vechiului cuvânt german *Tuits*, „popor”. Tocmai de aceea niciunul dintre vecinii noștri nu ne numesc în același fel: *Allemands*, *Germans*, *Duits*, *Tedeschi* în italiană care derivă tot din *Tuits*, sau *Nemți* aici, în Rusia, ceea ce înseamnă tocmai „Mușii”, cei care nu știu să vorbească, la fel ca *Barbaros* în greacă. Iar întreaga noastră ideologie rasială și *völkisch* actuală, într-un fel, este ridicată pe aceste foarte vechi pretenții germane. Care, adaug eu, nu sunt singurele: Goropius Becanus, un autor flamand, susținea în 1569 același lucru cu privire la neerlandeză, pe care o compara cu ceea ce el numea *limbile originare ale Caucazului, vaginul popoarelor*.

Râse voios. Aș fi dorit să continuăm discuția, în special cu privire la teoriile rasiale, dar deja se ridica.

Prezentare și traducere: VASILE SAVIN



VALENTIN BODEA



Palatul de Justiție

Palatul de Justiție, astăzi rectoratul Universității „Dunărea de Jos”, din Galați este menționat în lista monumentelor istorice pe anul 2004, la poziția 114 (GI-II-A-03013), strada Domnească, nr. 47, construit între anii 1911-1923¹.

Studiul la Arhivele Naționale din orașul Galați, precum și a unor lucrări de specialitate dedicate monumentelor istorice sau orașului Galați, din care menționăm: Gh. N. Munteanu-Bârlad²; Paul Păltănea³ sau Corneliu Stoica-Ion T. Dragomir-Mihalache Brudiu⁴, vor elucida în cele ce urmează adevărul istoric despre construcția Palatului de Justiție.

Gh. N. Munteanu-Bârlad menționa în lucrarea sa că: „Tot pe strada Domnească, pe locul unde s-a construit noul palat de Justiție, se înălța înainte de Unire, marele han al boierului Costache Ventura. Hanul cu locul dimprejur și marea vie cuprindea vreo 486 stâneni pătrați în mahalaua Vovidenia și a fost cumpărat <<prin cel din urmă hareciu>> sau la mezat, cu 3200 galbeni, în Noembrie 1835, dela serdarul Manolache Cârjă, moștenire rămasă dela tatăl său Banul Ioan Cârjă. Locul cu via se întindea din fața Bisericii Vovidenia, până la viile lui Hagi-Stoian, din strada care-i păstrează până azi numele”⁵. Hanul lui Ventura era o clădire măreață, cu două aripi, după moda turcească⁶, și avea două etaje, cu stâlpi și balcon în față⁷. Hanul găzduia musafirii străini cu „obrazne subțiri” și tot aici se țineau marile serbări ale pârcălăbiei⁸. Pe locul viran ca o piață din fața hanului, aveau loc petreceri populare și se jucau dansuri naționale; iar pe vremuri de ocupație, veneau aici oștile străine, nemțești, turcești sau rusești⁹.

Costache Negri, în calitate de pârcălab de Covurlui¹⁰, dorea să cumpere hotelul *Moldavia*, fost han Ventura, pe la 1851, pentru instalarea instituțiilor administrative¹¹. Alexandru Ioan Cuza, tot în calitate de pârcălab de Covurlui, dă dispoziții, pe la 1856, să se mute cancelaria Pârcălăbiei, de la marginea orașului dinspre Vadul Ungurului, la hotelul *Moldavia*¹². În același an, delegații Comisiei Europene a Dunării, cu sediul la Galați (1856), baronul de Offenbergh, al Imperiului Țarist și respectiv Edouard Engelhard al Franței au fost găzduiți pentru o perioadă scurtă de timp la hotelul *Moldavia*, ei mutându-se ulterior, în anul următor (1857), în casa paharnicului Grigore Baldovici¹³.

La 1 mai 1893, se comunica Primăriei Galați, că se pot pune la dispoziție fondurile necesare construirii Palatului de Justiție, de către Ministerul de Justiție prin Alexandru Marghiloman, Ministru de Justiție în guvernul prezidat de Lascăr Catargiu¹⁴. Palatul de Justiție avea să fie construit pe locul unde a fost „Hotelul de *Moldavia*”, dărâmat în primăvara anului 1895¹⁵.

Proiectul a fost reluat la 12 aprilie 1912, când G.M. Cantacuzino, Ministru de Justiție în guvernul prezidat de Titu Maiorescu¹⁶, încheie un contract cu arhitecții Grigore Cerchez¹⁷ și Anton Vârnav ca să întocmească proiectul Palatului de Justiție, pentru Curtea de Apel, Curtea de Jurați și Tribunal¹⁸. Construcția trebuia terminată la 1 decembrie 1920, dar lucrările au durat până în 1923¹⁹. Lucrările au început în anul 1912, dar au fost întrerupte în toamna anului 1914, din cauza izbucnirii primului război mondial²⁰.

Ministerul de Justiție, Direcția generală a Contabilității, prin directorul general, Garoescu, în 24 aprilie 1912 comunica primarului comunei Galați, că în urma licitației din 5 iulie 1912, organizată la acest minister pentru construcția Palatului de Justiție din Galați, a fost câștigată de arhitectul Ioan A. Paxino²¹. Ministerul cere Primăriei comunei Galați să scutească construcția Palatului de Justiție de taxe comunale, ceea ce se și întâmplă la data de 4 august 1912, în urma ședinței extraordinare a Consiliului Comunal, prezidat de primarul Al.G. Nicolescu²².

Prefectura Covurlui înștiința primăria comunei Galați la 17 septembrie 1912, de sosirea Ministrului de Justiție, Mihail G. Cantacuzino²³, la Galați, în data de 19 septembrie 1912, pentru a prezida ceremonia punerii pietrei fundamentale la Palatul de Justiție²⁴. În toamna anului 1913, Palatul de Justiție trebuia să fie terminat conform contractului, mai precis la 1 noiembrie²⁵.

Lucrările de specialitate care menționează că în anul 1911 încep lucrările la palatul de justiție, nu au dreptate²⁶; așa cum am arătat mai sus, anul este 1912. Ionel Ștefan Alexandru și Milica Alexandru²⁷, propun anul 1921 pentru începerea lucrărilor la Palatul de Justiție²⁸, din nou informația este falsă.

În anul 1914 lucrările la Palatul de Justiție se sistează, datorită izbucnirii primului război mondial²⁹, urmând să fie reluate după terminarea războiului. Observăm astfel că termenul specificat în contract 1 noiembrie 1913 nu a fost respectat, lucrările continuând. Corneliu Stoica, Ion T. Dragomir, Mihalache Brudiu, menționau că Palatul de Justiție a fost terminat în anul 1913³⁰, lucru care nu se probează.

Primăria comunei Galați înștiința Ministrul de Justiție, în data de 23 februarie 1922, "că lucrările la Palatul de Justiție au fost reluate în anul 1921, această clădire fiind ridicată în zidărie până aproape de acoperiș"³¹. Încă din anul 1919 antreprenorul lucrărilor la palatul de justiție, arhitectul Ioan A. Paxino, cerea lichidarea antreprizei în urma petiției nr. 10363, din 14 februarie 1919³². Aceasta valora circa 610.000 de lei în urma situației de lichidare a construcției Palatului de Justiție, întocmită de arhitecții diriginți³³. Antreprenorul Ioan A. Paxino printr-o scrisoare adresată Ministrului de Justiție, la data de 30 aprilie 1920, achitarea acestei sume. În urma licitației din data de 23 august 1920, câștigată de antreprenorul Constantin Manea, acesta se angaja să execute lucrările la Palatul de Justiție cu 84% din deviz³⁴. În data de 11 iulie 1921, a mai primit 82 ¹/₄ % peste ofertă sau 235% peste deviz prin majorarea prețurilor unitare și introducerii unor lucrări suplimentare, până atunci nu a executat nici o lucrare³⁵. La 12 octombrie 1921 a mai obținut un spor de 444 ¹/₂ peste ofertă sau 901 ¹/₄ % peste deviz³⁶, iar la 31 mai 1923, prețurile sunt mărite ajungând la 989% peste ofertă și de 1890% peste deviz³⁷. În toamna anului 1923 se sistează lucrările, iar pentru reînceperea lucrărilor în anul următor se cerea o nouă majorare de prețuri ajungând la 1350% peste ofertă și 2567% peste deviz, conform referatului întocmit de arhitecții Grigore Cerkez și Anton Vârnăv, la data de 30 august 1924, către Ministerul de Justiție³⁸.

În toamna anului 1921 s-a promis Ministrului de Justiție, M. Antonescu, că vor fi terminate lucrările până în toamna anului următor, fondurile necesare venind de la Ministerul de Justiție³⁹. Un prim fond de 2.500.000 de lei este obținut urmând să se obțină și alte sume necesare construcției Palatului de Justiție⁴⁰. Lucrările încep cu mari sacrificii, dar în luna februarie a anului 1922 noul guvern cere sistarea lucrărilor⁴¹.

La data de 23 iunie 1922, Primăria Galați înștiința Ministerul de Justiție, că Comisiunea Interimară Galați în ședința din data de 22 iunie 1922, prezidată de primarul Teodor I. Thenea, a aprobat a se acorda acelui Minister cu titlul de împrumut cu destinație a servi numai pentru construirea Palatului de Justiție din Galați, 5.000.000 de lei fără procent până la 1 aprilie 1923, din disponibilul bugetului anului trecut, sumă care se află consemnată la Casa de Depuneri și care se va elibera Ministerului treptat cu necesitățile construcției⁴². În data de 8 iulie 1922, Comisia interimară este anunțată că Ministerul de Justiție și cel de Finanțe, nu primesc termenul de restituire a împrumutului de 5.000.000 de lei pentru 1 aprilie 1923, ci în termen de 5 ani, împrumut plătit în rate de câte 1.000.000 de lei anual, anticipat la 15 aprilie a fiecărui an, începând din 1923 fără procente⁴³.

Ministerul Finanțelor cere declarația formală a Consiliului Comunal și aceasta să fie aprobată de Ministerul de Interne⁴⁴. Ministerul de Interne răspunde la telegrama nr. 10588/1922, prin telegrama din 26 iulie 1922, nr. 11375, prin care cerea aprobarea împrumutului acordat de Primăria Galați, Ministerului de Justiție pentru a continua lucrările la palatul de justiție⁴⁵. Ministerul de Interne la 28 iulie 1922, referindu-se la raportul nr. 9478/1922 a Comisiei Interimare, înainta o copie de pe Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 2236 din 26 iulie 1922, semnat printre alții de Ion I.C. Brătianu, Vintilă Brătianu, I.G. Duca, prin care se aprobă din excedentul anului financiar 1921/1922 suma de 18.495.548 lei socotit la 31 martie 1922, comuna Galați să acorde Ministerului de Justiție un împrumut până la suma de 5.000.000 de lei cu destinație de a servi la terminarea construcției Palatului de Justiție⁴⁶.

Primarul comunei Galați, Teodor I. Thenea, la 28 iulie 1922, înștiința Ministrul de Justiție, că Consiliul de Miniștri prin jurnalul nr. 2236 din 26 iulie 1922 a aprobat ca această comună să împrumute Ministerul de Justiție cu suma de 5.000.000 de lei pentru continuarea construcției Palatului de Justiție⁴⁷. Se cerea în continuare avizul favorabil începerii lucrărilor pentru a se acoperi anul acesta clădirea care este expusă intemperiilor⁴⁸. Ministerul de Justiție, Direcția Contabilitate, la 7 septembrie 1922, comunica comunei Galați, că Ministerul de Finanțe prin adresa nr. 118314/1922, face cunoscut că prin aprobarea Consiliului de Miniștri a împrumutului de 5.000.000 de lei oferit de comuna Galați, formalitățile necesare sunt complete, astfel pot reîncepe lucrările pentru terminarea de roșu și acoperirea clădirii⁴⁹. Costul lucrărilor și al materialelor se va acoperi din suma de 5.000.000 de lei treptat cu nevoile și potrivit situațiilor de plată ce se vor întocmi și ni se vor înainta⁵⁰. Pentru continuarea lucrărilor antreprenorul C. Manea cerea un spor de 30 % asupra prețurilor din trecut din cauza scumpirii materialelor și a mâinii de lucru⁵¹, la care Ministerul răspunde afirmativ la 4 iulie 1923⁵². Palatul Justiției urma să fie acoperit până toamna anului 1923, dar suma de 5.000.000 de lei deja se terminase înainte de acoperirea edificiului⁵³. Acoperișul va fi executat deși prețul din deviz de 1500 lei m.c., plus sporul de 30 % nu acoperea costul acestei lucrări, iar plata se va face un an mai târziu, în 1924, când Primăria Galați a contractat un nou împrumut, 6.000.000 de lei pentru continuarea lucrărilor⁵⁴.

Ministerul de Justiție, Direcția Contabilitate, la 4 octombrie 1923, comunica Președintelui Comisiei Interimare a orașului Galați, că împrumutul de 5.000.000 de lei a fost cheltuit, astfel 4.953.904 de lei și de bani 30 au fost achitați întreprinzătorului

(urmarea la p.70)



construcției și arhitecților diriginți⁵⁵, până la terminarea lucrărilor ar mai fi nevoie de 5.800.000 de lei, pentru a termina construcția de roșu și acoperișul palatului de justiție, chiar în campania actuală⁵⁶. Ministerul de Justiție cerea Comisiei Interimare a orașului Galați să facă un al doilea împrumut în valoare de 5.800.000 de lei în aceleași condiții ca și primul⁵⁷. Primăria Comunei Galați, la 17 noiembrie 1923, anunța Ministerul de Justiție, că Comisia Interimară, în ședința din 14 noiembrie 1923 a aprobat împrumutul de 5.800.000 de lei⁵⁸. Ministerul de Justiție la 18 martie 1924, anunța Primăria Comunei Galați că acceptă împrumutul cu condițiile: a) se renunță la dobânda capitalului; b) se renunță la condiția că palatul de justiție să fie gata în toamna anului 1924; c) să renunțe la condiția că dacă comuna nu va mai avea venituri să devină exigibilă întreaga sumă a împrumutului; d) să se fixeze de Primărie quantumul anuităților la cifra de 1.500.000 de lei⁵⁹.

La 23 iulie 1925 se fixa licitația pentru darea în antrepriză⁶⁰ a următoarelor lucrări care urmau să fie executate până la 15 noiembrie⁶¹. Lucrările erau împărțite în două loturi: a) lotul I cuprindea: zidărie de cărămidă, zidărie cu piatră de Rusciuk, planșee de beton armat, dulgherie acoperiș/Sala pașilor pierduți, asteriala, strașine cu console⁶², olane pe acoperiș cu crame și mortar sub olane, tencuielile tavanelor sub sol, parter și etaj, tencuielile camerelor, mozaic cu borduri; b) lotul II cuprindea: tâmplărie (uși și ferestre în lemn de brad)⁶³. Licitatia a fost câștigată de inginerul G. Margulius, care era un bun și serios antreprenor, care s-a achitat în mod ireproșabil în diferitele lucrări, atât la Primărie, la Ad-ția C.F.R. și la alte întreprinderi particulare⁶⁴.

Lucrările au mai durat doi ani până în anul 1927, dar să vedem cum arată astăzi Palatul de Justiție: la care prin retragerea fațadei și încadrarea acesteia cu două aripi dispuse flancant s-a creat un spațiu intim de piațetă de unde sunt puse în valoare calitățile arhitectonice ale construcției. În exterior palatul este încărcat cu forme opulente și ferestre largi, cele superioare având arcuri în plin cintru⁶⁵. Nivelul inferior este un demisol care, la exterior se detașează prin masivitatea volumelor, a unei ornamentații florale mai bogate, având funcția de soclu, pe care se ridică celelalte două nivele. Arhitectul Gr. Cerchez a căutat să valorifice elemente din arhitectura medievală a Țării Românești, astfel pot fi explicate ornamentele de la ferestre, poate chiar și fațada din coloane care susțin arcuri trilobate alungite. În exterior, paralel cu fațada, se află sala pașilor pierduți, acoperită cu o boltă en berceau, bogat ornamentată cu stucatură⁶⁶, iar în exterior, întregul edificiu este acoperit cu gresie buciardată și fasonată⁶⁷.

Note:

¹ *Lista Monumentelor Istorice 2004*, Ministerul Culturii și Cultelor . Institutul Național al Monumentelor Istorice, p.11.

² Gh. N. Munteanu-Bârlad, *Galații*, Societatea de Editură Științifică-Culturală, Galați, 1927.

³ Paul Păltănea, *Istoria orașului Galați de la origini până la 1918*, II, Editura Porto-Franco, Galați, 1995.

⁴ Corneliu Stoica, I.T.Dragomir, Mihalache Brudiu, *Muzee și monumente gălățene*, Editura Comitetul de Cultură și Educație Socialistă, Galați, 1974.

⁵ Gh. N. Munteanu-Bârlad, *op.cit.*, p. 189.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Părcălab de Covurlui în perioada 4 iunie 1851-4 septembrie 1853.

¹¹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Primăria orașului Galați*, dosar 3/1851, f. 4-5.

¹² Paul Păltănea, *op.cit.*, p.48.

¹³ *Ibidem*, p. 62-63.¹⁴ *Ibidem*, p. 187.¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ Prim ministru din 10 aprilie 1912-15 ianuarie 1914.

¹⁷ Grigore Cerchez (sau *Cherchez*, *Cerkez*) (n. 5 octombrie 1850- d.1927) a fost un inginer, profesor și arhitect român. A fost unul dintre adepții și susținătorii curentului de afirmare a specificului național românesc în arhitectură.

¹⁸ *Ibidem*.¹⁹ *Ibidem*.²⁰ *Ibidem*.

²¹ Nota nr. 24387, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Tribunalul Județului Covurlui*, Secția I, Administrative, dosar 6/1912, f. 1.

²² *Ibidem*, f. 1 verso.

²³ Mihail G. Cantacuzino (n. 6 aprilie 1867, București; d. 28 august 1928, București), politician și ministru român.

²⁴ Nota nr. 17716, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Tribunalul Județului Covurlui*, Secția I, Administrative, dosar 6/1912, f. 7.

²⁵ *Ibidem*, dosar 2/1919, f. 1.

²⁶ Corneliu Stoica, I.T.Dragomir, Mihalache Brudiu, *op.cit.*, p. 34; Gh.Curinschi Vorona, *Istoria arhitecturii în România*, Editura Tehnică, București, 1981, p. 294.

²⁷ Ionel Șt.Alexandru, Milica Alexandru, *Brăila. Galați*, Editura Dunărea, Brăila, 2000, p. 69.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Tribunalul Județului Covurlui*, Secția I, Administrative, dosar 2/1919, f. 1 verso.

³⁰ Corneliu Stoica, I.T.Dragomir, Mihalache Brudiu, *op.cit.*, p. 34.

³¹ Nota nr. 1663, Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Galați, *Fond Tribunalul Județului Covurlui*, Secția I, Administrative, dosar 6/1912, f. 56.

³² *Ibidem*, dosar 2/1919, f. 1 verso.³³ *Ibidem*, f. 15.³⁴ *Ibidem*, dosar 2/1925, f. 21.³⁵ *Ibidem*.³⁶ *Ibidem*.³⁷ *Ibidem*.³⁸ *Ibidem*.³⁹ *Ibidem*, f. 135 verso.⁴⁰ *Ibidem*.⁴¹ *Ibidem*.

⁴² Telegrama nr. 9397, *Ibidem*, dosar 6/1912, f. 63.

⁴³ Ibidem, f. 70.⁴⁴ Adresa nr. 89964, Ibidem, f. 75.⁴⁵ Ibidem, f. 76.⁴⁶ Adresa nr. 55494, Ibidem, f. 77.⁴⁷ Adresa nr. 11553, Ibidem, f. 78.⁴⁸ Ibidem.⁴⁹ Adresa nr. 41884, Ibidem, f. 86.⁵⁰ Ibidem.⁵¹ Ibidem, f. 136.⁵² Ibidem.⁵³ Ibidem, f. 136 verso.⁵⁴ Ibidem.⁵⁵ Adresa nr. 52797, Ibidem, f. 127.⁵⁶ Ibidem.⁵⁷ Ibidem.

⁵⁸ Adresa nr. 19196, Ibidem, f. 132.

⁵⁹ Adresa nr. 5832, Ibidem, f. 137.

⁶⁰ Antrepriză, întreprindere care execută lucrări industriale, comerciale, de construcții etc.; lucrarea propriu-zisă. Expr. A da în antrepriză = a da o lucrare spre executare unei întreprinderi sau unui antreprenor. A lua în antrepriză = a lua conducerea unei lucrări.

⁶¹ Decizia nr. 21666, Ibidem, f. 167.⁶² Consolă, element arhitectural (ornamental) de lemn, de piatră etc., folosit la sprijinirea unei cornișe, a unui balcon etc.; element de construcție care iese cu unul dintre capete în afara punctului de reazem, având rolul de a suporta o sarcină pe latura orizontală superioară.

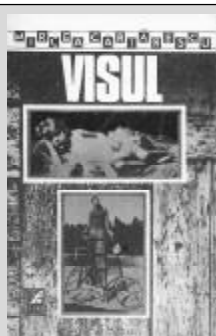
⁶³ Ibidem. ⁶⁴ Ibidem, f. 173.

⁶⁵ Corneliu Stoica, I.T.Dragomir, Mihalache Brudiu, *op.cit.*, p. 34.

⁶⁶ Stucatură, ornament arhitectonic în relief (pentru interiorul clădirilor) executat din stuc sau din mortar simplu de ipsos.

⁶⁷ Ibidem.

Cultura Unește sufletele!



De la vis la nostalgie... din nou “ocheade literare”

Moto:

„Astăzi, a afirma veracitatea faptelor narate a ajuns să reprezinte convenția oricărei povestiri fantastice; prezenta relatare este însă pe de-a-ntregul veridică.” **Borges** – *Cartea de nisip*

Mircea Cărtărescu, ca și Mihail Gălățanu, îi împarte pe scriitori în două mari tabere (scuzată să-mi fie dihotomia, iritabilă în orice condiții!): contestatari și admiratori. Contestatarii, luați la întrebări, nu prea pot argumenta... contestațiile. La Gălățanu intră, de obicei, în discuție, „patriotismul” acestuia, la Cărtărescu, portretul pe care i l-a făcut, argumentat, lui Eminescu, într-un număr celebru din „Dilema”... Sau, simpatiile politice...

Whatever! În cadrul unui proiect pe care l-am schițat cu un prieten, proiect în care încercam să (re)citim cărți pe care voiam să le (re)citim de mult, încercând să convingem, probabil pe cei care nu (prea) citesc, că „se merită” îmbogățirea spirituală și cu ajutorul lecturilor, am propus la „recitare” „Nostalgia” lui Cărtărescu... Prietenul mi-a spus că mai demult nu a reușit să termine cartea atunci când a început-o... Eu, după două lecturi – întâi a „Visului”, prima ediție a cărții, apărută la Ed. Cartea Românească, în 1989, subintitulată „nuvele”, ediție cenzurată, din câte țin minte; apoi a „Nostalgiei” apărută la Humanitas, subintitulată în 1993 „roman” – m-am arătat surprins, considerând-o, la momentul discuției – cu excepția primului text, „Ruletistul”, cenzurat în întregime la ediția princeps – una dintre cărțile perfecte ale literaturii române și universale... Sic!

La o a treia lectură (din '93 până în 2010 au trecut, iată, niște ani!) și după 10 ani de analizat sute de cărți ale unor scriitori români contemporani și nu numai, va rămâne valabilă această judecată? După re-lectura „Ruletistului” îmi zic - (din Cărtărescu mai citind poeme diverse, microromanul „Travesti”, „Enciclopedia zmeilor”, primul volum din „Orbitor” – considerat, în ansamblu, adică întreaga trilogie, de către o anchetă discutabilă, recent, „romanul deceniului” - , „Levantul” – cu care a început iubirea de Cărtărescu, prin 1991 (poate '92) și „De ce iubim femeile”, despre această ultimă carte enumerată și scriind – articol publicat în „PORTO FRANCO” – că Mircea Cărtărescu este, în egală măsură, și un talentat scriitor dar și un bun meșteșugar al scriiturii, cârcotașul putând să-i sesizeze fisurile din construcțiile literare...

Așadar, până la urmă, care este rostul „Ruletistului”? Dincolo de micile neajunsuri – *parcă îți vine să dai dreptate cenzurii! – cum ar fi: ce să caute la închisoare povestitorul, ce motiv are să-l viziteze pe ruletist? Sau superficialitatea unor pasaje: oare hoiturile de pisică miros mai altfel decât alte hoituri... Hipersensibilitatea oftalmologică a povestitorului, aproape incredibilă, rupând cursivitatea acțiunii* – totuși, textul trebuie să aibă o miză, alta decât cea sentimentală! De, orice autor, chiar și Cărtărescu, ține la textele sale! Deși, în ultimă instanță, este posibil să nu fie nicio miză, decât, poate, cel mult, un mesaj indirect: orice om care se pretinde creator este ruletist prin ceea ce creează... (va urma)

a.g.secară

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s



**Mai des cu paharul Măria Ta,
Mai rar cu orânduilele !**

Mare ciorbă de trufaș curcan
Bere neagră dunăreană
Rotogoli de ficat gras
Obiele de limbă afumată la ursoaică
Nadă lungă de zeamă cu alivenci
Kleptură de ouă cu cegă
Otrepe de costițe năclăite în mazăre
Sahat de căprioară de Bădești
Trufaș curcan umilit la tipsie
Iahnie de buruiană ca la Moscali
Năruială de posmagi în smântână bătută

Marafet înghețat pe Ceahlău
Bere tomnatică: mere, pere, păcatele mele!
Razachie odobeșteană
Eaurt, brânzeturi
Băutoare de suflet franțoească
Odobșteană prăjit ușor
Bălgăpagă alb din vițel cornăreană
Oftătură de rachiu franțozesc
Fertură logofătului Tăutu

Poftă bună !

V.A.Urechia

Mai des cu paharul Măria Ta, Mai rar cu orânduilele! Așa începe hrisovul editat de **V.A. Urechia** pentru atragerea de fonduri necesare pentru ridicarea unei statui la Iași întru cinstirea marelui cronicar moldovean Miron Costin.

V.A. Urechia, cel care a inițiat această acțiune a considerat că nu statul trebuie să facă efortul financiar pentru asemenea monumente. Viziunea acestui mare ctitor de instituții culturale dintre care merită a fi amintit Ateneul Român, a considerat că fiecare profesor, învățător, parlamentar, ofițer, preot, telegrafist, poștaş, etc., trebuie să simtă satisfacția de a fi contribuit financiar la ridicarea acestui monument. Acest concept de a strânge fonduri constituie un model și în zilele noastre pentru diversitate, corectitudine și mai ales pentru eficiența cu care a reușit în final fără ajutorul statului să ridice acest superb monument care a reprezentat o mândrie a tuturor românilor din perioada anilor 1887-1888.

Impresionează diversitatea acțiunilor întreprinse de **V.A. Urechia** printre care merită a fi amintite: conferințele cu caracter istoric pe care le susținea în diferite județe, concerte oferite de tineretul talentat din localitatea unde se țineau conferințele, banchete, serbări cu jocuri și foc de artificii, etc.

Dar pe lângă toate aceste acțiuni caritabile prin care se strângeau fondurile necesare, **V.A. Urechia** a oferit spre cumpărare și o litografie (vezi pagina 72) care se găsește la fondul special al **Bibliotecii V.A. Urechia** și cu această ocazie mulțumim conducerii pentru permisiunea de a o reproduce alăturat.

Litografia a fost gravată de însuși artistul care a realizat și sculptura lui Miron Costin, sculptorul de origine polonă Wladimir C.Hegel (1839-1918).

Textul scris în versuri cu litere chirilice reprezintă un meniu sugerat care urma să fie servit la un banchet dat în ziua de 18 septembrie 1888, cu ocazia inaugurării monumentului închinat lui Miron Costin. Litografia redă la partea superioară o scenă în care boierul Miron Costin, cu o cupă de vin în mână, face o urare Domnitorului care stă așezat într-un jilț:

„Mai des cu paharul Măria Ta,
Mai rar cu orânduilele!”

În partea din dreapta-sus este redat un clopot pe care stă scris anul 1888 și pe circumferința lui „Miron Costin”, iar de funia cu care se înclină clopotul pentru a răsună mesajul creștinesc este agățat însuși **V.A. Urechia** care este redat cu ochelari și barbă, fiind ușor de recunoscut. Nu lipsește, tot la partea superioară, dar în stânga, falnicul monument al lui Miron Costin care sclipește prin razele care îl înconjoară. Ca urmare a acestui sunet de clopot, mesajul redat la partea de jos a litografiei este gravat un boier așezat confortabil într-o trăsură care este dus în goana calului la Iași pentru a contribui cu ceva parale și a nu scăpa evenimentul de inaugurare.

Textul are un umor fin moldovenesc în care nu lipsește „un trufaș curcan umilit la tipsie” și „fertura logofătului Tăutu” care sugerează o cafea fierbinte. Transcrierea din chirilică a fost făcută cu generozitate și acuratețe de **pr. Eugen Drăgoi**, căruia îi mulțumim.

Să luăm aminte la hărnicia și devotamentul cu care ridică monumentele **V.A. Urechia!**

Radu Moțoc

9 mai 2010

iunie
2010

Navarhul, personajele sale reale și Sulina piraților



Jean Bart

Într-o discuție purtată vara trecută, - unde decât la Sulina, în farul cel vechi, construit de ruși și intrat în funcțiune în data de 25 octombrie 1841? - , cu bătrânul suliniot, o cronică vie a orașului interbelic, domnul Panait Zakis, acesta îmi spunea, referitor la „Europolis” și Jean Bart alias Eugeniu Botez, că multe dintre personajele cărții au existat în realitate.

Nu m-am mirat deloc și mă gândeam că ar fi o mare minune să se încerce identificarea lor.

Cum a ajuns scriitorul la Sulina?

În data de 22 aprilie 1909 Jean Bart, care, până atunci, îndeplinise diverse funcții de comandă în cadrul marinei militare la Galați, îl înlocuiește în calitate de comisar maritim la Sulina pe Lt.-Comandorul C.Focsa, ultimul fiind rechemat în cadrele active ale armatei.

Comisariatul maritim se știe că a funcționat încă de la înființarea sa în 2 iulie 1882 pe cheiul orașului de la capătul Dunării, pe strada principală, numită, - cum altfel? - decât Strada Carol, arteră de circulație și promenadă paralelă cu Dunărea.

Sediul acestei instituții ale cărei atribuții se suprapuneau uneori peste cele ale Comisiei Europene a Dunării, o dovadă de suveranitate a statului român în zona Gurii Sulina, avea să se afle începând cu anul 1908 până în martie 1910 la Nr. 23, în casele închiriate de la doamna Evridichi E. Barbatis.

Aici își face apariția Jean Bart, desigur, pe calea apei, venind de la Galați, unde avea să-și lase soția și urmau să se nască cei doi fii ai autorului, Călin-Adam, la 26 iunie 1909 și Stroe-Eugen la 10 octombrie 1912.

Din Iulie 1910 sediul comisariatului avea să-și schimbe locația în casele de la nr. 16 colț cu str.M.Kogălniceanu și str.Cazarmei, parterul și subsolul, cu câte două birouri mari fiecare, fiind închiriate de la un grec pe numele lui John Caruana.

Un personaj real pe lângă multe altele.

Deh, vremurile se englezeau!

În același imobil, pe o latură a acestuia erau adăpostite birourile casei comerciale Wender et. Co., un alt model pentru viitorul romancier.

Jean Bart avea să ocupe funcția de căpitan de port între 22 aprilie 1909 și noiembrie 1913.

Un număr de 4 ani și jumătate.

În acest timp a avut destulă vreme spre a cunoaște lumea, viața și relele Sulinei în toată amploarea ei, oraș ce se va regăsi de generații și generații de cititori-visători între copertile cărții de căpătâi și astăzi a sulinioților, „Europolis”, roman ce a apărut în anul decesului prematur al autorului, care a avut loc în 12 mai 1933, în urma unei come diabetice, boală fără leac pe atunci.

Roman scris destul de chinuit, târziu, printre picăturile slujbei.

Într-un interviu intitulat „De vorbă cu Jean Bart asupra romanului Europolis” interviu apărut în paginile publicației

„Adevărul literar și artistic” din 3 aprilie 1933, la întrebarea „Erai dator de mult să dai un roman. De ce îți plătești datoria așa de târziu?” Jean Bart avea să răspundă sec, în tonul scriiturii romanului său.

„Pentru că n-am timp să scriu. Nu sunt decât un scriitor de ore libere. Nevoile vieții - sunt pensionar, familist, fără avere - și prostul obicei de a-mi lua oriunde slujba în serios îmi răpesc tot timpul.

Numai noaptea și în vacanța de vară mai am răgaz de scris.

Or, romanul cere să stai zile întregi singur, în liniște, cu picioarele pe pereți.

A trebuit să fac mari eforturi la bătrânețe ca să sfârșesc romanul acesta. Croit în proporții prea mari.”

Personal, peste ani, romanul nu mi se pare a fi așa de întins cum spunea distinsul „navarh” cu personajele sale bine creionate.

Și fiindcă am ajuns iarăși la ele, urmare muncii superbe, de adevărat detectiv a domnului Constantin Mohanu am aflat din volumul „Jean Bart (Eugeniu Botez) – Viața și opera”, că s-a reușit în mare parte, cu doar câteva excepții notabile, identificarea persoanelor ce au constituit modelele personajelor sale din celebrul și inegalabilul „Europolis” primul roman al portului românesc „atât de viu, de real, încât să-l recunoști ca într-o gravură de pe hârtie sau din amintire.”

Singurul roman în care orașul de la capătul lumii acvatică a fluviului zis Dunărea cu pământul, apele, văzduhul, legendele și oamenii lui devine el însuși un personaj.

Exegețul își bazează afirmațiile pe relatările făcute cu ani în urmă de marinarii octogenari, colegi ai vestitului autor și de cei mai vârstnici locuitori ai Sulinei, printre care Vasile Strajanu, prieten al autorului, fost medic pe crucișătorul „Elisabeta” în anul 1913.

„Numele inițiale ale personajelor întâlnite în manuscrisele păstrate de la scriitor, nume care desemnau oameni autentici întâlniți de Jean Bart la bordul bricului „Mircea” sau în viața pestriță a Sulinei de la acel început de veac, ne-au fost reconfirmate de către cei care au avut bunăvoința să ne evoce oameni

și fapte din micul „Europolis”.

Astfel, Neagu, tânărul ofițer de pe bordul bricului „Mircea” ar fi avut ca prototip pe Aurel Negulescu, sublocotenent la 19 ani, șeful promoției de la școala de ofițeri din București, viitorul comandor - director al Serviciului Maritim Român, iar la bătrânețe scriitor și publicist sub numele de Moș Delamare.

Angelo Deliu, cuceritorul fără scrupule, nu ar fi altul decât Eugen Tăutu - ofițer mecanic pe bricul Mircea, bun prieten al autorului - inițial într-o primă versiune a romanului, personajul se numea ca atare: Tăutu. Doctorul Tomiță, „Patriarhul Deltei”, cel cu veșnicul „la vie c'est la vie!” pe buze, ar fi avut ca model pe medicul Nicolae Petrescu, fost mulți ani director la spitalul Comisiei Europene a Dunării, iar doctorul Lascu ar fi doar un alt nume al medicului Zota care studia malaria în Deltă.

În Nicu Politicu-Fotiades, întreaga Sulina a recunoscut pe frizerul Falkides, iar în Bădița Traian („Căciulă Mare”) pe avocatul Ionescu.

Sub numele de Calavrezu se ascundea Carauna, un afacerist venit din Malta, în casele căruia într-o aripă a lor își avea sediul Comisariatul Maritim unde a fost ani în șir comandant Eugeniu Botez.

Iar pentru toți care au cunoscut Sulina, Mincu, secundul de pe bricul „Mircea” a avut ca model pe autorul însuși, care a împrumutat eroului multe din propriile-i caracteristici. De altfel, autorul însuși transferă deliberat caracterizarea din „memoriul său personal” personajului din roman Mincu: „Bun marinar, slab militar. Fire irascibilă, spirit critic, cultura frumoasă; păcat că își pierde prea multă vreme citind cărți cu totul străine de carieră.”

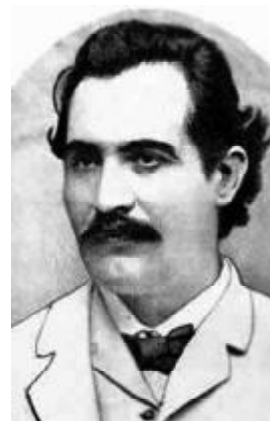
Este tocmai ce făcea ca ofițer de marină Eugeniu Botez. Și alte personaje secundare din Europolis au avut la bază oameni reali: Barba Toni - pe Spiru Baracioglu, agent de vapoare; soții Marini - familia italianului Martone, soția lui, „madame Dante” făcea propagandă pentru Dante, englezul Pott este un alt nume al consulului englez Marschall, iar Luludi era în realitate Gioni Foscolo, un grec care îndeplinea funcția de consul al Danemarcei; iar un căpitan poreclit - cam neinspirat - Murdărie, ar fi fost C. Ștefănescu, ofițer mecanic pe bricul „Mircea” într-un timp.

În afara oricăror identificări, recunoașteri sau asocieri au rămas personajele principale: Evantia, Penelopa, Nicola Marulis (Americanul) și fratele lui, Stamati - acestea fiind plămădite, în cea mai mare parte, dacă nu exclusiv de fantezia autorului.”

S-ar putea să nu fie chiar așa.

Tudose Tatu

Poezie



EMINESCU

De când lumea se împarte
În săraci și în bogați
De atunci avurăm parte
De poeți și împărați.

Nouă Dumnezeu ne-a dat
Cu harul mărinimiei
Eminescu - împărat
Proletar al poeziei.

Cum săracul și bogatul
Nu încap într-un palat
Poetul și împăratul
Într-un singur om au stat.

Neînțeleș fiind întruna
El din tainic univers
A cules întotdeauna
Nestemate prinse-n vers.

De sub pana lui măiastră
Slovele torent curgeau
Verbul cânta doina noastră
Iambii toți preamăreau.

Ce a scris în scurta-i viață
Generații de confrăți
A lui carte o învață
Să-nțeleagă al său nesaț.

Și ce minte luminată
A dat lumii acest popor
Învățând cândva-odată
De-a muri nemuritor...

1 ianuarie 2010

Vasile Manole

75

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

iunie
2010

Pe un promontoriu ce se înfîșea în unul dintre cele mai spectaculoase și bine apărate porturi naturale ale Europei, arhitectul italian Francesco Laparelli ajutat de maltezul Girolamo Cassar, au construit un oraș modern, spectaculos și de necucerit.

Nouă străzi perfect drepte cad perpendicular spre mare. Din când în când se transformă în trepte.

Sunt întretăiate, perfect perpendicular de 12 străzi paralele cu țărmul mării.

Totul înconjurat de pereți groși și șanț adânc, impresionant de adânc, aproape geologic.

Singura intrare în oraș era prin poarta cu punte rabatabilă. Chipul specific al orașului va fi dat de construcțiile făcute în secolele 16-18 de cavalerii ioași - ospitalieri.

Astfel pe această „stîncă de operetă, așteptând parcă tenorul vare să înceapă să cânte o cavatină” a apărut o așezare stupefiantă, la fel de ireală și teatrală ca și piatra pe care o prelungește aproape natural.

Un oraș făcut temeinic, cu bogăție și dărnicie, de oameni ce credeau fierbinte în Dumnezeu și erau militari mereu gata să respingă corsarii berberii.

Totul uluiește.

Unicitatea stilului, unicitatea materialului - calcarul gălbui-marونی, continuitatea pietrei și sărăcia verdeții, coastele abrupte drapate în fortificații și albastrul violent a mării.

Ești izbit de irealul coerenței stilistice, de afirmarea violentă a unei personalități a trecutului.

Renaștere târzie și baroc, dar cu amprenta militarului, lipsite de exuberanța arhitecturii siciliene.

Tot atunci cu ocazia valului de construcții a venit din Sicilia și s-a sedimentat aici o mulțime de lume. Au venit la muncă. Nu au schimbat caracterul etnic al populației, de altfel și sicilianul nu e chiar un italian ci o amestecătură, dar l-a marcat sensibil.

Tot atunci sub cavalerii bisericii a fost reconstruită și vechea capitală, Mdina. A rezultat de asemeni un ansamblu extrem de scenic, asemănător La Valettei.

Oraș arab, așezat în centrul insulei, după ziduri groase de cetate, dar reconstruit de cavalerii.

Renaștere și baroc.

Străduțe înguste, palate somptuoase păstrând încă blazoanele vechilor familii normande.

Calcar galben-auriu. Liniște. Orașul e mort, mai mult turistic, contrastând cu galbenul clădirilor, flacăra bungavillierilor și verdele gardurilor de cactuși. Oraș cu meseriași tradiționali - bijutieri, suflători de sticlă, femei ce împletesc dantelă.

O insulă unde și satul e înghesuit. Pământ agricol aproape nu-i.

Satele, CASALELE, sunt nucleu grupând case cu trei etaje, cu acoperiș plat (zăpadă nu cade!) înălțuite într-o horă strânsă în jurul unei biserici baroce. Totul din calcar.

Între ele străduțe- treceri înguste. Fațade plate, împodobite cu balcoane sculptate din lemn sau piatră.

Malta va plăti oalele sparte în lupta pentru supremație marină între Anglia și Franța.

În mai 1798 tânărul general Bonaparte a adunat la Toulon în sudul Franței, pe malul Mediteranei, o flotă puternică și o armată de 30.000 de oameni.

Pleacă să cucerească Egiptul. Pe drum cucerește și Malta.

Cui îi mai pasă de cavalerii ?! Cavalerii sunt ai papei care va ajunge în curând și el la înghesuială.

Țineți minte în Eminescu: *Papa cu-ale lui coroane/ Puse una peste alta.*

Una din cele trei coroane este a Maltei. Cu această ocazie o va pierde. Francezii încarcă pe nave o mulțime de opere de artă. Bogății peste bogății. Acestea vor fi sortite să ajungă pe fundul mării. Amiralul Nelson nu a reușit să-l prindă pe Napoleon. Acesta debarcă în Egipt.

La 1 august 1798 Nelson descoperă la gura Nilului, în golful Abukir, flota franceză.

Din 13 nave franceze de linie sunt scufundate 11; cu ele se scufundă și comorile Maltei.

Vasele sunt și astăzi acolo, la 12 metri sub apă dar din păcate și sub un strat gros de mîl adus de Nil.

Prin congresul de la Viena, cel ce a consfințit ordinea europeană după înfrângerea lui Napoleon, Malta a devenit engleză.

Din Mediterană, Anglia reține Malta și protectoratul asupra insulelor (grecești) ionice, aflate la apus de peninsulă.

Stăpînirea engleză este însă ușoară.

Coloniile sunt guvernate de ministere responsabile față de parlamente locale. Mai mult fiecare e lăsat să se țină de legea pământului. În insula Mauriciu funcționează codul lui Napoleon, în Trinidad dreptul spaniol, în Ceylon dreptul olandez.

Malta își face legile după dreptul sicilian.

După construirea Canalului de Suez, Malta devine o poziție de două ori - cheie - atât a Mediteranei orientale cât și a Orientului.

Ea este un element esențial al axei economico-strategice Londra-Gibraltar-Malta-Suez-Aden-Bombay-Singapore-Sidney. Un portavion de nescufundat.

În timpul celui de-al doilea război mondial, va rezista eroic, va fi rasă de bombardamente italiene și nemțești, dar necucerită. Va pecetlui astfel soarta lui Rommel în deșertul Libiei.

Nu degeaba spunea ducele de Wellington: *O constituție pentru Malta? E ca și cum m-aș gândi la o constituție pentru un vas de război.*

Pâinea se mănîncă pe rînd și în istorie.

În 1964 escadrila de piatră a insulelor Maltei devine independentă. (sfârșit)

Prisăci și stupine

(continuare din nr.99 al revistei noastre)

Cercetând și alte documente și scrieri de specialitate, aflăm că locurile de prisacă erau împrejmuite cu îngrădituri de nuiele sau gard de mărăcini, pentru a proteja stupii. Să ne imaginăm ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi intrat printre ei un taur domestic, un cerb sau câțiva mistreți. Dar să-l ascultăm mai bine pe Andreas Wolf, un călător străin care a vizitat Moldova secolului al XVIII-lea.

„În timpul iernii, stupii cu familiile de albine erau adăpostite în căpițe sau bordeie, înconjurați de jur împrejur cu stuf, paie sau gunoi, pentru a-i proteja de frig. Într-un astfel de bordei sau căpiță, stupii se puneau la un loc mai ridicat, unul lângă altul și se acopereau cu fân sau otavă” (Prof. dr. Ioan Ciută, *Albinăritul în Moldova feudală*, Ed. Coresi, București, 1995, p. 47; apud Andreas Wolf, *Beltäge zur einer statisch – historischen Beschreibung der Fürstenthume Moldau*, 1805, Sibiu, vol. I, p. 58).

La data de 15 februarie 1665, Eustatie Dabija judecă pricina dintre Macsăm Frujiu și Andrei vornicul din satul marelui (Stamate) pentru 13 măci pe care le-a dat Macsăm lui Gheorghită Cupariu „ca să-l scoată de la o silnicie și să-i rază și dajdea”. În zilele lui Ghica voievod și-a luat Macsăm înapoi măcile și neavând cu ce le plăti, a căzut la închisoare și și-a pus moșia sa Berești, zălog (C.D.M., vol. III, 4665, februarie, 15).

La data de 20 august 1676, Purcar, feciorul Drăghii Idricioaia, vinde fiilor lui Adam, doi „bătrâni” din Siliștea Fundeni, ținutul Tutova, la obârșia Corodului, „(...) unul din doi „bătrâni” a fost zălogit de mama sa lui Gheba pentru 7 stupi, pe care Purcar i-a înapoiat, scoțând pământul din zălogire”¹. Acest document ne oferă, printre altele și date referitoare la modul în care erau prețuiți stupii la vremea respectivă, atât în raport cu valoarea pământului, cât și - în mod indirect - în bani. Reiese apoi, din textul documentului că două din cele trei familii incluse în afacerea respectivă erau preocupate în mod direct de stupărit: pe de-o parte Gheba, care avea, probabil o stupină mare - din moment ce și-a permis să-i dea cei șapte stupi Idricioaiei. Și nu există nici un indiciu că și-ar fi lichidat stupina. Iar pe de altă parte, Idricioaia, care fie că vroia să-și întregască sau să-și reconstituie propria sa stupină, distrusă probabil de vreo calamitate, fie că vroia să facă o afacere rentabilă pur și simplu.

În ceea ce-l privește pe Gheba, se mai pune încă o întrebare, și anume, dacă gestul cu zălogirea celor 7 stupi a fost unic - întâmplător - sau a fost unul obișnuit, pe care îl făcea ori de câte ori se iveau astfel de situații și, de asemenea, dacă gestul mai era practicat și de alți săteni din vremea respectivă.

În ceea ce privește implicarea feciorilor lui Adam în acest act, ei sunt interesați doar de cumpărarea celor doi „bătrâni”, adică de pământ. Altfel nu vedem de ce nu ar fi intervenit și în tranzacția celor șapte stupi, preferând să primească doar pământul. Interesul celor doi fii ai lui Adam, manifestat doar pentru cumpărarea pământului nu exclude însă preocuparea lor și pentru albinărit. Este posibil ca să fi avut și ei stupine, la fel de mari ca și cea a lui Gheba, dar să nu fi fost interesați în a le mai adăuga noi buduroaie.

Din ce motive o fi luat oare Idricioaia cei șapte stupi, zălogind o parte din propriul său pământ, respectiv „un bătrân”? Vroia ea oare să cumpere albinele și a recurs la zălogirea „bătrânului” până ce reușea să facă rost de bani, ori i-a împrumutat doar pentru un sezon, cu un scop bine calculat sub aspect economic? În acest caz, credem că avem de-a face cu un calcul deosebit de inteligent, dar și cu un stupărit foarte rentabil - într-un fel specializat - apropiat de cel semnalat de ilustrul etnolog cu sânge albastru. Ne referim la Dimitrie Cantemir.

Este relevantă, de fapt și data când are loc ultima fază a tranzacției și, anume, la 20 august, când, după golirea stupilor - la Sf. Ilie - albinele au avut, se pare, răgazul să adune suficientă miere pentru a se hrăni pe timpul iernii. Altfel, nu vedem ce rost mai avea să-i ia Gheba. Căci în cazul în care stupii ar fi fost fără miere, la data respectivă Gheba ar fi fost nevoit să hrănească familiile de albine toată iarna sau să le lase să moară de foame.

Mai reiese, din acest amănunt al documentului că, la acea dată, nu toți stuparii omorau albinele - sau le lăseau de izbeliște în momentul recoltării mierii - așa cum se mai practica încă de către unii, chiar și în perioada interbelică. Interesant este de reținut: în acest document mai este prezentată și evaluarea stupilor în raport cu pământul. Este vorba, practic, de 50 lei pentru „doi bătrâni”, adică 25 de lei „bătrânul”, prețul unui stup fiind de 3,50 lei. Ce câștig avea oare Gheba?

În cazul în care era vorba doar de o zălogire, până la achitarea sumei, el se mulțumea, probabil, cu recolta de pe suprafața zălogită. Să mai fi existat oare și alte reglementări în satul tradițional - arhaic? Pentru a ne da seama de șansele Idricioaiei, vom cita câteva rânduri din opera etnologică a lui Dimitrie Cantemir: „Iar dacă țaranul are douăzeci de stupi poate ușor plăti din venitul lor birul, pe un an întreg. Lăsând la o parte că un singur stup, dacă vremea face pe voia țaranului, scoate în fiecare an alți șapte”².

Deși nu specifică, înțelegem totuși că autorul privea mierea ca pe o marfă, aflată, oarecum la îndemâna majorității sătenilor.



Comerțul cu produse apicole fiind pe vremea aceea în floare. Precizarea referitoare la valoarea mierii ce putea fi recoltată într-un sezon, este, desigur, reală, dar trebuie să ținem cont neapărat că este vorba în primul rând de valoarea mierii convertită în bani și nu de cantitate. Oricât de favorabil ar fi fost timpul, pe vremea aceea. Stuparii făceau doar o singură recoltare, la Sf. Ilie, iar buduroaiele nu erau totdeauna prea mari. Dată fiind însă absența totală a zahărului și apoi prețul foarte ridicat la începutul apariției pe piață, mierea era foarte solicitată de toată populația țării, râvnită fiind și de negustorii străini. Din acest motiv era foarte bine plătită.

Bine plătită și foarte căutată mai era și ceara, mai ales în vremea în care nu se descoperise încă petrolul lampant și, bineînțeles, modul lui de folosire.

Din acest citat al lui Dimitrie Cantemir trebuie să mai înțelegem că țărani aveau stupi - unii chiar mulți - după cum reiese din unele informații de teren - se mai putea „fura” o cotă apreciabilă și din mierea albinelor sălbatice. Nici cifra de 20 de stupi nu este deloc întâmplătoare.

În literatura de specialitate se găsesc și mențiuni referitoare la existența a câteva mii de stupi aflați în posesia unui singur proprietar. S-a ajuns chiar la incredibila cifră de 13.000. Este vorba de stupine boierești, desigur, stupine împărțite pe mai multe zone din Moldova. O bună parte din prisăcile boierului Toader Paladi - unul dintre cei mai mari proprietari din Moldova au ajuns și pe meleagurile Bârladului și Tecuciului.

Numărul mediu de stupi pe care îi aveau o bună parte de gospodari în trecut era cam 20-30 de bucăți. O parte dintre săteni își înghebau stupine ceva mai mari, de aproximativ 60 de stupi, iar o categorie mult mai redusă ca număr depășeau această cifră, apropiindu-se de 150 de buduroaie.

În mod excepțional, existau și stupine de 200 de măci, din satele evului mediu nelipsind nici acei mici proprietari, mai scăpătați sau chiar avuți, pe care albinăritul ca ocupație nu-i interesa în mod deosebit, ei mulțumindu-se doar cu mierea oferită de roiurile sălbatice ascunse prin scorburile copacilor. Stupine de mici dimensiuni aveau desigur și clăcașii. (va urma)

Eugen Holban

Note:

¹ C.D.M., vol. I, 1607, aprilie, 15.

² Dimitrie Cantemir, *Descriptio Moldaviae*, Ed. Academiei, București, 1973, p. 30.



Piatra Cireșoaiei

Localitatea Cireșoaia se află în județul Bacău, zona etnografică Trotuș. Este situată de-a lungul șoselei ce leagă orașul Tg.Ocna de stațiunea balneoclimaterică Slănic Moldova (la poalele munților Nemira) și de-a lungul râului Slănic (afluent al Trotușului) al cărui curs este paralel cu șoseaua. Distanța până la Târgu Ocna este de 4 km iar până în stațiune sunt 12 km, trecându-se și prin Cerdac.

Scurt istoric

La începutul secolului al XIX-lea valea râului Slănic era nelocuită, spațiul fiind ocupat de codrii seculari. În urma descoperirii apelor minerale, în 1801, au apărut și primele sate în zonă.

Locuitorii Cireșoaiei provin din Transilvania, dar și din localitățile apropiate, cum ar fi Tg.Trotuș și Oituz; cei mai mulți sunt de origine secuiască, explicându-se astfel și religia catolică a comunității.

Ocupația de bază a fost cea de cioplitori în piatră, ulterior însă, angajându-se în domeniul petrolier, în cel al extracției și prelucrării sării (salina de la Tg.Ocna este atestată documentar încă de la 1502), al prelucrării lemnului, precum și în domeniul extracției de cărbune; în acest timp, majoritatea femeilor lucrau în stațiune sau erau casnice.

Denumirea așezării se trage de la masivul muntos situat lângă ea, Cireșoaia, fost teatru de război în perioada 1916-1918; inițial, purtase alte nume precum Slănic, Sf.Ană, Satu-Nou-Băi, sau satul Biserica.

Astăzi, după reducerea consistentă a activității petroliere în zonă, precum și după încetarea activității minelor de cărbune de la Comănești, mulți dintre localnici au revenit la vechea ocupație, cea de pietrar, sau o practică ca și ocupație secundară, la Cireșoaia pietrăritul învățându-se din tată în fiu.

Meșteșugul pietrei

În localitatea Cireșoaia toată lumea lucrează piatră; aceasta pentru că foarte aproape există trei cariere de piatră, dintre care una (cea mai mare) este exploatată permanent.

Cea mai mare dintre ele se află amplasată într-un peisaj pitoresc, undeva la 2 km de intrarea în localitate. Poartă denumirea de Cariera Măgura iar drumul accidentat și presărat cu piatră ce duce către ea, pornește de pe malul drept al râului Slănic, înaintând în pantă către SE. După un urcuș de circa 10-15 min,

se ajunge în mijlocul carierei și aceasta numai cu propriul pas sau cu căruța cu cai.

Înainte de 1990 cariera era exploatată de o întreprindere din Roman, locul numindu-se Cariera Velnița, dar exploatarea pietrei în această carieră se face de peste 100 de ani.

În prezent (2007), la carieră lucrează aproximativ 100 de oameni, iar piatra se extrage tot timpul anului cu mici întreruperi, în primul rând din cauza vremii potrivnice. În timpul verii, perioadă în care și echipa noastră de la Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” a fost acolo, lucrătorii se adăposteau pe timp de ploaie într-o scobitură în stâncă, sub un fel de streșină masivă din piatră, loc numit de pietrari „la colibă” iar în timpul arșiței, în pădurea răcoroasă, rămânând acolo poate 2, poate 4 ore, până ce temperatura aerului devenea mai blândă.

Oamenii, în general tineri, erau grupați în echipe de 6-12 lucrători, atunci când era vorba despre operațiunea completă, de la desprinderea blocului de piatră din rocă până la încărcarea pietrei în căruță, sau lucrau individual atunci când treaba se rezuma numai la fragmentarea blocului de piatră și transformarea lui în placaj sau în bucăți mai puțin voluminoase și mai ușor manevrabile.

Unul dintre șefii de echipă, Scurtu Florin Petrică, născut în 1987, ne-a descris în câteva cuvinte o parte din activitatea desfășurată acolo. Împietind cele aflate cu cele observate, am constatat că procesul tehnologic, de la extragerea pietrei din carieră până la împlinirea dezideratului pentru care a fost extrasă, se desfășoară astfel: 2-3 pietrari, de obicei dintre cei mai tineri, urcă povârnișul carierei până la locul de extracție. Acolo, după alegerea părții de rocă ce urmează a fi dislocată, pietrarii se apucă de treabă folosind uneltele specifice. Cele mai utilizate sunt spițurile metalice, un fel de piroane mai scurte sau mai lungi, răngile și bineînțeles ciocanele și baroasele. După o perioadă de 1, 2 sau 3 ore în funcție de volumul blocului de piatră, pietrarii reușesc să desprindă bucata respectivă, din roca-mamă, aceasta urmând să se rostogolească spre mijlocul văii, acționată fiind de forța gravitațională. Până la locul de „lansare” către vale nu sunt de obicei mai mult de 1-2 metri, locațiile fiind astfel selectate încât să nu necesite un efort prea mare deplasarea bucății de piatră până la punctul în care gravitația își intră în drepturi. În cazul în care blocul de piatră nu poate fi împins către acest punct, sunt chemate ajutoare din vale și astfel lucrurile se rezolvă.

În acest timp pietrarii aflați în vale, se ocupă de eliberarea zonei în care urmează a „ateriza” blocul de piatră, doar cei aflați la o distanță mai mare, deci în siguranță, putând lucra nestingheriți.

Câteva secunde înainte de rostogolirea blocului de piatră, pietrarii de sus și cei de jos schimbă câteva vorbe de genul „vineee” sau „cadeee” sau „dă-i drumuu”... apoi, în liniștea văii nu se mai aud decât „pașii” colosului de piatră ce în graba lui către uneltele ascuțite ale pietrarilor descrie câteva arcuri de cerc, oprindu-se apoi brusc, în vale, secerat parcă de o moarte fulgerătoare.

Unele dintre aceste fragmente de rocă sunt mici sau mijlocii, dar altele sunt atât de mari, de voluminoase încât nu poți rămâne indiferent la vederea lor.

După efectuarea acestei operații de două, de trei, de patru sau de mai multe ori pe zi, pietrarii se apucă de lucru, fiecare cu blocul său de piatră sau uneori doi la aceeași bucată. Scopul este de a fragmenta bucata extrasă în bucăți mici numite placaj de piatră sau în bucăți paralelipipedice, tocmai bune de încărcat în căruță.

Există și zile în care nu se extrage deloc piatră, cea existentă în vale fiind suficientă.

Pietrarii fragmentează blocul de piatră folosind unelte precum spițul, barosul, ranga și ponceții. Pe lângă acestea, mai au câte un instrument de măsură și eventual unul pentru trasat.

Ponceții sunt spițuri mai scurte și mai groase, din oțel, folosite de către lucrătorii în piatră la „felierea” bolovanului respectiv în bucăți, având efect similar cu al unei pene la despicarea lemnului. Grosimea placajului de piatră, cea mai des utilizată, este de aproximativ 4-5 cm.

După obținerea unei cantități suficiente de placaj sau de fragmente paralelipipedice, aceasta se stochează o scurtă perioadă (dacă este nevoie) până la apariția mijlocului de transport, de obicei căruța.



Pietrari la lucru

(urmarea la p.80)



Butucul de cioplit

(continuarea paginii 79)

Odată ajunsă în valea râului Slănic, piatra poate fi transportată și cu camionul. De altfel, acolo lângă șosea, se află ruinele unei construcții mai vechi folosită adesea pe post de depozit, în așteptarea unui mijloc de transport modern. Evident, transportul pietrei poate fi continuat și cu căruța, până la locul de depozitare sau de prelucrare. Pe vremuri, transportul pietrei se desfășura cu ajutorul carelor trase de boi.

De multe ori piatra se depozitează în fața gardului sau lângă atelierul unde urmează a fi prelucrată.

Majoritatea atelierelor se află în aer liber, în curtea unui localnic, în fața gardului sau lângă șoseaua principală.

Gresia, căci despre această rocă sedimentară este vorba, este prelucrată și transformată în ceea ce se dorește, de către meșterii pietrari. Aceștia, la rândul lor, sunt de două categorii: pietrarii și artiștii.

Pietrarii lucrează în general la comandă, executând lucrări precum fundații de case (bucățile de piatră folosite pentru așa ceva se numesc moloane), beciuri, garduri, borduri, copertine, lespezi pentru trepte, pavaje, fântâni, șemineuri sau capiteluri. Acestea din urmă se mai numesc și pălării și se montează pe stâlpii gardurilor oferind acestora atât protecție cât și un aspect estetic.

Pietrarii artiști realizează în general același tip de lucrări, dar în plus sunt și sculptori, executând lucrări precum statui, monumente funerare sau diferite motive ornamentale, unele dintre ele adevărate opere de artă.

După cum s-a precizat anterior, locațiile atelierelor de prelucrat piatră sunt diverse, și pot fi găsite atât în Cireșoaia, cât și în apropierea localității, dar și în Cerdac, localitate aflată la numai 6 km de Cireșoaia.

Deși elementul principal al unui astfel de atelier este bancul de lucru, se pot întâlni și tot felul de improvizații ce-l pot înlocui. Bancul de lucru sau butucul de cioplit nu este ca în alte cazuri o simplă masă având un blat solid ci este un fragment din trunchiul unui arbore solid, având înălțimea de aproximativ un metru, dacă pietrarul îl utilizează stând în picioare sau de circa o jumătate de metru dacă este folosit din poziția stând pe scaun. În ambele cazuri diametrul obiectului este de 50-70 cm, iar partea sa superioară este prevăzută cu o mică fantă, tăiată pe toată lungimea diametrului, adâncă de 5-7 cm, în formă de V, ale cărei margini sunt prelungite cu o bucată de lemn, paralel cu fanta, bine fixată în banc. Se creează astfel un lăcaș în care meșterul își fixează, într-un unghi convenabil, bucata de placaj ce urmează a fi prelucrată.

Uneltelor deja specificate li se adaugă șmirghelul, precum și o sculă electrică modernă, polizorul unghiular.

Înainte de prelucrarea fiecărei plăci sau bucăți, meșterii o udă cu apă, aceasta având rolul de a face gresia mai ușor prelucrabilă precum și de a reduce cantitatea de praf rezultată. La zero grade C și sub această temperatură, materialul nu poate fi prelucrat.

Placajul din piatră și moloanele sunt cel mai des solicitate de către clienți.

Atât gardurile cât și zidurile se pot placa după diferite modele. Cele mai solicitate dintre ele sunt: placaj mozaic, placaj regulat, placaj neregulat sau placaj „fagure de albine”. Moloanele cele mai utilizate sunt cele de 50/20/30 cm. Liantul folosit este cimentul amestecat cu nisip și apă.

În trecut, produse finite precum colaci de fântână, jgheaburi pentru fântâni, tocile, colaci pentru șlefuit oglinzi sau pietre de moară se vindeau cu succes în localități cum ar fi București, Arad, Ocna Sibiului.

Evident, manopera este plătită, dar nu oricum, ci în funcție de dificultatea lucrării; astfel suprafața fiecărei piese poate fi „șpițuită” sau nu, cioplită sau necioplită, șlefuită ori ba, fiecare operație având prețul ei iar montajul este plătit separat. Materialul, de asemenea, este plătit separat: 12-13 lei/mp de placaj. Piatra de la Cariera Mare fiind mai vânăță și mai dură se plătește mai bine, 15 lei pentru un mp.

În funcție de starea ei de prelucrare, piatra poate ajunge și la 30 lei/mp. De exemplu, lespezile treptelor de 20/20/4 cm costă 25 lei/ml.

Concluzii

Meșteri pietrari precum Scurtu Fănică, Scurtu Iulian, Birtea Daniel și fratele său Birtea Cornel, Picler Cristian și artiști precum Miler Antonel, Birtea Petre și Dumitru Florin, toți din Cireșoaia, cu excepția ultimului, din Cerdac, precum și alții asemenea lor, își duc existența practicând acest vechi meșteșug, învățându-și în același timp și copiii despre tainele acestei meserii, așa cum și ei au fost inițiați la rândul lor de către înaintașii lor.

Și dacă localitatea Cireșoaia a atins astăzi un anumit nivel de dezvoltare, acest lucru este și o consecință datorată societății locale, ai cărei membri de bază sunt pietrarii.

Petre Terescenco - m u z e o g r a f

Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti” - București

Cultura Unește sufletele!

REALITATEA, FICȚIUNEA LITERARĂ ȘI IMAGINARUL RELIGIOS...

81

...în interviul cu scriitorul și istoricul religiilor
SILVIU LUPAȘCU, realizat de către publicistul
SORIN ATANASIU...

**“...în două orașe - Galați și Paris - mă
simt acasă...”**



**Sorin Atanasiu: Care este răul
României de azi și cum ar putea fi el
remediat?**

Silviu Lupașcu: Debusolarea morală a societății românești este, pur și simplu, rezultatul holocaustului comunist, al sistemului concentraționar construit după modelul *Gulag*-ului sovietic, al terorii inițiate și organizate de stat, al masacrului tinerilor din decembrie 1989 și mineriadelor. Acest interval istoric a întemeiat o tradiție a încălcării și desconsiderării drepturilor omului, o societate împărțită în stăpâni și sclavi. Atât condamnarea retorică a comunismului de către instituția prezidențială, cât și comedia CNSAS-ului rămân forme fără fond, până când Codul Penal Român nu va include o secțiune destinată pedepsirii crimelor săvârșite în timpul regimului comunist din România, de la genocid și torturi la privare de libertate și depozitare de bunuri. La nivel

politic, un prim remediu a fost formulat, încă din 1990, în Punctul 8 al *Proclamației de la Timișoara*: interdicția de a participa la viața politică pentru demnitarii și ofițerii sistemului comunist. Departe de a fi lipsită de sens sau desuetă, traiectoria politică anti-comunistă a fost confirmată, în 2009, de *Proclamația de la Praga* și de decizia prin care literatura Hertei Müller a fost recompensată cu Premiul Nobel. În condițiile dezintegrării sau pervertirii idealului politic care a animat Timișoara și Bucureștiul în 1989-1990, trecerea timpului rămâne singura certitudine de remediere a răului original.

**Sorin Atanasiu: Cum este să fii
profesor în România? Vă tentează
perspectiva emigrării?**

Silviu Lupașcu: Nu este un secret

(continuarea la pag.82)

Silviu Lupașcu, născut în ziua de 28 iulie 1966 la Galați, este licențiat în științe juridice. A fost bursier la Universitatea Oxford, Marea Britanie (1992-1993), la Universitatea Yale, SUA (1995-1996) și la Colegiul Noua Europă, București (1996-1999). Are două doctorate, unul în istoria culturii (Academia Română / Institutul de istorie A. D. Xenopol, Iași, 1995, sub coordonarea Profesorului Al. Zub) și unul în istoria religiilor (Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris, 2005, sub conducerea Profesoarei Sylvie-Anne Goldberg). A publicat nouă cărți de autor (beletristică, studii, eseuri). A semnat articole în volume colective și în reviste din țară și din străinătate (Franța, SUA, Italia, Argentina). Este membru al Uniunii Scriitorilor din România din anul 2002. În prezent, activează ca lector la Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie, în cadrul Universității Dunărea de Jos din Galați. Silviu Lupașcu surprinde prin luciditatea cu care face portretul României în continuă tranziție și criză, dar și prin iubirea de înțelepciune cu care abordează viața în general și „dinamica religioasă a lumii” în particular. Așa cum ne-a obișnuit, Sorin Atanasiu pune punctul pe „I” încă de la început:



d
u
n
ă
r
e
a
d
e
j
o
s

(urmarea de la pag.81)

82

d
u
n
ă
r
e
a
d
e
j
o
s

că a fi profesor în România reprezintă, din ce în ce mai mult, o experiență donquijotescă sau o „așteptare a lui Godot”. Pe zi ce trece, România devine o țară necruțătoare cu intelectualii și artiștii săi. Constat cu oarecare perplexitate că a fi înzestrat cu talent pentru științele umane sau pentru arte devine o formă de predestinare pentru sărăcie, neadaptare socială, marginalizare. Exilarea umaniștilor este un gest tragic și injust al societății în care trăim, iar dezumanizarea prin pragmatism financiar este, cred, un preț exorbitant. Desigur, *internet*-ul a revoluționat mediul universitar, asimilarea informațiilor, procedeele de învățare. Studiul textelor conținute în hârtia cărților este substituit prin fascinația textelor descoperite pe ecranele calculatoarelor. Deși sunt un adept al pedagogiei cărții, trebuie să recunosc că pedagogia virtuală este un semn al timpului nostru și va modifica

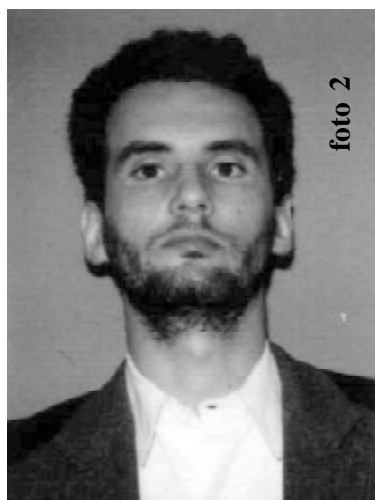


foto 2

substanțial mediul universitar al secolului XXI. Există, poate, o perspectivă mai generoasă decât emigrarea: călătoriile între mediul universitar românesc și mediile universitare occidentale. Acest dinamism al răătăcirii pe cale, al îndepărtării și întoarcerii, ne îngăduie să descoperim oameni și să purtăm mesaje, să avem acces la diversitatea lumii și a naturii omenești.

Sorin Atanasiu: Cum arată o zi din viața dumneavoastră?

Silviu Lupașcu: Încerc să folosesc timpul petrecut printre studenți ca un antidot pentru timpul risipit printre cărți.



foto 1

Sorin Atanasiu: Care este principiul după care trăiți?

Silviu Lupașcu: Nu m-am gândit niciodată că un principiu, exprimat în câteva silabe, mi-ar putea organiza viața sau i-ar putea dăruia mai multă coerență. Poate că simfonia aceasta a cărților din sufletul nostru și din spațiul înconjurător este, în ultimă instanță, o tentativă de a soluționa o ecuație ontologică de grad infinit, care pune în relație libertatea, iubirea, supraviețuirea, mântuirea.

Sorin Atanasiu: Poate avea istoria religiilor, ca domeniu de studiu, o utilitate practică în viața indivizilor?

Silviu Lupașcu: Desigur, în măsura în care ne ajută să rememorăm legătura intimă dintre om și divinitate. Ca ramură a istoriei universale, istoria religiilor ne reamintește că locuim un spațiu-timp impregnat de omniprezența și omnipotența divinității. Chiar și un ateu poate folosi istoria religiilor ca piatră de încercare pentru sistemul său de gândire ateist, după cum s-a întâmplat cu Marx și Lenin. După câțiva ani de frecventare a textelor sacre, ori își va desăvârși argumentația ateistă, ori se va converti la una din religiile locului în care trăiește. Din păcate, Marx și Lenin au ales prima variantă. *A fortiori*, dacă istoria religiilor are o utilitate practică pentru atei, cu atât mai mult ea are o utilitate practică pentru credincioși.

Sorin Atanasiu: De ce ați ales să vă întoarceți în România și nu ați rămas în Franța, după ce ați susținut doctoratul în istoria religiilor, în 2005?

Silviu Lupașcu: Îmi place să cred că, într-un fel, am rămas în Franța, de vreme ce munca mea a rămas în volumul publicat de Éditions Honoré Champion din Paris, în 2007: *L'Imaginaire religieux au carrefour des espaces sacrés*. Adevărul

este că doar în două orașe - Galați și Paris - mă simt acasă și sper să mă bucur de libertatea și privilegiul de a parcurge această traiectorie în ambele sensuri, în viitorul apropiat, așa cum am făcut și în trecutul apropiat. Din fericire, inteligența, frumusețea și bunătatea omenească nu au



frontiere, descoperirea oamenilor și purtarea mesajelor se realizează atât în amfiteatrele și bibliotecile din Franța, cât și în amfiteatrele și bibliotecile din România.

Sorin Atanasiu: Dumneavoastră cărui Dumnezeu vă închinați, care este religia pe care o practicați?

Silviu Lupașcu: Eu sunt creștin ortodox, mă închin Dumnezeului creștin, iar refugiul meu religios va fi întotdeauna Catedrala și Arhiepiscopia Dunării de Jos din Galați. În unitatea și diversitatea ei, însă, lumea nu este numai o sumă de spații

geografice, ci și o sumă de spații religioase. Un istoric al religiilor este în măsură să deosebească spațiul religios al credinței personale de spațiile religioase pe care le abordează din perspectiva cercetării științifice. În cel dintâi se situează prin credință, pe cele din urmă le explorează printr-un efort intelectual determinat de exigențele nevoii de cunoaștere. Dacă vreți, explorarea spațiilor religioase poate fi simbolizată prin explorarea spațiilor geografice: un cărturar itinerant poate studia Iranul, India sau China, fără a fi confiscat de o identitate religioasă musulmană, hinduistă sau taoistă. În felul acesta, va putea să înțeleagă, să formuleze și să comunice, în cadrul comunității științifice din care face parte, adevărul său despre dinamica religioasă a lumii.

Sorin Atanasiu: Am putea să considerăm că mesajul de ordin moral al religiilor a eșuat, atât timp cât realitatea istorică a speciei *homo sapiens* abundă în agresivitate, violență, distrugere, haos, în comportamente sociale-politice în măsură să genereze diferite forme ale răului?

Silviu Lupașcu: Detectez, oare, o nuanță de agnosticism în întrebarea dumneavoastră? Eu am convingerea că nu religiile poartă răspunderea răului lumesc, ele reprezintă, mai curând,

strategii de contracarare a ipostazelor răului. Religiile se întemeiază pe prezența divinității, care se manifestă ca iubire infinită față de oameni. Să ne reamintim că maniera de a practica o religie și facerea de rău încep cu o alegere omenească, un act prin care ființa omenească sau colectivitățile omenești optează între bine și rău. Cain a ales să-l ucidă pe Abel, în loc de a-și dedica viața iubirii fraterne. Spațiile religioase includ nenumărate opțiuni pentru conduite războinice sau conduite pacifice, dar acestea sunt reductibile la binele sau răul săvârșit de oameni. În Evul Mediu european, teologii au considerat că răul este fie un principiu malefic, co-etern divinității, fie o componentă malefică a sufletului omenească, fie o corupere a sufletului omenească, inițial neîntinată, prin păcat. Scopul religiilor abrahămice, scopul religiilor orientale este mântuirea sufletului omenească, salvarea de rău, de păcat, suferință și moarte, identificarea sinelui individual cu Sinele Universal, cu Divinul Infinit. Nerealizarea acestui scop se dezvăluie drept o răspundere omenească...

Sorin Atanasiu: În privința situațiilor de viață și a felurilor de oameni pe care ați avut ocazia să le/să-i cunoașteți, ce (nu) apreciați mai mult?

Silviu Lupașcu: Cu voia dumneavoastră, voi răspunde la această întrebare cu un citat din poemul unui trubadur francez, Călugărul din Montaudon (ca. 1180-1213): „(...) și-urât mi-e (Doamne, fii slăvit!), / om tânăr, după scut pitit, / când spadă nici nu l-a lovit; / (...) și-urât îmi e fără hotar / când flamuri poartă un coșcar; / (...) și-urât îmi e, pe Sân-Martin, / prea multă apă-n vin puțin / (...) și zăua rea, chiar de-i semează; / și mi-e urât în port a sta, / când plouă mult și-i vreme

rea, / sau prind ortaci a se certa: / când sfadă văd, să mor aș vrea, / că știu ce mult ei pierd prin ea. / (...) Mai e și-alt rău ce nu l-aș vrea: / pe cal, plouând, să n-am manta, / (...) când șaua nu stă cum o pui, / când catarama n-are cui; / când omul rău, la casa lui, / nici primitor, nici harnic nu-i.” (traducere de Teodor Boșca, *Poezia trubadurilor provençali, italieni, portughezi, a truvelor și a minnesängerilor*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980, pp. 82-84).

Note la imagini: Fotografiile aparțin colecțiilor personale ale scriitorului, prima fotografie (în fața raftului de cărți) fiind făcută în luna mai 2007, la Paris, la vitrina de la Editions Honoré Champion, pe rue Corneille, lângă Teatrul Odeon și Jardin de Luxembourg (la 2 pași de imobilul cu mansarda lui Emil Cioran). Cartea spre care arată este chiar cartea sa, „*L'Imaginaire religieux*”. Fotografia 2 datează din anul 1995 iar a treia fotografie este făcută în curtea moscheii din Mangalia, în luna august 2009. Fotografiile de la pagina 81 sunt realizate la sediul redacției DDJ.

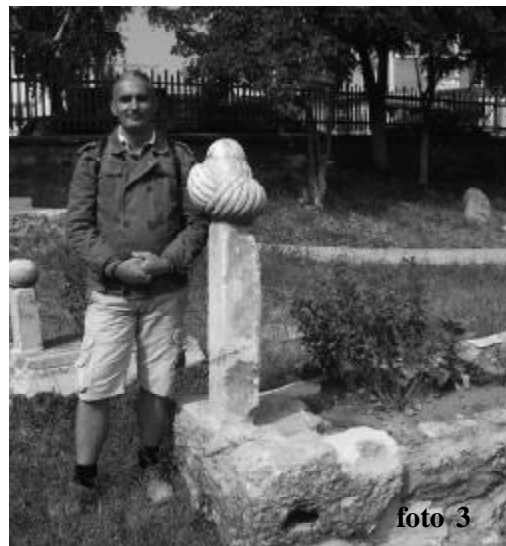


foto 3

Cărți de autor

Stylit (povestiri), Iași: Ed. Institutul European, 1993, (beletristică, 172 pagini); *Sacrificiu și teocrație* (studii), Iași: Ed. Fides, 1997, (istoria religiilor, 192 pagini); *Sfinți ascunși* (studii), Iași: Ed. Fides, 1998, (istoria religiilor, 235

pagini); *Pelerinajul senzual* (eseuri), București: Ed. Paideia, 2001, (istoria religiilor, 221 pagini); *Sărutul divin* (studii), Cluj-Napoca: Ed. Dacia, 2001, (istoria religiilor, 120 pagini); *Cartea de cristal* (roman), București: Ed. Paideia, 2002, (beletristică, 164 pagini); *Cercul apropierei, cercul îndepărtării* (studii), București:

Ed. Paralela 45, 2004, (istoria religiilor, 166 pagini); *L'Imaginaire religieux au carrefour des espaces sacrés*, Paris: Editions Honoré Champion, 2007, (istoria religiilor, 570 pagini); *Eseuri despre iubire și divinitate* (studii), București: Ed. Paideia, 2008, (istoria religiilor, 144 pagini).



Ghiță Nazare în dialog cu ȘTEFAN ANDRONACHE

„Sunt două moduri de a trăi viața, de a arde sau de a putrezi”



Gh. Nazare: Domnule Ștefan Andronache, lumea culturală tecuceană, gălățeană și nu numai vă cunoaște destul de bine. Cu toate acestea, vă rog să oferiți cititorilor revistei noastre reperele cele mai semnificative ale bogatei dumneavoastră biografii.

Ștefan Andronache: M-am născut, la 10 februarie 1941, în comuna Cudalbi din fostul județ Covurlui. După terminarea studiilor gimnaziale, tata, care își dorea să mă fac neapărat ofițer, m-a convins că ar fi bine să urmez Liceul Militar din Predeal. Fiind însă respins din considerente strict medicale, mi-am început studiile liceale la București, le-am continuat la Brăila și le-am încheiat la Pechea, pentru că părinții nu mai aveau posibilitatea să-mi plătească gazdă la oraș.

Am urmat cursurile Institutului Pedagogic de 3 ani din Galați, pe care l-am absolvit în anul 1962, iar în 1974 am terminat Facultatea de Filologie (secția română-franceză) a Universității din București.

La insistențele părinților, am revenit în comuna natală, unde am funcționat ca profesor și director al Căminului Cultural din localitate. Din toamna anului 1964, vreme de doi ani, am îndeplinit funcția de metodist principal în cadrul Casei Raionale de Cultură din Tecuci, iar din anul 1966 până în anul 2003 am lucrat numai la Biblioteca Raională, respectiv, Municipală, din Tecuci, instituție de unde am ieșit la pensie, în 2003.

Gh. Nazare: Ce vă mai amintiți din anii de școală, de colegi și de profesori, de primele întâlniri cu cartea?

Ștefan Andronache: Cele mai plăcute amintiri le am din anii de gimnaziu. La Cudalbi, la fosta Școală Elementară nr. 1 (unde aveam să revin și ca profesor), am avut parte de dascăli tineri și pasionați, chiar dacă nu toți aveau studii superioare. Aș numi-o, mai întâi, pe profesoara de limba română, Eugenia Butoi (originară din Pechea), cea care mi-a depistat modestele înclinații literare dovedite într-o compunere, dar și pe domnișoara Olteanu, fiica unui librar din Galați, care m-a făcut să îndrăgesc foarte mult geografia. Nu mi-a plăcut deloc matematica pentru faptul că viitorul meu profesor de matematică, Vârlan, din exces de zel, m-a eliminat din școală chiar în prima zi din clasa a V-a, pentru simplul motiv că îmbrâncisem un coleg care, de distrat ce era, uitase să țină rândul și să intre în clasă.

Dintre colegii de școală, cei mai apropiați mi-au fost tot cei din perioada gimnaziului pentru că, acolo, ne comportam ca niște frați. Cu aceștia mă întâlneam la efectuarea lecțiilor mai dificile, la acțiunile de muncă voluntară, când culegeam bumbacul, adunam frunze pentru viermii de mătase sau curățam islazul de spini și bălării, dar și la joacă. Petreceam mult timp cu ceilalți copii ai satului la păscutul animalelor pe islaz, eu luând vaca de coadă de la vârsta de cinci ani.

Pasiunea pentru lectură, moștenită din familie (după ce a murit bunica Teodosia, mama tatălui meu, bunicul Ștefănașche, pentru că nu mai vedea prea bine și pentru că vroia să suporte mai ușor dispariția celei pe care o iubea atât de mult, mă ruga să-i citesc, seara, la lumina lămpii, multe dintre romanele istorice scrise de Mihail Sadoveanu), s-a consolidat în timpul vacanțelor. De câte ori mergeam cu oile la păscut, primăvara, sau cu vaca, vara, obișnuiam să am în sân o carte (achiziționată, de regulă, de la prăvălie, în schimbul ouălelor luate de prin cuibare!) din colecția „Biblioteca pentru

toți”. Am citit multe cărți, dintre cele interzise, și din biblioteca preotului Gheorghe Chebac. Extrem de utilă mi-a fost și modesta Bibliotecă a comunei, de unde am citit destul de multe cărți. Obișnuiam să-l ajut pe dirigitorul acestei biblioteci, un autentic țaran-bibliotecar, atât la măturatul camerelor, cât și la ștersul prafului de pe polițele rafturilor. Contactul cu această instituție mi-a hărăzit, cred, destinul pe care l-am îmbrățișat și pe care nu l-am regretat niciodată.

De asemenea, doresc să menționez în acest context pe excelentul profesor și distinsul cărturar Ioan Brezeanu, de la Facultatea de Filologie din Galați, care mi-a insuflat pasiunea pentru cercetare, seriozitate și rigoare în organizarea actelor de cultură pe care aveam să le întreprind mai târziu.

Gh. Nazare: În ce context dragostea de carte a devenit pentru Dumneavoastră profesiunea de o viață, aproape 40 de ani fiind bibliotecar și director la Biblioteca Municipală „Ștefan Petică” din Tecuci?

Ștefan Andronache: După cum vă spuneam, eram un asiduu cititor al bibliotecii din Cudalbi. În perioada vacanțelor o frecventam de două ori pe săptămână. Mai mult, după modelul acesteia, m-am apucat să-mi înfiripez și eu o micuță bibliotecă în odaia de „curat” din casa părintească (pe care, între timp, i-am făcut-o cadou unui nepot), unde mai există câteva cărți și acum.

Când am revenit în sat, după terminarea studiilor, și am început să lucrez ca dascăl, la aceeași școală pe care o absolviseam cu mai puțin de zece ani în urmă, am început să sprijin bibliotecara (pe care o și simpatizam!) în realizarea unor activități pentru publicul cititor.

Întâmplarea a făcut ca la una dintre manifestări, care se dorea a fi model și pentru alte bibliotecare din raion, să participe și Dumitru Matală, directorul Bibliotecii Raionale din Tecuci, viitor prieten și prozator afirmat mai târziu.

Apreciind în mod deosebit ceea ce am realizat, mi-a propus să merg și să lucrez la instituția pe care o conducea, unde avea un post liber de bibliograf. Propunerea m-a tentat și am onorat-o, în ciuda împotrivirii părinților.

Înainte de a ajunge însă aici am funcționat doi ani ca metodist la Casa Raională de Cultură, unitate care funcționa în aceeași clădire cu Biblioteca Raională, deoarece funcția de bibliograf nu putea fi ocupată decât după trei ani de vechime în câmpul muncii. Personal, la vremea aceea, aveam impresia că funcția de metodist cultural mi se potrivea chiar foarte bine, gândindu-mă să renunț la ideea de a mai lucra la bibliotecă.

Întâmplarea a făcut ca în 1966 să inițiez, în premieră absolută la Tecuci (ce nu face omul la vârsta tinereții!), un Salon Internațional de artă fotografică. Dar, când cei de la Comitetul Regional de Partid din Galați au aflat că acesta urma să se deschidă în toiu verii, fără ca ei să fi fost informați anterior (!), s-au înfuriat și m-au amenințat cu scoaterea din serviciu, deoarece intrasem „în relații de spionaj cu cetățeni din alte state” (!). Diplomatic, am reușit să-i fentez pe cei de la partid și de la securitate și să realizez manifestarea așa cum era proiectată. Din păcate, nu am putut scăpa de o sancțiune administrativă, „mustrare cu avertisment”, „pentru încălcarea atribuțiilor de serviciu”, precum și de denigrarea mea de către Nicolae Itu, secretarul Comitetului Regional de Cultură, în mai multe ședințe de analiză.

Gh.Nazare: Biblioteca Municipală din Tecuci s-a identificat mulți ani cu... Ștefan Andronache. Ne puteți exemplifica „bornele” traiectoriei acestei importante instituții de cultură în perioada manageriatului Dumneavoastră?

Ștefan Andronache: La Biblioteca Municipală, unde am ajuns după întâmplarea care reușise să mă transforme într-un fel de oaia neagră a culturii gălățene, a trebuit să încep de la munca de jos pentru că, omul care dorise să lucrez alături de el, Dumitru Matală (intrat, între timp, în dizgrația celor de la putere) a plecat să lucreze în redacția unui ziar din Capitală.

M-am ocupat, pentru început, de sala de lectură, care, deși avea numai 16 locuri, ajunsese să înregistreze o frecvență medie de 50 de cititori pe zi. În paralel, concepeam bibliografii, recenzii, programe de activități, multe dintre ele în colaborare

cu filiala Tecuci a Societății de Răspândire a Cunoștințelor Cultural Științifice, devenită, ulterior, Universitatea Cultural Științifică. M-am ocupat pentru o vreme și de îndrumarea și controlul activității bibliotecilor din raion și din județ.

Eu nu am dirigit Biblioteca din Tecuci tot timpul, așa cum s-ar crede. Multă vreme, la conducerea acestei



foto:
a.g.secară

instituții s-au perindat oameni preocupați mai mult de salariu. În anii șaptezeci, vreme de cinci ani am fost un fel de șef, din 1986 am devenit bibliotecar responsabil de bibliotecă, cu decizie, iar director am fost numit abia la câțiva ani după evenimentele din Decembrie 1989. Fiind la conducerea instituției, mai ales după cutremurele din 1977 și 1986, m-am ocupat de repararea și consolidarea clădirii, de extinderea spațiului. Am reușit să creez o sală de lectură modernă cu 56 de locuri, o galerie de expoziții, o sală multimedia, o secție de carte în limba franceză cu cca. 6000 de volume.

Biblioteca a reușit să se remarcă prin diverse activități culturale-artistice și educative, mărturie stând în acest sens „Artis”-clubul, ciclul „Interferențele artelor”, concursul de creație poetică „Iubirea”, în cadrul căruia s-au afirmat numeroși poeți tecuceni, gălățeni sau din țară, precum și printr-un bogat și divers evantai de demersuri moderne audiovizuale (diaporame inspirate de creații literare, bibliografii ilustrate ș.a.), care au fost prezentate, deseori, și bibliotecarilor din țară, preocupări care i-au adus numeroase distincții și aprecieri.

În cadrul Bibliotecii am reușit să publicăm, după 1994, bibliografii, cărți, antologii, ghiduri, culegeri de documente etc. Tot pe atunci am editat și o revistă, „Literatură și creație”.

Se cuvine să amintesc și faptul că Biblioteca din Tecuci a colaborat foarte bine cu Biblioteca „V.A.Urechia” din Galați. S-au conceput activități dintre cele mai diverse, cu impact educativ deosebit. Am avut relații cu totul speciale cu toți foștii directori - în special cu Nedelcu Oprea, un profesionist de mare clasă - sau cu multe colegi din renumita instituție de cultură.

Gh.Nazare: Vă rog să dezvăluiți cititorilor revistei noastre- ca un deosebit exercițiu cultural- date referitoare la calitatea Dumneavoastră de reputat cartofil.

Ștefan Andronache: Cartofilia mi-a creat, într-o vreme, suficiente satisfacții. Am început să colecționez cărți poștale ilustrate, în special vederi, la sfârșitul ultimei clase de liceu, din mai 1959, când s-a întâmplat să câștig un concurs organizat de ARLUS, care mi-a permis să vizitez, pe gratis, fosta URSS.

Schimbul de ilustrate, pe care a trebuit să-l fac pentru a-mi îmbogăți colecția - care numără astăzi aproximativ 50.000 de piese diferite -, mi-a permis să am numeroși prieteni în țară și în străinătate, motiv pentru care am avut, uneori, probleme cu Securitatea.

Datorită diversității tematiche a colecției am putut organiza numeroase expoziții, atât în țară, cât și în străinătate (Franța, Ungaria și Suedia). Colecția a fost cea care mi-a permis să călătoresc destul de mult într-o perioadă în care se ajungea extrem de greu în Occident. Cum eu primeam invitații oficiale, cei de la partid sau de la Securitate n-aveau ce face, se simțeau obligați să-mi aprobe viza de ieșire. Mulți colegi m-au invidiat, fără să se gândească la eforturile pe care le făceam sau prin câte privațiuni trebuia să trec.

În ultima vreme, această pasiune a trecut pe un plan secund, prioritare devenind alte pasiuni care-mi dau un plus de satisfacție.

Gh.Nazare: Bibliotecar, cartofil, manager cultural. Ce alte componente mai cuprinde activitatea Dumneavoastră?

Ștefan Andronache: După ce m-am pensionat cu mai bine de cinci ani în urmă, în 2003, aproape că am „înghețat”

(continuare la pag.86)

(urmare de la pag.85)

pasiunea de cartofilie și am resuscitat-o pe o alta mai veche, care, din cauza serviciului, intrase aproape într-o stare de conservare. Acum mă pasionează mai mult fotografia, călătoriile și documentele istorice vechi. Cu aparatura foto digitală am reușit, prin mijlocirea Fundației Culturale „Dr. Constantin Teodorescu” din Bârlad, să ating unele performanțe în realizarea de albume, pliante turistice, ghiduri și chiar vederi. Multe dintre acestea vizează popularizarea potențialului turistic al județului Vaslui, atât în țară, cât, mai ales, peste hotare.

Pregătesc, în paralel, o expoziție personală de fotografie, „Forme, culori, trăiri”, care va include numai imagini surprinse în ultimii trei ani. Și fiindcă, de câțva timp, am tot vizionat tot felul de site-uri de fotografie, m-am gândit că ar fi bine să elaborez și un îndreptar –ghid pentru amatori și profesioniști interesați. Acesta se va numi, probabil, „Universul fotografiei pe internet” și va include trei mii de site-uri reprezentative

să finalizez o lucrare dedicată Bârladului și să refac sau să îmbogățesc, în calitate de coautor, unele dintre capitolele „Monografiei orașului Tecuci”, care urmează să fie reeditată anul viitor.

Gh.Nazare: Vasile Ghica, un alt corifeu al culturii tecucene, a publicat, recent, un „mic dicționar enciclopedic” semnificativ intitulat „Nasc și la Tecuci oameni”. În acest context, vă rog să oferiți câteva repere ale Tecuciului cultural de ieri și de azi, ale prezenței Tecuciului în patrimoniul cultural național.

Ștefan Andronache: Prin contribuțiile aduse culturii și artei naționale Tecuciul se diferențiază de multe dintre așezările urbane ale Moldovei.

Personalitățile care s-au născut, care s-au format aici sau cele care au lucrat în această localitate au reușit să se afirme în diverse domenii. Cred că s-ar cuveni să amintesc, cu acest prilej, numele scriitorilor Costache Conachi, Calistrat Hogaș, Alexandru Lascarov-Moldovanu, folcloristului Tudor Pamfile, filosofului Ion Petrovici, ziariștilor Pamfil Șeicaru și Romulus Seișanu, lingvistului Iorgu Iordan, specialistului în drept penal Vintilă

Costache Conachi.

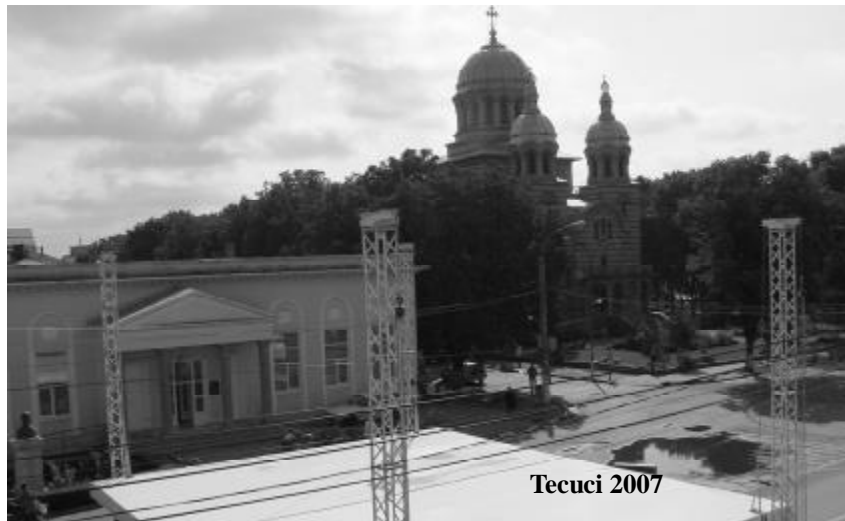
Deși, în ultimul timp, viața spirituală a așezării a înregistrat o diminuare a pulsului său firesc, din cauza convulsiilor prin care trece societatea noastră, dar și a agresivității mesajelor vehiculate de mass-media, există semne evidente (debuturi editoriale frecvente, colocvii literare și științifice, concursuri și schimburi culturale cu Iașul sau Galațiul), care prevestesc că aceasta va cunoaște și alte ipostaze benefice într-un profit, afirmarea și bucuria tecucenilor de astăzi și de mâine.

Gh.Nazare: Domnule Andronache, aveți o pilduitoare experiență de viață, încărcată de fapte de cultură și de educație. De la înălțimea acestei experiențe ce mesaj ați vrea să transmiteți tinerilor de astăzi, concetățenilor Dumneavoastră, autorităților locale ?

Ștefan Andronache: Tinerilor, le-aș recomanda să-și facă timp și să mediteze, uneori, asupra conținutului unei maxime, deja celebră, a scriitorului rus Maxim Gorki: „Sunt două moduri de a trăi viața, de a arde sau de a putrezi”. Nu mi-am pierdut niciodată timpul în găști, nu am vorbit vulgar, nu am trândăvit la locul de muncă sau acasă și am încercat, pe cât posibil, să rămân consecvent unor principii morale pe care le-am moștenit din familie sau le-am întâlnit în societate, eventual la eroii din cărți sau filme. Mă tem însă că influențele negative, idolii falși confecționați astăzi, vor perturba evoluția mai multor generații de aici înainte.

Concittadinii ar fi bine să-și iubească orașul măcar în măsura în care am făcut-o și eu. Fiecare din ei trebuie să pună umărul la emanciparea, înfrumusețarea și curățenia sa. În ultima vreme, doar Vasile Dănăilă Pazvante, un bărban de fel, a trudit, a cheltuit toată averea agonisită pentru a crea un brand viabil Tecuciului, mă refer la parcul din centrul orașului, care este plin de flori, de cascade, de păsări și flori de mină. Așadar, cei care știu că nu au făcut nimic pentru orașul lor să nu se laude, vreodată, că sunt tecuceni.

Cum eu locuiesc atât la Tecuci, cât și la București, le-aș face aceleași recomandări celor care s-au angajat să conducă aceste așezări urbane: să se preocupe mai mult de asigurarea liniștii și siguranței cetățenilor (să sancționeze drastic pe cei care, noaptea târziu, ne perturbă odihna, dând muzica la maximum sau care nu-și reglează alarmele de la



Tecuci 2007

din toată lumea.

Obişnuiesc, totodată, să călătoresc, atât prin țară, cât și prin străinătate, pentru că îmi place să descopăr locuri noi, să revăd orașe și zone pitorești și- de ce nu?- să fac fotografii.

Atunci când vremea nu-mi permite sau când doresc să mai schimb natura preocupărilor, cercetez documente istorice vechi, din arhive, referitoare la trecutul Tecuciului sau al altor așezări din Moldova. Până la sfârșitul anului trebuie

Dongoroz, economiștilor Mihai Manoilescu și Anghel Rugină, artiștilor plastici Gheorghe Petrașcu și George Apostu sau istoricului Mihai Berza.

În ultima sută de ani, la Tecuci, s-au întemeiat numeroase societăți literar-artistice, instituții de cultură, au apărut publicații precum „Primăvara”, „Analele Moldovei”, „Astra tecuceană” sau „Tecuciul literar-artistic”, s-au tipărit diverse cărți, există un prestigios Festival național de poezie, care poartă numele lui

mașini), să fie capabili să rezolve problema câinilor vagabonzi, a cerșetorilor și a celor care fură din piețe și magazine. Să nu permită nimănui să hidoșească orașul cu construcții nonarhitecturale sau cu garduri uriașe precum cele de la penitenciare.

Gh.Nazare: Cunoașteți ca nimeni altul Biblioteca Municipală din Tecuci. De câțiva ani v-ați pensionat. Tocmai de aceea, detașat de obligațiile profesionale, v-aș ruga să ne vorbiți despre această instituție, azi, cu nostalgie și realism.

Ștefan Andronache: M-am pensionat exact când am împlinit vârsta legală. Cum muncisem destul și ajunsese la o anumită rutină, iar fondurile de achiziție de carte reprezentau doar o parte infimă din întreg bugetul alocat instituției, mi-am dorit să fac și altceva decât făcusem până atunci.

Mărturisesc sincer că mă doare faptul că Primăria din Tecuci nu alocă bani mai mulți pentru achiziții. Dacă se va merge tot așa, va veni și vremea când, din lipsă de personalități, consilierii locali nu vor mai avea cui atribui titlul de „Cetățean de onoare”. Biblioteca publică trece astăzi prin mari dificultăți. Avalanșa mesajelor electronice cu caracter audiovizual, evoluția spectaculoasă a internetului și a altor asemenea descoperiri ale acestui secol vor afecta tot mai mult biblioteca.

Gh.Nazare: Vă solicit un mesaj emoțional care, în zilele noastre, ar putea părea deplasat :ce sentimente vă încearcă amintirile despre casa părintească, despre locurile natale, despre anii copilăriei?

Ștefan Andronache: Eu m-am născut la Cudalbi, comună de care mă simt legat prin nenumărate fire, dar, în aceeași măsură, pot spune că am copilărit la Ivești sau la Grivița, adică acolo unde se aflau rudele apropiate din partea mamei. În tot acest perimetru mi-am desăvârșit cei șapte ani de acasă, am luat cunoștință cu frumusețile naturii și m-am familiarizat cu munca. Îmi amintesc și acum că primul costum de haine și primul ceas mi le-am cumpărat cu banii câștigați de mine, într-o vară, la CAP.

În casa părintească am văzut și auzit numai lucruri bune și frumoase. Mama și tata nu s-au certat niciodată, nu s-au jignit, nu s-au înjurat, așa cum constat că se practică din ce în ce mai mult astăzi. Singura lor preocupare părea a fi aceea de a-și dovedi lor că pot munci numai cinstit, că pot să-și educe frumos copiii, că pot să-și ajute semenii aflați în nevoie.

Privind în urmă, am impresia că-mi este tot mai greu să-i depășesc.

De casa părintească, chiar dacă ea se înverșunează să rămână în picioare, după ce am vândut-o unui nepot, nu mă mai leagă aproape nimic. De câte ori mi se întâmplă să trec pe lângă ea simt că lipsesc toți cei care, cândva, o însuflețeau. Pentru a-mi mai tempera nostalgiile obișnuiesc să revin la Cudalbi.

Gh.Nazare: Domnule Andronache, ați avut o viață profesională pilduitoare, cu rezultate remarcabile în domeniul culturii. Considerați că ați primit răsplata cuvenită pentru faptele Dumneavoastră?

Ștefan Andronache: Pe unde am

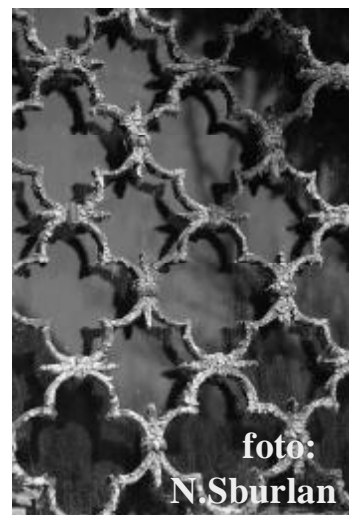
saloane de fotografie.

Sunt fericit că am contribuit la formarea unor tineri, că le-am trezit altora apetitul pentru cunoaștere sau le-am dezvoltat simțul artistic. Se întâmplă, uneori, să fiu oprit pe stradă de oameni maturi care îmi mulțumesc pentru că, într-un anumit moment al vieții, le-am acordat încredere, i-am ajutat să se descopere. Privind retrospectiv, cred că aș fi făcut mai multe lucruri dacă mi s-ar fi recunoscut meritele la momentul respectiv. Din partea autorităților locale, mă refer la cele din Tecuci, nu mă mai interesează nimic, deoarece, și așa, din cauza lor, prefer să lucrez pentru alte zone ale țării.



lucrat, la școală sau la căminul cultural din comună, în instituții de cultură și învățământ din Tecuci, m-am lăsat călăuzit de exemplul propriilor părinți, încercând să las o urmă cât mai pronunțată a prezenței mele.

Când lucrezi cu pasiune, când pui multă dragoste în tot ceea ce faci, aproape că nu mai contează nici remunerația și nici laudele șefilor sau ale semenilor tăi. Nu neg faptul că, de-a lungul timpului, am primit recompense, diplome sau medalii. Unele le-am primit din partea Ministerului Culturii sau a Asociației Bibliotecarilor din România, altele le-am dobândit participând la diferite concursuri și



Casa națională „Vasile T. Dimitrescu”

88

Pentru omul care în viață nu s-a gândit decât la un trai liniștit sau doar să-și umple buzunarele, vine o vreme când trebuie să-și pună ordine în arhivă, dând focului tot ce este lipsit de importanță, predând la arhive ceea ce prezintă interes public - dacă are- lăsând urmașilor numai ce-i poate interesa. Răsfoind valizele cu manuscrise, scrisori primite, articole trimise spre publicare, am găsit două *coale* cu însemnări din cărți și documente, care m-au determinat să scriu cele ce urmează, adevăruri legate direct de satul de la margine de codru, baștina mea natală.

Înainte de sfârșitul Războiului de Întregire, generalul Ion Manolescu, strălucit ofițer care se umpluse de glorie pe frontul din Moldova cruntului an 1917, s-a gândit să înființeze „Casele Naționale de învățământ și indemnuri bune”, a căror activitate să urmărească ridicarea nivelului cultural al poporului nostru, domeniile atacate fiind: industria casnică, propaganda contra beției, asistența socială.

În Buciumeni, Casa Națională a fost înființată în anul 1924 - au trecut deci 86 ani de atunci- de către notarul autodidact Tudorachi Angheluță - fratele bunicii - om bine intenționat pentru consătenii săi. În ședința de constituire a fost ales președinte activ, iar ca președinte de onoare fiul satului C.N.Ifrim, întemeietorul „Ateneului Popular Tătărași” și prof.Ștefan Corodeanu - directorul Școlii Normale Tecuci.

Nou înființată instituție culturală a fost ajutată cu fonduri de către întemeietori și fii ai satului plecați în alte localități, cum sunt: juristul C.N.Ifrim, dr.Al.Pârvulescu, col.Constantin Pârvulescu, Cpt.Gh.Untu, col.Constantin Untu, dr.Dimitrie Negru, Natalia Negru, Ana Dimitrescu. Cu acea ocazie a cântat și taraful Alec Badiu din localitate.

Luminatul întemeietor, ajutat de dascălii satului, a înființat cor pe patru voci, echipe de recitatori, dansuri populare, teatru. Cu programele pregătite se mergea și în comunele Poianca, Nicorești, Țepu, Corod etc. Chiar din 1924, după ce s-a inaugurat parțial Mausoleul Mărășești, în fiecare an s-au organizat convoaie de căruțe, care mergeau în pelerinaj la Biserica Neamului.

Biblioteca înființată în 1928 a ajuns să aibă, în final, 1241 volume, anual cu 90 cititori și 161 cărți citite.

În 1934, când s-a inaugurat Mausoleul Mărășești, foarte mulți localnici s-au dus în pelerinaj.

Președintele Casei naționale a păstrat o strânsă legătură cu Ateneul Popular Tătărași și Astra, fiind decorat cu meritul Cultural. A decedat în 1936 după care s-a desființat și Casa națională, apărând Căminul Cultural.

Cpt. Vasile T.Dimitrescu este fiul preotului Toma Dimitrescu, născut în 1875, ajuns profesor de istorie. A lucrat primii doi ani în Galați (1877-1879), următorii 3 (1899-1902) la Gimnaziul Câmpulung Moldova, apoi în 1902-1905 a fost director al Gimnaziului Constanța, următorii 5 (1905-1910) lucrând la Liceul „N.Bălcescu” Brăila. Între 1910-1916 primește ore la liceul Național și internat „C.Negrui” din Iași. În acest timp, autorul manualelor și a hărților de istorie antică a îndeplinit și funcția de inspector școlar la Iași, a publicat diverse articole în *Viața Românească*, totodată executând și diverse sculpturi, cu deosebit talent, din care cităm: bustul lui Calistrat Hogaș, amplasat în fața casei memoriale a acestuia din Piatra Neamț, Pescarul , precum și busturile unor personalități ieșene.

Răspunzând la chemarea țării, cpt.rez.prof.Vasile T.Dimitrescu, a participat la luptele din Dobrogea, în toamna 1916, în calitate de comandant companie în dublura Reg. 11 Siret Galați, căzând la datorie cu întreaga unitate în noaptea de 10/11.10.1917, la Madran-Peștera, fiind înmormântat în cimitirul sârbesc din Medgidia.

Fratele său, Ion.T.Dimitrescu, profesor de științe naturale, de asemenea participant la primul război mondial, a ajuns prizonier în Suedia. Statul român l-a trimis la Hohenheim în Germania pentru studii superioare de agronomie, care au durat doi ani. Întors în țară a fost numit inspector în Min.Agriculturii și Domeniilor, pentru județul Brăila, funcție pe care a onorat-o cu deosebit profesionalism, fără să ascundă nimic din abuzurile săvârșite de unii boieri, în relațiile cu muncitorii agricoli pe care îi angajau în diferite campanii.

Reîntors în învățământ a fost numit director al Școlii Normale Brăila, apoi la cea nou înființată la Ismail, pentru a o pune în funcțiune. A fost chemat ca inspector general în Min.Învățământului . După ce a împlinit vârsta de pensionare, a continuat să lucreze, cu aprobarea specială a lui Gh.Gh.Dej, până la vârsta de 80 ani.

Emilian T.Dimitrescu, născut la 01.01.1890, împrejurare în care mama sa a decedat, a făcut 4 ani la Fac.Medicină Iași, ca șef de promoție, dând și meditații pentru întreținere, s-a îmbolnăvit de plămâni, motiv pentru care a fost trimis la Davos-Elveția, de unde s-a întors vindecat. Revenit în țară, a făcut Fac.Drept Iași, iar în 1919 a fost numit judecător la Bacău, mutat apoi la Hotin, revenit la Bacău a fost avansat ca președinte de tribunal, mutat la P.Neamț ca prim președinte, apoi la Vaslui, după care a ajuns procuror și consilier la Curtea de Apel Iași.

La 02.12.1939 a fost promovat consilier la Înalta Curte de Casație și Justiție București. Paralel cu atribuțiile de serviciu a fost cooptat în Comisia pentru întocmirea legii organizării justiției. Pentru că nu a vrut să se înscrie în P.C.R, a fost epurat în 1948, apoi pensionat, ca ulterior să-i ia pensia timp de 6 ani, perioadă în care a făcut cutii de carton pentru medicamente, producția lunară fiind de 90 lei. Ca să aibă cu ce trăi, vindea lucruri din casă. Am avut onoarea să cunosc pe acest deosebit de valoros consătean tocmai în cea mai tristă perioadă a vieții sale.

Am în față, azi 25 martie 2009- Buna Vestire - o scrisoare din „Iași”, datată 07.10.1889, ce poartă titlul „Iubiții mei părinți”, trimisă de Vasile, elev în clasa a 4-a la Liceul Național Iași, celor rămași în Buciumeni Tecuciului din care aflăm în ce condiții grele au reușit să învețe carte.

Trei feciori din satul de la margine de codru, care s-au înălțat prin propriile lor forțe, către lumină și prețuirea contemporanilor, a căror viață demnă merită să fie cunoscută de tineretul de astăzi și chiar luată drept exemplu, constatând că se poate obține diplome universitare și prin muncă, de fapt unica soluție dacă dorești, cu adevărat , să devii „OM”.

Neculai I.Staicu - Buciumeni

Literatura ca formă de confesiune a ființei

89



d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

Fatma Sadâc și Vasile Ghica - vrăjitori ai cuvântului

Fără a face o ierarhizare a artelor, am credința că cea mai directă și mai apropiată de om este arta cuvântului - literatura. Pretext pentru Casa de Cultură Tecuci să ofere iubitorilor genului desfătări pentru spirit. Joi, 15 aprilie, zi aflată sub genericul „zilei internaționale a poeziei”, tecucenii au fost invitați să treacă pe sub această „corolă de minuni a lumii”, - Poezia.

Invitată de onoare, poeta și traducătoarea de etnie turcă **Fatma Sadâc-reprezentând Filiala Constanța a Uniunii Scriitorilor - și Vasile Ghica, scriitor- Filiala Bacău** - într-un inspirat parteneriat au realizat un neuitat transfer de sentimente cu îndrăgostiții de metafore. Numele **Fatmei Sadâc** a căpătat deja circulație și familiaritate în arealul nostru geografic - nu zic cultural pentru că în cultură nu există frontiere-fiind prezentă în paginile revistei „Dunărea de Jos” cu grupaje de poezie și cu interviu în revista „Tecuciul Literar- Artistic”.

Personalitate accentuată de cultură bilingvă, româno - turcă, ea a venit „**înăspriță de dor/ stoarsă de iubire/ asemenea unui echipaj naufragiat**”, și a plecat, sperăm noi, cu dorul ostoit și rănilor interioare îmbălsămate.

Primul popas spiritual s-a petrecut la Școala nr.10, „Dimitrie Sturdza”, și a fost, se înțelege, o baie de candoare. Poeta și-a prezentat cartea „**Coaja pergamentului**”, - versuri scrise pentru a „**nu-și uita șoaptele**”, și o savuroasă carte de povestiri pentru copii „**Răsfățica**”, gen literar deficitar pe piața literară. Totodată, printr-un exemplar gest de prietenie culturală, poeta a prezentat cartea **scriitorului turc Melvin Kaplan** în traducerea sa, un veritabil cârturar cu peste 130 de apariții editoriale - „**Cu bine începe orice zi**”. O carte ce poartă parfumul tinereții octogenarului scriitor.

Scriitorul Vasile Ghica a fost prezent cu ultima sa apariție editorială de aforisme intitulată semnificativ „**Perdafuri**”, bilingvă, româno-turcă, în traducerea Fatmei Sadâc, în care se arată îngrijorat pentru că „**Omenirea l-a clonat pe Iuda, nu pe Iov**”, ne avertizează că „**Între om și natură s-a împielit betonul**”, și că, atenție: „**Și animalele se mănâncă între ele. Dar numai omul folosește ura ca preambul**”. Toate cărțile prezentate au apărute sub egida editurii EX PONTO-Constanța 2009.

Se cuvine să folosim vorbe frumoase despre această prestigioasă instituție de învățământ care este **Școala nr-10 „Dimitrie Sturdza”**, și despre minunatele cadre didactice de aici. Dascălii care au mijlocit acest dialog literar au arătat reale sensibilități pentru frumusețile ascunse în cărți și le consemnăm cu netrucată încântare numele - **prof. Viorica Pătrășcanu - director adjunct, prof. de limba română Claudia Ghica**, o inimoasă incitatoare pentru o igienă lingvistică, **prof. Eleonora Stamate- poetă**, neobosită animatoare culturală.

Întâlnirea de seară a fost o ședință de lucru cu ușile deschise între cei doi scriitori și membrii Cenaclului Literar „Calistrat Hogaș”, la Casa de Cultură, grație deschiderii spre aspectele literare ale culturii ale directorului **Viorel Burlacu**. Din nou prezentări de cărți dar, mai ales, dezbateri și priviri asupra fenomenului literar și incitante confruntări de idei, polemici cordiale, care dau Savoare relației scriitor-cititor. Deși momentul cultural, pe ansamblu, a fost o adevărată Duminică a spiritului a lăsat totuși și regrete. Parcă prea repede au zburat clipele.

Așteptăm cu interes noi prilejuri de a pătrunde în incinta poeziei.

Tănase Dănăilă

VERNISAJ FOTO ȘI... ȘTEFAN TOTH LA GALAȚI

90

dunărea de jos



Centrul Cultural „Dunărea de Jos” din Galați a găzduit, începând de luni, 03 mai 2010, expoziția “Încercări fotografice”, care a reunit peste 70 de fotografii alb-negru și color, realizate de membrii fotocluburilor din Galați și Brăila.

Vernisajul a avut loc în prezența unui public avizat și a directorului adjunct al Centrului Cultural „Dunărea de Jos”, Eduard Mihalcea, și a fost organizat de fotoclubul „Dunărea de Jos” din Galați în colaborare cu fotoclubul „Lumina” din Brăila, sub patronajul AAFR. La eveniment a participat și președintele AAFR, Ștefan Toth AFIAP.

Lucrările expuse pe simezele din holul Centrului Cultural reprezintă mai multe genuri ale artei fotografice, precum peisaje, portrete, socio-fotografii, natură statică și au fost realizate de Ștefan Andronache (prezent în revista noastră și cu un consistent interviu), Valeriu Precupeanu, Constantin Chirilă, Cornel Gingărașu, Viorel Neagu și Cătălina Veselu. Invitat de onoare, a se vedea fotografia cu păsări flamingo, tânărul Răzvan Sburlan.

În cadrul mesei rotunde organizate cu acest prilej, președintele AAFR a anunțat proiectele pe termen scurt și lung ale Asociației și a prezentat facilitățile oferite organizațiilor partenere și membrilor creatori.

În încheiere a avut loc un dialog axat pe problemele legate de creația fotografică din România. (foto: Dorin Bălănescu; 1: participanți la întâlnirea cu președintele Asociației Artiștilor Fotografi din România; 2: Ștefan Toth și Nicolaie Sburlan, președintele Fotoclubului “Dunărea de Jos”; 3-6: lucrări de pe simeze). (a.g.)



DUBLĂ LANSARE LA SALONUL LITERAR AXIS LIBRI

91

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

foto 1



foto 2



foto 3

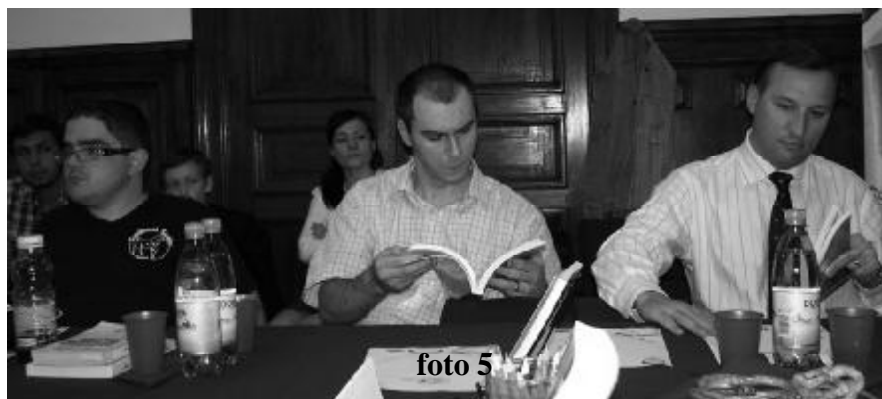


foto 5



foto 4

A fost, pe 13 mai, lansată a 13-a carte tipărită sub auspiciile editurii „Axis libri”, în cadrul salonului literar cu aceeași denumire, salon al Bibliotecii „V.A. Urechia”, manageriată cu succes de către profesorul **Ilie Zanfir**. Este vorba de „Povestiri despre demonul politic”, de **Ion Cordoneanu**, colegul nostru, aflat la a doua carte de autor. În același timp a fost lansată și o carte de istorie pură, dacă ne putem exprima astfel, anume „Țara Moldovei în timpul lui Ștefan Tomșa al II-lea”, scrisă de către profesorul universitar **Aurel Iacob**, în fapt lucrarea sa de doctorat, apărută la prestigioasa editură Istros a Muzeului Brăilei. Tematici deosebite, dar autori cu aceeași apartenență: profesori universitari la Catedra de Istorie Filosofie și Teologie, Universitatea „Dunărea de Jos. Directorul instituției, Ilie Zanfir, a prezentat cărțile de vizită ale celor doi universitari și a anunțat un oaspete deosebit: poetul și publicistul din Cernăuți **Vasile Tărățeanu**. Despre oaspetele din nordul Bucovinei a vorbit poetul Viorel Dinescu. Cei care au vorbit despre cele două cărți - Cristian Luca, A.G. Secară, Aurel Stancu, Cristian Apetrei, Vasile Lepădatu, Ivan Ivlampie, Constantin Ardeleanu și Viorel Rotilă - „au emis mai multe puncte de vedere, de cele mai multe ori convergente, dar nu lipsite de contraziceri spontane, ceea ce a făcut ca dezbaterile de două ore ale salonului să nu fie lipsite de suspans”, după cum precizează în presa locală **Ion Manea**. Legenda fotografiilor (autor a.g.secară): Foto 1 – colegul nostru, Ion Cordoneanu, autorul unei îndrăznețe cărți, la o ședință inedită de autografe, împreună cu băiatul său, Matei, pe una dintre băncile de la intrarea în bibliotecă; Foto 2 – De la stânga la dreapta, Aurel Iacob, Ilie Zanfir, Teodor Parapiru și Ion Cordoneanu; Foto 3 – Viorel Dinescu și Vasile Tărățeanu; Foto 4 – **Valentina Oneț**, profesoara de italiană a domnului Iacob; Foto 5 – „garda tânără” a profesorilor de istorie: **Decebal Nedu, Cristi Apetrei, Cristian Luca**. (a.s.)

Galați, oraș de frontieră...

Galați, oraș de frontieră,
Unde se-nchid atâtea drumuri
Și Combinatul, multe fumuri,
Mortificând o atmosferă.

Oraș al purpuriului dogmatic,
M-ai hărăzit unui altar de țară,
Ca slujitor cu diplomă și călimară,
Ție fiindu-ți scump ostatic.

Galați, sclavul atâtor noxe,
Trăiești în premieră
Idilele neortodoxe.

Astăzi, mumiile prosperă
Silabisând cuvinte doxe
Al căror sens nimic nu se oferă,

Galați, oraș de frontieră!

Aurel Scarlat

Dorința

De n-o vrea Dumnezeu cel Sfânt
În literarul rai să mă-mprumute,
Eu vă asigur pe cuvânt
Că am să scriu și-n numărul ...300!!

Urare la numărul 100

Urarea mea e neaoș românească
Și vreau să cred că n-are nici erori,
M-aș bucura nespuse să vă citească
Acei ce se declară...scriitori!

Climatul de muncă al salariaților C.C.D.J

Afirm cu seriozitate
Că toți muncesc așa fără tam-tam,
Și cred că-n parte au dreptate
Că mulți o duc ca-n sânul lui...AVRAM!

Cultura Unește sufletele!



Epigrame cu adresă de la ION GROSU

Secretarei C.C.D.J

Doamna ori de câte ori mă vede
Are un chef nebun așa de măsurat,
Și afirmă, dar nici ea nu crede
Că domnul director este...ocupat!

Situația literară la Galați

Se scrie mult, se scrie tare
Unii se cred de-a dreptul mitici,
Sunt trei curente literare
Cinci scriitori și restul...critici!

Domnului Director Răzvan Avram

El s-a născut conducător
E diplomat, e cult, e om de lume,
În mare e... conservator
Da-i place mult schimbarea de... costume!

Socio-profesiuni la Galați

GALAȚIUL este o cetate
Plină de GHEORGHE și IONI,
Din care cam o jumătate
Ori sunt poeți...ori sunt patroni.

Anchetatului

Viorel Dinescu

și volumul DIALOGURI SOCRATICE

Afirm că în revista DUNĂRII DE JOS
El are totuși un record aparte,
Căci fiind un tip deosebit de curios
Din șapte întrebări a scos...o carte!

Domnului A.G.Secară

- Secretar de redacție

E tipicar de nu se poate
Pe-arena noastră literară,
E răbdător și se tot bate
Dar nu mai poate și...SECARĂ!

**Epigrame cu adresă
de la
ION GROSU**

Domnului doctor Nicolae Bacalbașa

Enciclopedie pe picioare
Vrând uneori să fie-amnezic,
E prezent la orice adunare
Cu rol precis ...de anestezic!!

Poetei Florina Zaharia - Redactor șef

Onestă, blândă și firavă
Retrasă-n omenesc acvariu,
Devine fată de ispravă
De câte ori vine...CIPARIU!!

Definiție de cenaclu literar

Loc de adunare
Fără de pricină,
UNII...au chemare
ALȚII ...vor să vină!!

Autoironie la numele de Grosu

Numele ce nu vă place
De la tata-i moștenire,
Dar vă spun c-aveți de-a face
Totuși cu un OM...subțire!!!

Doamnei Letiția Buruiană

E o brunetă sinceră, atentă
Care-ți zâmbește calm la întrebare,
Și peste tot e-activă și prezentă
Dar și o pată caldă...de culoare!!

Poetului și pictorului Ion Avram Dunăreanu

Cum îl știm că și pictează
Credem că volumul nou,
E-ncercarea ce ratează
Veritabilul...tablou!!

Compoziție scriitoricească

Scriitori-s diferiți
De prin toate părțile,
UNII sunt împătimiți
ALȚII fac doar...CĂRȚILE!

Rezultatele concursului de epigramă de la Cluj

În venerabila cetate
Epigramiști au fost o droaie,
I-au premiat pe jumătate
Iar celorlalți le-au dat...o ploaie!

Umorul și rețeta fericirii

Cu-atâția umoriști mă știu
Din nord, din sud, din răsărit,
Dar n-am găsit niciunul VIU
Să fie...foarte fericit!!

Unui scriitor (care te simți)

Citindu-ți cartea înțeleaptă
Și plină toată de „idei”,
Toți psihiatrii te așteaptă
Să treci...o lună pe la ei!!

93

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

Răzbunare târzie

O cioară începu să tune
Că vrea strămoșul să-și răzbune
Pe care-o vulpe-l înșelase
Și cașcavalul i-l mâncase.
Când întâlnește vulpea dorită
I-a spus c-o voce cârcotită;
- Vai ce frumoasă coadă ai,
Cu spicul lung, în evantai,
De te-aranjează, îți fac un „luc”,
La expoziție-am să te duc,
Doar să-ți tapez coada, mă lasă,
În formă mai avantajoasă.
Vulpea credulă și neroadă
Căzu cu ușurință-n nadă.
C-un brici, ascuns sub o aripă,
Cioara-i taie coada în pripă,
Prinzându-și-o apoi de gât,
Din zbor mai cârcăi atât;
- Strămoșului meu înșelat
Onoarea-acum eu i-am salvat.

Morala-i, de dezlegi răvașul,
Că orice naș își are nașul.

Gheorghe Enăchescu



DAN CĂPRUCIU

ALINIAREA PLANETELOR

Ce este aceea o planetă? Păi, ce să fie? Ceva în legătură cu un papagal care extrage cu ciocul un bilețel, ce conține precizări cu privire la ce te așteaptă de acum înainte... Sau, ceva cosmic, așa cum spunea Georgică acela de la garaj, care toată ziua nu vorbește decât despre planetare, adică despre piesele de pe alte planete, aduse de o navă cosmică și introduse de un cosmonaut în diferențial... Diferențialul fiind o piesă ce face legătura între roata din stânga și cea din dreapta... Sau, un ceva legat de planetariul unde poți vedea stele verzi, fără să-ți tragă cineva vreo scatoalcă...

Si acum, după ce a lămurit pe deplin ce este aceea o planetă, căprarul Gogu Mi'ai, se apucă să răstălmăcească în limbajul său cazon, cam cum ar fi alinierea planetelor, despre care scriu toate ziarele și despre care specialiștii în zodii avertizează că vor avea multiple efecte negative asupra nativilor din săgetător, în primul rând. Că după cât îl ducea mintea pe Gogu, acolo, în Cosmos, este o mare debandadă. Fiecare stea, ori cometă, se crede de capul ei, se mișcă după bunul său plac, se apropie și se depărtează de pământ, băgând în sperieți bieții oameni obsedați de teama unei ciocniri cu ele, ca între două trenuri rapide, lungi de aici și până în Patagonia... Și dacă ei, oamenii, au trăit totuși ceva anișori, au mai făcut unele rele, au petrecut și au chefuit că i-au ținut balamalele, bieții copii nevinovați, cei abia născuți, ori acei ce sunt concepuți în momentul acesta crucial, ei ce vină au săracii, lor de ce nu este îngăduit să apuce să facă și ei orgii, să se iubească fără știrea părinților, ori să rămână repetenți, dacă nu au pile la profesori și nu vor să învețe?

În gândul lui Gogu, fost până mai ieri căprar în termen, încolți o idee, la fel de cazonă ca el însuși. Se închipui atunci a fi comandantul unei grupe de planete... Mamă, ce mai căprărie ar face cu ele... Că la urma urmelor, cine se crede el, Saturn? Ce dacă are niște prăpădite de inele? Domnul general al lui Gogu, nu avea ditamai vilă, coșcogea societăți comerciale, toate cu profit, toate în afaceri cu statul? Doar așa scrie la ziare... Și dumnealui tot nu se mai lauda, sta în banca lui și își vede de profiturile sale... sau MERCUR, acela cu nume de magazin alimentar... Sau madam Venus, planetărița... vârată și ea printre astre ca ofițerele care ies din școlile militare, să ne învețe pe noi, cum se executa poziția culcat...

Și gândul căprarului rezervist se transformă în vis. Se făcea că era mai mare peste planete, care primiseră ordin de recrutare și se înfățișaseră degrabă la regiment, de teama de a nu fi băgate la pușcărie ca dezertoare. Că cine a mai auzit de planetă intrată la pârnaie?

Erau toate adunate în curtea cazarmii, purtând uniforma de camuflaj și bocanci din aceia noi, care poartă și ofițerii. Și ele continuau să se miște după bunul lor plac, de parcă o forță supremă, un Dumnezeu al planetelor, le legase cu niște sfori și le manevra ca pe niște marionete ce erau...

Marcat de marea sa menire, Gogu trase aer în piept, înfoindu-se așa cum procedează curcanii în ograda gospodarilor, și dădu poruncitor comanda:

- Ascultă la mine... Planetă, drrrepti! În flanc câte unul, alinierrrreaa... La loc comanda! Pe loc repaus..Tu, ăla burtos, plin de ghiuluri, nu te mai învărti atâta, nu ai auzit comanda? Planetă, drepti! La stăâânga... Cu cântec înainte mrrrrrșșș...

De atunci, Gogu jură că planetele au început să se miște în pas de front, și că dacă veți auzi cândva în liniștea dimineții, refrenul: „Zorile ne bat în geamuri”, apai la origina lui, musai că trebuie să se afle răcanii aceia disciplinați de el și numiți, Saturn, Mercur, Jupiter, Venus....

Alții însă, susțin că trebuie să fim atenți, întrucât planetele continuă să se miște de capul lor, creând prin alinierea anunțată de astronomi, gâlceve între oameni, accidente, afaceri ratate, și stări de fapt cu fundu-n sus...

Pe cine să mai crezi?

Cultura Unește sufletele!

Prezentăm și în acest număr creații ale membrilor cenacului umoristic VERVA, care își desfășoară activitatea o dată pe lună la Centrul Cultural "Dunărea de Jos". Imaginea alăturată este de la una dintre ședințe... (foto: a.g.secară)

GHEORGHE GURĂU

Bârzoii în derută

Din crengi uscate,
Adunate
De ici, de acolo,
Bârzoii, solo,
Și-a încropit,
În vârf de păr,
Un ciubăr...
L-a-mpodobit frumos,
Cu pene ciugulite
De pe jos,
După puterea sa
Și-acum aștepta
Zi lumină
Ca barza să îi vină.

Vecin cu el,
Un cuc
Tot singurel
Și fără adăpost,
Îl luă la rost:
-Aștepți amice în zadar
Acum ai și cuiabar,
E arătos...
Dar ce folos!
Tot singur ai rămas.
Trei săptămâni a stat
Și-a așteptat
Bârzoii.
Din vârf de par nu s-a mișcat
Ca în final, în cuiabar
Rămas năuc,
Au apărut
Trei pui de...cuc!

Acum bârzoii-i mulțumit
Că, în sfârșit,
Și la el „barza” a venit!



Georgia Tatu

Poezia, prietena mea

de m-aș fi născut din spuma mării
ca altă Afrodita milenară
de-aș fi avut comorile lui Cressus
la fel te-aș fi slăvit, iară și iară
că tu faci parte din ființa mea
iubesc cu tine și fără tine,
viața mi-ar fi grea
și nu aș mai avea zile senine
dar tu exiști și-mi rouezi viața
ești cea mai bună prietenă a mea
să nu-ți întorci nicicând în altă parte fața
rămâi cu mine-neasemuita stea
tu doamnă Poezie, mă susții
când aș dori, fie să mor de dor
sau de tristețe și de-nsingurare
tu-mi ții aprinse Marile Făclii
m-aduci din depărtări doar c-o privire,
c-o zbatere de gene, sunt a ta
cu tine vreau să merg în nemurire
să fiu cu tine în aceeași stea.

Poeții cetății

nefericiții poeți ai cetății
huliți, marginalizați
și blestemați -
mereu supărați vor face
un protest
dar nu vor picheta Prefectura
și nici Guvernul
cărora nu le pasă de ei
de cei care duc ființa

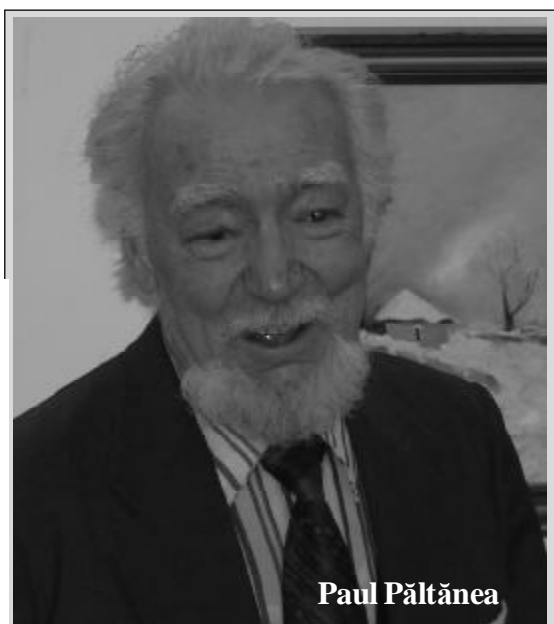
Poezie



fiecărui popor, mai departe
vor face un miting de protest
în fața lui Sapho, Euridice, la poalele
Olimpului -
și vor picheta
pe însuși Dumnezeu
pentru mai multă dreptate
mai multă bunătate
față de ei poeții cetății
mai multă înțelegere
și mai multă lumină!

Transcedentală

cerul, imensă floare de cobalt
își scutură stelele
ce cad pe pământ
miriade de petale
o lumânare pălpâie mereu pentru noi
în întuneric,
peste hotarele timpului,
ea va fi acolo
întunericul se va destrăma
și noi ne vom reîntâlni
frumoși și tineri
în alt ev, în altă galaxie
nici soarele, nici luna
nu ne vor mai atinge
uniți, fi-vom, iubite, pe vecie...



Paul Păltănea

Un album foto quasi-sentimental nu poate fi complet... Pentru că toți colaboratorii noștri trebuiau să se întâlnească aici... Promitem că așa se va întâmpla, această rubrică debutând cu acest număr oarecum „rotund”... Nu puteam să nu începem aducându-ne aminte de regretatul profesor și istoric Paul Păltănea, care a fost mereu lângă noi, cu studiile și sfaturile domniei sale...



foto 2

În foto 2, scriitorul Neculai I.Staicu-Buciumeni, anul acesta la o frumoasă vârstă, 90 de ani... Mulți ani cu sănătate! În foto 3, președintele filialei Galați-Brăila a Uniunii Scriitorilor din România; poetul Corneliu Antoniu și eseistul Ionel Necula. În foto 4, lângă directorul Centrului Cultural, Răzvan Avram, un prieten deosebit al revistei, directorul Bibliotecii V.A.Urechia, Ilie Zanfir... (foto: N.Sburlan și a.g.secară)



foto 3



foto 4



Tudose Tatu și Nicolaie Sburlan



Lătuia Buruiană și Viorel Ștefănescu

În prim planul fotografiei din dreapta, pag.97, Angela Ribinciuc, Aurel Stancu, Corneliu Stoica, Virgil Nistru Țigănuș și Cătălin Angelo Ioan



Nicolae Bacalbașa și Paul Păltănea



Gheorghe Frățiță și Răzvan Avram



Ermil Achim



Mihalache Brudiu și N. Einhorn



Gh. Nazare și Radu Moțoc



Dan Mircea Cipariu

De la stânga la dreapta: Florina Zaharia, Apostol Gurău, Paul Săn Petru, Max Popescu, I. Toderiță

Mai jos, Sorin Atanasiu, Ioan Cărmăzan și Clara Mărgineanu



Album foto Dunărea de Jos

98

d
u
n
ă
r
e
a

d
e

j
o
s

Corneliu Stoica



Eugen Holban



Constantin Frosin și Viorel Dinescu



În prim plan, Radu Macovei și Katia Nanu; în centru, Vasile Plăcintă și Ion Grosu



În centru, Nicolae Colceriu, Dumitru Tiutiuca, Constantin Tănase, Valeriu Valegvi, Paul Blaj



Vasile Savin, Victor Cîlincă și Petru Iamandi



N.M. Cărciumaru, Vali Crăciun și Mihaela Galu



Ion Avram, Petre Rău și Carmen Racoviță



Cătălin Enică, George Lateș și Cristian Căldăraru





C.Frosin, Ion Manea,
P.Sân Petru, Angela Baci



Coriolan
Păunescu



Alina Beatrice Cheșcă



Când vine Moș Crăciun:
Gabi și Nicu Sburlan...



În prim plan,
Virgil Guruianu



P. Sân Petru, Eleonora
Stamate și Vasile Sevastre
Ghican



Diana Mănăilă, Andrei Velea și
Laura Dumitrache



Adrian Michiduță și
Viorel Burlacu



Florina Zaharia, privind ceasul...
redacției. Cam este timpul! Cu cele
bune, să se-adune... bunul de tipar! La
mulți ani, noroc și sănătate tuturor
colaboratorilor! Și o felie de poezie...
Lui Ion Horujenco nu-i rămâne decât
să aplaude...



Cristina Carp și
Ion Cordoneanu



Eugen Ungureanu



a.g.secară

NOSTALGIA NOSTALGIA NOSTALGIA



100

Galați, cod- 800008, Str. Domnească Nr.61
Tel/Fax 00-40-236-418400/415590 E-mail: office@ccdj.ro - www.ccdj.ro